Knut Hamsun

RODUL PĂMÂNTULUI

Traducere din limba norvegiană de
VALERIU MUNTEANU

PARTEA ÎNTÂI

1

CĂRAREA lungă, lungă care trece prin ţinutul mlăştinos ducând în pădure – oare cine a bătătorit-o? Bărbatul, omul, primul venit pe aceste meleaguri. Cărarea nu exista până atunci. Mai târziu, unul sau altul dintre animalele care se abăteau prin smârcuri şi mlaştini adulmecase urmele slabe, revenind pe ele; iar şi mai târziu, laponii dădură de cărare, urmând-o atunci când treceau de pe un munte pe altul ca să vadă de renii lor. Şi în felul acesta a luat naştere drumul ce străbătea imaşul şi pădurea comunală care nu aparţineau nimănui în ţinutul care nu aparţinea, nici el, nimănui.

Omul se îndreaptă spre nord. El duce în spinare un sac – un sac cu merinde şi ceva unelte de lucru. Omul este solid şi butucănos, are o barbă de culoare ruginie şi câteva cicatrici mici pe faţă şi pe mâini – oare acestea sunt rezultatul unor accidente de muncă sau a unor lupte? Poate că a evadat dintr-o închisoare şi vrea să se ascundă pe undeva, poate că este un filosof care caută pacea şi singurătatea, în orice caz el cutreieră ţinutul – un om în această pustietate nemărginită.

El îşi urmează drumul, în jurul lui este linişte deplină, nu se aude nici o pasăre, nici un animal, din când în când omul vorbeşte cu sine însuşi. Ah, da! Doamne-Dumnezeule! spune. Când trece pe lângă mlaştini, sau pe lângă locuri care par să ofere o ambianţă plăcută, sau pe lângă luminişurile din pădure, îşi pune jos sacul, se plimbă de colo-colo şi examinează calitatea solului; după un timp se întoarce, îşi ia din nou sacul în spinare şi porneşte mai departe. Şi tot aşa, toată ziua – îşi dă seama după soare ce oră este, iar când se înnoptează, se culcă în iarba deasă şi adoarme cu capul sprijinit de braţul îndoit.

După câteva ore își continuă drumul. Ah, da, Doamne-Dumnezeule! El își continuă drumul îndreptându-se spre nord, își dă seama după soare ce oră este, face la prânz un popas, îmbucă niște pâine uscată cu brânză de capră, bea apă dintr-un pârâiaș și își continuă drumul. Și o ține așa și a doua zi, mergând fără răgaz tot înainte, deoarece trebuie să cerceteze foarte multe locuri cu o ambianță plăcută, din pădure. Dar oare ce caută? Pământ, sol? Poate că a părăsit unul dintre sate, căci el se uită în jur cu priviri iscoditoare; din când în când se urcă pe o colină scrutând, de acolo, orizontul. Iată că soarele stă iarăși să asfințească.

El a ajuns pe partea vestică a unei văi întinse, tivită de o pădure cu esențe amestecate; sunt și foioase printre arbori, pajiștile alternează cu pădurile, peisajul rămâne neschimbat ore în șir; se întunecă; omul aude susurul molcom al unui râu, iar acest susur pare să aibă viață, înviorându-l. Când ajunge sus, pe culme, vede la picioarele lui valea năpădită de semiîntuneric, iar mai departe, spre sud, bolta cerească. El se culcă să doarmă.

Dimineața are în față un peisaj cu păduri și pajiști. El coboară: iată un versant înverzit, mai jos zărește o porțiune din râu, un iepure sare peste el ca să ajungă pe celălalt mal. Omul dă din cap, de parcă i-ar conveni că râul este doar atât de lat încât un iepure poate sări ușor peste el. O găinușă care clocea se ridică deodată în zbor de la picioarele lui șuierând mânioasă; iar omul dă iarăși din cap: aici sunt animale și păsări, omul e foarte mulțumit! El calcă printre tufișuri de coacăze negre și merișor, printre flori cu șapte colțuri și diferite soiuri de ferigă; când se oprește, din loc în loc, scormonind pământul cu un drug de fier, el dă când de humus, când de sol mlăștinos îngrășat, de milenii, cu frunziș și crengi putrede. Omul dă din cap: se va stabili aici, da, se va stabili aici, așa va face. Mai cutreieră ținutul două zile, dar în fiecare seară se întoarce la acest versant. Nopțile și le petrece pe un culcuș format din cetini de brad, se simte ca la el acasă aici, și-a găsit deja un adăpost sub o stâncă ieșită în afară.

Greutatea cea mare fusese să găsească locul, un loc care să nu-i aparțină nimănui, care să fie numai al lui; urmară zile de muncă istovitoare. El începu de îndată să desprindă coaja de pe mestecenii din pădurile ceva mai îndepărtate, și anume acuma,

până când copacii erau încă plini de sevă. Apoi netezi bine scoarţele, le presă cu ajutorul unor bolovani şi le lăsă să se usuce. După ce adună o cantitate mai mare, el parcurse multe mile[1] până jos în sat, unde le vându ca material de construcţie. În schimbul banilor obţinuţi aduse pe versantul lui mai mulţi saci cu alimente şi unelte de lucru: făină, slănină, o oală de gătit, o cazma; mergea neobosit de colo-colo pe cărare trudind şi cărând: un hamal înnăscut, un şlep care străbătea pădurea; ah, îţi dădea impresia că iubeşte această îndeletnicire, că îi place să umble mult, să care mult, de parcă lipsa unei greutăţi în spinare ar fi fost dovada unei existenţe de huzur, care nu era potrivită pentru el.

Într-o zi veni cu o povară grea în spinare şi ducând de o funie şi două capre şi un ţap tânăr. Era atât de fericit că avea caprele, de parcă ar fi fost vorba despre nişte vaci, aşa încât arătă multă grijă faţă de ele. Pentru prima dată de când era aici, el întâlni pe drum un străin: un lapon. Văzând caprele, acesta înţelese că stăpânul lor se stabilise aici, şi întrebă:

– Vrei să rămâi aici?

– Da, răspunse omul.

– Cum te numeşti?

– Isak. Nu ştii o fată pentru mine?

– Nu, dar voi întreba, pe acolo pe unde mă duce drumul.

– Da, fă asta! Spune-le că am animale de casă, şi nu am pe cineva care să le îngrijească.

Prin urmare îl chema Isak, bine, laponul va comunica şi numele. Omul de pe versant nu era un dezertor, spunea cum îl cheamă. *El,* un dezertor? În cazul acesta l-ar fi descoperit de mult. Era doar un truditor neobosit, care aduna nutreţ pentru caprele sale; apoi începu să desţelenească pământul, să defrişeze un ogor, să îndepărteze bolovanii de pe el, să înalţe ziduri de piatră. Până la venirea toamnei avea deja o locuinţă, o colibă de pământ, etanşă şi caldă, care nu trosnea din toate încheieturile când venea vijelia şi nici nu lua foc. Putea să intre în ea, să închidă uşa după el şi să rămână înăuntru; sau, dacă voia, se posta în prag, ca să arate că el este stăpânul casei, în caz că s-ar fi întâmplat să treacă

[1] O milă norvegiană este echivalentă cu 11 km.

cineva pe acolo. Coliba era împărțită în două: într-una dintre despărțituri locuia el, în cealaltă animalele. În fund, sub stâncă, își amenajase un pod pentru fân. Avea tot ce îi trebuia.

Și iată că într-o bună zi trecură iarăși niște laponi pe acolo, un tată cu fiul său. Ei se opriră sprijinindu-se cu ambele mâini de bâtele lor lungi, se uitară la colibă și la pământul desțelenit și ascultară clinchetul clopoțeilor de la gâtul caprelor care păștеau sus, pe costișă.

– Da, bună ziua, începură ei, iată că aici s-au stabilit oameni importanți. Laponii sunt totdeauna lingușitori.

– Nu știți o fată pentru mine? răspunse Isak, căci el numai la asta se gândea.

– O fată care să te ajute? Nu. Dacă vrei, vom da și noi sfoară în țară pe acolo pe unde ne duce drumul.

– Da, fiți atât de buni. Și spuneți că am casă și țarină și animale, dar duc lipsa unei fete care să mă ajute; așa să spuneți.

Ah, căutase o fată de câte ori coborâse în sat ca să-și vândă scoarțele de mesteacăn, și nu găsise pe nimeni. Ele îl cântăriseră din priviri, o văduvă, câteva fete mai trecute, însă nu avuseseră curajul să-i promită ajutorul lor; care să fie cauza? Iată ceea ce Isak nu reușea să înțeleagă. Oare chiar nu înțelegea? Cine să fi vrut să intre în slujba unui bărbat care trăia afară, în pustietate, la distanță de mile întregi de alți oameni, ba chiar la o depărtare de o zi de prima așezare omenească! Unde mai pui că bărbatul însuși nu era câtuși de puțin atrăgător și arătos, dimpotrivă; când vorbea, vocea sa nu te ducea cu gândul la un tenor cu ochii ridicați spre cer, căci era dură, aproape animalică.

Înseamnă că era sortit să rămână singur.

În timpul iernii confecționă, din lemn, coveți mari pe care le vându în sat și se întoarse acasă, prin zăpadă, aducând saci plini cu alimente și unelte de lucru. Erau zile grele, era împovărat de griji; căci avea animale de casă și nu le putea lăsa singure pe o durată mai îndelungată. Ce era de făcut? Nevoia îl face inventiv pe om, mintea lui era ageră și neuzată și el recurse la ingeniozitatea sa. Primul lucru pe care îl făcea când pleca de acasă era să-și dezlege caprele pentru ca acestea să poată roade crengile copacilor din pădure. Apoi mai născoci ceva. Și anume agăță un

vas mare de lemn lângă râu, prevăzându-l cu un mic jgheab; dura paisprezece ore până când vasul se umplea cu apă.

Când era plin şi apa se revărsa, avea exact greutatea necesară pentru a se lăsa în jos; în timp ce se lăsa în jos, el trăgea de o funie care stătea în legătură cu podul cu fân; acolo se deschidea o lucarnă, şi prin aceasta se scurgeau jos trei măsuri de nutreţ pentru capre, aşa încât animalele îşi puteau potoli foamea.

Iată deci la ce stratagemă recursese.

O invenţie genială, poate o inspiraţie dată de Dumnezeu, în orice caz îl scoase din încurcătură. Totul merse bine până pe la sfârşitul toamnei, când începu să ningă, apoi să plouă, apoi iar să ningă, să ningă tot mereu; iar sistemul cu vasul de lemn nu mai funcţiona cum trebuie, căci recipientul se umplea în timp scurt cu apă de ploaie deschizând prea repede lucarna. Isak acoperi vasul şi acesta funcţionă câtva timp iarăşi bine, dar la venirea iernii jgheabul îngheţă, iar instalaţia se opri.

Atât caprele cât şi stăpânul lor trebuiră să se adapteze la situaţie.

Urmară zile grele; omul avea nevoie de un ajutor, pe care nu-l găsea. Totuşi, nu-şi pierdu cumpătul, continuând să meştereasc la casă; astfel, tăie o fereastră, o fereastră cu două geamuri. Ce zi deosebită şi luminoasă în viaţa sa când nu mai trebui să aprindă focul în vatră ca să vadă ceva; acum putea vedea în colibă, putea confecţiona, la lumina zilei, coveţi din lemn. Zile mai bune, mai luminoase! Ei da, Doamne-Dumnezeule! El nu citea cărţi, dar gândurile sale se îndreptau adeseori spre Dumnezeu, era un lucru de la sine înţeles, în sufletul său sălăşluia evlavia şi buna credinţă. Cerul înstelat, foşnetul pădurilor, singurătatea, zăpada multă, stihiile de pe pământ şi de deasupra pământului – toate îi făceau să cadă uneori pe gânduri în timpul zilei şi să fie cuprins de un sentiment de cucernicie; el se simţea păcătos şi se temea de Dumnezeu; duminica se spăla în cinstea zilei de sărbătoare; în rest, muncea ca în orice altă zi.

Veni primăvara; el îşi lucră ogorul şi semănă cartofi. Şeptelul său crescuse între timp, fiecare capră fătase gemeni, avea acum şapte capre. Gândindu-se la viitor, îşi extinse grajdul şi tăie şi aici câteva ferestre. Aşa încât se făcu peste tot mai multă lumină.

Într-o bună zi apăru şi ajutorul. Ea se plimbă multă vreme de colo-colo sus, pe versant, până se încumetă să se apropie. Se făcuse seară când ajunse la colibă; iat-o: o fată smeadă, înaltă; era voinică şi cam otova, avea mâini solide şi vrednice, iar în picioare purta opinci, ca laponii, deşi nu era laponă; în spinare ducea un sac din piele de viţel. Nu mai era chiar la prima tinereţe; sincer vorbind, să fi tot avut către treizeci de ani.

De ce să se fi temut? Ea salută, adăugând de îndată: Trebuie să ajung dincolo de munţi, de aceea am luat-o pe drumul acesta.

– Aşa, spuse bărbatul.

El nu o înţelegea prea bine, fata nu vorbea clar, întorcându-şi mereu capul.

– Da, răspunse ea. Şi drumul este foarte lung.

– Aşa este, spuse el. Vrei să treci munţii?

– Da.

– Dar ce cauţi acolo?

– Ai mei trăiesc acolo.

– Deci ai familia acolo? Cum te numeşti?

– Inger, dar tu?

– Isak.

– Isak. Locuieşti aici?

– Da, locuiesc aici, aşa cum vezi.

– Nu e deloc rău, spuse ea lăudându-l.

Isak devenise un înţelept; îi trecu prin minte că s-ar putea ca ea să fi fost trimisă de cineva, ba chiar că venise aici direct de acasă şi că nu intenţiona să meargă mai departe. Poate că aflase că el are nevoie de un ajutor.

– Hai înăuntru şi odihneşte-te! spuse.

Ei intrară în colibă, mâncară din merindele ei şi băură lapte de la caprele lui; apoi preparară o cafea pe care o adusese ea. Se simţiră foarte bine bând cafeaua, înainte de a se culca. În timpul nopţii, pe el îl cuprinse dorinţa, iar ea nu i se împotrivi.

Ea nu plecă în dimineaţa zilei următoare şi nu plecă nici în timpul zilei, ci puse mâna acolo unde era nevoie de ajutor, mulse caprele, frecă doniţele cu nisip fin şi le curăţă. Ea nu mai plecă deloc. Se numea Inger, iar el Isak.

Şi acum începu o altă viaţă pentru bărbatul însingurat. Este adevărat că femeia lui nu vorbea prea desluşit, întorcându-şi

mereu capul, din cauză că avea buză de iepure. Pe el, însă, asta nu-l deranja. Fără această gură pocită nu ar fi venit, probabil, niciodată la el; norocul lui că ea avea buză de iepure! În fond, el însuşi – era el fără de cusur? Cu barba sa hirsută, ruginie şi trupul prea îndesat, părea un gnom fioros, un om privit printr-un geam care deformează imaginea. Mai existau mulţi a căror faţă să aibă o asemenea expresie? De parcă din el s-ar fi putut dezlănţui în orice clipă un fel de Barabas. Bine că Inger nu o luase la fugă văzându-l.

Nu, nu o luă la fugă. Isak pleca şi se întorcea iarăşi acasă, – şi o găsea pe Inger lângă colibă – ea şi coliba erau una.

El trebuia acum să întreţină o persoană în plus, dar merita să o facă, deoarece putea lipsi de acasă, având mai multă libertate de mişcare. Iată râul, un râu simpatic care, pe lângă aspectul său plăcut, mai era şi adânc şi rapid; nu era un râu mic, probabil că izvora dintr-unul din lacurile mari de sus, din munţi. Isak îşi procură unelte de pescuit şi se duse până la acest lac, iar seara se întoarse acasă încărcat cu o grămadă de păstrăvi şi somoni. Inger îl întâmpină cu uimire, era copleşită, bătând din palme şi exclamând: Pentru Dumnezeu! Dându-şi seama că el era bucuros şi mândru de laudele ei, mai adăugă câteva cuvinte calde: că nu mai văzuse încă niciodată aşa ceva şi nu înţelegea cum de lui îi reuşeau toate.

Inger reprezenta însă şi din alt punct de vedere o binecuvântare pentru el. Nu era chiar frumoasă şi nici deosebit de inteligentă, în schimb avea la unul dintre membrii familiei ei două oi cu mieii lor şi îi aduse pe toţi acasă Nici nu şi-ar fi putut dori ceva mai bun pentru coliba lor: oi care dădeau lână şi miei, patru animale vii, şeptelul creştea, era minunat cum creştea. În afară de aceasta, Inger îşi aduse şi obiectele de îmbrăcăminte şi alte lucruri care îi aparţineau ei: o oglindă, un şirag de mărgele frumuşele de sticlă, un darac pentru lână şi o roată de tors. Ca să vezi: dacă ea continua în felul acesta, încăperea va fi în curând plină, de la podea până la tavan, iar în colibă nu va mai fi loc pentru toate! Firește că Isak era foarte emoţionat la vederea acestor bunuri pământeşti; dar fiind, din fire, scump la vorbă, îi venea greu să se pronunţe asupra lor; ieşi afară, în faţa colibei, scrută cerul ca să vadă ce vreme va fi şi intră iar înăuntru. Da, desigur, avusese

mare noroc şi simţea mereu un val fierbinte care i se urca în piept: afecţiune, sau iubire, sau ce altceva va fi fost.

– Nu este nevoie să aduci atâtea, spuse.

– Mai am şi altele prin alte părţi. Şi îl am şi pe unchiul Sivert, pe fratele mamei, nu ai auzit de el?

– Nu.

– Este un om bogat, şi mai e şi casier comunal pentru întregul ţinut.

Iubirea îl prosteşte pe înţelept; Isak simţi dorinţa să spună ceva plăcut şi sări peste cal.

– Ce-am vrut să-ţi spun, începu, nu este nevoie să prăşeşti tu cartofii. O voi face eu, diseară, când mă întorc acasă.

Îşi luă securea şi se duse în pădure. Ea îl auzi doborând copaci, nu era prea departe de casă, şi după pârâitul trunchiurilor îşi dădu seama că dobora copaci mari. După ce trase câtva timp cu urechea, se apucă de prăşitul cartofilor. Iubirea îl face pe prost să devină înţelept.

Când veni, pe înserate, acasă, Isak târa după el un trunchi mare legat cu o funie. Oh, Isak ăsta atât de bolovănos şi de naiv – făcea o zarvă de nedescris cu buşteanul său, îşi dregea vocea şi tuşea, doar-doar Inger va ieşi afară din casă şi se va minuna.

Şi, într-adevăr, văzându-l ea exclamă:

– Cred că ai înnebunit! Eşti un om şi jumătate!

Isak nu răspunse nimic. Nici nu-i trecuse prin minte aşa ceva. Nu merita să comentezi faptul că eşti cu ceva mai mult decât un om în comparaţie cu un trunchi de copac.

– Şi ce vrei să faci cu trunchiul? întrebă.

– Ah, încă nu ştiu nici eu, răspunse el făcând pe grozavul.

Dar observă acum că ea prăşise între timp cartofii şi că, în felul acesta, se dovedea a fi aproape tot atât de muncitoare ca el. Asta nu-i convenea; desprinse funia din jurul copacului şi o luă din loc.

– Pleci iar? întrebă ea.

– Da, răspunse el jignit.

Mai târziu apăru trăgând încă un trunchi de copac, de data aceasta fără să pufăie, fără să facă gălăgie, de parcă ar fi adus de funie un bou; se opri lângă colibă şi lăsă trunchiul acolo.

În decursul verii mai târî multe trunchiuri de copac până la colibă.

2

ÎNTR-O bună zi Inger îşi puse de-ale gurii în sacul de piele de viţel şi spuse:

– Le voi face o scurtă vizită alor mei.

– Aşa? răspunse Isak.

– Da, trebuie să vorbesc câte ceva cu ei.

Isak nu ieşi o dată cu ea din casă, rămânând încă în colibă. Când apăru, în cele din urmă, în prag, încercând să nu pară curios, deşi era chinuit de presimţiri sumbre, Inger ajunsese la liziera pădurii, dispărând din raza lui vizuală.

– Hm! Te mai întorci? nu se putu abţine să nu strige după ea.

– Să nu mă mai întorc? replică ea. Glumeşti, probabil!

– Aşa!

El rămase singur. Da, da, Doamne-Dumnezeule! Cu forţa lui de muncă şi pasiunea sa de a munci, nu era în stare să se învârtească prin colibă fără să facă nimic; aşa că se apucă de treabă, curăţă trunchiurile de crengi şi le netezi de o parte şi de alta, făcându-şi de lucru cu ele până seara; apoi mulse caprele şi se culcă.

Coliba era pustie şi liniştită, duşumeaua de lut bătătorit şi pereţii din turbă îl întâmpinau cu o tăcere ostilă. Dar roata de tors şi daracul erau acolo, la locul lor, iar şiragul de mărgele stătea în siguranţă, într-o pungă ascunsă sub acoperiş. Inger nu luase nimic cu ea. Cu toate acestea, Isak era atât de înfiorător de prost, încât, în noaptea luminoasă de vară, el se temea de întuneric, părându-i-se mereu că vede câte o umbră furişându-se prin faţa ferestrelor. Când socoti că lumina de afară indică aproximativ ora două, se gândi să se scoale şi să-şi ia micul dejun. Prepară o oală uriaşă cu terci, care să-i ajungă pentru toată ziua, ca să nu mai piardă timpul cu gătitul. Până seara, mai defrişă o bucată de pământ, ca să-şi extindă parcela de cartofi.

Timp de trei zile, se ocupă alternativ de buşteni şi de parcela de cartofi sperând că Inger va sosi în ziua următoare. N-ar fi rău să o întâmpine cu peşte la masă, se gândi; deoarece nu voia să-i iasă în cale pe drumul care venea de sus, din munţi, el făcu un

ocol până la locul de pescuit. Cu această ocazie ajunse pe coclauri încă necunoscute ale masivului muntos, unde dădu de stânci cenuşii şi bolovani bruni, foarte masivi şi grei, care ar fi putut conţine plumb sau cupru. Multe s-ar fi putut găsi în aceste roci, poate chiar şi aur şi argint; el nu se pricepea însă la aşa ceva, deci îi era indiferent. El ajunse la locul de pescuit; în noaptea aceasta plină de gâze peştii muşcară în număr mare din momeală, aşa încât Isak se trezi cu o grămadă de somoni şi păstrăvi, iar Inger avea să facă ochii mari. La revărsatul zorilor, când o porni spre casă pe acelaşi drum ocolit pe care venise, luă cu el câteva fragmente din roci; erau brune, aveau pete albastru-închis şi erau foarte grele.

Inger nu sosise încă şi nu sosi nici în decursul zilei. Era deja a patra zi de când plecase. Isak mulse caprele ca pe vremea când era încă singur şi nu avea cine să facă acest lucru, apoi se duse la versantul de grohotiş şi cără acasă grămezi mari de bolovani potriviţi pentru a înălţa din ei un zid. Avea, într-adevăr, mult de lucru.

În a cincea seară se duse la culcare cu nelinişte în suflet, deşi roata de tors, daracul şi mărgelele erau toate la locul lor. Aceeaşi pustietate în colibă şi nici un zgomot de nicăieri!

Orele păreau nesfârşit de lungi; când auzi, în cele din urmă, paşi afară, Isak crezu că este o închipuire de-a lui. Ah, da, Doamne-Dumnezeule! spuse copleşit de singurătate; Isak nu rostea asemenea cuvinte, dacă nu le lua în serios. Acum auzi iarăşi zgomot de paşi şi zări imediat după aceea o umbră trecând prin faţa ferestrei – nu ştia nici el ce putea fi, totuşi părea să aibă coarne, zău că da! El sări din pat, ieşi afară şi... ce să vezi! Dumnezeule sau drace! murmură el, iar Isak nu obişnuia să spună aşa ceva dacă nu se simţea obligat să o facă. El zări o vacă, o zări pe Inger care dispărea în grajd împreună cu o vacă.

Dacă nu ar fi auzit-o pe Inger vorbind încetişor cu vaca în grajd, nu şi-ar fi crezut ochilor, dar el o auzi, fiind în acelaşi timp cuprins de teamă: O, cerule! Fireşte că ea era o femeie colosală, o femeie dată dracului, totuşi... ce-i mult e mult. Roata de tors şi daracul mai treacă-meargă, mărgelele erau deja cam prea nobile, totuşi hai, mai treacă-meargă şi ele. O vacă însă... poate găsită pe

drum sau luată de pe păşunea unui ţăran, o vacă a cărei lipsă proprietarul o va observa, şi care va fi căutată!

Inger ieşi din grajd şi spuse, zâmbind cu mândrie:

– Mi-am adus vaca mea!

– Aşa? replică el.

– A durat atât de mult, fiindcă nu am putut străbate mai repede munţii împreună cu ea; are viţel în burtă.

– Ai adus o vacă? întrebă el.

– Da, răspunse ea stând să plesnească de atâta bogăţie. Sau crezi că mint? întrebă.

Deşi Isak avea temeri serioase, el se stăpâni şi spuse:

– Hai, vino acum să mănânci ceva.

– Ai văzut vaca? Nu-i aşa că e frumoasă?

– Splendidă. De fapt, de unde o ai? întrebă el încercând să pară cât mai indiferent.

– Se numeşte *Guldhorn*[1]. Ce vrei să faci cu zidul înălţat aici? Munceşti prea mult, zău că da. Ah, hai vino să vezi vaca!

Ieşiră afară, Isak în cămaşă şi izmene, asta nu avea însă nici o importanţă. Apoi examinară cu multă atenţie vaca, din toate părţile: capul, ugerul, greabănul, coapsele; cafenie cu pete albe, bine făcută.

Isak începu precaut:

– Cam ce vârstă îi dai?

– Să-i dau? ripostă Inger. Ea a intrat – foarte precis, cât se poate de precis – în a patra vară. Eu însămi am crescut-o şi cu toţii spuneau atunci că este cea mai frumoasă viţeluşă pe care au văzut-o vreodată. Ce crezi, avem destul nutreţ pentru ea?

Isak începu să creadă ceea ce ar fi dorit el, şi anume că totul era în ordine, aşa încât declară:

– În ceea ce priveşte nutreţul, avem suficient şi pentru ea. Apoi intrară în casă, mâncară şi băură şi se culcară. Dar vorbiră încă multă vreme despre vacă, despre marele eveniment.

– Da, nu-i aşa că este o vacă frumoasă? Va avea pentru a doua oară viţel. Se numeşte *Guldhorn*. Isak, ai adormit?

---

[1] Cornul de aur.

– Nu.

– Şi imaginează-ţi că m-a recunoscut imediat; a venit după mine, ca un mieluşel. În noaptea asta ne-am odihnit câtva timp sus, pe munte.

– Aşa.

– Trebuie, totuşi, să o ţinem toată vara priponită pe pajişte, altfel o ia din loc, căci vaca rămâne vacă.

– Unde a stat până acum? întrebă Isak în cele din urmă.

– La ai mei, ei au avut grijă de ea. N-au vrut să mi-o dea, iar copiii au început să plângă când am luat-o.

Oare să fi fost Inger în stare să născocească toate astea? Fireşte că spunea adevărul şi că vaca îi aparţinea. Ce minunat şi plăcut va fi de-acum înainte în gospodăria lor, în curând nu le va mai lipsi nimic! Ah, Inger asta! El o iubea şi ea îl iubea, se mulţumeau cu puţin, trăiau în era lingurii de lemn şi erau fericiţi. Hai să ne culcăm! spuseră ei. Iar la revărsatul zorilor se treziră şi începu o nouă zi; cu tot felul de munci grele, da, cu greutăţi şi cu bucurii, căci aşa este viaţa.

De exemplu buştenii ăştia curăţaţi. Oare să încerce să-i monteze unul peste altul? Isak îşi ţinuse ochii deschişi când fusese jos, în sat, aşa că ştia cum trebuie îmbinată o construcţie, ştia cum să rostuiască bârnele la capetele dinspre colţ. În fond, trebuia neapărat să o facă! Doar aveau acum oi în gospodărie, apăruse şi o vacă, iar caprele se înmulţiseră şi se vor înmulţi în continuare, şeptelul lui nu mai încăpea în jumătate de colibă – Isak trebuia să găsească o soluţie. Cel mai bun lucru era să se apuce, de îndată, de treabă, cât timp cartofii erau încă în floare, iar strânsul fânului nu începuse; o va ruga pe Inger să pună şi ea mâna.

Isak se trezi în timpul nopţii şi se sculă. Inger dormea, dormea profund după drumul lung pe care îl parcursese. El se duse în grajd. Acum nu i se mai adresă vacii cu linguşeli, deşi o mângâie cu multă blândeţe şi o examină din nou de sus până jos ca să vadă dacă nu cumva avea pe undeva un semn care ar indica un alt proprietar. Dar nu găsi nici un semn şi plecă respirând uşurat.

Iată şi lemnul de construcţie. Isak ridică buştenii pe temelia de piatră, aşezându-i în formă de patrulater: un patrulater mare pentru cameră şi unul mai mic pentru iatac. Punea atâta suflet în

munca lui, încât uită de trecerea timpului. Prin lucarna din acoperişul colibei se înălţă fum, iar Inger apăru în uşă spunând că micul dejun este gata.

– Ce vrei să faci aici? întrebă ea.

– Te-ai sculat? replică Isak.

Ca să vezi: Isak o făcea pe misteriosul, deşi îi convenea că ea îi pune întrebări manifestându-şi curiozitatea, şi că dă importanţă planurilor lui. După ce mâncă, el mai zăbovi câtva timp în colibă înainte de a ieşi afară. Oare ce aştepta?

– Ei bine, nu mă pot dezlipi de aici! spuse el, în sfârşit, ridicându-se. Şi am atâta de lucru! mai spuse.

– Construieşti o casă? întreba ea. Nu vrei să răspunzi?

El o onoră în cele din urmă cu un răspuns; se simţea foarte falnic fiindcă clădea o casă şi era stăpânul acestor locuri, din care cauză spuse:

– Vezi bine că am început să construiesc.

– Aşa. Da, da.

– Am oare altă soluţie? continuă el. Tu ai adus o vacă întreagă, deci îmi trebuie un grajd pentru ea.

Biata Inger, ea nu era atât de nemaipomenit de înţeleaptă ca el, ca Isak, stăpânul universului. Încă nu apucase să-l cunoască bine de tot, încă nu înţelegea modul său da a vorbi. Inger întrebă:

– Bine, dar cred că nu vrei să clădeşti un grajd?

– Aşa? spuse el.

– Cred că mă duci de nas, căci ar fi mult mai bine să clădeşti o casă.

– Da? Crezi într-adevăr? replică el, aruncându-i o privire voit nepăsătoare, de parcă ideea i-ar fi venit de-abia după întrebarea pusă de ea.

– Da. În felul acesta, animalele ar putea rămâne în colibă. El se gândi o clipă, apoi spuse:

– De fapt, cred că aşa va fi cel mai bine!

– Păi vezi, exclamă Inger victorioasă; nu sunt nici eu chiar căzută în cap.

– Nu. Şi ce-ai zice de un iatac lângă cameră?

– Un iatac? înseamnă că ar fi şi la noi ca la alţi oameni. Dacă ar fi posibil aşa ceva!

Şi a fost posibil. Isak construia şi rostuia; montă buştenii în formă de patrulater şi clădi o vatră din piatră; aceasta îi reuşi însă mai puţin bine, ceea ce îl făcu să fie foarte nemulţumit de sine însuşi. Când veni vremea fânului, el trebui să coboare de pe casă pentru a cosi iarba; după care cără acasă cantităţi uriaşe de fân.

Într-o zi ploioasă, Isak spuse că trebuie să meargă până în sat.

– Ce vrei să faci acolo? întrebă Inger.

– Nu ştiu nici eu prea bine, răspunse el.

El plecă, lipsi de acasă două zile întregi şi se întoarse cu o maşină de gătit – şlepul îşi croi drum prin pădure cărând în spinare o maşină de gătit!

– Nu ai deloc grijă de tine, spuse Inger.

Isak demolă vatra de care nu era mulţumit şi montă în locul ei maşina de gătit.

– Nu toată lumea are o maşină de gătit, spuse Inger, şi iată că noi avem una! spuse ea.

Strânsul fânului continuă. Isak aduse acasă fân în cantităţi uriaşe, căci iarba din pădure nu este acelaşi lucru cu iarba de pe pajişti; ea este mai puţin nutritivă. De casă nu se mai putea ocupa decât în zilele ploioase, aşa încât construcţia înainta încet; Isak adăpostise, până în august, tot fânul sub versantul stâncos, dar casa cea nouă era doar pe jumătate gata.

În septembrie Isak îi spuse lui Inger:

– Aşa nu mai merge. Cred că ar trebui să cobori în sat ca să-mi aduci un om care să mă ajute.

Inger devenise ceva mai greoaie în ultima vreme şi nu mai era atât de iute; cu toate acestea se pregăti de drum ca să-i îndeplinească dorinţa.

Între timp, însă, Isak se răzgândise, în el se trezise din nou orgoliul, ambiţionându-l să facă totul singur.

– Nu merită să ceri ajutorul altora, spuse, o scot eu singur la capăt cu toate.

– N-ai să reuşeşti, răspunse Inger.

– Ba da, trebuie doar să mă ajuţi la grinzi. În octombrie Inger spuse:

– Nu mai pot!

Asta era cât se poate de rău. Grinzile acoperişului trebuiau neapărat montate, pentru a putea acoperi casa înaintea ploilor de toamnă, nu mai era timp de pierdut. Oare ce se întâmplase cu Inger? Nu cumva se îmbolnăvise?

Ea mai prepara din când în când brânza de capră, iar în rest nu făcea altceva decât să priponească vaca pe pajişte schimbându-i locul de mai multe ori pe zi.

– Când mai cobori în sat, adu-mi un coş mare sau o lădiţă sau ceva asemănător, spuse Inger.

– Dar la ce îţi trebuie? întrebă el.

– Am nevoie de ea, se mulţumi ea să spună.

Isak ridică grinzile acoperişului cu ajutorul unor funii, iar Inger îl ajută cu o mână; totuşi chiar şi simpla ei prezenţă reprezenta un ajutor. Încetul cu încetul construcţia progresă, acoperişul nu era foarte înalt, grinzile păreau disproporţionat de mari şi de groase pentru casa asta mică.

Vremea bună se menţinu câtva timp. Inger scoase singură toţi cartofii, iar Isak reuşi să acopere casa înainte de sezonul ploios. Caprele petreceau deja noaptea înăuntru, în colibă, la un loc cu oamenii. Mergea şi aşa, toate mergeau. Oamenii nu se plângeau. Isak se pregăti să coboare iarăşi în sat.

– Nu uita să-mi aduci un coş mare sau o ladă, spuse Inger iarăşi cu o voce smerită şi rugătoare.

– Am comandat nişte ferestre cu geamuri de sticlă şi trebuie să le aduc pe acelea, replică Isak. Şi am comandat şi două uşi vopsite, adăugă el cu superioritate.

– Ei bine, în acest caz trebuie să mai aştept cu coşul.

– De fapt, ce vrei cu el?

– Ce vreau cu el? Păi n-ai ochi în cap?

Isak o luă din loc, adâncit în gânduri; două zile mai târziu, când se întoarse acasă, nu căra doar ferestrele, uşa de la cameră şi uşa de la iatac, ci de gât îi atârna şi lada pentru Inger, iar în ladă erau tot felul de alimente.

Inger spuse:

– Numai să nu păţeşti într-o bună zi ceva cărând atâta!

– Hoho, să păţesc ceva! Isak era atât de departe de a păţi ceva din cauza căratului, încât scoase din buzunar o sticlă cu

medicamente şi i-o dădu lui Inger sfătuind-o să tragă câte o duşcă pentru a se însănătoşi. Iată că avea acum ferestrele şi uşile vopsite, cu care se putea făli, aşa încât el se apucă imediat de treabă şi le montă. Ah, uşile astea micuţe, care, deşi fuseseră întrebuinţate, erau frumos vopsite, în alb şi roşu – ele împodobeau odăiţe întocmai ca tablourile de pe pereţi.

Ei se mutară în casa nouă, iar animalele rămaseră stăpâne în toată coliba. O oaie cu mieii ei se trezi strămutată la vacă, pentru ca să-i ţină de urât. Oamenii ăştia din ţinutul nelocuit ajunseseră departe, foarte departe!

3

ÎNAINTE ca solul să îngheţe, Isak îl curăţă de bolovani şi rădăcini pregătindu-l pentru anul următor; iar când se lăsă gerul, el se duse în pădure şi doborî mulţi copaci pentru lemne de foc.

– Ce vrei să faci cu lemnele astea multe? întrebă Inger.

– Nu ştiu nici eu prea bine, răspunse Isak; el ştia însă foarte bine ce urmărea. Pădurea seculară întunecată era încă prea aproape de casă împiedicând orice extindere a păşunilor; în plus, se gândea să transporte cumva, în timpul iernii, lemne de foc până jos, în sat şi să le vândă oamenilor care rămăseseră fără lemne. Isak era convins că ideea lui era bună, din care cauză doborî o mulţime de copaci pe care îi tăie şi stivui în grămezi de câte un stânjen. Inger mergea deseori la el şi-i privea cum munceşte; el se prefăcea că îi este indiferent şi că ea n-ar avea ce căuta acolo, dar Inger simţea că prezenţa ei îi face plăcere lui Isak.

Uneori schimbau între ei cuvinte ciudate.

– N-ai altceva mai bun de făcut decât să vii până aici şi să îngheţi de frig? întreba el.

– Nu îmi este frig, răspundea Inger, tu însă te vei îmbolnăvi de atâta muncă.

– Îmbracă imediat surtucul meu, uite-l acolo.

– Să îmbrac surtucul tău? Păi nu pot zăbovi aici când vaca stă să fete.

– Da? Vaca stă să fete?

– N-ai ştiut? şi ce părere ai, să ţinem viţelul?

– Faci aşa cum crezi, eu nu ştiu.

– Un lucru e sigur: nu putem să tăiem viţelul. În acest caz am rămâne mereu cu o singură vacă.

– Şi sunt convins că nici nu ai dori ca noi să mâncăm viţelul, spuse Isak.

Deşi lipsiţi de educaţie şi stăpâniţi de instinctele lor, aceşti oameni însinguraţi erau buni unul cu altul, cu animalele şi cu pământul.

Vaca fătă un viţel. Era o zi importantă în ţinutul acesta neumblat, prilej de mare bucurie, de mare fericire. Vaca primi supă de făină, iar Isak spuse: Nu face economie la făină! Deşi el o cărase în spinare până aici. Iată viţeluşa, o frumuseţe de viţeluşă, trandafirie, puţin zăpăcită de miracolul prin care trecuse. În câţiva ani va fi şi ea mamă.

– Viţeluşa asta va deveni o vacă splendidă, spuse Inger, dar nu ştiu ce nume să-i dăm. Inger era cam puerilă şi îi lipsea imaginaţia pentru aşa ceva.

– Ce nume să-i dăm? întrebă Isak. Nu-i putem da un nume mai potrivit decât *Sølvhorn*[1].

În curând căzu prima zăpadă; de îndată ce aceasta îngheţă, iar drumul deveni practicabil, Isak coborî în sat. O făcea pe misteriosul, ca de obicei, nevrând să-i spună lui Inger ce intenţii are. Şi, spre marea ei surprindere, el reveni cu o sanie trasă de un cal.

– Cred că glumeşti, spuse Inger, nu cumva ai furat calul?

– Eu să fur calul!

– Voiam să zic că poate l-ai găsit!

Ah, de-ar fi putut Isak spune acum: calul meu, calul nostru! Dar îl luase doar cu împrumut pentru câtva timp, ca să-şi transporte cu ajutorul lui lemnele de foc până jos, în sat.

Isak duse lemne de foc în sat şi aduse în schimbul lor tot felul de alimente şi făină şi scrumbii. Iar o dată apăru cu un tăuraş tânăr pe sanie: îl cumpărase cu un preţ foarte convenabil, deoarece sătenii duceau deja lipsă de nutreţ. Taurul era jigărit şi flocos

[1] Cornul de argint.

şi nici nu ştia să ragă cum trebuie, deşi era normal dezvoltat; dacă îl îngrijeau bine, se va pune în curând pe picioare, avea doar vârsta de doi ani. Inger spuse:

– De toate aduci!

Da, Isak aducea de toate; aduse scânduri şi stinghii în schimbul lemnelor de foc, aduse o tocilă, o tigaie pentru copt vafele, unelte de lucru – toate astea în schimbul lemnelor de foc.

Lui Inger îi creştea inima în piept când se gândea la agoniseala lor şi ea spunea de fiecare dată:

– Tot mai aduci câte ceva? Iată că avem acum şi un taur şi tot ce ne-am putea dori!

Într-o bună zi Isak declară:

– Nu, chiar că nu mai aduc nimic.

Aveau acum de toate pentru multă vreme şi erau oameni înstăriţi. Dar oare ce plănuia Isak pentru la primăvară? El se gândise de sute de ori la toate astea atunci când mergea în urma căruţei cu lemne: voia să defrişeze noi porţiuni ale versantului, să desţelenească pământul, să aducă acasă lemne de foc, pe care să le usuce bine, în timpul verii, pentru ca în iarna următoare să poată transporta jos, în sat, o cantitate de lemne de două ori mai mare. Socoteala era bună, nu-i puteai găsi nici un cusur. Isak se gândise însă de sute de ori şi la altceva, şi anume la vacă. De unde venea, cui îi aparţinea? O femeie ca Inger nu avea pereche în lumea întreagă, era dată dracului şi dispusă să facă tot ce voia el, mulţumindu-se cu orice. Totuşi, s-ar putea ca într-o bună zi să apară cineva care să ceară vaca înapoi şi să plece cu ea de funie. Iar aşa ceva ar putea avea urmări şi mai nefaste. Nu cumva ai furat calul sau l-ai găsit? îl întrebase Inger. Acesta fusese primul ei gând; deci nici spuselor ei nu le puteai da sută la sută crezare; în aceste condiţii, el ce trebuia să facă? El se gândise la toate astea. Nu cumva taurul cumpărat de el era pentru o vacă furată? Iar acum trebuia să dea înapoi şi calul. Era păcat, deoarece calul era mic şi grăsuţ şi se ataşase de el.

– Bine, bine, dar ai realizat deja multe cu ajutorul lui, încercă Inger să-l consoleze.

– Este adevărat; deşi tocmai la primăvară mi-ar trebui calul, atunci aş avea cea mai mare nevoie de el! replică Isak.

În zorii zilei ei o luă din loc cu ultima încărcătură de lemne şi rămase plecat timp de două zile. Când ajunse iar acasă, mergând pe jos, el auzi un zgomot ciudat care venea din interiorul casei. Oare ce să fie? Se opri în loc trăgând eu urechea. Ţipete de copil – ah, da, Doamne-Dumnezeule, asta era ceva grozav şi în acelaşi timp ciudat; şi Inger care nu spusese nimic!

El intră în casă şi zări mai întâi lada, mult discutata ladă pe care o cărase atârnată de gât! Acum era prinsă, cu ajutorul a două funii, de grinda de sub acoperiş, devenind leagăn al copilului. Inger umbla de colo-colo, îmbrăcată sumar, dar mulsese deja atât caprele cât şi vaca.

Când copilul încetă să plângă, Isak întrebă:

– Ai făcut deja toată treaba?

– Da, am făcut-o.

– Aşa.

– S-a născut în ziua în care ai plecat tu, spre seară.

– Aşa.

– A trebuit să atârn lada de grindă, restul era deja gata pregătit; se pare că a fost un efort prea mare, după aceea mi s-a făcut rău.

– De ce nu mi-ai spus nimic?

– Doar nu puteam şti exact la ce oră se va întâmpla. Este băiat.

– Ah, da: este băiat.

– Nu ştiu ce nume să-i dăm! spuse Inger.

Isak primi permisiunea să privească feţişoara roşie; avea trăsături frumoase şi nici vorbă de gură de iepure; capul era acoperit cu un păr des. Un copilaş frumos, ţinând cont de statutul şi poziţia lui, aşa cum îl vedeai în lădiţa sa. Isak se simţi cuprins de o senzaţie ciudată, de un fel de slăbiciune; gnomul privea miracolul; se înfiripase într-o pâclă sacră şi prinsese viaţă cu o feţişoară mică, întocmai ca un simbol. O dată cu trecerea zilelor şi anilor acest miracol va deveni încetul cu încetul un om.

– Hai, vino să mănânci ceva, spuse Inger.

Isak dobora copaci stivuind apoi lemnele de foc în grămezi de câte un stânjen. A mai realizat ceva. Avea acum un ferăstrău, tăia lemne de foc, iar stânjenii creşteau mari de tot, îi aranja în

formă de străduță făcând un adevărat sat din ei, Inger era legată de casă și nu mai putea să-l ajute atât de des pe soțul ei când muncea; în schimb, Isak își întrerupea din când în când activitatea ca să vadă ce face. Nostim să ai o ființă atât de micuță într-o ladă! Lui Isak nici nu i-ar fi putut trece prin minte să se ocupe de copil și, în plus, nu era decât un flecușteț colea, las' să stea acolo unde este! Dar erai totuși om și nu puteai rămâne nepăsător auzindu-i țipetele, țipetele lui slabe.

– Nu, nu pune mâna pe el! strigă Inger. Cu siguranță că ai rășină pe mâini.

– Eu? Rășină pe mâini? Cred că ai înnebunit, răspunse Isak. De când este gata casa nu mai am rășină pe mâini. Dă-mi băiatul, îl legăn eu până adoarme.

– Nu, uite că s-a liniștit deja...

În luna mai, o femeie străină trecu munții și veni în vizită la așezarea izolată; era o rudă de-a lui Inger și ea avu parte de o primire bună. Ea spuse:

– Am vrut doar să văd cum îi merge vacii *Guldhorn* de când a plecat de la noi!

– Oamenii nu se sinchisesc de tine, de un copilaș atât de micuț, îi șopti Inger, mâhnită, copilului.

– Ah, cât despre el... ei bine, îmi dau seama cum îi merge. Este un băiat splendid, văd foarte bine! și dacă cineva mi-ar fi spus cu un an înainte, Inger, că te voi găsi aici cu bărbat și copil și casă și toate celelalte...!

– Nu merită să vorbești despre mine. Doar el m-a luat așa cum eram!

– Sunteți cununați? Deci încă nu sunteți cununați?

– Nu, încă nu; vom vedea acum, când micuțul va trebui botezat. Am vrut deja să ne căsătorim, dar nu a fost posibil. Ce părere ai, Isak?

– Da, să ne căsătorim, firește.

– N-ai putea veni la noi după culesul fânului, Oline, ca să ai grijă de animale până lipsim de acasă? întrebă Inger.

– Ba da, promise musafira.

– Te vom răsplăti pentru oboseală.

– Da, desigur... Iar acum vreţi să mai construiţi ceva, după câte îmi dau seama. Ce mai construiţi? Nu vă este destul?

Inger scutură din cap şi spuse:

– Întreabă-l tu, că mie nu-mi spune.

– Ce mai construiesc? răspunse Isak. Nici nu merită să vorbim despre asta. Un staul mic pentru cazul că aş avea nevoie de el. Te-ai interesat de vacă, vrei să o vezi? o întrebă el pe musafiră.

Ei intrară în grajd, unde Oline văzu vaca şi viţeluşa. Taurul este un exemplar splendid, vizitatoarea se arătă încântată de animale şi grajd, spunând că totul era de calitate excepţională, şi admiră curăţenia care domnea aici. Te poţi baza pe deplin pe Inger în ceea ce priveşte priceperea cu care îngrijeşte animalele, spuse rubedenia.

Isak întrebă:

– Deci vaca a fost la tine înainte?

– Da, de când s-a născut. Da! Adică nu tocmai la mine, ci la fiul meu; dar totuna e. Mama ei este încă la noi în grajd!

Isak nu auzise de multă vreme o veste atât de bună şi i se luă o piatră de pe inimă; de-acum *Gulhorn* era cu adevărat vaca sa şi a lui Inger. Sincer vorbind, el găsise deja o soluţie tristă care să pună capăt incertitudinii sale: şi anume să taie în toamnă vaca, să cureţe părul de pe pielea ei, să-i îngroape coarnele în pământ şi să distrugă în felul acesta orice urmă a vacii *Guldhorn*. Acum nu mai era necesar. El se simţi atât de mândru de Inger, încât spuse:

– Curăţenie? De fapt, cred că nu există în lumea întreagă o a doua femeie ca ea. Cred că am fost sortit să dau de o femeie atât de vrednică!

– Nici nu era de aşteptat altceva! spuse musafira.

Femeia aceasta care venea de dincolo de munţi, o persoană prietenoasă, rezonabilă, cu o vorbire cumpătată, cu numele de Oline, rămase acolo doar câteva zile şi petrecu nopţile în iatacul alăturat. Când plecă, primi în dar nişte lână de la oile lui Inger, pe care, nu se ştie din ce motive, o ascunse ca să nu o vadă şi Isak.

Copilul, Isak şi soţia – viaţa reintră in normal, cu muncile de fiecare zi, cu multe bucurii mai mărunte sau mai mari; vaca dădea lapte din belşug, caprele fătară iezi dând şi ele lapte din belşug, Inger prepară o serie de calupuri de brânză, albe şi roşii şi le puse

să se coacă. Plănuia să prepare atâtea calupuri de brânză încât să-şi poată procura, în schimbul lor, un război de ţesut – o, Inger ştia şi să ţească!

Iar Isak construi un staul; îşi avea probabil şi el planurile sale. El înălţă noua clădire lipită de colibă, o prevăzu cu pereţi dubli de scândură, cu o uşă şi o ferestruică cu patru geamuri; apoi puse deasupra un acoperiş provizoriu şi aşteptă cu scoarţa de mesteacăn până când pământul se va dezgheţa, pentru ca să poată tăia brazde de iarbă. El se limită să facă strictul necesar, deci nu puse nici duşumele de scândură, nici nu gelui pereţii; în schimb pregăti o boxă ca pentru un cal şi amenajă şi o iesle.

Era deja sfârşitul lunii mai, când soarele dezgheţă colinele, iar Isak îşi acoperi staulul cu brazde de iarbă; noua construcţie era acum gata. Într-o dimineaţă, el mâncă o porţie de terci care să-i ajungă pentru o zi întreagă, mai luă cu el nişte merinde, îşi puse pe umăr securea şi hârleţul şi cobori în sat.

– N-ai putea să-mi aduci patru coţi de stambă? strigă Inger văzând că el pleacă.

– Dar ce vrei cu ea?

Parcă n-ar mai fi intenţionat să se întoarcă niciodată! Inger scruta în fiecare zi cerul ca să vadă cum este vremea, din ce direcţie bate vântul, ca şi cum ar fi aşteptat sosirea unui vapor; ea ieşea noaptea afară şi trăgea cu urechea, se gândea chiar ce-ar fi să-şi ia copilul în braţe şi să pornească în căutarea lui Isak. În sfârşit, el apăru cu o căruţă şi un cal. Brrr! făcu Isak cu voce tare oprind în faţa uşii; deşi calul era paşnic, nechezând liniştit, deoarece recunoscuse coliba, Isak strigă:

– N-ai putea veni puţin aici, să ţii calul?

Inger ieşi din casă.

– Dar ce-i asta? exclamă ea. Ia spune-mi, ai reuşit să-l iei din nou cu împrumut? Unde ai fost tot timpul acesta? Astăzi este a şaptea zi.

– Unde să fi fost? Pe alocurea a trebuit să-mi croiesc mai întâi drum, ca să pot trece cu căruţa mea. Ţine puţin calul, am spus!

– Căruţa *ta*? După câte ştiu, nu ai cumpărat căruţa?

Isak nu răspunse nimic, umflându-se în pene în tăcerea lui. El începu să descarce căruța: un plug și o grapă pe care le cumpărase, cuie, alimente, o cazma, un sac plin cu semințe.

– Ce face copilul? întrebă el.

– Copilul este bine. Te-am întrebat dacă ai cumpărat căruța? Și eu care mă chinuiesc atâta pentru un război de țesut, spuse ea în glumă, bucuroasă că îl vede iarăși acasă.

Isak rămase tăcut încă o bună bucată de timp, fiind preocupat de propria sa persoană. Stătea pe gânduri întrebându-se unde să așeze toate obiectele și uneltele aduse. Nu era chiar ușor să găsești loc pentru ele în gospodărie. Dar când Inger încetă să mai pună întrebări și începu să stea de vorbă cu calul, Isak renunță la tăcere și spuse:

– Ai mai văzut vreodată o gospodărie fără cal și căruță, fără plug și grapă și tot ce ține de ele? Și dacă vrei să știi: da, am cumpărat calul și căruța și tot ce se găsește în ea.

Auzind aceste cuvinte, Inger nu reuși decât să scuture din cap și să spună: Pentru numele lui Dumnezeu!

Isak nu mai era spășit și intimidat, el se simțea ca un mare senior care a pus pe masă banii pentru vaca *Guldhorn:* Poftim, din partea mea calul! El avea atâta putere, încât ridică plugul, îl duse, ținându-l într-o mână, până la zidul casei și îl propti acolo. El era stăpânul! Apoi cără în casa nouă grapa, cazmaua, o furcă pentru fân – toate uneltele costisitoare, toate aceste comori pe care le cumpărase. Minunat, un echipament complet, nu mai lipsea nimic!

– Hm. Și probabil că voi reuși să fac rost și de un război de țesut, punând cazul că rămân sănătos. Uite stamba. Nu am găsit decât stamba asta albastră.

Nu se mai termina cu cumpărăturile, scotea tot mereu încă ceva din căruță. Așa se întâmpla de câte ori se întorcea din sat. Inger spuse:

– Păcat că nu a apucat și Oline să vadă toate astea când a fost aici!

Așa sunt femeile: numai lăudăroșenie și vanitate; bărbatul zâmbi disprețuitor auzind aceste cuvinte; deși desigur că nici

el nu ar fi avut nimic împotrivă ca Oline să vadă toate aceste minunăţii.

Copilul începu să plângă.

– Vezi de băiat, spuse Isak. Calul s-a liniştit deja.

El deshămă calul şi îl duse în grajd – îşi duse calul său în grajd. Apoi îl hrăni şi îl ţesălă şi îl dezmierdă. Dar cu cât rămăsese dator pentru cal şi căruţă? Cu tot, cu întreaga sumă, o datorie foarte mare, însă o va achita până la sfârşitul verii. Va da în locul banilor lemne de foc şi scoarţă de mesteacăn uscată, ca material de construcţie; mai avea încă din anul trecut; şi va adăuga şi câţiva buşteni solizi. Optimismul său nu dură mult.

După ce încordarea şi dârzenia sa se relaxară puţin, urmară multe ore în care Isak se simţi chinuit de teamă şi îngrijorare; totul depindea de vară şi de toamnă!

Zilele treceau cu munca câmpului, cu tot mai multă muncă pe câmp! Isak îndepărtă rădăcinile şi bolovanii de pe mai multe porţiuni de teren, ară ogoarele, le gunoi, le ară din nou, apoi săpă, mărunţi bulgării de pământ cu mâna şi cu tocurile cizmelor, acţionând peste tot ca un bun plugar şi netezind ogorul care arăta acum ca pluşul. Apoi aşteptă câteva zile şi când i se păru că vine ploaia, semănă grâul.

Strămoşii săi semănaseră grâu deja de sute de ani. Activitatea aceasta se desfăşura cu evlavie, în seri călduţe, când nu bătea vântul, de preferat în timp ce ploua uşor; iar dacă era posibil, în timp ce treceau gâştele sălbatice.

Cartofii reprezentau însă ceva nou, ei nu aveau nimic magic, nimic religios. Femeile şi copiii puteau asista când se semănau cartofii, o legumă care fusese adusă dintr-o ţară străină, întocmai ca şi cafeaua – un aliment admirabil, din familia tuberculatelor. Grâul însemna pâine; a avea sau a nu avea grâu era o problemă de viaţă sau de moarte. Isak mergea de colo-colo cu capul gol şi semăna grâu, în numele lui Christos. Înfăţişarea lui te ducea cu gândul la un trunchi de copac prevăzut cu mâini, dar bărbatul avea un suflet de copil. El arunca seminţele cu cea mai mare grijă, fiind într-o dispoziţie paşnică şi smerită. Grâul va încolţi şi va face spice cu multe boabe, aşa se întâmplă peste tot în lume atunci când se seamănă grâu. În Orient, în America, în valea

Gudbrand din Norvegia – ah, cât de mare era pământul şi cât de minuscul ogorul pe care semăna Isak! El, în centrul acestei imensităţi! Grâul împrăştiat de el părea un evantai care se deschidea în mâna lui. Cerul era înnorat, promiţând o ploaie uşoară.

4

PERIOADA dintre muncile de primăvară şi cele de toamnă trecuse, dar Oline nu veni.

Isak îşi lucrase ogoarele, pregăti două coase şi două furci pentru strânsul fânului, montă nişte scânduri lungi pe căruţă ca să poată încărca în ea fânul şi construi şi nişte tălpi potrivite pentru ca să aibă la iarnă o sanie. Făcu multe lucruri folositoare. Chiar şi poliţe... Şi anume, fixă pe peretele din cameră două poliţe pe care puteai pune tot felul de obiecte, de exemplu calendarul pe care şi-l procurase în cele din urmă şi făcăleţe şi polonice mari care erau întrebuinţate mai rar. Inger declară că aceste două poliţe erau un lucru foarte bun.

Pentru Inger toate erau foarte bune. Vaca *Guldhorn* nu mai voia să o ia la fugă, se simţea bine în compania viţelului şi a taurului şi păştea, cât e ziua de lungă, în pădure. Iar caprelor le mergea atât de bine încât ugerele lor grele ajungeau aproape până la pământ. Inger cusu o rochiţă lungă din stambă albastră şi o scufiţă din acelaşi material – nici că putea exista ceva mai frumos: era rochiţa pentru botez. Copilul stătea liniştit urmărind cu priviri agere tot ce se întâmpla în jurul său; era un băieţel în toată firea, iar dacă Inger voia neapărat să-i dea numele de Eleseus, Isak nu avea nimic împotrivă. Rochiţa era gata şi avea o trenă lungă de doi coţi şi fiecare cot costa bani, dar, ce să-i faci, copilul era primul născut.

– Dacă e ca mărgelele tale să-şi găsească o întrebuinţare, cred că acum ar fi momentul potrivit, spuse Isak.

Da, şi Inger se gândise la mărgele, nu degeaba era mamă. Inger era foarte mândră. Şiragul nu-l cuprindea pe copil în jurul

gâtului, dar el va fi plin de efect dacă îl va prinde de scufiță, în față; ea îl fixă de scufiță.

Oline, însă, nu mai venea.

Dacă n-ar fi fost animalele, ar fi putut pleca, toți trei, de acasă, urmând să se întoarcă peste trei, patru zile, după ce botezaseră copilul. Iar dacă nu ar fi trebuit să oficieze și căsătoria lor, ar fi putut pleca doar Inger cu copilul.

– Ce-ar fi să amânăm căsătoria? întrebă Isak.

Inger răspunse:

– Vor mai trece zece sau doisprezece ani până când Eleseus va putea rămâne singur acasă, ca să mulgă el vacile și caprele.

În acest caz, Isak era cel care trebuia să caute o soluție. În fond, lucrurile nu fuseseră rezolvate de la bun început și poate că încheierea căsătoriei era tot atât de necesară ca botezul, el nu știa. Vremea părea să indice secetă, chiar secetă mare; dacă nu ploua în curând, toată recolta de pe ogoare va fi pârjolită; dar... cum o vrea Dumnezeu. Isak se pregăti să coboare în sat ca să caute pe cineva care să le dea o mână de ajutor. Era un drum de mai multe mile.

Și toate aceste eforturi de dragul unei căsătorii și a unui botez! Zău că oamenii din ținutul ăsta aveau multe griji – mai mari sau mai mărunte!

Iată că în cele din urmă apăru și Oline...

Acum erau și căsătoriți și botezaseră și copilul, totul era în perfectă ordine, ei avuseseră chiar grijă să înceapă cu căsătoria pentru ca băiatul să fie legitim. În schimb seceta dăinuia, iar micile ogoare cultivate cu grâu – aceste covoare de pluș – păreau pârjolite, și oare de ce? Totul era în mâna lui Dumnezeu. Isak cosi iarba de pe pajiști, dar aceasta nu era înaltă, deși solul fusese îngrășat în primăvară. El cosi și iarba de pe costișele mai îndepărtate, cosi neobosit, uscă fânul și-l transportă acasă, căci avea acum un cal și un șeptel destul de mare. Pe la mijlocul lunii iulie se văzu nevoit să secere și grâul, ca furaj verde, căci de altceva nu mai era bun. Așa; acum cartofii erau ultima speranță.

Care era situația cartofilor? Oare cartoful era doar un soi de cafea, adus din țări străine, și de care ne putem lipsi? Ah, cartoful este o plantă fără pereche, el rezistă la secetă, rezistă la umezeală

şi se dezvoltă totuşi. Sfidează intemperiile şi suportă multe; iar dacă omul se poartă frumos cu el, îl răsplăteşte înzecit. Vedeţi? Cartoful nu are sângele strugurelui, are în schimb carnea castanei, poţi să-l prăjeşti sau să-l fierbi, poţi să-i dai multiple întrebuinţări. Cine are cartofi nu moare de foame, chiar dacă este lipsit de pâine. Cartoful poate fi copt în cenuşa fierbinte şi consumat la cină, el poate fi fiert în apă şi îţi oferă un mic dejun. Ce garnitură necesită? Puţină. Cartoful nu este pretenţios, el se mulţumeşte cu un pahar cu lapte, cu o scrumbie. Cei bogaţi îl mănâncă cu unt, cei săraci pun doar un pic de sare în farfurie. Duminica, Isak îi consumă cu smântână preparată din laptele dat de vaca *Guldhorn*.

Cartoful cel dispreţuit, cartoful binecuvântat!

Şi iată că acum şi cartoful era periclitat.

Isak scruta cerul de mai multe ori pe zi. Cerul era albastru. În câte o seară aveai impresia că vrea să vină o ploaie. Isak intra în casă şi spunea: S-ar putea să plouă totuşi! După câteva ore dispărea orice speranţă.

Seceta dăinuia deja de şapte săptămâni, iar arşiţa era chinuitoare. În toată această perioadă cartofii fuseseră în floare, înfloriseră în mod anormal şi miraculos. De la distanţă, ogoarele păreau acoperite cu zăpadă. Oare cum se vor sfârşi toate astea? Calendarul nu arăta nimic, calendarul din ziua de azi nu mai era precum cel de mai demult, nu era bun de nimic. Lui Isak i se păru iarăşi că vrea să vină o ploaie. El intră la Inger şi îi spuse:

– Cu ajutorul lui Dumnezeu va ploua la noapte!

– Stă să plouă?

– Da, iar calul se scutură în harnaşamentul lui.

Inger scoase capul pe uşă şi spuse:

– Cred că vine ceva.

Căzură câţiva stropi. Orele treceau, oamenii se culcară; la un moment dat Isak ieşi afară în timpul nopţii ca să vadă ce se mai întâmplă; cerul era iarăşi senin.

– Ah, Doamne-Dumnezeule! oftă Inger. Înseamnă că până mâine se usucă şi ultimul frunziş, spuse ea încercând să-l consoleze pe Isak, atât cât îi stătea în puteri.

Într-adevăr, Isak adunase şi frunziş, având o cantitate mare de cea mai bună calitate. Era un furaj foarte valoros, Isak îl trata

la fel ca fânul, acoperindu-l cu scoarță de mesteacăn, în pădure. Acum nu mai rămăsese afară decât un rest mic, așa că el îi răspunse lui Inger, disperat și indiferent:

– Nu-l aduc înăuntru, nici dacă se usucă de tot.

– Nu știi ce vorbești, ripostă Inger.

Ziua următoare trecu și el nu aduse frunzișul înăuntru – din moment ce spusese că nu-l aduce, se ținu de cuvânt. N-avea decât să rămână afară, oricum nu venea ploaia, deci să stea afară, în numele lui Dumnezeu! Poate că îl va aduce înăuntru înainte de Crăciun, dacă soarele nu îl va pârjoli până atunci complet.

Isak se simțea profund frustrat, nu-i mai făcea nici o plăcere să șadă în prag, admirându-și ogoarele și bucurându-se că sunt ale lui. Uită-te la cartofi: înfloreau ca nebunii, uscându-se apoi; în acest caz, și frunzișul putea rămâne acolo unde era, n-avea decât! Ah, Isak ăsta... cine știe, poate că, în ciuda simplității sale, el avea totuși un mic gând ascuns, poate că spunea toate astea în mod intenționat, încercând să provoace cerul albastru tocmai acuma, când se schimba faza lunii.

Seara apărură iarăși ceva semne că ar vrea să plouă.

– Ar fi trebuit să aduci frunzișul înăuntru, spuse Inger.

– De ce? întrebă Isak foarte detașat.

– Da, da, vorbești în zeflemea, dar s-ar putea să plouă tocmai acum.

– Vezi bine că în anul acesta nu vrea să plouă.

Totuși, în timpul nopții li se păru, la un moment dat, că geamurile se întunecă și că ceva izbește în ele udându-le, indiferent ce-ar fi fost aceasta.

Inger se trezi și spuse:

– Plouă! Uită-te la ferestre!

Isak răspunse pufăind disprețuitor:

– Să plouă? Asta nu este ploaie. Nici nu înțeleg ce spui.

– Ah, nu-ți bate joc, spuse Inger.

Isak își bătea joc, este adevărat. Și în felul acesta se înșela pe sine însuși. Căci, în realitate, ploua – o aversă serioasă; ploaia încetă după ce udase zdravăn frunzișul lui Isak. Cerul se înseninâ iar.

– Doar ți-am spus că nu o să plouă, afirmă Isak cu încăpățânare, făcându-și păcat.

Această aversă nu le folosi cu nimic cartofilor; zilele treceau. Cerul era albastru. Isak începu să-şi pună la punct sania. El se strădui din răsputeri, îşi călcă pe inimă şi gelui cu toată smerenia tălpile şi oiştea. Ah, da, Doamne Dumnezeule! Zilele treceau, copilul creştea, Inger prepara unt şi brânză, în fond situaţia nu era atât de tragică, oamenii vrednici, precum cei din ţinutul pustiu, reuşeau să facă faţă unui an prost. Şi în afară de aceasta, după nouă săptămâni începu şi ploaia adevărată, ploaia binecuvântată; plouă o zi întreagă şi o noapte întreagă, plouă cu găleata şaisprezece ore în şir, zăgazurile cerului se deschiseră. Dacă s-ar fi întâmplat cu patrusprezece zile înainte, Isak ar fi declarat: Este prea târziu! Acuma, însă, îi spuse lui Inger:

– O să vezi că pe cartofi îi salvează întrucâtva.

– Desigur, răspunse Inger, o să-i redreseze complet.

Şi, de fapt, situaţia părea schimbată în bine; în fiecare zi venea o aversă de ploaie, iarba redeveni, ca prin minune, verde, cartofii înfloreau chiar mai frumos ca înainte, iar pe lujere apărură nişte boabe mari, ceea ce era în perfectă ordine, deşi nu ştia nimeni ce se întâmplă jos, la rădăcină; Isak nici nu îndrăznea să se uite. Inger îşi luă, într-o zi, inima în dinţi şi găsi vreo douăzeci de cartofi mici. Iar de-acum mai au la dispoziţie cinci săptămâni ca să crească! spuse Inger. Ah, Inger asta! Mereu trebuia să consoleze şi să molcomească, ea, cu buza ei de iepure! Şi mai avea şi o voce oribilă, şuiera, de parcă ar fi ieşit aburi dintr-un ventil; totuşi, cuvintele ei de consolare reprezentau o binefacere aici, în ţinutul neumblat. În plus, ea mai era şi plină de viaţă şi mereu bine dispusă.

– Oare ai putea construi încă un pat? îl întrebă ea pe Isak.

– Aşa? răspunse el.

– Da, da; nu este însă nici o grabă, adăugă ea.

Ei începură să scoată cartofii, terminând recoltarea lor până în jur de Sfântul Mihail, aşa cum era obiceiul. Recolta era mediocră – adică o recoltă bună; se dovedi iarăşi că această legumă nu depinde în măsură atât de mare de vreme: cartofii suportă multe şi în cele din urmă se dezvoltă totuşi. Firește, dacă socoteau bine, recolta nu era nemaipomenit de bună, dar în anul acesta nu puteau face socoteli chiar atât de exacte. Într-o zi trecuse pe acolo un

lapon, care se mirase de cantitatea mare de cartofi de la ei; în sate situaţia este mult mai rea, spusese el.

Apoi Isak profită iar, câteva săptămâni, de vremea bună pentru a mai defrişa o porţiune de sol înainte de a se lăsa gerul şi de a îngheţa pământul. Vitele păşteau acum pe ogoare şi pe unde aveau chef. Lui Isak îi făcea plăcere să muncească în compania animalelor, ascultând clinchetul clopoţeilor. Ce-i drept, uneori îl împiedicau să lucreze, căci taurul îşi înfigea de multe ori coarnele în grămezile de frunziş, iar caprele se foiau peste tot, chiar şi pe acoperişul colibei.

Tot felul de griji mai mari sau mai mărunte!

Într-una din zile Isak auzi un ţipăt puternic. El o găsi pe Inger în faţa casei, cu copilul în braţe, arătând spre taur şi spre văcuţa *Sølvhorn*, care se împreunau. Isak aruncă sapa din mână şi alergă să-i despartă, dar era prea târziu, catastrofa se întâmplase deja. Ca să vezi, şmechera de ea, o începuse de timpuriu, are de-abia un an, cu o jumătate de an prea devreme, şmecheriţa, puştoaica! Isak o duse în grajd, dar era prea târziu. Da, da, spuse Inger, poate că este mai bine aşa, căci, altfel, ambele vaci ar fi rămas, la toamnă, deodată cu viţel în burtă.

Ah, Inger asta! S-ar putea să nu fie prea inteligentă, cu toate acestea ea ştiuse ce face în dimineaţa aceea, când îi slobozise din grajd atât pe taur cât şi pe văcuţa *Sølvhorn*.

Veni iarna; Inger dărăcea şi torcea; Isak transportă, cu sania lui bună, lemne de foc jos, în vale – cantităţi uriaşe de lemne uscate. Îşi achită toate datoriile, iar calul şi căruţa, plugul şi grapa erau acum proprietatea lui. El transportă şi calupurile de brânză preparate de Inger şi aduse, în schimb, fire textile, un război de ţesut cu vârtelniţă şi suveică, şi, firește, făină şi alimente; şi iarăşi scânduri, stinghii şi cuie; într-o bună zi apăru chiar cu o lampă.

– Pe Dumnezeul meu, exclamă Inger, zău că ai înnebunit!

Deşi presimţise de mult că va sosi şi o lampă. Ei o aprinseră când se înseră, simţindu-se ca în paradis, iar micuţul Eleseus crezu, cu siguranţă, că soarele intrase în casă.

– Vezi ce mirat este! spuse Isak.

De acum înainte Inger putea să toarcă la lumina lămpii.

Isak aduse pânză pentru cămăşi şi încălţăminte nouă pentru Inger. Ea îl rugase să-i procure coloranţi ca să vopsească lâna şi el îi aduse. Iar într-o bună zi apăru cu o pendulă! Cu ce? Cu o pendulă! Inger rămase cu gura căscată, nereuşind câtva timp să scoată nici un cuvânt.

Isak atârnă pendula de perete, mânuind-o cu multă grijă, şi potrivi ora după aprecierea lui; el trase greutăţile şi ceasul bătu. Copilul îşi întoarse capul urmărind sunetele profunde, apoi se uită la mamă-sa.

– Da, da, eşti pe drept cuvânt mirat! îi spuse Inger luându-l în braţe, căci ea însăşi era emoţionată: din toate comorile pe care le adunaseră aici, în pustietatea lor, nimic nu se putea compara cu pendula, care îşi făcu datoria în decursul întregii ierni, bătând foarte corect la fiecare oră.

După ce transportase toate lemnele, Isak se duse din nou în pădure şi începu să doboare copaci; îşi înălţa iar străduţele şi oraşelul format din stânjenii de lemne de foc pentru iarna următoare. Trebuia să se depărteze tot mai mult de casă, căci o parcelă mare aştepta deja să fie lucrată şi cultivată; Isak nu voia să despădurească şi alte suprafeţe, ci să doboare doar copacii mai bătrâni, cu vârfurile uscate.

Fireşte că înţelesese de mult din ce cauză Inger vorbise despre un al doilea pat; acum nu mai putea amâna confecţionarea lui, trebuia să se grăbească. Într-o seară întunecată, când se întoarse din pădure, găsi faptul împlinit: familia se înmulţise, încă un băiat! Inger era în pat. Ah, Inger asta! Ea voise să-l expedieze de dimineaţă jos, în sat. Ar trebui să supui calul la puţină mişcare, spusese ea. Căci stă toată ziua în grajd şi scormoneşte pământul. N-am timp pentru asemenea prostii, răspunsese Isak plecând în pădure. Acum îşi dădea seama că ea voise că scape neapărat de prezenţa lui. Oare de ce? Poate că nu ar fi fost rău ca el să fie alături de ea.

– Cum se face că nu mă anunţi niciodată? întrebă el.

– Acum trebuie să-ţi faci un culcuş în iatac şi să dormi acolo, răspunse ea.

Dar nu era suficient să construiască scheletul patului, avea nevoie şi de aşternuturi. Nu aveau două pături din blană şi nici nu

puteau face rost de o a doua pătură înainte de toamna următoare, când voiau să taie câțiva berbeci; iar din doi berbeci nu puteai face o pătură. În perioada care urmă, Isak suferi serios de frig în timpul nopții. El încercă să se îngroape în fânul de sub povârnișul stâncos, încercă să doarmă în grajdul vacilor – bietul de el, era un om lipsit de adăpost. Noroc că erau deja în luna mai; veni apoi iunie, veni și iulie...

Ciudat, ce mult realizaseră aici în numai trei ani: o casă pentru oameni, un grajd, o suprafață mare de pământ desțelenit. Oare Isak ce mai construia acum? O șură nouă, un hambar, o anexă la locuință? Toată casa bubuia când el lovea cu ciocanul piroanele lungi de opt țoli; Inger apărea din când în când rugându-l să se îndure de cei mici. Da, cei mici! Încearcă să-i distrezi! Cântă-le ceva, dă-i lui Eleseus capacul de la găleată, ca să zdrăngănească! Am terminat imediat cu piroanele lungi, ele trebuie bătute aici, în grinzile care vor lega anexa de casă. După aceea lucrez doar cu scânduri și cuie de doi țoli jumătate – un fleac!

Ar fi putut oare renunța la ciocănit? Butoiul cu scrumbii, făina și celelalte alimente fuseseră păstrate până acum în grajd, ca să nu stea în aer liber; dar slănina căpăta un iz de grajd; o cămară de alimente reprezenta deci o necesitate stringentă. Cei doi băieței trebuiau să se obișnuiască cu zgomotul făcut de ciocanul cu care se băteau cuiele în pereți; este adevărat că Eleseus era mai delicat și mai slăbuț, în schimb celălalt sugea cu obrajii umflați, ca un trâmbițaș; și când nu plângea, dormea. Un copil minunat! Isak nu avea nimic împotrivă ca el să primească numele de Sivert; poate că era mai bine așa, deși el personal se gândise la numele de Jakob. Inger avea uneori dreptate. Eleseus primise numele preotului care îl botezase – un nume nobil; Sivert era numele unchiului lui Inger, casierul comunal, holtei înstărit, fără moștenitori. Numindu-l Sivert îi făceai copilului un real serviciu!

Urmară apoi iarăși muncile de primăvară și până la Rusalii totul era deja semănat. Pe vremea când Inger îl îngrijea doar pe Eleseus, nu avusese niciodată timp să-și ajute bărbatul, atât de mult o solicitase primul ei născut. Acum, că avea doi copii, ea plivea și făcea încă multe altele; astfel ea ajută la semănatul cartofilor, și semănă și morcovi și sfeclă. Era o femeie fără pereche! Și

mai lucra şi la războiul de ţesut. Ea profita de orice clipă liberă pentru a alerga în iatac şi a mai ţese câteva suveici; era o stofă de bumbac amestecată pe jumătate cu lână, din care voia să facă lenjerie pentru iarnă. După ce vopsi bumbacul, ea ţesu o stofă albastră şi una roşie pentru ea şi pentru copii; apoi puse şi mai multe culori şi confecţionă lenjerie de pat pentru Isak. Tot lucruri necesare, folositoare şi foarte durabile.

Ah, familia din ţinutul pustiu se pricopsise binişor, iar dacă o să aibă parte de un an bun, putea fi chiar invidiată. Ce le mai lipsea? Firește, un hambar pentru fân, un hambar cu o arie la mijloc – iată care era următorul ţel spre care râvneau, şi îl vor realiza, întocmai ca pe celelalte. Încetul cu încetul, desigur! Văcuţa *Sølvhorn* fătase acum şi ea un viţel, iar caprele aveau iezi, oile aveau miei, mişuna de tineret bovin, ovin şi caprin pe pajişte. Dar oamenii? Eleseus ştia deja să umble şi mergea unde dorea, iar micuţul Sivert fusese botezat. Dar Inger? Cu siguranţă că era iarăşi însărcinată, părea atât de rotunjoară. Încă un copil nu însemna nimic pentru Inger. Nimic? – adică foarte mult, ea era mândră de copiii ei şi dădea să se înţeleagă că Dumnezeu nu binecuvântează pe toată lumea cu copii atât de mari şi frumoşi. Inger încerca din răsputeri să rămână tânără. Avea o faţă desfigurată şi îşi petrecuse tinereţea singură, flăcăii nici nu se uitaseră la ea; deşi era pricepută atât la dans, cât şi la toate soiurile de munci; dispreţuiseră feminitatea ei vrednică şi îşi întorseseră capul de la ea; acum venise şi vremea ei, se desfăşura din plin, înflorind de-a dreptul şi era din nou însărcinată. Cât despre Isak, capul familiei, el era şi rămânea un om serios, care avusese succese şi era mulţumit. Nu se prea ştie în ce fel reuşise să suporte viaţa înainte de venirea lui Inger; poate cu ajutorul cartofilor şi al laptelui de capră, ba chiar a unor mâncăruri temerare, lipsite de nume; acum el avea tot ce îşi putea dori un bărbat de condiţia sa.

Iarăşi secetă, iarăşi un an cu recoltă proastă. Laponul Os-Anders, care trecu pe la ei însoţit de câinele său, le povesti că oamenii din sat cosiseră deja toate cerealele ca să aibă furaje pentru vite.

– Deci nu mai au nici o speranţă? întrebă Inger.

– Nu; în schimb au avut noroc la pescuitul de scrumbii. Şi unchiul tău Sivert îşi va primi partea lui în calitate de proprietar al

unei porţiuni de ţărm. Iar bucătăria şi pivniţa sa nu fuseseră nici până acum goale. Întocmai ca la tine, Inger.

– Da, mulţumesc lui Dumnezeu, nu mă pot plânge. Cei de acasă ce vorbesc despre mine?

Os-Anders clătină din cap şi spuse linguşitor că nici nu găseşte cuvinte potrivite ca să reproducă spusele lor!

– Dacă doreşti o cană cu lapte dulce, spune-mi, replică Inger.

– Să nu-ţi faci cheltuială cu mine! Dar poate ai ceva pentru câine?

Sosi laptele, de asemenea şi mâncarea pentru câine. Laponul auzi ceva muzică în cameră şi trase cu urechea:

– Ce-i asta?

– Este pendula noastră, care bate la fiecare oră, explică Inger stând să plesnească de mândrie.

Laponu îşi clătină capul şi spuse:

– Aveţi casă şi cal şi bunăstare, ai putea să-mi spui ce vă lipseşte încă?

– Nu, şi îi mulţumim în fiecare clipă lui Dumnezeu pentru toate.

– Mi-a spus Oline să-ţi transmit salutări.

– Da? Ea ce mai face?

– Binişor. Unde este soţul tău?

– E afară, pe câmp.

– Se zvoneşte că nu a cumpărat terenul! spuse laponul în treacăt.

– Să-l cumpere? Cine a spus aşa ceva?

– Aşa se zvoneşte.

– De la cine să-l cumpere? Este izlaz comunal.

– Da, da.

– Şi el a lucrat acest pământ cu sudoarea frunţii sale.

– Se zvoneşte că pământul vostru aparţine statului.

Inger nu pricepu mare lucru din toată povestea, aşa că replică:

– Da, s-ar putea. Dar nu cumva ea, adică Oline, ţi-a spus toate astea?

– Nu-mi amintesc cine, răspunse laponul privind in jurul său cu ochi neliniştiţi. Inger se miră că el nu-i cere nimic, căci

Qs-Anders obişnuia să cerşească, toţi laponii cerşesc. În schimb, Os-Anders şedea liniştit, îşi umplu pipa cu tutun şi o aprinse. Ce mai pipă! El fuma pufăind, aşa încât faţa sa plină de riduri semăna cu scoarţa unui copac.

– Nici nu trebuie să mai întreb dacă aceştia sunt copiii tăi, spuse el cu un ton şi mai linguşitor. Căci îţi seamănă ţie. Sunt tot atât de drăgălaşi cum erai tu când erai micuţă.

Inger, care fusese un avorton, o pocitanie! Fireşte că lucrurile stăteau exact pe dos; cu toate acestea inima ei se umflă de mândrie. Chiar şi un lapon poate produce bucurie unui suflet de mamă.

– Dacă sacul tău nu ar fi deja atât de plin, ţi-aş mai băga şi eu câte ceva în el, spuse ea.

– Nu, să nu-ţi faci cheltuială cu mine!

Inger intră în casă, ţinând copilul mic în braţe, în timp ce Eleseus rămase afară cu laponul. Cei doi se înţelegeau foarte bine. El îi arătă băiatului ceva ciudat în sacul său, ceva păros, Eleseus putea chiar să-l mângâie. Câinele scânci şi lătră. Când Inger apăru iar, aducând ceva merinde, câinele scoase un geamăt şi se prăbuşi în pragul uşii.

– Ce ai aici? întrebă ea.

– Ah, nimic, un iepure.

– Am observat.

– Băieţelul tău a vrut să-l vadă. Câinele meu l-a fugărit în noaptea asta şi l-a omorât.

– Iată mâncarea pentru tine, spuse Inger.

5

EXPERIENŢA a arătat că anii cu recoltă proastă se succed cel puţin doi unul după altul. Isak era răbdător şi se împăcase cu soarta sa. Cerealele se pârjoleau pe ogoare, recolta de fân era mediocră, în schimb cartofii păreau să-şi revină; deci, chiar dacă situaţia era destul de gravă, el şi ai lui nu erau ameninţaţi de foamete. Isak

mai avea şi lemne de foc şi buşteni pe care avea să-i ducă jos, în sat şi deoarece pescuitul scrumbiilor avusese rezultate bune de-a lungul întregii coaste, oamenii dispuneau de bani, aşa că puteau cumpăra lemne. Era aproape un făcut ca recolta de cereale să fie compromisă; căci cum să-şi fi treierat Isak grânele, din moment ce nu avea încă un hambar cu o arie la mijloc?

Da, providenţa e providenţă; uneori este şi ea bună la ceva!

Cu totul altele îl nelinişteau pe Isak. Ce era cu povestea aceea pe care un lapon i-o spusese în vară lui Inger – şi anume că el nu cumpărase terenul? Ar fi trebuit să-l cumpere? În fond, de ce? Pământul era, oricum, aici, pădurea era aici, el defrişa şi desţelenea ţinutul făcându-l roditor, îşi înălţase o casă în inima naturii virgine, îşi hrănea familia şi vitele, nu-i datora nimănui nimic şi muncea, muncea pe rupte. Cu ocazia deplasărilor făcute jos, în sat, se gândise de multe ori că ar fi bine să stea de vorbă cu pretorul, dar amânase tot mereu întâlnirea. Pretorul nu se bucura de simpatie în sat, iar Isak era scump la vorbă. Ce să-i spună? Ce motiv să invoce pentru venirea lui?

Iată însă că într-o zi de iarnă pretorul îşi făcu el însuşi apariţia în aşezarea din ţinutul pustiu; el era însoţit de un om şi mai avea şi o geantă plină doldora de hârtii – era chiar pretorul Geißler în persoană. Văzând suprafaţa mare despădurită, netedă şi acoperită de zăpadă, îşi imagină că toată era cultivată, aşa că spuse:

– Este un teren mare. Crezi cumva că îl poţi stăpâni fără să dai nici un ban pe el?

Poftim, inevitabilul se întâmplase! Pe Isak îl trecu un fior de spaimă, el nu răspunse nimic.

– Ar fi trebuit să vii la mine şi să cumperi pământul, spuse pretorul.

– Da.

Pretorul vorbi despre evaluare, despre marcarea hotarelor, despre impozite, „impozit al coroanei", aşa spunea el. După ce se lămuri întrucâtva, Isak îşi dădu seama că lucrurile se leagă. Pretorul îşi tachină însoţitorul întrebându-l:

– Ei, hai, comisarule de evaluare, dă-ţi părerea: cât este de mare aşezarea?

Dar nu aşteptă răspunsul, ci trecu o suprafaţă oarecare, la întâmplare. Apoi îl întrebă pe Isak cât fân recoltase şi câte tone de cartofi. Şi cum să procedeze cu hotarele? Doar nu puteau face măsurătoarea în zăpada care avea înălţimea unui stat de om; iar în timpul verii oamenii nu prea veneau până aici, sus. Şi cam cât de mare îşi imagina Isak că este păşunea şi pădurea? Isak nu ştia; până acum el considerase că totul, cât cuprindea cu ochii, era proprietatea sa. Pretorul spuse că statul fixează hotarele.

– Cu cât primeşti pământ mai mult, cu atât mai mult trebuie să plăteşti, spuse.

– Aşa.

– Da; tu nu primeşti atât cât poţi cuprinde cu ochii, ci atât cât ai nevoie.

– Aşa?

Inger îi tratã cu lapte, iar pretorul şi însoţitorul său se serviră. Ea mai aduse lapte. Pretorul era oare sever? El îl mângâie pe Eleseus pe creştet şi întrebă:

– Se joacă cu pietricele? Ia să văd şi eu pietricelele! Dar ce-i asta? Sunt grele, cu siguranţă că au ceva metal în ele.

– Da, avem destule de felul acesta, sus, în munţi, spuse Isak.

Pretorul se întoarse la afaceri.

– Preferi ţinutul sudic şi vestic? Aşa te aranjează mai bine? îl întrebă pe Isak. Să spunem un sfert de milă spre sud!

– Ce? Un sfert de milă? exclamă însoţitorul pretorului.

– Cât despre tine, tu nu ai fi în stare să desţeleneşti nici măcar două sute de coţi, spuse pretorul scurt.

Isak întrebă:

– Cât costă un sfert de milă?

– Nu ştiu, răspunse pretorul, nu ştie nimeni. Eu voi propune un preţ mic. Căci este vorba despre un ţinut nelocuit şi nelucrat pe distanţă de mile întregi, fără nici o cale de acces.

– Da, dar chiar un sfert de milă? repetă însoţitorul. Pretorul spuse: Un sfert de milă spre sud, apoi întrebă:

– În sus, către munţi, cât să trecem?

– Trebuie să ajungă până la lac. Este un lac mare acolo, răspunse Isak.

Pretorul continuă să scrie.

– Iar spre nord?

– Nu este atât de important, e ţinut mlăştinos, neîmpădurit, spuse Isak.

Pretorul trecu după cum îl tăia capul: un sfert de milă.

– Iar spre răsărit?

– Nici acolo nu este atât de important. Sunt numai munţi care duc spre Suedia.

Pretorul scrise mai departe.

Când termină, făcu repede socoteala şi spuse;

– Fireşte că va fi o proprietate mare; dacă s-ar situa jos, în comună, nimeni nu ar fi în stare să o cumpere. Aş propune o sută de taleri pentru totul la un loc. Tu ce părere ai? îşi întrebă el însoţitorul.

– Este aproape gratis.

– O sută de taleri! exclamă Inger. Dar nici nu ai nevoie de atâta pământ.

– Nu, confirmă Isak.

– Sunt de aceeaşi părere, interveni însoţitorul. Ce să faci cu atâta pământ?

Pretorul spuse:

– Să-l desţelenească.

El pierduse atâta vreme şi se obosise aşternând totul pe hârtie; din când în când unul dintre copii ţipa în cameră; nu-l tenta deloc ideea de a rescrie încă o dată totul; ar fi ajuns acasă de abia noaptea târziu, poate chiar spre dimineaţă. Geißler vârî, cu o mişcare hotărâtă, documentul în buzunar.

– Du-te şi înhamă caii! îi porunci însoţitorului.

Apoi i se adresă lui Isak spunând:

– De fapt, ar fi trebuit să primeşti pământul pe gratis şi să ţi se mai şi plătească ceva pentru modul în care ai trudit. Eu voi sublinia acest lucru, atunci când voi trimite mai departe propunerea mea. Şi vom vedea cât pretinde statul pentru actul de cumpărare.

Isak – este greu de spus ce simţea în momentul de faţă. Pe de o parte, el nu părea să aibă nimic împotrivă ca gospodăria sa şi munca depusă de el să fie cotate la un preţ ridicat. Şi avea impresia că ar fi în stare să plătească, pe parcurs, o sută de taleri; putea munci în continuare ca până acum, putea cultiva pământul şi transforma în lemne de foc pădurea care prisosea. Isak nu

făcea parte dintre acei ce aşteaptă să le pice ceva în poale, el muncea.

Inger îi mulţumi pretorului şi îl rugă să pună un cuvânt bun pentru ei la autorităţi.

– Desigur. Totuşi, nu eu iau deciziile, eu fac doar expertiza. Ce vârstă are cel mic?

– A trecut de şase luni.

– Băiat sau fată?

– Băiat.

Pretorul nu era un om rău, ci doar superficial şi nu prea conştiincios. El nu asculta ce îi spune împuternicitul şi evaluatorul său, adică aprodul Brede Olsen, ci rezolva la voia întâmplării problemele, după cum îl tăia capul; el tranşă la întâmplare şi această problemă decisivă atât pentru Isak şi soţia sa cât şi pentru urmaşii lor, poate de-a lungul mai multor generaţii; deci trecu cifrele aşa cum îi venea. Dar se comportă cât se poate de prietenos cu amândoi, scoase o monedă lucioasă din buzunar şi o puse în mâna micuţului Sivert, apoi salută amabil şi se duse la sania sa.

Deodată întrebă:

– Cum se numeşte locul acesta?

Să se numească în vreun fel?

– Ce nume are? Trebuie să-i dăm un nume.

Oamenilor noştri nu le trecuse aşa ceva prin minte; Inger şi Isak se uitară unul la altul.

– Sellanraa? propuse pretorul. Cu siguranţă că el inventase acest nume, poate că nici nu era un nume, totuşi repetă:

– Sellanraa! apoi dădu din cap şi plecă.

Totul la întâmplare: delimitarea hotarelor, preţul, numele... Câteva săptămâni mai târziu, când Isak se găsea jos, în sat, el auzi că pretorul are greutăţi. Cică nu reuşea să justifice o anumită sumă de bani, din care cauză se făcuse un denunţ contra lui la judecătorie. Iată ce lucruri rele se pot întâmpla. Unii oameni trec prin viaţă orbecăind bezmetic, până când se poticnesc şi cad fiindcă se izbesc de cei ce umblă normal!

Într-o bună zi, când Isak se întorcea din sat unde îşi vânduse ultimele lemne de foc, îl luă ca pasager pe pretor. Adică, acesta ieşi din pădure cu o valiză în mână şi îl opri pe Isak spunându-i:

– Dă-mi voie să urc şi eu!

Ei îşi continuară drumul fără ca vreunul să rostească un cuvânt. Pretorul scotea din când în când o sticlă şi trăgea câte o duşcă din ea; i-o oferi şi lui Isak, dar acesta refuză.

– Mă tem că această călătorie o să-mi răscolească stomacul, spuse pretorul.

Apoi aduse vorba despre povestea cu pământul lui Isak şi spuse:

– Am expediat imediat mai departe toată documentaţia, cu cele mai calde recomandări. Sellanraa este un nume frumos. În realitate, ar fi trebuit să ţi se dea pe gratis pământul, însă dacă aş fi propus aşa ceva, autoritatea statală s-ar fi obrăznicit şi ar fi fixat ea preţul. Eu am propus cincizeci de taleri.

– Aha, deci nu aţi scris o sută de taleri?

Pretorul îşi încreţi fruntea şi chibzui o clipă, apoi spuse:

– După câte îmi amintesc, am scris cincizeci de taleri.

– Şi acuma unde călătoriţi? întrebă Isak.

– La Vesterbotten, la familia soţiei mele.

– În acest anotimp? E un drum greu până acolo.

– Oh, va merge cumva. N-ai putea să mă mai duci o bucăţică de drum?

– Ba da. Nu este bine să vă aventuraţi singur.

Ajunseră la casa lui Isak şi pretarul înnoptă acolo, în iatac. Dimineaţa, el trase iarăşi o duşcă din sticlă şi spuse:

– O să-mi distrug stomacul în această călătorie.

În rest, se comportă tot aşa ca şi cu ocazia ultimei sale vizite, adică era hotărât, dar plin de bunăvoinţă, deşi puţin distrat, şi nu părea preocupat de propria sa soartă; poate că lucrurile nu stăteau chiar atât de rău. Când Isak îi spuse că nu întregul povârniş era cultivat, ci doar o porţiune din el, câteva ogoare, pretorul dădu un răspuns surprinzător:

– Mi-am dat seama de asta deunăzi, când stăteam aici şi scriam. În schimb însoţitorul meu, Brede Olsen, n-a priceput nimic, măgarul de el. Ministerul dispune de un tabel. Dacă de pe o suprafaţă atât de mare s-a recoltat atât de puţin fân şi atât de puţine tone de cartofi, tabela ministerului spune că acest pământ este prost, un pământ ieftin. Eu am apărat interesele tale şi îmi

pun bucuros fericirea veşnică în joc pentru această mică şmecherie. Da, ar fi bine dacă am avea în ţara noastră vreo două, trei mii de oameni ca tine; ar fi foarte bine.

Pretorul dădu din cap şi i se adresă lui Inger:

– Ce vârstă are cel mai mic?

– Trei sferturi de an.

– Şi este băiat?

– Da.

– Trebuie să depui toate eforturile ca să clarifici cât mai repede situaţia gospodăriei tale, îl sfătui pretorul pe Isak. Există încă cineva care vrea să cumpere teren cam la jumătatea distanţei dintre tine şi sat; în acest caz preţul pământului va creşte. Grăbeşte-te să cumperi tu mai întâi; după aceea preţurile n-au decât să crească. În felul acesta vei avea cât de cât un profit de pe urma muncii tale. Tu ai făcut muncă de pionierat în acest ţinut nelocuit.

Isak şi Inger îi mulţumiră pentru sfat şi îl întrebară dacă nu ar vrea să ducă el la sfârşit toată tranzacţia. El spuse că a făcut tot ce a stat în puterile sale, de acum înainte statul avea cuvântul.

– Eu plec la Vesterbotten şi nu mă mai întorc, mărturisi Geißler direct.

El îi dădu lui Inger a monedă, dar zău că este prea mult...

– Du-i şi familiei mele din sat ceva carne, un viţel sau o oaie, soţia mea ţi-o va plăti. Şi, din când în când, du-le şi câteva calupuri de brânză de capră. Copiilor mei le place foarte mult, mai adăugă el.

Isak îl trecu peste munţi; sus, pe culme, zăpada era îngheţată, aşa că drumul era bun. Pretorul îi dădu lui Isak un taler întreg.

Pretorul Geißler plecă şi nu se mai întoarse în sat. Oamenii spuneau că le este indiferent; după părerea lor, el era un om pe care nu te puteai baza, un aventurier. Nu că ar fi fost incompetent – el era un om bine pregătit, care studiase mult, dar era prea plin de el şi consuma banii altora. Se răspândi zvonul că ştersese putina după ce primise o admonestare severă din partea şefului său, Pleym; familiei sale nu i se întâmplă nimic; Geißler avea soţie şi trei copii şi ei rămaseră încă multă vreme în comună. De, altfel, pretorul trimise, nu peste mult, din Suedia, suma de bani

care lipsea, aşa încât familia sa nu mai era ostatică, ea rămase de bună voie aici, fiindcă aşa dorea.

Isak şi Inger nu vedeau în Geißler un om rău, dimpotrivă. Ştie Dumnezeu care va fi atitudinea noului pretor faţă de toată povestea şi dacă nu cumva ei vor trebui să reia de la început procedura!

Şeful îl trimise în sat pe secretarul său; acesta urma să fie noul pretor. Era un om pe la patruzeci de ani, fiul unui staroste, şi se numea Heyerdahl; nu dispusese de banii necesari ca să studieze şi să devină funcţionar, dar lucrase timp de cincisprezece ani la o judecătorie, în calitate de secretar.

Nefiind suficient de înstărit ca să se căsătorească, el rămăsese holtei; Pleym îl moştenise de la predecesorul său, continuând să-i dea acelaşi salariu de mizerie ca până atunci. Heyerdahl îşi încasa salariul şi muncea mai departe. Devenise un om posac, sec şi rigid, dar era onest şi te puteai baza pe el, şi – în măsura în care îl ajuta inteligenţa – era foarte eficient în problemele în care se specializase. Acum, că devenise pretor, se simţea mult mai mândru şi încrezător.

Isak îşi luă inima în dinţi şi se duse la el.

– Afacerea Sellanraa... da, iat-o, dosarul s-a întors de la Minister. Domnii de acolo doresc să afle încă o serie de amănunte, căci lucrarea a fost făcută de acest Geißler, o adevărată harababură, spuse pretorul. Ministerul vrea să ştie dacă în ţinut se găsesc mlaştini întinse, cu muri pitici. Dacă există păduri seculare. Dacă munţii din jur conţin minereuri şi diferite metale. Se aminteşte în acte un lac mare – există peşti în el? Acest Geißler a dat, ce-i drept, câteva lămuriri, dar nu te poţi baza pe el, trebuie să revizuiesc tot ce a făcut ei. Deci mă voi deplasa, cât mai repede posibil, până la gospodăria ta din Sellanraa, ca să verific şi să evaluez totul. Câte mile sunt până sus? Ministerul vrea ca hotarele să fie trasate în mod corect.

– Va fi foarte greu să trasăm hotarele înainte de a veni vara, spuse Isak.

– Ah, vom reuşi până la urmă. Nu putem lăsa Ministerul să aştepte până la vară, ripostă Heyerdahl. Voi urca până la tine zile-

le următoare. Statul va vinde, cu aceeaşi ocazie, nişte pământ încă unui om.

– Este cel care vrea să cumpere pământ la jumătate de drum între sat şi mine?

– Nu ştiu, poate că da. De altfel, un om din partea locului, evaluatorul meu, slujbaşul meu. El i-a înaintat deja lui Geißler o cerere în vederea cumpărării; Geißler l-a refuzat spunându-i că nu-l crede în stare să defrişeze nici măcar două sute de coţi. În această situaţie, omul i s-a adresat direct Judecătoriei, iar cazul mi-a fost acum încredinţat mie. Da, da, Geißler ăsta!

Pretorul Heyerdahl descinse la gospodăria lui Isak însoţit de evaluatorul Brede. Erau uzi până la piele în urma traversării mlaştinii şi se udaseră şi mai tare încercând să tragă hotarul pe versantul muntos, căci nimeriseră în zăpada care se topea în soarele primăvăratic. Pretorul se arătă foarte aferat în prima zi, dar în a doua de-abia se mişcă, obosit, de colo-colo, rămânând la poalele versantului şi mulţumindu-se să strige şi să dea indicaţii. Nu, nici nu se mai gândea să „exploreze munţii din jur", iar mlaştinile cu muri pitici urmau să fie examinate detaliat de-abia pe drumul de întoarcere acasă, spuse el.

Ministerul pusese multe întrebări, probabil că voia iarăşi să întocmească ceva tabele; dar singura întrebare care avea sens se referea la pădure. Într-adevăr, exista pe aici şi ceva pădure seculară, iar aceasta se afla în perimetrul proprietăţii lui Isak, nici vorbă însă de lemn de construcţie pentru vânzare, doar atât cât era necesar pentru folosinţă proprie. Şi chiar dacă ar exista lemn de construcţie, cine să-l transporte, mile întregi, până jos, în sat? Doar gnomul Isak era în stare de aşa ceva, iarna, când ducea câţiva buşteni până jos, primind în locul lor grinzi şi scânduri.

Se dovedi acum că trebuie să se ţină cont de raportul întocmit de acest om ciudat numit Geißler. Deşi noul pretor încercă să-i găsească cusururi şi nod în papură, se văzu silit să renunţe. El îl consulta pe evaluatorul său mai des decât Geißer, ţinând cont de aprecierile lui, dar acelaşi evaluator părea să se fi convertit între timp, afişând alte convingeri de când el însuşi dorea să cumpere pământ de la stat.

– Ce părere ai despre preţul acesta? întrebă pretorul.

– Cincizeci de taleri este mai mult decât destul pentru cumpărător, răspunse evaluatorul.

Pretorul redactă cererea în cuvinte bine ticluite. Geißler scrisese; „Omul vrea să plătească de acum înainte impozit în fiecare an, el nu este în situaţia de a achita pentru achiziţionarea terenului o sumă mai mare de cincizeci de taleri, repartizaţi pe zece ani. Statul trebuie să accepte oferta sau să-l priveze pe om de pământ şi de roadele muncii sale".

Heyerdahl recurse la altă formulare: „Omul roagă înaltul Minister să binevoiască să-şi dea aprobarea ca el să păstreze terenul care nu îi aparţine, dar în care a investit multă muncă, în schimbul achitării sumei de cincizeci de taleri în rate pe care va binevoi să le stabilească Ministerul."

– Cred că voi reuşi să te ajut să obţii terenul, îi spuse pretorul Heyerdahl lui Isak.

6

ASTĂZI urmează să fie dus de acasă taurul cel mare. Devenise un animal uriaş şi era prea valoros ca să mai fie ţinut aici, în gospodărie. Isak voia să coboare cu el jos, în sat, să-l vândă şi să cumpere în locul lui un tăuraş tinerel.

Inger era cea care îl convinsese să procedeze aşa, iar Inger ştia foarte bine din ce cauză dorea să-l expedieze de acasă pe Isak exact în ziua aceea.

Dacă vrei să pleci, fă-o astăzi, spuse ea. Taurul este îngrăşat, iar vitele îngrăşate se vând bine primăvara, el poate fi trimis în oraş. Acolo se dau sume uriaşe pentru un asemenea taur.

– Da, da, spuse Isak.

– Singurul pericol este ca taurul să devină agresiv pe drum, continuă Inger.

Isak nu răspunse.

– Dar în ultima săptămână a stat mult pe afară, a făcut mişcare şi s-a obişnuit cu natura.

Isak tăcu, luă totuşi cu el un cuţit mare şi scoase taurul din grajd.

Ah, ce colos superb şi în acelaşi timp înfricoşător, coapsele sale se legănau la fiecare pas! Avea picioarele destul de scurte; când păşea, frângea cu pieptul copacii tineri, era ca o locomotivă. Grumazul său era atât de masiv, încât părea diform; acest grumaz avea forţa unui elefant.

– Numai să nu devină agresiv şi să nu te atace, spuse Inger.

Isak răspunse abia după câtva timp:

– În acest caz va trebui să-l tai pe drum şi să transport mai departe carnea.

Inger se aşeză în prag. Se simţea foarte rău, iar faţa îi ardea ca para focului. Se ţinuse tare până la plecarea lui Isak, iată-l că dispărea acum în pădure, cu taurul de funie, iar Inger putea să geamă în voie. Micuţul Eleseus, care ştia deja să vorbească, o întrebă:

– Mama, doare?

– Da, doare.

El o imită pe mamă-sa, se prinse de spate şi gemu. Micul Sivert dormea.

Inger îl luă pe Eleseus în cameră, îi dădu tot felul de obiecte cu care să se joace pe podea, iar ea se întinse pe pat. Venise momentul să nască. Ea rămase tot timpul conştientă, supraveghindu-l pe Eleseus, uitându-se la leagăn şi la pendula de pe perete. Nu ţipă, de-abia dacă se mişcă; în măruntaiele ei se dădea o luptă, o povară alunecă deodată afară din ea. Aproape în aceeaşi clipă auzi în patul ei un ţipăt încă necunoscut, o voce subţirică, un scâncet. Inger nu mai avea răbdare, se ridică în coate şi se uită în jos, de-a lungul trupului. Şi ce văzu? Faţa ei deveni cenuşie, încremenind inexpresivă şi schimonosită; scoase un geamăt atât de nefiresc şi cutremurător, de parcă ceva ar fi urlat din ea.

Apoi căzu iar pe spate. Trecu un minut fără ca ea să-şi redobândească liniştea, plânsul din pat se înteţea, ea se ridică iar şi se uită, – ah, Dumnezeule, nici că s-ar fi putut ceva mai rău, ceva mai îngrozitor, iar copilul era o fetiţă!

Isak nu putea să fi ajuns mai departe de câţiva kilometri, de-abia dacă trecuse o oră de când părăsise gospodăria. În decurs de zece minute copilul se născuse şi fusese imediat după aceea ucis...

Isak se întoarse peste trei zile; el venea cu un taur jigărit, pe jumătate mort de foame, care de-abia se târa dus de funie, de aceea îi trebuise atâta timp ca să ajungă iar acasă.

– Cum a fost? întrebă Inger care se simțea încă deprimată și slăbită.

O, mersese destul de bine. Da, da, deși pe ultima jumătate de milă taurul devenise agresiv. Trebuise să-l lege și să aducă pe cineva din sat, ca să-l ajute. Până să se întoarcă, taurul rupsese funia și ei îl căutaseră multă vreme. Eh, dar până la urmă totul se terminase cu bine. Negustorul care cumpăra vite de tăiat pentru oraș îi dăduse o sumă frumușică.

– Și iată și noul taur, spuse Isak. Adu-i pe copii și uitați-vă la el.

Același interes pentru fiecare vită nouă. Inger examină taurul, îl pipăi și se interesă de preț. Îl așezară pe micuțul Sivert pe spinarea sa.

– Îmi pare rău de taurul cel mare, spuse Inger, era atât de frumos și cuminte! Măcar de l-ar tăia așa cum trebuie!

Zilele treceau cu tot felul de munci de primăvară, animalele fuseseră slobozite afară, în grajdul gol nu mai erau decât cutii și lăzi cu cartofi de sămânță. În acest an, Isak semănă mai mult grâu ca de obicei și depuse toate eforturile ca sămânța să intre bine în pământ; el amenajă straturi pentru morcovi și sfeclă, iar Inger presără semințele. Totul mergea ca până acum.

Inger își înfășură câtva timp trupul într-un sac cu fân, ca să pară mai rotunjoară. Încetul cu încetul ea micșoră volumul sacului, până când renunță complet la el. Într-o bună zi Isak observă aceste schimbări și el o întrebă mirat:

– Ce s-a întâmplat? Nu s-a ales nimic de data aceasta?

– Nu, spuse ea, de data aceasta nu.

– Așa? Dar de ce?

– Ah, așa a fost să fie. Ce crezi, Isak, cât timp va mai dura până vei reuși să desțelenești toată suprafața pe care o vedem în fața noastră?

– A fost un avort? întrebă el.

– Da.

– Așa. Și nu te-ai ales cu ceva urmări?

– Nu. Ştii Isak, m-am gândit de multe ori că ar fi poate bine să creştem porci.

Isak, care era foarte circumspect, spuse după câtva timp:

– Da, un porc. M-am gândit şi eu în fiecare primăvară la această posibilitate. Dar cât timp nu avem mai mulţi cartofi de masă, mai mulţi cartofi furajeri şi mai multe cereale, nu avem cu ce hrăni un porc. Ei bine, vom vedea în anul acesta.

– Ar fi grozav să avem un porc.

– Da.

Zilele trec. Începe să plouă, ogoarele şi pajiştile sunt foarte frumoase, toţi speră că va fi un an bun! Întâmplări mari şi mărunte alternează: ore de masă, ore de odihnă, ore de muncă, duminici cu feţele frumos spălate şi părul pieptănat, Isak îşi poartă cămaşa nouă roşie, ţesută şi cusută de Inger. Şi iată că viaţa asta monotonă este dată peste cap de un eveniment. O oaie cu mielul ei s-a prins în crăpătura unei stânci, celelalte oi se întorc seara acasă, iar Inger observă imediat lipsa celor două. Isak pleacă în căutarea lor. Primul lucru care îi trece prin minte: dacă s-a întâmplat într-adevăr o nenorocire, bine că este duminică şi că el nu trebuie să-şi întrerupă munca din cauza aceasta. El caută oile ore în şir, pajiştea este nesfârşită, el o străbate neobosit. Acasă e agitaţie mare în toată familia; mama îşi potoleşte copiii cu puţine cuvinte: Lipsesc două oi, tăceţi! Toţi sunt îngrijoraţi, toată colectivitatea; chiar şi vacile observă că se întâmplă ceva neobişnuit şi încep să mugească, căci Inger iese din timp în timp afară şi lansează strigăte spre pădure, deşi se înnoptează deja. În ţinutul acesta pustiu un asemenea eveniment reprezintă ceva deosebit – o adevărată nenorocire. După ce îi culcă pe copii, Inger pleacă şi ea în căutare; pe drum strigă mereu, dar nu primeşte nici un răspuns; Isak pare să fie departe.

Oare unde pot fi oile, oare ce s-a întâmplat cu ele? Au apărut urşii? Au apărut lupii, venind peste munţi, din Suedia şi Finlanda? Nici una, nici alta. Când Isak descoperă oile rătăcite, vede că oaia-mamă s-a prins în crăpătura unei stânci având piciorul fracturat şi ugerul rănit. Probabil că stă de multă vreme aşa, căci, în ciuda rănilor, ea a păscut toată iarba din jur, până la rădăcină. Isak scoate oaia din crăpătură şi primul lucru pe care aceasta îl face

este să caute ceva de mâncare. Mielul începe imediat să sugă – cel mai bun leac pentru bietul uger rănit este să fie golit.

Isak adună bolovani şi pietre aruncând totul în crăpătura periculoasă ca să o astupe; această crăpătură parşivă să nu mai rupă niciodată piciorul vreunei oi!

Isak poartă bretele de piele; le scoate, le pune în jurul oii şi în felul acesta imobilizează ugerul rănit. Apoi ridică oaia pe umeri şi o duce acasă. Mielul aleargă în urma lui.

Şi după aceea? Atele şi bandaje muiate în catran. Peste câteva zile oaia începe să-şi agite piciorul bolnav, fiindcă rana care se vindecă ustură. Da, una peste alta, totul reintră în normal – până când se întâmplă iar ceva.

Existenţa de zi cu zi, evenimente care umplu viaţa locuitorilor din acest ţinut pustiu. Ah, nu sunt fleacuri, este în joc destinul lor, este în joc fericirea, mulţumirea şi bunăstarea lor.

Isak profită de răgazul dintre muncile de primăvară şi cele de vară şi mai doboară câţiva copaci; iată-i acum aici, pe pământ; se pare că are iarăşi ceva planuri. Isak mai scoate şi o grămadă de bolovani şi îi cară până la gospodăria sa. Când se adună destui, el înalţă un zid. Nu mai departe de anul trecut, Inger şi-ar fi manifestat curiozitatea în legătură cu intenţiile soţului ei; acum, însă, ea preferă să-şi vadă de treburile ei fără să mai pună întrebări. Inger este tot atât de destoinică; ea are grijă de casă, are grijă de copii şi de animale, dar a început să cânte, ceea ce nu făcuse până acum. L-a învăţat pe Eleseus o rugăciune de seară, şi nici aşa ceva nu făcuse mai demult. Isak simte lipsa întrebărilor puse de Inger; curiozitatea şi laudele ei la adresa realizărilor lui îl făcuseră să fie un soţ mulţumit şi foarte bun. Acum, ea trece pe lângă el limitându-se să spună că el o să se îmbolnăvească până la urmă de atâta muncă. Probabil că ultima dată s-a simţit într-adevăr foarte rău! îşi spune Isak.

Oline vine iarăşi să le facă o vizită. Dacă toate ar fi fost ca în anul trecut, i s-ar fi făcut o primire foarte bună; acuma, însă, situaţia s-a schimbat. Inger o întâmpină cu ostilitate din prima clipă; indiferent care ar fi fost motivul, Inger este foarte duşmănoasă.

– Credeam că sosesc la momentul potrivit, spune Oline făcând o uşoară aluzie.

– Cum aşa?

– Păi, la botezul celui de-al treilea copil. Cum staţi?

– Oh, spuse Inger, pentru asta n-ar fi trebuit să te oboseşti până aici.

– Aşa?

Apoi Oline începe cu laudele: că cei doi băieţi au crescut şi s-au făcut frumoşi, că Isak este atât de muncitor şi se pare că vrea iarăşi să construiască ceva – ce minunat este aici, gospodăria asta nu are pereche! şi poţi să-mi spui ce construieşte acum?

– Nu, nu ştiu, trebuie să-l întrebi pe el.

– Ba nu, răspunde Oline, în fond nu mă priveşte. Voiam doar să văd ce mai faceţi; pentru mine este o mare bucurie şi o liniştire. De vacă nici nu mai întreb, nici nu vreau să-i pronunţ numele; ştiu că nu-i poate merge nicăieri atât de bine ca aici.

Ele schimbă câtva timp amabilităţi de genul acesta, iar Inger nu mai este chiar atât de pornită. Când pendula de pe perete bate ora exactă scoţând sunetele ei admirabile, pe Oline o podidesc lacrimile; ea declară că nu i-a fost dat să audă în viaţa ei aşa o orgă. Inger are din nou conştiinţa bogăţiei ei şi simte un imbold de generozitate faţă de ruda mai săracă; ea spune:

– Hai, vino cu mine în iatac, să-ţi arăt războiul de ţesut.

Oline rămâne toată ziua. Ea stă de vorbă cu Isak şi laudă toate realizările lui.

– Aud că ai cumpărat teren pe o distanţă de o milă în toate direcţiile, nu l-ai fi putut obţine pe gratis? Cine te-a pizmuit pentru el şi ţi-a pus beţe în roate?

Iată că Isak aude acum laudele a căror lipsă o resimţise în ultima vreme, el se vede iar apreciat şi îmbărbătat.

– Îl cumpăr de la stăpânire, spune el.

– Bine, bine, dar ea nu ar trebui să se comporte faţă de tine ca un animal de pradă, această stăpânire. Ce mai construieşti?

– Nu ştiu încă nici eu. Nu va fi nimic important.

– Trudeşti tot timpul şi construieşti, ai uşi vopsite şi o pendulă în cameră, probabil că vrei să clădeşti o cameră şi mai mare.

– Ah, nu îţi bate joc! replică Isak. În sinea lui este însă mulţumit şi îi spune lui Înger:

– N-ai putea să prepari un terci cu smântână pentru musafirul nostru?

– Nu, răspunse Inger, de-abia că am ales untul.

– Eu nu-mi bat joc, sunt doar o femeie proastă, care pune întrebări, se grăbeşte Oline să intervină. Bine, dacă nu o să fie o cameră mare, o să fie probabil un hambar uriaş. Ai ogoare şi pajişti pe care cresc de toate şi aici este aşa cum stă scris în Biblie: curge lapte şi miere.

Isak întreabă:

– Cum staţi cu recolta, în anul acesta, în ţinutul vostru?

– Ah, merge. Dacă Domnul Dumnezeul nostru nu va arunca şi de data aceasta flăcări pe ea ca să o pârjolească... să-mi ierte Dumnezeu păcatele! El este atotputernic şi de El depinde totul. Dar atât de minunat ca aici, la voi, nu este nicăieri pe la noi, nici măcar pe departe atât de minunat!

Inger se interesează de alte rude de-ale ei, mai ales de unchiul Sivert, casierul comunal, acesta este personajul principal din familie, el posedă un năvod mare şi un hangar pentru bărci, în curând nici n-o să mai ştie ce să facă cu toate bogăţiile sale.

În timpul acestei discuţii Isak cade tot mai mult pe gânduri; nimeni nu-l mai întreabă de noua sa construcţie. În cele din urmă spune:

– Ei bine, Oline, dacă vrei neapărat să ştii, va fi doar un hambar mic cu o arie de treierat; asta încerc să construiesc.

– Mi-am imaginat, spune Oline. Oamenii vrednici se gândesc şi la viitor şi la trecut, ca să fie toate aşa cum trebuie. Nu există aici nici o singură cană, nici un singur vas care să nu fi fost bine chibzuite dinainte. Cu o arie ai spus, nu-i aşa?

Isak este ca un copil mare, laudele Olinei i se suie la cap şi el devine uşor ridicol.

– Da, în ceea ce priveşte construcţia nouă, vreau să am în ea o arie de treierat, aceasta este părerea şi intenţia mea, spune el.

– O arie! exclamă Oline cu admiraţie, clătinând din cap.

– Desigur, căci ce facem cu grâul de pe ogoare dacă nu-l putem treiera? continuă el.

– Păi nu spun eu? Tu le plănuieşti pe toate în gând, declară Oline.

Inger este iarăşi ostilă, vorbăria dintre cei doi pare să o fi agasat, aşa că ea spune deodată:

– Terci cu smântână... de unde să iau smântâna? Găsesc cumva smântână în apa râului?

Oline evită pericolul.

– Bine, draga mea Inger, înţelege-mă! Nu trebuie să-ţi ceri scuze din cauza terciului cu smântână, să trecem peste asta. De dragul uneia ca mine care bântuie de la o gospodărie la alta!

Isak mai rămâne un timp pe loc, apoi spune:

– Uite cum lenevesc aici în loc să sparg piatra de care am nevoie pentru zidul meu!

– Da, pentru un zid ca ăsta este nevoie de multă piatră!

– Multă piatră? răspunde Isak. Am impresia că nu voi avea niciodată atâta câtă îmi trebuie.

După plecarea lui Isak cele două femei par să facă iarăşi pace, au atâtea de discutat despre cei din comună. Orele trec. Seara, Oline are ocazia să vadă cât de mult a crescut şeptelul.

Două vaci, taurul, doi viţei, o grămadă de capre şi de oi.

– Unde veţi mai ajunge! exclamă Oline ridicându-şi ochii spre cer.

Ea rămâne peste noapte la Sellanraa.

În ziua următoare pleacă. A primit iarăşi ceva daruri în boccеaua ei; deoarece Isak este la cariera de piatră, ea face un mic ocol ca să nu-i iasă în cale.

Două ore mai târziu Oline îşi face din nou apariţia; ea intră în casă şi întreabă:

– Unde este Isak?

Inger spală vasele. Ea îşi dă seama că Oline trebuie să fi trecut pe lângă Isak, care era la cariera de piatră împreună cu copiii şi devine bănuitoare.

– Dar ce vrei cu Isak, Oline? întreabă.

– O, nimic special! Doar că nu mi-am luat rămas-bun de la el.

Tăcere. Oline se aşază pe o bancă de parcă n-ar mai duce-o picioarele. Ea vrea să sugereze cu bună ştiinţă că este vorba de ceva neobişnuit, mimând că e gata să cadă de pe picioare. Inger nu se mai poate stăpâni, faţa i se schimonoseşte exprimând furie şi groază. Ea spune:

– Mi-ai transmis salutări prin Os-Anders. Frumoase salutări!

– Ce anume?

– Un iepure!

– Zău? răspunde Oline suspect de amabilă.

– Să nu îndrăznești să negi! țipă Inger cu priviri rătăcite. Te pocnesc în plină mutră, cu lingura de lemn! Uite așa!

Oare a plesnit-o? Da, desigur. Și deoarece Oline nu se clatină după prima lovitură ci, chiar dimpotrivă, opune rezistență și țipă: Bagă de seamă! știu ce știu despre tine! Inger mânuiește în continuare lingura de lemn și o lovește pe Oline până când aceasta cade la pământ, apoi o biruiește și îi pune genunchiul pe piept.

– Vrei să mă omori? întreabă Oline. Vedea deasupra ei buza asta îngrozitoare de iepure, o femeie mare și voinică înarmată cu o lingură de lemn uriașă, cât o bâtă. Oline are deja vânătăi de la lovituri, dar, deși sângerează, ea continuă să mârâie fără să capituleze.

– Așa? Deci vrei să mă omori și pe mine?

– Da, să te omor, răspunde Inger lovind-o iar. Poftim! Te voi omorî! Fiind acum sigură că Oline îi cunoștea taina, totul îi devenise indiferent.

– Poftim! Una peste bot!

– Botul meu! Tu ai bot! geme Oline. Domnul Dumnezeul nostru ți-a croit o cruce în mijlocul mutrei.

Deoarece Oline e prea rezistentă ca să poată fi biruită cu una, cu două, chiar al dracului de rezistentă, Inger trebuie să înceteze să o mai lovească; nu are nici un rost, își epuizează ea forțele.

În schimb o amenință – ah, o amenință pe Oline cu lingura de lemn învârtind-o în fața ochilor ei, ah, o s-o mai plesnească, o s-o mai plesnească, să se sature pentru totdeauna! Am și un cuțit de bucătărie, ți-l arăt imediat!

Apoi se ridică prefăcându-se că vrea să ia cuțitul, cuțitul cel mare; dar prima pornire de furie se potolise, ea se mulțumește să dea din gură. Oline se ridică și ea și se așază iar pe bancă, cu pete albastre și galbene pe față, plină de cucuie și de sânge. Își netezește părul, își aranjează năframa pe cap și scuipă; buzele îi sunt tumefiate. Vită încălțată ce ești! spune.

– Ai fost în pădure și ai spionat! strigă Inger; iată ce ai făcu în orele astea; și ai descoperit mormântul cel micuț. Ar fi fost însă mai bine să sapi de îndată și o groapă pentru tine!

– Las' că o să vezi tu: ripostează Oline cu ochii scăpărând de răzbunare. Nu mai spun nimic, dar în curând nu vei mai avea nici cameră cu iatac, nici pendulă cu orgă.

– Nu tu vei hotărî asta!

– Ba da, eu şi cu Oline vom hotărî!

Cele două femei se ciondănesc mai departe. Oline nu mai este atât de încrâncenată şi gălăgioasă, ci de-a dreptul paşnică, în ciuda răutăţii ei hidoase şi deşi continuă să rămână dârză şi periculoasă.

– Merg să-mi iau bocceaua, regret că am lăsat-o în pădure. Îţi dau înapoi lâna, nu-mi trebuie.

– Zău? Crezi poate că am furat-o?

– Ştii tu mai bine ce-ai făcut.

Ele se mai sfădesc şi pe tema asta. Inger spune că îi va arăta oaia de la care provine lâna. Oline răspunde calmă şi paşnică:

– Desigur, dar nu ştie nimeni de unde ai prima oaie.

Inger precizează cine a fost proprietarul primelor ei oi şi miei.

– Şi repet: ţine-ti gura! ameninţă ea.

– Haha! râde Oline cu dispreţ. Nu rămâne niciodată datoare cu răspunsul şi nu cedează:

– Gura mea! Dar gura ta? Ea arată spre buza de iepure numind-o pe Inger o lepădătură în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Inger răspunde clocotind de mânie şi, deoarece Oline este grasă, o numeşte „burduhănoasă":

– Aşa o burduhănoasă ordinară ca tine! Îţi mulţumesc pentru iepurele pe care mi l-ai trimis.

– Un iepure? Dacă aş fi atât de nevinovată în toate privinţele cum sunt în cazul iepurelui! Cum arăta?

– Cum arată un iepure?

– Ca tine! Exact ca tine! Nici nu ar trebui să mai priveşti un iepure.

– Acum cară-te de aici! ţipă Inger. Tu l-ai trimis la mine pe Os-Anders cu iepurele. Voi cere să fii pedepsită pentru asta!

– Să fiu pedepsită! Ai spus „pedepsită"?

– Eşti invidioasă. Mă pizmuieşti pentru tot ce am şi plesneşti de ciudă din cauza asta, continuă Inger. De când m-am măritat şi îl am pe Isak şi tot ce este aici, aproape că nu ai mai închis ochii

de invidie. Doamne-Dumnezeule din cer, ce vrei de la mine? Sunt eu de vină că de copiii tăi nu s-a ales nimic, că n-au apucat să se pricopsească şi ei pe undeva? Nu poţi suporta gândul că băieţii mei sunt frumoşi şi au nume mai frumoase decât ai tăi. Ce vină am eu dacă sunt din carne şi sânge mai bune decât copiii tăi?

Dacă ceva o putea scoate din pepeni pe Oline, apoi tocmai asta era! Ea născuse atâţia copii şi nu-i avea decât pe ei, aşa cum erau; ea susţinu că aceşti copii sunt buni. ea se lăudă cu ei, ba chiar minţi împodobindu-i cu virtuţi pe care nu le aveau şi trecând sub tăcere defectele lor.

– Ce-ai spus? ripostă ea. Mă mir că nu te înghite pământul de ruşine! Copiii mei, care în comparaţie cu ai tăi au fost adevăraţi îngeri! Cum îndrăzneşti să te legi de copiii mei? Toţi şapte au fost în copilăria lor adevărate creaturi cereşti iar acum, ca adulţi, sunt cu toţii mari şi frumoşi. Ia seama, tu!

– Dar Lise? Nu a ajuns la închisoare? Cum a fost cu ea? întrebă Inger.

– Nu a făcut nimic, a fost nevinovată, ca o floare, spuse Oline. Iar acum este măritată la Bergen şi poartă pălărie pe cap. Dar tu, tu ce-ai făcut?

– Şi cum a fost cu Nils?

– Nici nu merită să-ţi răspund. Tu însă l-ai îngropat pe unul acolo, în pădure. Ce-ai făcut cu el? L-ai omorât!

– Cară-te de aici, ia-ţi tălpăşiţa! ţipă Inger repezindu-se iarăşi la Oline.

Oline nu se clinteşte, ea nici nu se ridică de pe bancă. Această semeţie, care aduce a sfidare, o paralizează iarăşi pe Inger, aşa că ea se limitează să spună:

– Acum să ştii că aduc cuţitul!

– Lasă-l acolo unde este, plec. Află că dacă îţi dai afară propriile rude înseamnă că eşti o vită încălţată.

– Bine, bine, cărăbăneşte-te cât mai repede!

Oline, însă, nu pleacă. Cele două femei continuă să se cioroväiască o bună bucată de vreme şi de câte ori pendula bate ora exactă sau jumătatea de oră, Oline scoate un hohot de râs batjocoritor, înfuriind-o la culme pe Inger. În cele din urmă se calmează puţin amândouă, iar Oline se pregăteşte de plecare.

– Am un drum lung şi o să mă prindă noaptea. Am fost o proastă, ar fi trebuit să-mi iau de acasă ceva de mâncare.

Inger nu răspunde nimic, a redevenit rezonabilă: ea pune apă într-un lighean şi spune:

– Poftim, dacă vrei să te speli!

Oline îşi dă seama că este cazul să se spele înainte de a pleca, dar, neştiind unde are pete de sânge, se freacă tot acolo unde nu trebuie. Inger îi urmăreşte câtva timp mişcările, apoi îi arată unde să se spele.

– Aici, freacă-ţi şi tâmpla, nu, cealaltă tâmplă, ţi-am arătat în ce parte.

– De unde să ştiu spre ce parte ai arătat! răspunde Oline.

– Şi gura, ai încă ceva acolo. Ţi-e frică de apă? întreabă Inger.

În cele din urmă Inger trebuie să-i spele ea însăşi rănile şi să-i arunce şi un prosop.

– Ce-am vrut să spun, începe Oline iar, în timp ce se şterge şi este, şi ea, liniştită şi paşnică. Cum o să reacţioneze Isak şi copiii la povestea asta?

– Oare ştie? întreabă Inger.

– Bineînţeles că ştie! A venit până acolo şi a văzut totul.

– Ce a spus?

– Ce să spună! A rămas cu gura căscată, întocmai ca mine. Tăcere.

– Tu, numai tu eşti de vină pentru toate! spune Inger izbucnind în lacrimi.

– De-ar fi totdeauna atât de nevinovată cum sunt de data aceasta!

– Îl voi întreba pe acela, pe Os-Anders, poţi fi sigură că îl întreb.

– Da, întreabă-l.

– Ele discută acum în linişte, iar Oline pare mai puţin pusă pe răzbunare. Ah, ea este un diplomat de clasa întâi şi ştie să se descurce; ba manifestă chiar şi un fel de compasiune spunând că dacă totul va ieşi la lumină, ei îi este foarte milă de Isak şi de copii.

– Da, spune Inger, plângând şi mai tare.

– M-am tot gândit la asta, zi şi noapte.

Olinei îi vine deodată în minte că ea ar putea fi de folos, ar putea veni aici, ar putea rămâne aici, la ei, dacă Inger va merge la închisoare.

Inger a încetat să mai plângă, ea ciuleşte urechile şi chibzuieşte.

– Nu, să nu ai tu grijă de copii, spune.

– Să nu am grijă de copii? Glumeşti!

– Zău?

– Da, căci dacă există ceva care să-mi înmoaie inima, ăştia sunt tocmai copiii.

– Fireşte, ai tăi proprii; dar cu ai mei cum o să te porţi? Iar dacă mă gândesc că mi-ai trimis iepurele numai pentru ca să mă nenoroceşti, ajung la concluzia că *tu* eşti de vină pentru toate.

– Eu? întreabă Oline. Vrei să spui că *eu*?

– Da, exact asta vreau să spun, răspunde Inger hohotind de plâns. Te-ai purtat groaznic cu mine, nu am nici un pic de încredere în tine. Şi, în afară de aceasta, dacă ai veni aici ne-ai fura toată lâna. Iar alor tăi le-ai trimite un calup de brânză după altul, alor mei nu le-ar mai rămâne nimic.

– Eşti o vită încălţată, spune Oline.

Inger începe să plângă şi îşi şterge ochii aruncând din când în când câte o vorbă. Oline spune că nu vrea să se bage sub pielea nimănui, căci poate locui la fiul ei Nils, unde locuise şi până acum. Totuşi, dacă Inger ajunge la închisoare, Isak rămâne singur şi părăsit cu cei doi copilaşi nevinovaţi, iar ea ar putea să vină aici ca să aibă grijă de toţi. Ea înfăţişează partea pozitivă a lucrurilor, totul o să meargă bine.

– Poţi să te mai gândeşti la toate, spune.

Inger şi-a pierdut tot curajul; ea plânge şi scutură din cap şi lasă privirile în jos. Ea intră în cămara de alimente, ca o somnambulă, şi pregăteşte nişte merinde pentru musafira ei.

– Nu, să nu-ţi faci cheltuială cu mine, se împotriveşte Oline.

– Să nu pleci peste munţi fără să ai ceva de mâncare la tine.

După plecarea Olinei, Inger se furişează afară şi trage cu urechea. Dinspre cariera de piatră nici un zgomot! Ea se apropie puţin şi îi aude pe copii; aceştia se joacă cu pietricele. Isak s-a

aşezat; ţine hârleţul între genunchi şi se reazemă de coada lui, ca de un baston. Şi rămâne aşa.

Inger merge pe furiş până la liziera pădurii. Ea înfipsese în pământ o cruce mică; crucea este dată jos, iar în dreptul ei iarba a fost îndepărtată şi pământul scormonit. Inger se aşază şi adună iar pământul cu mâinile. Şi rămâne aşa.

Venise mânată de curiozitate, ca să vadă până la ce adâncime scormonise Oline în groapă; rămâne apoi acolo, fiindcă animalele nu se întorseseră încă acasă; plânge, scutură din cap şi se uită în jos.

7

ZILELE treceau.

Vremea este minunată pentru câmp, căldura soarelui şi aversele de ploaie alternează, iar roadele pământului cresc şi se coc. Membrii gospodăriei aproape că au terminat cu strânsul fânului; recolta este foarte bogată, aşa că nu reuşesc să adăpostească tot fânul şi îl mai îndeasă şi sub stâncile ieşite în afară, în grajd, sub casă; apoi golesc cămara de alimente şi o umplu şi pe aceasta cu fân până sus, la acoperiş. Inger munceşte cot la cot cu Isak, de dimineaţă până seara, fiind un ajutor şi un sprijin de neînlocuit. Isak profită de fiecare ploaie ca să acopere noul hambar şi să finiseze măcar latura dinspre sud, pentru a putea adăposti cât mai mult fân. El progresează şi speră să ducă totul la bun sfârşit.

Marea lor supărare şi mâhnire dăinuia, fapta fusese săvârşită iar urmările nu vor întârzia să se arate. Binele se pierde de multe ori pe drum, în schimb răul lasă totdeauna urme adânci. Isak manifestă de la început multă înţelegere şi se limită să-i spună soţiei sale doar atât:

– Cum de ţi-a trecut prin minte să faci aşa ceva?

La care Inger nu răspunse nimic. După un timp Isak întrebă:

– L-ai sugrumat?

– Da, răspunse Inger.
– N-ar fi trebuit să o faci.
– Nu, răspunse ea.
– Nu înțeleg cum de ai putut face așa ceva.
– Fetița arăta întocmai ca mine, spuse Inger.
– Cum așa?
– La gură.
Isak rămase mult timp pe gânduri, apoi mormăi:
– Da, da.

Deocamdată nu mai vorbiră despre asta; deoarece zilele treceau tot atât de liniștite ca înainte și ei trebuiau să aducă acasă fânul acesta mult și să-i găsească un adăpost, și mai aveau și foarte mult de lucru la câmp, crima trecu în curând pe planul al doilea în gândurile lor. Dar ea plana în continuare asupra lor și asupra întregii gospodării. Cei doi soți nu credeau că Oline va păstra tăcerea. Era cât se poate de improbabil. Și chiar dacă Oline și-ar fi ținut gura, mai erau martorii muți care puteau începe să vorbească, și anume zidurile casei sau copacii din jurul micului mormânt din pădure. N-ar fi fost exclus ca Os-Anders să facă anumite aluzii, chiar și Inger se putea trăda vorbind în somn sau în stare de veghe. Ea se aștepta la tot ce poate fi mai rău.

Ce altceva să facă Isak decât să se arate înțelegător? El își dădea acum seama din ce cauză Inger dorise de fiecare dată să fie singură acasă când năștea; ea voise să facă singură față temerilor ei în ceea ce privește aspectul fizic al copilului, voise să înfrunte singură primejdia. Situația se repetase de trei ori. Isak scutură din cap; îi era foarte milă de biata Inger, de nenorocirea ei. Iar când află despre misiunea laponului cu iepurele, o absolvi pe Inger de orice vină. Asta adânci dragostea care îi lega – o dragoste nebună, ei se susțineau unul pe altul în fața pericolelor care îi păștеau, ea îi arăta o tandrețe nesofisticată, iar el se simțea cuprins de o dorință pătimașă să o posede, – el, gnomul, el butucănosul. De obicei ea avea în picioare opinci de care purtau laponii, deși nu se asemăna prin nimic cu laponii, căci nu era nici micuță nici sfrijită, ci, dimpotrivă, mare și impunătoare. În timpul verii umbla însă desculță, cu poalele prinse în brâu și pulpele dezvelite; iar Isak nu-și putea desprinde ochii de pe aceste pulpe.

Inger cântă toată vara fragmente din cântece bisericești și îl învață și pe Eleseus câteva rugăciuni; în schimb manifesta o ură necreștinească față de toți laponii, iar celor ce treceau pe acolo le spunea pe față ce crede despre ei. Poate erau iarăși trimiși de cineva, poate că aveau un iepure în sac, să plece de aici!

– Un iepure? Ce fel de iepure? – Păi, n-ai auzit ce a făcut Os-Anders? – Nu. – Pot să te lămuresc eu. A venit aici cu un iepure, chiar când eram însărcinată! – Ai mai auzit așa ceva? Și ai pățit ceva? – Asta nu te privește, pleacă de aici! Poftim ceva de mâncare, dar pe urmă șterge putina! – N-ai o bucățică de piele ca să-mi repar încălțămintea? – Nu, în schimb am o bâtă pe care o vei simți în spinare dacă nu dispari imediat!

Laponii cerșesc cu umilință; dacă nu primesc nimic, devin însă răzbunători și încep să amenințe. Într-o bună zi apăru o familie de laponi cu doi copii; părinții îi trimiseră pe copii în casă, la cerșit; aceștia ieșiră iar, spunând că nu este nimeni acasă. Familia rămase câtva timp acolo întreținându-se în limba laponă, apoi bărbatul intră în casă ca să vadă ce-i pe acolo. El nu mai ieși afară. Intră și femeia după el și apoi copiii și rămaseră cu toții în cameră șușotind unii cu alții în limba laponă. Bărbatul își băgă capul în iatac – nici acolo nu era nimeni. Bătu pendula. Familia ascultă minunându-se și rămânând pe loc.

Inger probabil că intuise o prezență străină în gospodărie, căci veni în grabă de pe versant. Văzând că este vorba despre laponi pe care nici măcar nu-i cunoștea, ea se repezi la ei:

– Ce căutați aici? N-ați văzut că nu-i nimeni acasă?

– Ba da, răspunse bărbatul.

Inger strigă:

– Luați-o repede din loc!

Familia se urni încet și fără chef și părăsi casa.

– Ne-am oprit ca să ascultăm pendula, spuse bărbatul. Are un sunet atât de minunat.

– N-ai cumva o pâine să ne dai? se rugă femeia.

– De unde veniți? întrebă Inger.

– De la Vatnan, de pe cealaltă parte a munților. Am mers toată noaptea.

– Și încotro o luați?

– Trecem munţii.

Inger intră în casă şi le pregăti ceva merinde; când se întoarse, femeia mai ceru o bucată de stofă pentru o căciulă, şi un ghem de lână, şi o bucată de brânză de capră, căci avea nevoie de toate astea. Inger era grăbită, Isak şi copiii o aşteptau pe pajiştea cosită.

– Dar acum plecaţi! le spuse. Femeia încercă să o linguşească.

– Ţi-am admirat vitele pe păşune, sunt aşa de multe, câte stele pe cer.

– Minunat! adăugă bărbatul. Nu cumva ai o pereche de opinci vechi, de care poartă laponii?

Inger încuie uşa îndreptându-se spre pajişte. Bărbatul întoarse capul şi strigă ceva după ea, dar ea îşi continuă drumul, ca şi cum nu ar fi auzit, deşi auzise foarte bine: Este adevărat că vrei să cumperi iepuri?

Aşa spusese, nu exista nici un dubiu. Poate că laponul fusese de bună credinţă punând această întrebare, poate că îl învăţase cineva, poate că întreba din pură răutate – în orice caz, pentru Inger era un avertisment. Destinul bătea la uşă...

Zilele treceau. Isak şi Inger erau oameni sănătoşi; fie ce-o fi, ei munceau mai departe şi aşteptau. Ei rămâneau cât mai aproape unul de altul, ca animalele din pădure, dormeau şi mâncau, anotimpul era frumos şi atât de înaintat încât gustară cartofii noi; aceştia erau mari şi făinoşi. Lovitura – de ce nu venea odată lovitura?

Luna august se apropia deja de sfârşit, urma în curând septembrie, oare vor scăpa şi în iarna aceasta? Ei erau tot timpul cu ochii în patru, ghemuindu-se în fiecare seară în vizuina lor, bucuroşi că ziua trecuse fără să aducă ceva rău. Şi ajunseră aşa până în octombrie, când apăru pretorul însoţit de un alt om cu o geantă plină cu acte. Legea îşi făcea intrarea în casa lor.

Investigaţiile iau timp. Inger a fost anchetată între patru ochi. Ea nu negă nimic; se deschise mormântul din pădure, iar micul cadavru fu trimis la autopsie. Era înfăşurat în rochiţa de botez a lui Eleseus, iar pe căpşor avea scufiţa cu perle.

Isak îşi recăpătă glasul:

– Da, da, nici că s-ar putea să fim într-o situaţie mai proastă, spuse el. Repet şi acum ceea ce am mai spus o dată: nu ar fi trebuit să faci aşa ceva.

– Nu, admise Inger.

– Cum ai făcut-o?

Inger nu dădu nici un răspuns.

– Cum de ai avut inima să faci aşa ceva?

– Ea era exact ca mine. Şi atunci am pus-o cu capul în jos.

Isak scutură din cap.

– Şi atunci a murit, continuă Inger izbucnind în hohote de plâns.

Isak păstră câteva clipe tăcerea.

– Da, da, acum este prea târziu ca să plângi, spuse apoi.

– Avea păr castaniu la ceafă, hohoti Inger.

Şi discuţia pe această temă luă iar sfârşit.

Zilele treceau. Inger rămase deocamdată în libertate, autorităţile păreau clemente. Pretorul Heyerdahl o interogă aşa cum ar fi interogat pe oricine altcineva şi se limită să spună: Este trist că se întâmplă aşa ceva! Când Inger întrebă cine o denunţase, pretorul răspunse că nimeni, el primise indicii din diverse părţi. Nu cumva se trădase ea însăşi când stătuse de vorbă cu nişte laponi? Inger răspunse: Ba da! Ea le povestise câtorva laponi despre Os-Anders, care venise la ea în toiul verii cu un iepure, iar copilul pe care îl purta în pântece se născuse, din cauza aceasta, cu o buză de iepure. Şi cu siguranţă că Oline îi trimisese iepurele! Pretorul nu ştia nimic despre treaba asta. Dar, oricum ar sta lucrurile, nu putea consemna în procesul verbal atâta neştiinţă şi atâtea superstiţii.

– Şi mama mea a văzut un iepure pe vremea când mă purta în pântece, spuse Inger...

Hambarul era gata – o construcţie spaţioasă cu câte o despărţitură pentru fân de ambele părţi şi o arie la mijloc. Ei goliră cămara de alimente şi celelalte depozite provizorii şi transportară tot fânul în hambarul cel nou. Apoi secerară grâul, îl uscară şi îl duseră în hambar.

Inger scoase carotele şi sfecla. Toate erau acum la adăpost. Şi toate ar fi fost bune şi frumoase; în gospodărie domnea belşu-

gul. Înainte de a se lăsa gerul, Isak mai desţeleni o bucată de pământ şi extinse ogorul destinat grâului – era un adevărat pionier, asta era. În noiembrie Inger spuse:

– Acum ar fi împlinit o jumătate de an şi ne-ar fi recunoscut deja pe toţi!

– Nu mai putem schimba nimic, spuse Isak.

În timpul iernii, Isak treieră grâul pe aria cea nouă din hambar. Inger îl ajută ore în şir, mânuind îmblăciul la fel de bine ca el, în timp de copiii se jucau în fân. Spicele aveau boabe mari, pline. Spre anul nou drumul deveni practicabil, iar Isak începu să pregătească lemne de foc, ca să le ducă jos, în sat; avea acum cumpărători permanenţi, iar lemnele bine uscate în timpul verii aveau un preţ bun.

Într-o zi, el căzu de acord cu Inger să-i ducă doamnei Geißler viţelul cel gras al vacii *Guldhorn* şi un calup de brânză de capră. Încântată, doamna îl întrebă cât îi datorează.

– Nimic, spuse Isak. Pretorul a plătit deja totul.

– Dumnezeu să-l binecuvânteze, a făcut aşa ceva? exclamă doamna Geißler emoţionată. Ea îi dădu lui Isak cărţi cu poze şi prăjituri şi jucării pentru Eleseus şi Sivert. Când Isak se întoarse acasă şi Inger văzu lucruşoarele, îşi întoarse capul şi începu iar să plângă.

– Dar ce ai? întrebă Isak.

– Nimic, răspunse Inger. Ea ar fi împlinit acum un an şi ar fi văzut toate astea.

– Este adevărat, ştii însă foarte bine cum arăta, replică Isak ca să o consoleze. Şi s-ar putea ca verdictul să nu fie chiar atât de dur. M-am interesat unde se află acum Geißler.

Inger ciuli urechile:

– Oare ne-ar putea ajuta cu ceva? întrebă.

– Nu ştiu.

Apoi Isak duse grâul la moară, îl măcină şi aduse acasă făina. După care merse iar în pădure şi doborî copaci pentru lemnele de foc din anul următor. Viaţa sa se derula între o muncă şi alta, în funcţie de anotimp, el mergând de pe ogoare în pădure şi din pădure pe ogoare. Trecuseră şase ani de când Isak trudea în gospodăria sa, iar în cazul lui Inger cinci ani; toate ar fi fost bune şi

frumoase dacă viața ar fi putut merge mai departe în felul acesta. Dar n-a fost să fie așa. Inger mânuia suveica războiului de țesut și avea grijă de vite, cânta tot mereu cântece religioase, deși ah, Doamne-Dumnezeule, cântecele ei erau ca un clopot fără limbă!

De îndată ce drumul deveni practicabil, se înființă cineva să o ducă pe Inger jos, în sat, la interogatoriu. Isak trebui să rămână acasă. În zilele de singurătate se hotărî să treacă în Suedia și să pornească în căutarea lui Geißler; poate că pretorul binevoitor îi va mai ajuta o dată pe oamenii din Sellanraa. Când Inger se întoarse acasă, Isak constată că ea se interesase deja de toate, fiind oarecum lămurită în legătură cu sentința. De fapt, ar fi trebuit să fie „pe viață", conform paragrafului I, dar... Știți, ea recunoscuse pur și simplu totul în fața judecătorului; cei doi martori din comună se uitaseră plini de milă la ea, iar judecătorul o interogase cu blândețe; totuși, ea nu era la înălțimea capetelor luminate ale domnilor jurişti. Domnii jurişti sunt foarte competenți, ei cunosc litera legii, știu toate paragrafele pe dinafară, și nu le uită, atât de luminați sunt. Ei nu sunt lipsiți de inteligență nici în probleme care depășesc profesiunea lor, nu sunt nici măcar lipsiți de inimă. Inger nu se putea plânge de justiție; ea nu povestise nimic despre iepure, dar când mărturisise, gâtuită de lacrimi, că nu voise să-i facă micuțului ei pocit un rău și mai mare lăsându-l în viață, judecătorul dăduse încetișor și grav din cap. În fond, spuse, tu însăți ai buză de iepure și ți-a mers, cu toate astea, bine!

– Da, slavă Domnului! se limitase Inger să spună. Fără să fie în stare să vorbească despre suferințele ascunse din copilăria și tinerețea ei.

Totuși, judecătorul trebuie să-și fi dat seama de câte ceva, căci el însuși avea un picior schilodit și nu putuse niciodată să danseze. Sentința – nu, nu o cunosc încă. De fapt, este închisoare pe viață, dar... Și nu știu dacă vom reuși să o coborâm la o altă categorie, la categoria a doua sau a treia, adică între cincisprezece și doisprezece ani, respectiv între doisprezece și nouă ani. O serie de specialiști încearcă să umanizeze codul penal și nu reușesc să se pună de acord. Totuși, să nu ne pierdem speranțele, spusese el.

Inger se întoarse acasă calmă şi indiferentă, nu era necesar să fie ţinută în arest preventiv. Trecură câteva luni. Într-o seară, când Isak veni de la pescuit, el află că pretorul şi noul său aprod fuseseră între timp la Sellanraa. Inger era tandră cu Isak, lăudându-l, deşi el nu prinsese mulţi peşti.

– Ce-am vrut să spun, au trecut oameni străini pe aici? întrebă el.

– Străini? Dar de ce întrebi?

– Văd afară urme necunoscute de paşi. Urme de cizme.

– N-a fost decât pretorul împreună cu încă cineva.

– Aşa? şi ce au vrut?

– Îţi poţi imagina.

– Au vrut să te ia?

– Să mă ia? Nu, doar să-mi comunice sentinţa. Şi să ştii, Isak, m-a ajutat Dumnezeu, nu este atât de grea pe cât m-am temut.

– Zău? întrebă Isak plin de încordare: înseamnă că nu este vorba de ani foarte mulţi?

– Nu, doar de câţiva ani.

– Câţi?

– Desigur, o să spui acum că sunt mulţi, eu însă îi mulţumesc lui Dumnezeu că am scăpat măcar cu viaţa.

Inger nu divulgă numărul anilor. Mai târziu, în decursul serii, Isak întrebă cam când vor veni după ea; asta nu o ştia nici ea, sau nu voia să spună. Devenise iarăşi foarte gânditoare, admiţând că nu ştie cum o să meargă toate aici; probabil că Oline va veni, şi nici Isak nu vedea altă soluţie. De fapt, unde era Oline? În anul acesta nu îşi făcuse încă apariţia, aşa cum obişnuia. Intenţiona oare să se ţină la distanţă după ce le distrusese viaţa? Ei terminaseră muncile câmpului, dar Oline nu se arătă. Oare să meargă după ea? Ah, o să apară la un moment dat legănându-se în grăsimea ei, burduhănoasa, bestia!

În fine, într-o bună zi sosi şi Oline. Ce om! Se purta de parcă între ea şi cei doi soţi nu s-ar fi întâmplat niciodată nimic, ba chiar tricota o pereche de ciorapi pentru Eleseus, după cum spunea. Am vrut doar să văd ce mai faceţi voi, cei de pe partea asta a muntelui, începu ea. Se dovedi însă în curând că îşi lăsase în pădure sacul cu haine şi alte obiecte, deci că intenţiona să rămână aici.

Inger îşi luă, seara, soţul, de o parte şi îl întrebă:

– N-ai spus că vrei să-l cauţi pe Geißler! Avem acum o perioadă de linişte.

– Da, răspunse Isak, din moment ce a venit Oline plec chiar mâine dimineaţă.

Inger îi spuse că îi va fi recunoscătoare dacă face asta.

– Şi să iei la tine toţi banii lichizi pe care îi ai, mai spuse.

– Nu-i poţi păstra tu?

– Nu.

Inger îi împachetă o grămadă de alimente, iar Isak se sculă încă din timpul nopţii şi o porni la drum. Inger îl conduse până la uşă, nu plânse şi nici nu se jelui, totuşi spuse:

– Acum s-ar putea să vină după mine în orice zi.

– Ai aflat ceva?

– Nu, cum să aflu? S-ar putea şi să nu se întâmple chiar atât de repede, dar... De l-ai găsi pe Geißler şi ţi-ar da un sfat bun!

Ce să mai poată face Geißler? Nimic. Cu toate acestea Isak plecă.

Se pare însă că Inger aflase totuşi ceva. Poate că ea fusese cea care o anunţase prin cineva şi pe Oline. Când Isak se întoarse din Suedia, Inger nu mai era acasă, iar Oline rămăsese cu cei doi copii.

Era o veste tristă pentru Isak, căci o strigă cu voce tare pe Inger şi nu primi nici un răspuns.

– Au dus-o? întrebă

– Da, răspunse Oline.

– În ce zi?

– A doua zi după plecarea ta.

Isak îşi dădu acum seama că Inger voise să fie singură în ziua fatală şi că de aceea îl rugase să ia la el toţi banii lichizi din casă. Ah, poate că lui Inger nu i-ar fi stricat să aibă la ea câţiva bănuţi în această călătorie lungă!

Cei doi băietei se simţiră îndată fascinaţi de drăgălaşul purceluş galben pe care îl adusese Isak. De altfel, era singurul lucru pe care îl adusese. Adresa lui Geißler nu mai corespundea. Geißler nu mai era în Suedia, ci în Trondheim. Isak cărase purceluşul în braţe, din Suedia până acasă, hrănindu-l cu lapte dintr-o sticlă şi dormind cu el pe piept. Voise să-i facă lui Inger o bucurie; acum

Eleseus şi Sivert se jucau cu el amuzându-se copios. Asta îi risipi puţin lui Isak gândurile negre. Se mai adăugă şi faptul că Oline îi transmise salutări din partea pretorului care îi făcea cunoscut că statul accepta, în fine, să vândă Sellanraa; Isak trebuia doar să coboare la biroul pretorului şi să plătească. Vestea era foarte bună şi îl smulse întrucâtva pe Isak din depresia care pusese stăpânire pe el. Deşi era destul de obosit după călătoria sa şi aproape că nu îşi simţea picioarele, el îşi luă o porţie mare de merinde în sac şi coborî imediat în sat. Poate că spera să o mai prindă pe Inger acolo.

Dar această speranţă nu se împlini. Inger plecase deja. Pentru opt ani. Isak se simţi însingurat şi deprimat şi nici nu înţelese tot ce îi spuse pretorul. Era foarte trist că se întâmplă lucruri de astea, observă acesta. El spera că va fi o învăţătură pentru Inger, că ea se va îndrepta, va deveni un om mai bun şi nu-şi va mai ucide copiii.

Pretorul Heyerdahl era căsătorit de un an de zile. Soţia sa nu voia să aibă copii, nu voia să devină mamă – mulţumesc frumos! şi nici nu avea pentru moment.

– Mă bucur că pot duce la bun sfârşit afacerea Sellanraa, adăugă pretorul. Ministerul Regal a acceptat târgul ghidându-se oarecum după propunerile mele.

– Aşa? spuse Isak.

– A durat mult, dar am satisfacţia că eforturile mele nu au fost zadarnice. Tot ce am propus a fost acceptat aproape punct cu punct.

– Punct cu punct, repetă Isak dând din cap.

– Iată documentul. I se va putea da citire la următorul *Thing*[1].

– Da, spuse Isak. Cât mă costă?

– Zece taleri în fiecare an. Ce-i drept, Ministerul a operat aici o mică modificare: în loc de cinci taleri anual, zece. Nu ştiu ce părere ai?

– Numai să pot face faţă, spuse Isak.

– Şi anume zece ani de zile.

Isak îşi ridică, speriat, capul.

---

[1] Adunare legislativă, un fel de parlament. Aici are sensul de judecătorie regională care se întruneşte ocazional, o dată pe an, pentru a rezolva litigiile locale.

– Da, Ministerul nu accepta decât formula asta, spuse pretorul. Chiar şi aşa, este un preţ destul de mic pentru o suprafaţă atât de mare, desţelenită şi cultivată, cum este ea acum.

Isak dispunea de cei zece taleri pentru anul acesta, îi încasase din vânzarea lemnelor de foc şi a brânzei de capră pe care o preparase Inger. Puse banii pe masă şi îi mai rămase şi lui un rest.

– Într-adevăr, mare noroc că Ministerul nu a apucat să afle nimic despre fapta soţiei tale, continuă pretorul. Poate că şi-ar fi căutat un alt cumpărător.

– Aşa? spuse Isak; apoi întrebă: Deci ea a plecat pentru opt ani întregi?

– Da, nu putem schimba lucrurile, justiţia trebuie să-şi urmeze cursul. De altfel, sentinţa este cât se poate de blândă. Următorul lucru pe care trebuie să-l faci este să trasezi un hotar foarte precis între proprietatea ta şi proprietatea statului. Defrişează totul până la rădăcină, în linie dreaptă, urmând semnele fixate de mine şi înscrise de mine în procesul verbal. Lemnul îţi aparţine. Voi trece peste câtva timp pe la tine ca să verific ce ai făcut. Isak o porni spre casă.

8

OARE anii trec repede? Da, pentru cei ce îmbătrânesc. Isak nu era nici bătrân şi nici slăbit de puteri; pentru el anii erau nesfârşit de lungi. El muncea în gospodărie, lăsându-şi barba ruginie să crească în voie.

Uneori, şi anume când trecea pe acolo câte un lapon sau avea loc un eveniment în şeptel, uniformitatea vieţii din ţinutul neumblat era întreruptă. O dată apăru un grup întreg de oameni; se odihniră la Sellanraa, mâncară ceva, băură lapte şi îi întrebară pe Isak şi pe Oline de drumul care duce peste munţi; ei spuneau că trebuie să marcheze traseul unei linii de telegraf. La un moment dat apăru şi Geißler – nimeni altcineva decât Geißler! Venea, bine

dispus, din sat, însoţit de doi oameni înarmaţi cu unelte de minerit, sape şi cazmale.

Geißler ăsta! Era neschimbat, total neschimbat. El dădu ziua bună, vorbi cu copiii, intră în casă şi ieşi iar afară, admiră ogoarele, deschise uşile grajdului şi ale hambarului şi aruncă o privire înăuntru. Excelent! spuse el.

– Isak, mai ai pietrele acelea?

– Pietrele?

– Da, pietrele acelea mici şi grele cu care se juca băieţelul tău când am fost ultima dată aici.

Pietrele erau în cămara cu alimente, fuseseră aşezate pe cursele de şoareci, ca să le ţină fixate. Isak le aduse înăuntru. Pretorul şi cei doi oameni le examinară, îşi dădură părerea despre ele, le ciocăniră, le cântăriră în mână: Cupru negru! constatară ei.

– Ai putea să vii cu noi sus, în munţi, ca să ne arăţi unde ai găsit roci? întrebă pretorul.

O luară, cu toţii, din loc, drumul nu era lung, dar ei se mai învârtiră câteva zile pe acolo în căutarea metalului, desprinzând pe alocuri câte un fragment de rocă. Când se întoarseră la gospodărie cărau după ei doi saci grei plini cu fragmente de rocă. Între timp Isak vorbise cu Geißler despre situaţia sa, spunându-i şi că preţul gospodăriei fusese fixat la o sută de taleri în loc de cincizeci.

– Ah, nu are nici o importanţă, spuse Geißler. S-ar putea ca rocile tale să conţină comori care valorează mii de taleri.

– Aşa? spuse Isak.

– Ar trebui însă să obţii cât mai repede confirmarea juridică a dreptului tău de proprietate.

– Da.

– Pentru ca statul să nu-ţi poată pune beţe în roate, mă înţelegi?

Isak înţelegea.

– Da, da; partea cea mai rea este totuşi povestea cu Inger, replică el.

– Ah, da, admise Geißler, rămânând neobişnuit de mult timp pe gânduri. Poate că ar trebui redeschis dosarul. Dacă ar ieşi totul la iveală, poate că pedeapsa s-ar reduce. De fapt, am putea şi să cerem graţierea, iar rezultatul ar fi cam acelaşi.

– Zău? Credeţi că ar fi posibil?

– Ce-i drept, nu putem cere încă graţierea, trebuie să mai treacă câtva timp până atunci. Dar, ce-am vrut să spun: Tu i-ai dus familiei mele un viţel şi brânză de capră, cât îţi datorez pentru ele?

– Nimic, le-aţi achitat deja.

– Eu?

– Ne-aţi ajutat foarte mult.

– Nu, spuse Geißler hotărât, punând câţiva taleri pe masă. Poftim, ia-i! spuse.

El nu voia să primească nimic pe gratis şi, de altfel, părea să aibă încă destule bancnote în buzunarul de la piept, căci acesta era umflat. Ştie Dumnezeu dacă era chiar atât de bogat!

– Ea mi-a scris că îi merge bine, spuse Isak care se gândea doar la problemele lui.

– Ah da, soţia ta?

– Da, de când a născut fetiţa; are o fetiţă sănătoasă şi frumoasă.

– Asta este minunat!

– Da, şi toată lumea o ajută, toată lumea este foarte bună cu ea, aşa mi-a scris.

Geißler spuse:

– Voi trimite pietrele astea unor domni care se pricep la minerale. Dacă ele conţin într-adevăr o cantitate mare de cupru, vei primi mulţi bani.

– Zău? spuse Isak. Şi când credeţi că am putea cere graţierea ei?

– Peste câtva timp. Voi redacta petiţia în numele tău, iar după aceea trec iarăşi pe aici. Ce-ai spus adineaori? Că soţia ta a născut un copil după plecarea ei de aici?

– Da.

– Înseamnă că atunci când au dus-o la închisoare era gravidă. N-ar fi avut voie să o ia.

– Nu?

– Nu; şi este un motiv în plus ca ea să fie pusă în libertate peste câtva timp.

– Păi ar fi grozav, exclamă Isak plin de recunoştinţă.

Isak nu ştia că, din cauza femeii gravide, autorităţile trimiseseră deja de colo-colo o mulţime de acte şi documente lungi. Ele amânaseră la vremea aceea mult timp arestarea lui Inger şi

anume din două motive: în primul rând nu dispuneau de o închisoare adecvată, în al doilea rând autoritățile voiseră să fie clemente. Urmările fuseseră imprevizibile. Mai târziu, la arestarea lui Inger, nu se interesase nimeni de starea ei şi nici ea nu spusese nimănui nimic. Poate că tăcuse în mod intenționat, pentru a putea avea copilul în apropiere în timpul acestor ani grei; căci dacă avea un comportament bun, i se permitea chiar să-l vadă din când în când. Poate, însă, că fusese doar proastă, acceptând cu indiferență să fie dusă la închisoare în ciuda stării în care se găsea.

Isak îşi muncea pământul, desecă mlaştini şi ară ogoarele, marcă hotarul dintre proprietatea sa şi cea a statului, iar copacii doborâți cu această ocazie îi dădură lemne de foc pentru un an întreg. Deoarece nu o mai avea pe Inger care să-l încurajeze cu laudele ei, muncea mai degrabă din obişnuință decât din plăcere. Lăsase să treacă două întruniri ale *Thing*-ului fără să-şi înregistreze actul de proprietate, doar fiindcă nu se sinchisise de toată afacerea. Abia în toamnă se hotărâse să o facă. Isak nu prea era acum în apele lui. Este adevărat, el rămăsese răbdător şi cumpătat; dar era răbdător şi cumpătat fiindcă acesta era temperamentul lui. Îşi adună toate pieile de capră şi de viţel, le puse în râu, răzui peste câtva timp părul de pe ele, le tăbăci şi le prepară pentru a face din ele încălțăminte. Când veni iarna, el puse, deja după prima zăpadă, la o parte sămânța pentru primăvară, căci era bine ca totul să fie pregătit din timp, lui îi plăcea ca ordinea să domnească peste tot. Totuşi, era acum un om însingurat, fără chef, ah da, era iarăşi holtei, cu tot ce ține de statutul acesta.

Putea oare să se mai bucure de duminicile când şedea în odaie, spălat şi curat, în cămaşa sa roşie, din moment ce nu mai avea pentru cine să se facă frumos? Duminicile i se păreau acum nesfârşit de lungi, ele îl obligau să trândăvească şi să se gândească la lucruri triste; aşa încât el bântuia pe ogoare ca să vadă ce ar mai fi de făcut. Isak îşi lua de fiecare dată copiii cu el, ducându-l pe unul dintre ei în brațe. Era o binefacere să asculți vorbele lor şi să răspunzi la întrebările lor.

Pe bătrâna Oline o ținea doar fiindcă nu avea pe nimeni altcineva. Şi, în afară de aceasta, Oline nici nu era chiar atât de nepricepută. Dărăcea lâna, o torcea, tricota ciorapi şi mănuşi, prepara

brânza de capră; dar nu avea o mână bună şi muncea fără nici o tragere de inimă; căci nimic din ceea ce lua în mână nu îi aparţinea ei. Pe vremea când Inger era aici, Isak cumpărase de la negustor o cutie deosebit de frumoasă care îşi găsise locul pe polița de pe perete; era din argilă arsă, având un capac împodobit cu un cap de câine; de fapt, era un fel de cutie pentru tutun; Oline luă într-o zi capacul şi îl scăpă din mână. Inger lăsase nişte mlădiţe de fucsie într-o lădiţă acoperită cu sticlă; Oline scoase capacul de sticlă, iar când îl puse înapoi îl apăsă atât de tare pe mlădiţe, încât până în ziua următoare acestea se uscară. Nu era prea uşor pentru Isak să asiste la toate astea şi poate că făcea uneori o mutră acră; deoarece nu era un om blând din fire, s-ar putea ca expresia feţei sale să fi devenit uneori ameninţătoare.

Oline era impertinentă, avea o limbă ascuţită şi protesta.

– Păi, ce să-i fac? spunea.

– Nu ştiu, răspundea Isak, n-ar fi trebuit să pui mâna pe ele.

– Nu o să mă mai ating de florile ei, declară Oline, dar... ce folos, florile erau deja uscate.

Şi oare de ce treceau acum atât de mulţi laponi prin Sellanraa, mult mai mulţi decât odinioară? Ce căuta aici Os-Anders? Nu putea merge mai departe fără să se oprească aici? Într-o singură vară el apăru de două ori de dincolo de munţi; şi unde mai pui că Os-Anders nu avea reni pe care să-i îngrijească, trăia din cerşit şi din vizitele pe care le făcea la alţi laponi. Când apărea Os-Anders, Oline lăsa baltă toată treaba şi se aşeza cu el la taifas, bârfindu-i pe toţi oamenii din sat; iar la plecare, sacul său era plin cu tot felul de lucruri. Timp de doi ani Isak se abţinu să spună ceva.

El îşi pierdu răbdarea abia când Oline pretinse încălţăminte nouă. Era toamnă, Oline umbla toată ziua în încălţări de piele în loc să poarte opinci, ca laponii, sau saboţi. Isak spuse:

– Vremea e bună astăzi. Hm! începu el.

– Da, răspunse Oline.

– Eleseus, azi dimineaţă nu ai numărat zece calupuri de brânză de capră? întrebă Isak.

– Ba da, răspunse Eleseus.

– Acuma nu mai sunt decât nouă.

Eleseus mai numără o dată, își frământă căpșorul, apoi spuse:

– Da, însă împreună cu cel pe care l-a primit Os-Anders face zece.

Tăcere generală în cameră. Iată că și micul Sivert voi acum să numere, așa că el repetă cuvintele fratelui său: face zece!

Iarăși tăcere generală. În cele din urmă Oline trebui să dea explicații:

– Da, el a primit un calup mic de tot, nu credeam că acest lucru va stârni supărare. Deși copiii sunt încă mici, se vede deja ce zace în ei. Se vede cui seamănă! În nici un caz ție, Isak, îmi dau seama de asta.

Iată o aluzie pe care Isak se simțea obligat să o respingă.

– Copiii sunt așa cum trebuie să fie, declară. Ai putea însă să-mi spui ce servicii grozave mi-a făcut Os-Anders mie și alor mei?

– Servicii? ripostă Oline.

– Da.

– El, Os-Anders? repetă ea.

– Da, adică de ce îi datorez eu lui brânză de capră?

Oline câștigase timp de gândire, așa că răspunse:

– Doamne ferește, Isak! Oare eu am fost cea care a început cu Os-Anders? Dacă da, să mă trăsnească Dumnezeu acum, pe loc!

Minunat! Isak trebui să cedeze, așa ca de obicei.

Oline însă nu ceda:

– Iar dacă vrei să umblu desculță acum, când vine iarna, dacă tu crezi că nu am dreptul să am și eu parte de ceea ce Dumnezeu a creat pentru a fi purtat în picioare, spune-mi pe față. Eu am adus vorba despre încălțăminte înainte cu trei săptămâni, totuși n-am văzut nici urmă de așa ceva și sunt nevoită să umblu cu ce am în picioare.

Isak replică:

– De ce nu sunt buni saboții tăi? De ce nu-i porți?

– De ce nu sunt buni? întrebă Oline luată prin surprindere.

– Da, aș vrea să știu și eu.

– Saboții?

– Da.

– Dar nu pomeneşti un singur cuvânt despre faptul că dărăcesc lână şi torc şi am grijă de vite şi mă ocup de copii. Despre toate astea nu pomeneşti nimic. Şi, fir-ar să fie, nevastă-ta, care este acum la închisoare, ea alerga desculţă prin zăpadă?

– Nu, răspunse Isak. Ea purta saboţi. Iar când mergea la biserică sau la oameni onorabili încălţa opinci, ca laponii, spuse.

– Da, da, răspunse Oline, ea era mult mai bună!

– Desigur că era. Iar dacă încălţa în timpul verii opinci, nu punea în ele decât iarbă uscată. Tu, însă, porţi tot anul ciorapi şi pantofi.

Oline spuse:

– Dacă asta te doare, fii liniştit. O să am grijă să-mi tocesc şi eu saboţii. Nu credeam că este aşa grabă mare să-mi tocesc propriii mei saboţi.

Ea vorbea încet şi apăsat, ţinându-şi ochii pe jumătate închişi; ah, ce deşteaptă şi şireată era!

– Inger asta, spuse ea, stârpitura asta, cum o numeam noi, a crescut alături de copiii mei, şi a învăţat de la ei una şi alta în toţi anii aceia. Şi acum, iată care este recunoştinţa! Fiica mea din Bergen poartă pălărie; poate că şi Inger face acelaşi lucru acolo, în sud, unde este acum; ba poate că a plecat la Trondheim tocmai pentru ca să-şi cumpere o pălărie, haha!

Isak se ridică vrând să părăsească încăperea. Oline se dezlănţuise dându-şi arama pe faţă; se vedea acum că inima ei mustea de răutate; spuse că nici una dintre fetele ei nu avea o înfăţişare de dragon care scoate flăcări pe nări, totuşi asta nu înseamnă că ar fi fost mai rele ca altele. Nu oricine se pricepe să omoare copii...

– Dar acum încetează odată şi măsoară-ţi cuvintele! izbucni Isak şi, ca să se facă înţeles, mai adăugă: Muiere blestemată ce eşti!

Oline nu-şi măsură însă cuvintele, nici vorbă. Haha! râse ridicându-şi ochii spre cer şi declarând că, în fond, depăşeşte măsura cel ce are o buză de iepure aşa cum au anumite persoane.

N-ar strica nici aici puţină măsură!

Isak respiră uşurat când se văzu afară. Ce altceva putea să facă decât să-i procure Olinei încălţăminte de piele? El era doar un om aciuat în pădure, nu dispunea de atotputernicia unui zeu care avea posibilitatea să-şi încrucişeze braţele pe piept şi să o dea

afară pe slujnica sa. O menajeră atât de indispensabilă ca Oline era în siguranță, își putea permite să facă și să vorbească tot ce dorea.

Nopțile erau deja reci, era lună plină; mlaștinile se întăreau, așa încât omul putea circula pe ele; în timpul zilei, soarele le dezgheța și deveneau impracticabile.

Isak coborî într-o noapte rece jos, în sat, ca să comande încălțăminte pentru Oline. El luă două calupuri de brânză pentru doamna Geißler.

La jumătatea drumului care duce în sat se stabilise noul gospodar. Părea să fie un om înstărit, din moment ce își angajase atât dulgheri din sat care să-i înalțe casa cât și niște zilieri care să-i asaneze o parcelă de mlaștină nisipoasă pentru a cultiva pe ea cartofi; el personal nu punea mâna pe nimic, sau, în orice caz, pe foarte puține. Omul era Brede Olsen, slujbaș al pretorului și aprod – persoana căreia trebuia să i se adreseze cel ce avea nevoie de medic și chiar și soția pastorului dacă dorea să taie porcul. Brede Olsen nu împlinise încă treizeci de ani, dar întreținea deja patru copii – căci soția sa era și ea încă aproape un copil. Ah, mijloacele materiale ale lui Brede nu păreau chiar atât de nemaipomenite, încasările nu puteau fi uriașe la un om care alerga doar de colo-colo pentru tot felul de fleacuri și participa la punerea de sechestru; Brede voia să-și încerce acum norocul ca fermier. Luase de la bancă bani cu împrumut pentru ca să-și poată înălța casa. Terenul său se numea Breidablick; soția pretorului Heyerdahl îi găsise acest nume minunat.

Isak trecu pe lângă gospodărie, dar nu-și luă timpul să intre; deși era foarte devreme, copiii stăteau deja la fereastră privind afară, Isak își văzu, grăbit, de drum, el voia să profite de următoarea noapte geroasă pentru a parcurge drumul de întoarcere. Unul care locuiește afară, în ținutul pustiu, are totdeauna multe probleme pe care trebuie să le chibzuiască și cumpănească pentru ca toate să-și aibă rostul lor. Ce-i drept, în perioada asta nu avea chiar atât de mult de lucru, dar îi era dor de copiii care rămăseseră acasă în grija Olinei.

În timp ce pășea vârtos, gândurile îi zburau spre trecut, când străbătuse pentru prima dată aceste cărări. A trecut timpul, iar ultimii doi ani i s-au părut foarte lungi; multe au fost bune la Sellanraa, s-a întâmplat însă și ceva foarte rău, ah da, Doamne

Dumnezeule! Iată deci că aici se înalță o nouă așezare; Isak recunoscu amplasarea, era unul dintre locurile frumoase la care se oprise și el atunci când trecuse pentru prima dată pe aici; până la urmă renunțase la el. Este adevărat că ar fi fost mai aproape de sat, pădurea nu era, însă, atât de bună; terenul era plan și mlăștinos, pământul ușor de lucrat, în schimb asanarea ridica greutăți. Limitându-se să sape șanțuri pe un sol mlăștinos, amicul Brede nu va avea însă parte de pământ arabil. Oare asta ce mai însemna? Oare Brede nu intenționa să construiască lângă hambar o șură pentru unelte și căruță? Isak zări o cotigă cu două roți care stătea sub cerul liber, chiar în fața casei.

El încheie repede târgul cu cizmarul; deoarece doamna Geißler era plecată, Isak îi vându negustorului brânza adusă. Spre seară porni spre casă. Gerul era tot mai aspru, așa încât putea trece fără probleme prin ținutul mlăștinos, deși Isak avea o călcătură grea. Știe Dumnezeu când va reveni Geißler, din moment ce și soția lui plecase; poate că nu se va mai întoarce niciodată. Inger nu era aici, timpul trecea.

Isak nu poposi la Brede nici în drum spre casă, dimpotrivă el ocoli Breidabfick, rămânând neobservat de cei ai casei. Nu dorea să stea de vorbă cu nimeni, dorea doar să-și continue drumul. Cotiga lui Brede stătea și acum afară, în aer liber. Aș vrea să știu dacă va rămâne în vecii vecilor aici? se întrebă Isak. În fine, îl privește! El, Isak, avea acum și căruță și hambar, deși asta nu însemna că îi mergea mai bine, căminul său nu mai era întreg, odinioară fusese întreg, acum a rămas doar jumătate din el.

Când se lumină de ziuă ajunse atât de aproape încât își zări casa sus, pe versant; se simți înviorat, deși era obosit după două zile de drum. Clădirile erau la locul lor, din horn se înălța fum, cei doi băieței se jucau deja afară și în clipa în care îl văzură se repeziră în întâmpinarea lui. El intră în casă: în cameră dădu de doi laponi. Oline se ridică surprinsă de pe scăunel și spuse:

– Cum? Te-ai întors deja? Pe plită era o oală în care fierbea cafea. Cafea? Da, cafea!

Isak observase deja de mai demult: după ce treceau pe la ei Os-Anders sau alți laponi, Oline își prepara încă multă vreme cafea în ibricul lui Inger. Făcea acest lucru în timp ce Isak era în pădure sau pe câmp; dacă venea pe neașteptate acasă și vedea

cafeaua, el tăcea. Ştia însă că va avea, de fiecare dată, cu un fuior de lână sau cu un calup de brânză mai puţin. Şi era foarte frumos din partea lui că nu o înşfăca pe Oline şi nu o sfâşia în bucăţi pentru impertinenţa ei. Da, Isak încerca în linii mari să devină un om mai bun, indiferent din ce motive: adică fie că o făcea ca să aibă pace şi linişte în casă, fie că spera ca Dumnezeu să i-o aducă pe Inger mai repede înapoi. Avea o tendinţă spre meditaţie şi spre superstiţie, chiar şi şiretenia ţărănească ce îl caracteriza era plină de naivitate. În toamnă, observase că acoperişul de turbă al grajdului stătea să se năruiască peste cal; Isak îşi roase, câteva clipe, capetele bărbii sale ruginii, după care el începu să zâmbească de parcă ar fi înţeles de glumă şi ridică acoperişul proptindu-l cu nişte căpriori. Dar nu lăsă să-i scape nici un cuvânt de ocară. Un alt exemplu: cămara de alimente în care se păstrau toate cele de-ale gurii era sprijinită doar în cele patru colţuri de stâlpi înalţi de piatră. Nişte păsărele pătrunseră, prin deschizătura mare din zidul de fundaţie, în cămara de alimente şi începură să zburătăcească pe acolo, nemaiştiind pe unde să iasă afară. Oline se plânse că păsărelele ciuguleau din mâncare, că se plimbau pe slănină şi mai făceau şi altceva pe ea, ceea ce era mult mai grav. Isak spuse: Da, e rău că păsările intră înăuntru şi nu mai ştiu pe unde să iasă afară! Şi îşi întrerupse activitatea, sparse pietre şi umplu cu ele deschizăturile din zid.

Ştie Dumnezeu ce i-o fi trecut prin minte în aceste momente, poate se gândea că Inger va veni mai repede acasă, dacă el se comporta atât de frumos.

9

Anii treceau.

Într-o bună zi iată că veni la Sellanraa un inginer însoţit de un muncitor calificat şi de doi muncitori auxiliari. Voiau iarăşi să marcheze traseul unei linii telegrafice care să treacă peste munţi. Marcajul arăta că telegraful va trece la o distanţă mică de casa lui

Isak, iar apoi în linie dreaptă prin pădure. Dar asta nu va deranja pe nimeni, pustietatea va fi mai puțin pustie, un licăr al lumii exterioare va pătrunde în ea și o va lumina.

Inginerul spuse:

– Locul acesta devine punctul nodal dintre două văi, poate că ți se va încredința ție sarcina de a supraveghea linia în ambele direcții.

– Așa? zise Isak.

– Primești anual douăzeci și cinci de taleri pentru această activitate.

– Bine, spuse Isak, și ce trebuie să fac?

– Să ții linia în ordine, să repari cablurile dacă se rup, să înlături tufișurile dacă năpădesc linia. Lângă casa ta se va monta o mașinărie mică ce îți va semnala când este cazul să ieși pe teren. În acel moment trebuie însă să lași totul baltă și să o iei din loc.

Isak chibzui:

– Pot prelua această obligație în timpul iernii, spuse apoi.

– Nu; această obligație îți revine în decursul întregului an, firește, a întregului an, atât vara cât și iarna.

Isak explică:

– Primăvara și vara și toamna sunt ocupat cu munca câmpului și nu am timp pentru altceva.

Inginerul rămase câtva timp cu ochii căscați la Isak, înainte de a reuși să pună, plin de uimire, întrebarea:

– Bine, dar câștigi mai mulți bani cu munca câmpului?

– Să câștig? se miră Isak.

– Te întreb dacă ai câștiga mai mult muncind pe câmp în zilele în care ar trebui să supraveghezi telegraful?

– Nu știu, răspunse Isak. Situația este însă așa cum este, eu sunt aici din cauza ogoarelor. Port răspunderea pentru viața multor oameni și a și mai multor animale. Noi trăim de pe urma pământului nostru.

– Bine, bine, pot oferi această funcție și altcuiva.

Amenințarea păru să-l ușureze pe Isak, nu ar fi vrut să-l supere pe înaltul oaspete, așa încât declară:

– Am un cal și cinci vaci și un taur. Apoi mai am douăzeci de oi și șaisprezece capre. Animalele astea ne dau hrană și lână și piei, ele trebuie hrănite.

– Da, aşa este, admise inginerul sec.

– Da, aşa este. Şi nu pot decât să adaug: Cum să fac rost de furajele necesare dacă în toiul strânsului fânului ar trebui să las totul baltă ca să mă ocup de telegraf?

Inginerul replică:

– Nu mai discutăm despre asta. Omul de jos, Brede Olsen, va fi cel ce va primi însărcinarea, cred că o va accepta cu plăcere. Apoi el li se adresă oamenilor lui spunându-le:

– Haideţi, mergem mai departe!

Oline îşi dădu seama, după tonul lui, că Isak fusese prea rigid şi nu procedase rezonabil, aşa că încercă să profite ea.

– Cum ai spus, Isak? Şaisprezece capre? Dar nu sunt decât cincisprezece!

Isak se uită la ea, Oline se uită la el, se uită direct în ochii lui.

– Nu sunt şaisprezece capre?

– Nu, răspunse ea uitându-se acum la domnul străin, de parcă ar fi fost derutată de absurditatea lui Isak.

– Zău? spuse Isak încet. El îşi băgă în gură câteva fire din barbă şi începu să le roadă.

Inginerul şi oamenii lui plecară.

Dacă Isak ar fi avut intenţia să-şi manifeste nemulţumirea faţă de Oline şi, poate, să o şi bată, ar fi avut acum cea mai bună ocazie să o facă, ah, o ocazie minunată. Ei rămăseseră iarăşi singuri în odaie, copiii alergaseră afară împreună cu străinii şi nu erau aici. Isak se oprise în mijlocul camerei, iar Oline şedea lângă sobă; Isak îşi drese de câteva ori vocea, dând să înţeleagă că este pe punctul de a spune tot ce are pe suflet. Totuşi tăcu. În asta consta tăria sa sufletească. Oare să nu ştie el câte capre are, nu le putea număra pe degete? Femeia asta înnebunise? Să fi dispărut din grajd unul din animalele de care se ocupa el personal, cu care stătea în fiecare zi de vorbă, să fi dispărut una dintre cele şaisprezece capre? Singura posibilitate era ca Oline să fi dat cuiva capra primind în schimb altceva, poate ieri, când trecuse pe aici femeia din Breidablick care îşi băgase nasul peste tot.

Hm! începu Isak, fiind pe punctul de a mai adăuga ceva. Ce făcuse Oline? Nu era chiar o crimă, dar nici mult nu lipsea. El ar

fi fost în stare să vorbească plin de gravitate despre această a şaisprezecea capră.

În fond, nu putea rămâne o veşnicie aici, în mijlocul camerei, fără să spună nimic. Deci spuse:

– Hm! Vrei să susţii că nu avem decât cincisprezece capre?

– Da, răspunse Oline cu un ton prevenitor. Poţi să le numeri şi tu, eu nu reuşesc să ajung decât până la cincisprezece.

Acum, în clipa aceasta ar fi trebuit să acţioneze: să întindă mâna şi să desfigureze mutra Olinei cu o singură lovitură zdravănă. Ar fi putut face asta. El nu făcu însă nimic, ci declară cu voce tare îndreptându-se spre uşă:

– Deocamdată nu mai spun nimic! Apoi părăsi odaia, de parcă ar fi vrut să insinueze că data viitoare nu se va mai sfii să-şi spună părerea pe faţă.

– Eleseus! strigă.

Unde era Eleseus, unde erau cei doi copii? Tatăl voia să le pună o întrebare, ei erau acum băieţi mari, aveau şi ei ochi. El îi descoperi sub podul hambarului, copiii se ascunseseră acolo fiind invizibili, dar şoaptele lor le trădaseră prezenţa. Ei ieşiră iar la lumină spăşiţi ca doi păcătoşi.

Problema era următoarea: Eleseus găsise un căpeţel de creion colorat care îi aparţinea inginerului; când voise să fugă după el ca să-l restituie, văzu că oamenii ajunseseră deja sus, la liziera pădurii, aşa că Eleseus se oprise. În mintea lui încolţi ideea că el ar putea păstra creionul – ah, de-ar fi posibil aşa ceva! El îl luă şi pe micul Sivert, pentru ca răspunderea să nu apese doar pe umerii lui, şi cei doi se ascunseră, cu prada lor, într-un ungher de sub podul hambarului. Ah, ciotul ăsta de creion – pentru ei el era o raritate, un miracol! Căutară aşchii de lemn pe care le mâzgăliră cu tot felul de linii, creionul era roşu la un capăt şi albastru la celălalt; băieţii îl întrebuinţară pe rând. Auzind vocea atât de insistentă a tatălui său, Eleseus şopti:

– Probabil că străinii s-au întors să-şi ia creionul!

Dispăruse toată bucuria lor, fără urmă, iar inimioarele copiilor începură să bată mai tare de teamă. Cei doi fraţi ieşiră din ascunzătoare; Eleseus îi întinse tatălui său creionul, ţinându-l la distanţă ca să-i arate că nu-l rupseseră şi că ar fi fost mulţumiţi să nu fi avut niciodată de-a face cu el.

Văzând că nu era nici urmă de inginer în apropiere ei se liniştiră simţindu-se învăluiţi de un sentiment de pace după toată încordarea prin care trecuseră.

– A fost ieri o femeie pe aici? întrebă tatăl.

– Da.

– Femeia de jos? Aţi văzut-o şi când a plecat?

– Da.

– A luat cu ea o capră?

– Nu, răspunseră copiii. O capră?

– Nu avea la ea o capră când a plecat acasă?

– Nu. Ce capră?

Isak rămase pe gânduri şi chibzui, iar seara, când animalele se întoarseră de la păscut, numără caprele: erau şaisprezece! El le mai numără o dată, le numără de cinci ori – erau şaisprezece. Nu lipsea nici una.

Isak respiră uşurat. Oare ce să creadă? Oline, creatura asta mizerabilă, nu ştia să numere până la şaisprezece? El îi spuse cu un ton iritat:

– Ce aiureli vorbeşti, iată că sunt şaisprezece capre!

– Sunt şaisprezece? întrebă ea inocentă.

– Da.

– Înseamnă că aşa este.

– Dar bine mai ştii să socoteşti!

La care Oline răspunse calmă, dar jignită:

– Din moment ce există toate caprele, înseamnă că, har Domnului, nu Oline a mâncat-o pe una dintre ele. Îmi pare foarte bine pentru ea!

Oline îl derutase complet cu această poznă, determinându-l să-şi scoată povestea din cap. De acum înainte el nu mai numără animalele; nici nu-i trecu prin minte să numere şi oile. Fireşte că Oline nu era chiar atât de rea, îi conducea, de bine de rău, gospodăria, avea grijă de animale, doar că era foarte proastă; prin asta îşi dăuna însă ei însăşi, nu lui. N-are decât să rămână aici şi pe mai departe, ea nu valora mai mult. Totuşi, era foarte sumbru şi trist să fii în pielea lui Isak şi să trebuiască să duci o asemenea viaţă!

Trecuseră anii. Pe acoperişul casei crescuse iarbă; chiar şi acoperişul hambarului, care era cu mult mai nou, era acum verde.

Băştinaşul pădurilor, adică şoarecele de câmp, se aciuase de mult în cămara de alimente. Gospodăria era vizitată de o mulţime de piţigoi şi de alte păsărele, iar pe versanţi apăruseră cocoşii de munte, ba chiar şi ciori şi coţofene. Cel mai ciudat lucru se întâmplase în ultima vară, când nişte pescăruşi care veneau de pe ţărmul mării se stabiliseră în perimetrul gospodăriei din ţinutul pustiu. Atât de cunoscută era aceasta în lumea necuvântătoarelor! şi să vedeţi ce gânduri încolţiră în căpşoarele lui Eleseus şi Sivert la vederea pescăruşilor! Ah, păsări străine, venite de departe, ele nu erau numeroase, doar şase, păsări albe, una ca alta; se plimbau pe ogoare, ciugulind din când în când din iarbă.

– Tată, de ce au venit aici? întrebară băieţaşii.

– Fiindcă marea este ameninţată de furtună.

Ah, ce ciudaţi şi misterioşi erau pescăruşii ăştia!

Isak îi învăţă pe copii multe lucruri folositoare. După vârstă, ei ar fi trebuit să meargă acum la şcoală; din păcate, şcoala era jos, în sat, la o distanţă de multe mile, deci inaccesibilă. În zilele de duminică Isak îi învăţase pe copii să descifreze alfabetul, dar nici el nu era în stare să le predea materii mai pretenţioase, nu, plugarul înnăscut nu putea face faţă la aşa ceva. Catehismul, Biblia stăteau liniştite pe poliţa de pe perete, alături de calupurile de brânză. Având în vedere modul cum îşi creştea copiii, ai fi putut crede că, după părerea lui Isak, era mai bine ca omul să nu cunoască înţelepciunea livrescă. În orice caz, cei doi băieţi erau bucuria vieţii sale; Isak îşi amintea deseori că, atunci când erau încă mici de tot, mama lor îi interzisese să-i atingă, de teamă că el ar avea răşină pe mâini. Ah, răşina, cel mai curat lucru din lume! Catranul şi laptele de capră şi, de exemplu, măduva erau şi ele bune; răşina însă, răşina de brad – să nu mai vorbim!

Deci copiii se scăldau într-un paradis de ignoranţă şi murdărie, deşi erau frumoşi când se spălau – din când în când – iar micul Sivert putea fi numit chiar un copil splendid; Eleseus era, în schimb, mai sensibil şi mai profund.

– Bine, dar de unde ştiu pescăruşii că se pregăteşte de furtună? întrebă.

– Ei presimt schimbarea de vreme, răspunse tatăl. Poate că nu mai mult decât muştele, continuă; nu ştiu ce simt acestea, dacă le

dor încheieturile, sau ameţeli, sau ceva asemănător. În orice caz, nu loviţi niciodată musca, deoarece o întărâtaţi, spuse el. Nu uitaţi asta, băieţi! Tăunul este altfel, moare de la sine. Tăunul apare, vara, pe neaşteptate şi dispare iar, cât ai clipi din ochi!

– Dar de ce moare?

– De ce moare? Grăsimea din el se solidifică şi atunci rămâne lat pe jos!

Zi de zi, cunoştinţe în plus. Când săreau de pe stânci mai înalte, copiii să-şi ţină gura închisă, pentru ca nu cumva limba să le alunece între dinţi şi să şi-o muşte. Când vor fi mai mari şi vor dori să miroase bine, la biserică, să se frece cu floarea de calapăr, care creşte acolo sus, pe versant. Tatăl ştia o mulţime de lucruri. Le povesti copiilor despre pietre şi despre cremene şi că roca alba este mai dură decât cea cenuşie; iar dacă găseau o cremene, să caute şi iască, pe care să o fiarbă în leşie ca să facă apoi din ea fitilul. După care puteau scăpăra foc. Isak le povesti despre lună, spunându-le că atunci când ei pot băga mâna stângă în secera lunii, aceasta este în creştere, iar când pot băga mâna dreaptă, luna este în descreştere.

– Nu uitaţi ce v-am spus, băieţi!

O singură dată Isak merse prea departe cu o zicală, devenind ininteligibil; şi anume declară că îi este mai greu cămilei să ajungă în rai decât omului să treacă prin urechile acului! Cu altă ocazie le vorbi despre strălucirea îngerilor şi le spuse că aceştia şi-ar fi prins stelele de tocurile încălţămintei. Lecţiile lui Isak erau pline de naivitate, adecvate nivelului de gândire din ţinutul nelocuit; dascălul de jos, din sat, ar fi zâmbit probabil auzind toate astea; în schimb, fantezia copiilor lui Isak primea impulsuri serioase de la aceste poveşti. Ei erau educaţi şi instruiţi pentru această lume îngustă în care trăiau, şi era foarte bine aşa. Copiii aşteptau cu mare curiozitate tăierea animalelor în toamnă. În acelaşi timp compătimeau profund animalele care urmau să fie tăiate şi inimioarele lor erau cuprinse de mâhnire. Isak trebuia să ţină cu o mână animalul şi să-l înjunghie cu cealaltă, iar Oline amesteca sângele în vas. Iată că acum îl scoaseră din grajd pe ţapul cel bătrân, cu părul alb şi o barbă mare; cei doi băieţei stăteau după colţ întinzându-şi gâturile înainte.

– Ce groaznic vânt astăzi! spuse Eleseus întorcându-şi capul şi ştergându-şi ochii. Micul Sivert plângea fără să se ascundă, nu se putea abţine, aşa încât strigă:

– Ah, bietul ţap!

După ce înjunghie ţapul, Isak veni la copii şi le dădu următoarea povaţă:

– Să nu compătimiţi niciodată animalul care urmează să fie sacrificat şi să nu spuneţi „bietul de el". Căci asta îl face mai rezistent şi el moare mai greu. Să nu uitaţi asta!

Aşa trecuseră anii şi iată că se apropia o nouă primăvară.

Inger scrisese iarăşi: că îi mergea bine şi că învăţa foarte multe la închisoare. Copilaşul ei era deja o fetiţă mare, se numea Leopoldine, după ziua în care se născuse, adică 15 noiembrie. Ştia să facă de toate şi era un mic geniu în ce priveşte croşetatul şi cusutul, lucrând totul minunat, indiferent dacă era vorba despre stofă sau canava.

Partea interesantă era că această scrisoare fusese concepută şi scrisă de Inger însăşi. Isak nu era atât de isteţ, trebui să-l roage pe negustorul din sat să-i citească scrisoarea. Dar după ce o memoră nu o mai uită, aşa încât o ştia pe dinafară când ajunse acasă.

El se aşeză în mod solemn în capul mesei, desfăcu scrisoarea şi o citi copiilor. Să vadă şi Oline că el citea fluent un text scris; în rest, nu-i adresă nici un cuvânt. După ce termină de citit, spuse:

– Aţi auzit, Eleseus şi Sivert, că mama voastră a scris această scrisoare cu mâna ei şi că ea a învăţat acolo tot felul de lucruri. Iar surioara voastră ştie deja mai multe decât noi toţi la un loc. Să nu uitaţi asta, băieţi!

Copiii şedeau liniştiţi şi se minunau.

– Da, este grozav, declară Oline.

Oare ce voia să spună? Punea la îndoială cele scrise de Inger? Sau nu credea că Isak citise corect? Nu era uşor să ghiceşti ce credea Oline în sinea ei când şedea aici proferând ambiguităţi, în ciuda mutrei ei blânde. Isak hotărî să nu-i dea nici o importanţă.

– Iar după întoarcerea mamei voastre va trebui să învăţaţi şi voi să scrieţi, le spuse copiilor.

Oline îşi făcu de lucru cu câteva obiecte de îmbrăcăminte care erau puse la uscat lângă sobă şi împinse de colo-colo o

căldăruşă, prefăcându-se că este foarte ocupată. Dar chibzuia tot timpul.

– Dacă lucrurile vor sta atât de bine aici, în pădure, ai fi putut să-mi aduci şi mie un pachețel de cafea, spuse.

– Ce? *Cafea*? întrebă Isak; cuvântul îi scăpase fără să vrea.

Oline răspunse liniştită:

– Până acuma mi-am cumpărat de fiecare dată din banii mei proprii câte un pic de cafea.

Cafea! Care pentru Isak era un vis frumos, un basm, un curcubeu! Cu siguranță că Oline vorbea în bătaie de joc; Isak nu se supără pe ea; dar într-un târziu mintea sa înceată începu să funcționeze şi îşi aminti de schimburile pe care Oline le făcea cu laponul; el spuse mânios:

– Da, îți voi cumpăra cafea! Un pachețel ai spus? Trebuia să spui un pachet mare de tot. Bineînțeles că o să ți-l cumpăr.

– N-ar trebui să vorbeşti în băşcălie, Isak, spuse Oline. Fratele meu Nils bea cafea, şi cei de jos, familia Brede din Breidablick, beau cafea.

– Fireşte, fiindcă nu au lapte, nu au nici un strop de lapte.

– Nu ştiu dacă au şi îmi este indiferent dacă au sau n-au. Dar tu, care ştii atâtea şi citeşti texte scrise cu tot atâta pricepere cu care ai cumpăra un ren, tu ştii foarte bine că toată lumea bea în ziua de astăzi cafea.

– Creatură blestemată ce eşti! spuse Isak.

Oline se aşeză pe scăunel, nevoind cu nici un preț să-şi țină gura.

– Iar în ceea ce o priveşte pe Inger, spuse, dacă pot îndrăzni să am o vorbă atât de mare în gură...

– Bate-ți gura cât vrei, că mie tot nu-mi pasă.

– Ea se întoarce acasă după ce a învățat acolo tot felul de lucruri. Şi poate că va purta chiar perle şi pene la pălărie?

– Da, aşa va face!

– Bine, bine. În acest caz poate să-mi mulțumească puțin şi mie pentru toată măreția.

– *Ție*? explodă Isak.

Oline răspunse cu un ton smerit:

– Deoarece am pus şi eu un pic umărul contribuind la plecarea ei de aici.

Isak nu mai avea ce spune, cuvintele îi înghețară pe buze, el încremeni pe scaunul lui uitându-se în gol. Oare auzise bine? Oline avea o expresie de parcă nu ar fi spus nimic deosebit. Nu, era clar că Isak rămânea în inferioritate în orice altercație cu Oline.

Posomorât, el își făcu de lucru pe afară. Ah, Oline asta, vita asta încălțată care se hrănea numai cu răutăți, care se îngrășa de atâta răutate – ah, mare greșeală din partea lui că nu o omorâse din primul an, se gândea el îmbărbătându-se. Ar fi trebuit să aibă curajul să o facă, se gândi mai departe. El – curaj? Ah da, în fond, nu era nimeni în stare să fie atât de crunt ca el.

Iar acum urmă o scenă comică: Isak intră în grajd și își numără caprele: iată-le pe toate, cu iezii lor cu tot; nu lipsește nici una. El numără vacile, numără porcul, paisprezece găini, doi viței. Și era să uit de oi! spuse cu voce tare vorbind cu sine însuși. El numără și oile, prefăcându-se că este curios să vadă dacă nu lipsește nici una. Isak știa foarte bine că o oaie lipsește, a știut de mult, deci de ce să facă pe niznaiul? Situația era următoarea: Oline îl zăpăcise atunci când negase existența unei capre, deși toate caprele erau prezente. El se înfierbântase atunci, dar fără nici un rezultat. Certurile cu Oline nu aveau niciodată rezultat. În toamnă, când urma să taie animalele, el observase imediat că o oaie lipsește, nu avusese curajul să ceară imediat socoteală și nu reușise nici mai târziu să-și ia inima în dinți.

Astăzi, însă, este cât se poate de furios, da, Isak este furios astăzi. Oline l-a înfuriat. El numără încă o dată oile, pune degetul pe fiecare și le numără cu voce tare. Oline n-are decât să-l audă dacă este cumva pe afară și trage cu urechea. El spune, cu voce tare, tot felul de lucruri rele despre Oline: că ea are un sistem cu totul nou de a hrăni oile, în așa fel încât una dintre ele să dispară dintr-odată, o oaie cu miel în burtă! Este o hoață, o curvă blestemată și n-are decât să audă toate astea! Ah, ce bine-ar fi ca Oline să stea la pândă în fața ușii, să audă totul și să se sperie!

El părăsește grajdul vitelor și intră în grajdul cailor unde numără calul, de acolo vrea să intre în casă, ca să-i ceară socoteală lui Oline. El merge atât de repede încât haina îi flutură în vânt. S-ar putea ca Oline să fi observat câte ceva de la fereastră,

căci iese, liniştită şi cu paşi siguri, din casă, ţinând în mâini doniţele pentru lapte şi vrea să se îndrepte spre grajd.

– Ce-ai făcut cu oaia cu urechile pleoştite? întreabă Isak.

– Cu oaia?

– Da, căci dacă ar fi fost aici ar fi avut deja doi miei; ce-ai făcut cu ea? Făta totdeauna doi miei. Mi-ai luat trei oi în felul acesta, mă înţelegi?

Oline este copleşită, pare distrusă din cauza acestei acuze, ea clatină din cap şi genunchii i se înmoaie, mai-mai să cadă – să nu cumva să se lovească! Mintea îi umblă tot timpul, prezenţa de spirit a scos-o totdeauna din încurcătură, aducându-i numai foloase; n-o s-o părăsească nici de data aceasta!

– Desigur, spune cu un ton calm, eu fur capre şi fur oi. Aş vrea doar să ştiu ce fac cu ele. Probabil că le mănânc.

– Păi, tu ştii mai bine ce faci cu ele.

– Deci asta ar însemna, Isak, că nu aş avea ce mânca şi ce bea aici, în casa ta şi că aş fi obligată să-mi fur hrana. Totuşi, pot să spun oricui cu mâna pe inimă că nu am dus lipsă de nimic în toţi aceşti ani.

– În cazul acesta, ce-ai făcut cu oaia? I-ai dat-o lui Os-Anders?

– Os-Anders? Oline pune jos doniţele pentru lapte ca să poată bate din palme a uimire: Bine-ar fi să fiu totdeauna atât de nevinovată cum sunt acuma! Despre ce oaie cu miei vorbeşti? Te referi cumva la capra cu urechile turtite?

– Muiere blestemată! exclamă Isak dând să plece.

– Eşti un om ciudat, Isak. Ai destule cornute de toate felurile, ai o puzderie de animale în grajdul tău, dar tot nu te saturi! De unde să ştiu ce oaie şi ce miei pretinzi de la mine? Ar trebui să-i mulţumeşti lui Dumnezeu, până în a şaptea spiţă, pentru bunătatea sa. După ce va trece vara asta şi o parte din iarnă, oile tale vor făta iarăşi miei şi vei avea de trei ori mai multe decât ai acum!

Oh, Oline asta!

Isak plecă mormăind ca un urs. Ce prost am fost că nu am omorât-o din prima zi! îşi spunea adresându-şi sieşi tot felul de cuvinte de ocară. Ce tâmpit, ce căcat! De fapt, nu-i nici acuma prea târziu, o să vezi tu, las' să intre în grajd! Nu este cazul să i se mai spună ceva în seara asta, mâine însă, mâine da. Trei oi pierdute! Cafea! Vorbea de cafea!

10

ZIUA următoare aduse ceva deosebit: la Sellanraa sosiră oaspeți, apăru Geißler. În ținuturile mlăștinoase nu venise încă vara, dar lui Geißler nu-i păsa de drum, el veni pe jos, încălțat în niște admirabile cizme cu carâmb și cu manșetă lată de lac; purta mănuși galbene și părea foarte distins. Un om din sat îi căra bagajele.

De fapt, se abătuse pe aici doar pentru a cumpăra de la Isak o bucată din terenul muntos, un zăcământ de cupru; ce preț cerea pe el? Și, în plus, aducea salutări din partea lui Inger – vrednică femeie, foarte iubită de toată lumea! El venea de la Trondheim și vorbise cu ea acolo.

– Dar bine, Isak, ai mai realizat multe pe aici!

– Ah, da. Deci ați stat de vorbă cu Inger?

– Și acolo ce-i? Ți-ai ridicat o moară? Și îți macini tu făina? Minunat! Și văd că ai desțelenit încă mult pământ de când am fost ultima dată aici.

– Îi merge bine?

– Da, totul merge bine. Ah, vrei să spui soției tale? Da, hai să-ți spun. Să intrăm în iatac.

– Nu, nu este prea frumos înăuntru, încercă Oline să-i oprească din motive bine întemeiate.

Cei doi intrară totuși în iatac trăgând ușa după ei; Oline rămase singură în cameră și nu reuși să audă nimic.

Pretorul Geißler se așeză, se plesni de câteva ori cu palmele peste genunchi și se opri ținând destinele lui Isak în mâinile sale.

– Sper că nu ți-ai vândut câmpul cuprifer? întrebă el.

– Nu.

– Bine. Ți-l cumpăr eu. Da, am stat de vorbă cu Inger și cu mulți alții. Va fi, cu siguranță, pusă în libertate în viitorul apropiat, petiția este acum la rege.

– La rege!

– La rege. M-am dus la soția ta, firește că eu nu am întâmpinat nici o greutate să pătrund la ea, și am stat mult de vorbă cu ea: Ei, Inger, ești bine? Da, nu mă pot plânge de nimic. – Nu ți-e

dor de casă? – Ba da, trebuie să recunosc că îmi este. – O să ajungi în curând acasă, i-am spus. Şi pot să-ţi spun doar atât, Isak: este o femeie foarte vrednică: nici o lacrimă, dimpotrivă, ea zâmbi şi râse... de altfel, să ştii că buza ei a fost operată şi cusută. Ei, rămâi cu bine, i-am spus, să ştii că nu vei mai sta mult timp aici, îţi dau cuvântul meu de onoare.

Apoi m-am dus la director, m-a primit, firește, cum să nu mă primească. Aveţi aici o femeie al cărei loc este afară, la ea acasă, i-am spus, Inger Sellanraa. – Inger? a întrebat el. Da, este un om cumsecade, mi-ar plăcea să mai rămână vreo douăzeci de ani la noi, spuse el.

– Nici vorbă nu poate fi de aşa ceva, am spus, oricum ea este de prea multă vreme aici. – De prea multă vreme? a întrebat el. Cunoaşteţi cazul? – Da, cunosc foarte bine cazul, am fost pretor în ţinutul ei. – Luaţi, vă rog, loc, îmi spuse el atunci. – De fapt, era normal să-mi ofere scaunul. – Ei bine, ne dăm toată silinţa să avem grijă de Inger, spuse directorul, şi de fetiţa ei, desigur. Deci femeia provine din ţinutul dumneavoastră? I-am făcut rost de o maşină de cusut, şi-a dat examenul de calfă la atelier şi am mai învăţat-o multe alte lucruri, ştie acum să ţească, să coasă bine, să vopsească şi să croiască bine. Şi spuneţi că este de prea multă vreme aici?

Eu ştiam ce trebuie să-i răspund, dar voiam să mai aştept, deci i-am spus: Da, s-a comis o eroare judiciară şi dosarul trebuie redeschis; acuma, după revizuirea codului de procedură penală, ar trebui probabil achitată. Cineva i-a trimis un iepure în perioada când era însărcinată. – Un iepure? întrebă directorul. – Un iepure, am spus eu. Iar copilul s-a născut cu o buză de iepure. – Directorul zâmbi: Prin urmare, sunteţi de părere că nu s-a ţinut suficient cont de acest amănunt? – Aşa este, am răspuns, acest amănunt nici nu a fost amintit. – Bine, dar nici nu este ceva atât de grav. – Pentru ea a fost foarte grav. – Şi credeţi într-adevăr că un iepure poate face miracole? – Am răspuns: Nu intenţionez să mă întreţin cu dumneavoastră, domnule director, despre măsura în care un iepure poate sau nu poate face minuni. Întrebarea este: ce *efect* poate avea faptul că o femeie care are buză de iepure vede un iepure în perioada în care se află într-o anumită stare! – Direc-

torul rămase câtva timp pe gânduri, apoi spuse: Da, da, dar noi, cei de aici, de la închisoare, nu avem altă obligaţie decât să-i luăm în primire pe condamnaţi. Noi *nu* revizuim sentinţele. Dacă ţinem cont de sentinţă, Inger nu se află de prea multă vreme aici.

„Acum, însă, am spus *eu* ceea ce trebuia să spun. – S-au comis greşeli atunci când Inger Sellanraa a fost arestată.

– Greşeli? – În primul rând nu ar fi fost voie să fie dusă la închisoare în starea în care se găsea. Directorul îmi aruncă o privire pătrunzătoare. – Aşa este, remarcă el apoi. Dar asta nu ne priveşte pe noi, cei de la închisoare. – În al doilea rând, am continuat, nu ar fi trebuit să treacă două luni de detenţie pentru că autorităţile din închisoare să-şi dea seama de starea ei. – Lovitura mea a avut efect. Directorul tăcu multă vreme. – Aveţi împuternicire ca să acţionaţi în folosul femeii? întrebă el.

– Da, am răspuns. – După cum v-am spus, noi suntem mulţumiţi de comportamentul lui Inger şi o tratăm în mod corespunzător, începu iar directorul enumerând tot ce învăţase Inger acolo; o învăţaseră chiar şi să scrie, spuse. Şi pe fetită o plasaseră la o familie foarte cumsecade şi aşa mai departe. I-am explicat care sunt condiţiile în familia lui Inger: şi acolo sunt doi copii mici, un ajutor plătit care să aibă grijă de ei şi aşa mai departe. Am o împuternicire de la soţul ei, i-am spus, care poate fi anexată. Întrebarea este: dacă dosarul trebuie redeschis, sau să se ceară graţierea femeii. – Arătaţi-mi această împuternicire, îmi spuse directorul. – V-o aduc mâine în timpul orelor de vizită, am răspuns.

Isak asculta cu atenţie, totul era impresionant, un basm de pe alte tărâmuri. El nu-şi putea lua ochii de pe buzele lui Geißler.

Geißler povesti mai departe: M-am întors la hotel, am redactat o împuternicire, am făcut totul după cum am crezut şi am semnat: Isak Sellanraa. Dar să nu crezi că am afirmat cu un singur cuvinţel că la închisoare s-ar fi procedat incorect. Nici o aluzie la aşa ceva! Nici n-am amintit povestea. Iar în ziua următoare i-am adus documentul. – Luaţi loc, vă rog, spuse directorul imediat. El citi declaraţia redactată de mine, dădu de câteva ori aprobator din cap şi în cele din urmă spuse: Foarte bine. Ce-i drept, ea nu îndreptăţeşte la reluarea cazului, dar.... – Ba da, împreună cu o anexă pe care o am de asemenea aici, am spus, nimerind iarăşi din

plin. Directorul se grăbi să spună: De ieri mă tot gândesc la afacerea asta şi găsesc că există motive suficiente să înaintăm o petiţie pentru graţierea lui Inger. – Pe care aţi fi dispus să o susţineţi la momentul oportun, domnule director? am întrebat. – O voi sprijini, o voi sprijini cu toată căldura. – Eu m-am înclinat şi am spus; În acest caz graţierea este sigură. Vă mulţumesc în numele unui om nenorocit şi a unui cămin părăsit. – Nu cred că mai trebuie să cerem precizări din localitatea dumneavoastră de obârşie, spuse directorul. Dumneavoastră o cunoaşteţi, nu-i aşa? – Mi-am dat seama din ce cauză el voia ca toată afacerea să se rezolve fără vâlvă, aşa că am răspuns: Informaţiile cerute de acasă nu ar face decât să tergiverseze totul.

Iată, deci, care este situaţia, Isak. Geißler se uită la ceas. Şi acum să revenim la afacerea noastră! Ai putea să mă mai conduci o dată până la zăcământul de cupru?

Isak era mai obtuz, era ca o stâncă, nu reuşea să sară cu atâta uşurinţă de la o problemă la alta. El şedea uimit la culme şi adâncit în gânduri; apoi începu să pună tot felul de întrebări. Află că cererea de graţiere către rege fusese deja expediată şi că va fi pusă în discuţie în una dintre primele şedinţe ale consiliului de stat. Minunat! spuse el.

Urcară toţi trei pe munte şi anume Geißler, însoţitorul acestuia şi Isak şi rămaseră mai multe ore acolo, timp în care Geißler urmări traseul filonului de cupru, fixând hotarele terenului pe care voia să-l cumpere. El se deplasa cu multă agilitate, ca o nevăstuică. Şi nu era un prost, avea o judecată rapidă şi foarte sigură.

Întors la gospodărie – cu un sac plin de noi mostre de rocă – luă un toc, cerneală şi hârtie şi începu să scrie. El nu scria întruna, ci se mai şi întrerupea ca să stea de vorbă:

– Da, Isak, deocamdată nu primeşti o sumă prea mare pentru pământul tău; o să fie totuşi câteva sute de taleri! Apoi continuă să scrie.

– Nu uita să-mi aminteşti că vreau să-ţi văd şi moara înainte de a pleca, spuse el. Observând câteva linii roşii şi albastre trase pe războiul de ţesut, întrebă:

– Cine a desenat acolo?

Eleseus desenase un cal şi un ţap; neavând hârtie, îşi încercase puterile desenând pe războiul de ţesut şi pe alte suprafeţe de lemn. Geißler spuse:

– Nu este deloc rău, şi îi dărui lui Eleseus o monedă.

Geißler mai scrise câtva timp, apoi spuse:

– Probabil că în viitor vor veni mai mulţi oameni să se aciuască aici, în ţinutul ăsta pustiu!

Însoţitorul său interveni:

– Au venit deja.

– Da? Cine?

– Mai întâi oamenii de la Breidablick, cum au botezat ei locul; Brede din Breidablick, acolo, mai jos.

– Ah, ăla! zâmbi Geißler cu dispreţ.

– Da, şi în afară de el au mai cumpărat şi alţii pământ.

–Numai să fie buni de ceva, spuse Geißler. Şi deoarece descoperi în acest moment că în cameră se găseau *doi* băieţei, îl chemă pe micuţul Sivert şi îi dărui şi lui o monedă. Ciudat om, Geißler ăsta! Ochii săi erau uşor injectaţi, iar marginea pleoapelor părea înconjurată de un tiv roşu. Poate din cauză că nu dormea nopţile, poate şi din cauza consumului de băuturi alcoolice tari. Totuşi, nu dădea deloc impresia că ar fi un depravat; în timp ce flecărea despre una şi alta, se gândea probabil tot timpul la documentul pe care îl redacta, căci puse deodată mâna pe toc şi mai scrise repede ceva.

Acum părea să fi terminat.

El i se adresă lui Isak:

– Da, după cum ţi-am spus, deocamdată nu te vei îmbogăţi încheind acest târg. Dar s-ar putea ca mai târziu să pice mai mult. Redactăm în aşa fel documentul, încât mai târziu să primeşti încă ceva. Două sute îţi dau acuma, pe loc.

Isak nu pricepea mult din toată afacerea, totuşi două sute de taleri – iată un nou miracol, o sumă colosală! Probabil că îi va primi numai pe hârtie, nu în mână – el era de acord şi cu asta, gândurile lui zburau în cu totul altă direcţie, aşa că el întrebă:

– Şi credeţi că va fi graţiată?

– Soţia ta? Păcat că în sat nu există un telegraf, căci aş întreba pe loc la Trondheim dacă nu cumva a fost deja pusă în libertate, răspunse Geißler.

Isak auzise vorbindu-se despre telegraf; era ceva ciudat, un cablu fixat de stâlpi înalți, ceva supranatural – în inima sa pătrunse o doză de neîncredere față de vorbele mari ale lui Geißler, așa încât ei replică:

– Iar dacă regele o respinge?

– În acest caz voi trimite și anexa la împuternicire; aceasta conține totul, deci soția ta *trebuie* să fie pusă în libertate. Nu te îndoi de asta!

Apoi el dădu citire celor așternute pe hârtie, și anume era vorba despre contractul de cumpărare a zăcământului, două sute de taleri în mână, iar mai târziu procente serioase din profiturile exploatării sau din vânzarea zăcământului. Semnează aici! spuse Geißler.

Isak ar fi iscălit pe loc, dar nu prea știa să scrie, până acum crestase doar litere din lemn. Ah, și iat-o și pe nesuferita asta de Oline care se proțăpise acolo zgâindu-se la el! Isak luă tocul, obiectul ăsta fioros de ușor, îl întoarse cu partea potrivită în jos și scrise – își scrise propriul său nume. După care Geißler mai adăugă ceva dedesubt, probabil o explicație, iar el și cu însoțitorul său semnară în calitate de martori.

Gata.

Oline rămăsese înșurubată în podea, de fapt începeni de-abia acum. Oare ce se va întâmpla?

– Pune mâncarea pe masă, Oline! îi spuse Isak care era poate puțin înfumurat de când își așternuse numele pe hârtie. Trebuie să vă mulțumiți cu ce avem și noi! îi spuse el lui Geißler.

– Miroase bine, a carne și supă, spuse Geißler. Uite, Isak, aici sunt banii! Geißler scoase din buzunar portofelul care era gros și bine burdușit, luă două teancuri de bancnote, le numără și le puse pe masă. Numără și tu! spuse el.

Tăcere. Liniște.

– Isak! strigă Geißler.

– Da. Ei bine, spuse Isak, murmurând copleșit: Banii ăștia nu mi se cuvin... după tot ce ați făcut deja pentru mine...

– Trebuie să fie zece hârtii de zece și douăzeci de cinci, precizâ Geißler. Sper că o să primești la un moment dat mult mai mult.

Oline își reveni. Miracolul avusese loc. Ea puse mâncarea pe masă.

În ziua următoare Geißler se duse la râu să vadă moara. Totul era mic şi destul de primitiv, s-ar putea spune că arăta ca o moară pentru spiriduşi, fiind totuşi suficient de solidă ca să fie utilizată şi de oameni. Isak îşi conduse musafirul mai departe, în amonte, arătându-i încă o cataractă, unde începuse să amenajeze altceva; un mic joagăr, dacă Dumnezeu îi va da sănătate să-l termine.

– Singurul lucru rău este că suntem la distanţă atât de mare de şcoală, spuse. Va trebui să-i dau pe băieţi în gazdă la cineva de jos, din sat.

Întreprinzătorul de Geißler nu văzu în asta un inconvenient:

– Tot mai mulţi oameni se stabilesc acum în acest ţinut, spuse el, aşa că se va construi şi o şcoală.

– Ah, asta se va întâmpla probabil de-abia atunci când băieţeii mei vor fi deja oameni mari.

– Şi ce-i dacă îi cazezi în sat? Îi duci jos pe băieţi şi alimentele necesare, iar peste trei sau şase săptămâni îi aduci iar înapoi. Pentru tine aşa ceva nu ar însemna nimic.

– Nu.

Nu, de fapt, nu ar însemna nimic; numai de s-ar întoarce o dată Inger! El avea casă şi gospodărie, de-ale gurii şi multe alte lucruri frumoase, iar acum mai avea, în plus, şi o grămadă de bani şi o sănătate de fier. Ah, sănătatea asta, solidă şi neştirbită în toate privinţele, sănătatea unui bărbat adevărat!

După plecarea lui Geißler, Isak începu să facă tot felul de speculaţii şi planuri; fiindcă amicul Geißler îl îmbărbătase la sfârşit spunându-i că îl va anunţa de îndată ce va ajunge la telegraf. Interesează-te jos, la poştă, peste paisprezece zile, îi spusese el. Faptul în sine era extraordinar, iar Isak începu să construiască o banchetă pentru căruţa sa. O adevărată banchetă, ca într-o trăsură; ea putea fi demontată în perioada muncilor agricole, iar apoi montată la loc pentru drumurile făcute în sat. Dar, o dată terminată, bancheta părea atât de albă şi nouă, încât Isak o vopsi într-o culoare mai închisă. Şi câte mai erau de făcut pe lângă asta! Trebuia vopsită toată gospodăria. Isak intenţionase deja de ani de zile să construiască un hambar mare cu o punte pe care să transporte fânul direct în despărţitura de sus. Şi nu trebuia să termine şi joagărul, să împrejmuiască cu un gard întreaga sa proprietate şi

să meşterească o barcă pentru lacul său? Multe îşi propusese să facă! Chiar dacă şi-ar fi înmiit forţele, nu-i ajungea *timpul.* Nici nu apuca să se dumirească şi iată că era iarăşi duminică, după care urma o nouă duminică şi aşa mai departe.

În orice caz, însă, voia să zugrăvească totul. Casele erau atât de golaşe şi cenuşii, ca nişte oameni fără haină pe ei. Mai avea suficient timp până la muncile de primăvară, de fapt încă nici nu venise primăvara, animalele ieşeau deja afară, dar pământul era îngheţat peste tot.

Isak împachetă câteva duzini de ouă ca să le vândă, coborî în sat şi se întoarse cu vopsea de ulei. Ea îi ajunse pentru una dintre clădiri, pentru şură, care primi culoarea roşie. El procură şi alte vopsele, precum şi ocru galben pentru casa de locuit.

– Da, da, lucrurile evoluează aşa cum am prevăzut eu, mormăia Oline în fiecare zi. Aici totul devine foarte nobil şi elegant.

Ah, Oline îşi dădea seama că şederea ei la Sellanraa va lua în curând sfârşit; era suficient de rezistentă ca să suporte totul, deşi nu fără amărăciune. Isak, la rândul său, nu se mai răfuia cu ea, deşi, în ultima vreme, ea şterpelea şi dosea tot felul de lucruri. Isak îi dărui chiar un berbecuţ, căci ea era acum de multă vreme în slujba lui şi primea o simbrie mică. De altfel, Oline nu fusese rea cu copiii; nu era severă şi integră şi aşa mai departe; avea însă o manieră foarte comodă de a se purta cu copiii, răspunzându-le la orice întrebare şi permiţându-le să facă aproape tot ce pofteau. Dacă ei veneau la ea în timp ce prepara brânza, îi lăsa să o guste, iar dacă încercau să se eschiveze duminica de la spălat, ea le dădea pace şi nu insista.

După ce aplicase pe clădiri vopseaua de fond, Isak aduse din sat atâtea vopsele câte putuse căra, şi asta nu era chiar puţin. El aplică pe case câte trei straturi de culoare, iar lemnăria exterioară de la uşi şi ferestre o vopsi în alb. Când se întorcea din sat şi zărea de la depărtare căminul său pe costişă, avea impresia că vede castelul fermecat Soria Moria! Ţinutul neumblat era acum lucrat, devenind de nerecunoscut, era binecuvântat – un vis îndelungat prinsese viaţă, iată că aici trăiau oameni, iar copiii se zbenguiau în jurul caselor. O pădure mare şi frumoasă se întindea până sus, la munţii albăstrui.

Cu ocazia primei vizite în sat, negustorul îi înmână lui Isak o scrisoare albastră cu o stemă pe ea; scrisoarea costa cinci şilingi. Era o telegramă expediată de poştă, şi venea de la pretorul Geißler. Ce om ciudat mai era şi Geißler ăsta! El telegrafiase câteva cuvinte: Inger eliberată, soseşte în curând, Geißler.

Isak simţi că toată prăvălia începe să se învârtească în jurul lui, că tejgheaua şi oamenii dispar departe de tot, undeva în fund. El mai degrabă simţi decât auzi că spune:

– Mulţumesc lui Dumnezeu!

– S-ar putea să fie deja mâine aici, dacă pleacă la timp din Trondheim.

– Aşa? spuse Isak.

El aşteptă până în ziua următoare. Corabia care aducea poşta de la debarcaderul vapoarelor sosi, ce-i drept, dar Inger nu era la bord.

– În acest caz nu poate veni decât peste o săptămână, spuse negustorul.

Isak era aproape bucuros că mai are atâta timp la dispoziţie, căci îi rămăseseră încă multe de făcut. Să dea oare uitării totul şi să-şi neglijeze ogoarele? Se întoarse acasă şi gunoi ogoarele. Termină în curând. Înfigea zi de zi sapa în pământ, urmărind dezgheţul. Soarele se înălţa deja pe cer încălzind solul, zăpada dispărea, totul înverzea, chiar şi vitele părăsiră grajdul. Isak ară într-o zi pământul, peste câteva zile semănă grâul şi cartofii. Băieţaşii puneau cartofii cu mânutele lor de îngeraş, erau foarte îndemânatici şi i-o luară înainte tatălui lor.

După aceea Isak îşi spălă căruţa în râu şi montă în ea bancheta. Apoi le spuse copiilor că trebuie să facă un drum până în sat.

– Nu mergi pe jos? întrebară ei.

– Nu, de data aceasta vreau să merg cu căruţa şi cu calul.

– Nu s-ar putea să mergem şi noi?

– Nu; trebuie să fiţi băieţi cuminţi şi să rămâneţi de data aceasta aici. Mama voastră se întoarce acasă şi veţi putea învăţa multe de la ea.

Eleseus care era totdeauna dornic să înveţe ceva în plus, întrebă:

– Cum a fost atunci când ai scris ceva pe hârtie?

– Aproape că nici nu am simţit, de parcă nu aş fi avut nimic în mână.

– Nu vrea să o ia din loc, întocmai ca pe gheaţă?

– Cine?

– Tocul cu care ai scris.

– Ba da. Dar trebuie să înveţi să-l mânuieşti.

Micul Sivert avea cu totul altă natură, nu vorbea despre tocul de scris, nu voia decât să se urce în căruţă, să şadă pe banchetă, să conducă o căruţă fără cai şi să meargă foarte repede. El reuşi să-l determine pe tatăl său să-i ia şi pe ei măcar o bună bucată de drum.

11

ISAK îşi continuă drumul până când ajunse la o gură de mlaştină. Acolo se opri. O gură de mlaştină neagră şi adâncă, oglinda albastră a apei era nemişcată; Isak ştia la ce era bună, nu avusese în viaţa lui nevoie de o altă oglindă. Uitaţi-vă la el, s-a îmbrăcat frumos, în cămaşa roşie, iar acum scoase o foarfecă şi îşi tunse barba. Gnomul vanitos! Voia oare să se facă frumos şi să se despartă de barba sa lungă de cinci ani? El tăia şi tot tăia, privindu-se în luciul apei. Fireşte că ar fi putut face această operaţie azi-dimineaţă, acasă; se jenase însă de Oline, era destul că trebuise să îmbrace, sub nasul ei, cămaşa roşie. El tundea şi tot tundea, o grămadă de păr căzu pe oglinda apei. Când calul începu să dea semne de nerăbdare, el încetă şi se consideră gata. O, da, se simţea mult mai tânăr. Şi – să-l ia dracu', dacă înţelegea de ce – dar se simţea şi mult mai zvelt.

Apoi coborî în sat.

În ziua următoare sosi vaporul. Isak se postase pe o stâncă de lângă hambarul negustorului, scrutând orizontul; Inger nu părea să fi venit nici de data aceasta. Doamne-Dumnezeule, coborau o grămadă de pasageri, oameni adulţi şi copii. Inger nu era printre ei. Isak rămăsese pe planul al doilea, aşezându-se pe stânca aceasta; acuma nu mai avea nici un motiv să stea acolo, aşa încât

coborî la corabie. Din ambarcaţia cu opt rame mai apăreau încă şi acum colete poştale; de Inger nici urmă! În schimb, observă că o femeie şi o fetiţă se opriseră la uşa hangarului; femeia era mai frumuşică decât Inger, deşi nici Inger nu era urâtă. Dar cum... dar bine... dar asta *era chiar Inger*. Hm! făcu Isak alergând spre ea. Se salutară; Inger spuse bună ziua şi dădu mâna cu el, puţin răcită şi încă palidă din cauza răului de mare şi a călătoriei. Isak rămăsese încremenit, în cele din urmă spuse:

– Da, vremea este frumoasă astăzi!

– Te-am văzut acolo sus, pe stâncă începu Inger, dar nu am vrut să mă îmbulzese. Ai avut ceva treabă în sat? întrebă apoi.

– Da. Hm!

– Sper că sunteţi, cu toţii, bine.

– Da, mulţumesc de întrebare.

– Iat-o pe Leopoldine, ea a suportat călătoria mai bine decât mine. Acesta este tatăl tău, Leopoldine, salută-l pe tatăl tău.

– Hm! făcu iar Isak; se simţea cât se poate de stingherit, ca un străin. Inger spuse:

– Dacă vezi jos, în corabie, o maşină de cusut, să ştii că îmi aparţine mie. Şi mai am o lădiţă.

Isak se îndepărtă imediat, era bucuros că poate pleca în căutarea bagajelor. Corăbierii îi arătară care era lădiţa; cât despre maşina de cusut, Inger trebui să vină personal ca să o caute. Era un ambalaj frumos, cu o formă neobişnuită, un capac rotund şi un mâner de care să fie ridicat – o maşină de cusut în ţinutul acesta! Isak luă lădiţa şi maşina de cusut şi îi spuse familiei sale:

– Urc repede în sat cu aceste două bagaje, apoi mă întorc imediat să o duc pe ea.

– Pe cine să duci? întrebă Inger zâmbind. Crezi cumva că fetiţa asta mare nu ştie să umble?

Se îndreptară, toţi trei, spre cal şi căruţă.

– Ai cumpărat un cal nou? întrebă Inger. Şi ai o căruţă cu banchetă?

– Da. Bineînţeles. Dar ce voiam să întreb: N-ai vrea să mănânci mai întâi ceva? Am adus de-ale gurii.

– Putem aştepta până ieşim din sat, spuse Inger. Ce crezi, Leopoldine, poţi sta singură aici, pe banchetă?

Tatăl nu voia să admită aşa ceva:

– Nu; ar putea aluneca jos, pe roate. Aşază-te mai bine lângă ea şi ia tu hăţurile în mână.

O luară din loc în felul acesta. Isak mergea în urma căruţei.

El se uita la cele două din căruţă. Iată că sosise Inger: părea străină din cauza îmbrăcămintei şi a înfăţişării, era de-a dreptul distinsă, fără buză de iepure, doar cu o cicatrice mică roşie pe buza superioară. Partea ciudată era că nici nu mai şuiera, ci vorbea foarte clar. Baticul de lână în dungi cenuşii şi roşii şi cu franjuri se asorta foarte bine la părul ei negru. Ea îşi întoarse capul spre Isak şi spuse:

– Ar fi fost bine să aduci o pătură de blană. S-ar putea ca diseară să fie cam frig pentru copil.

– Pot să-i dau surtucul meu. Când ajungem în pădure luăm şi pătura, am lăsat-o acolo.

– Ah, deci ai o pătură în pădure!

– Da, n-am vrut să o duc tot drumul cu mine, în căruţă, pentru cazul că voi nu aţi fi sosit astăzi.

– Aşa. Şi ce-ai spus? Băieţii sunt bine?

– Da, mulţumesc de întrebare.

– Trebuie să fie mari acum, pot să-mi imaginez.

– Da, sunt mari. Tocmai au terminat cu semănatul cartofilor.

– Zău? se miră mama scuturând din cap, ştiu deja să semene cartofi?

– Eleseus îmi ajunge până aici, iar Sivert până aici, spuse Isak arătând cu mâna pe trupul său.

Micuţa Leopoldine ceru ceva de mâncare. Ah, drăguţa de ea, era ca un gândăcel în căruţă! Vorbea cu o inflexiune cantabilă, într-un dialect ciudat, ca la Trondheim, Isak nici nu înţelegea uneori ce spune, trebuind să o întrebe pe Inger. Fetiţa semăna cu băieţii, avea aceeaşi ochi bruni şi faţa ovală pe care o moşteniseră toţi trei copiii de la Inger; erau copiii mamei, şi era bine aşa! Isak părea puţin intimidat de fetiţa sa, văzând ghetuţele mici, ciorăpeii de lână lungi şi subţiri şi rochiţa scurtă! Când îl salutase pe tatăl străin, făcuse o plecăciune întinzându-i o mânuţă minusculă.

Ajunşi în pădure, făcură un popas ca să mănânce; calul îşi primi porţia de nutreţ, iar Leopoldine începu să ţopăie printre bălării cu pâinea în mână.

– Nu te-ai prea schimbat, spuse Inger privindu-şi soţul. Isak îşi întoarse capul şi spuse:

– Zău? Tu, însă, ai devenit foarte distinsă!

– Haha! Nici vorbă, am îmbătrânit, replică ea glumind.

Era foarte clar: Isak se simţea stingherit, el rămase rezervat, era intimidat. Oare ce vârstă să aibă soţia sa? Nu putea avea mai puţin de treizeci de ani – adică nu putea avea mai mult, imposibil. Şi, deşi Isak mânca, smulse un fir de iarbă şi începu să-l mestece.

– Ce? Mănânci iarbă? exclamă Inger râzând. Isak aruncă iarba şi băgă o îmbucătură în gură, apoi se duse la cal şi îl ridică, ţinându-l de picioarele din faţă. Inger urmări scena cu uimire, văzu că animalul stătea în cele două picioare din spate.

– Ce faci? întrebă ea.

– Este atât de blând, spuse el lăsând calul. Oare de ce făcuse acest gest? Simţise o dorinţă imperioasă să-l facă. Poate că voise să iasă în felul acesta din încurcătură.

Apoi o luară iar din loc şi toţi trei parcurseră pe jos o bucată de drum. Apăru o gospodărie.

– Dar asta ce este? întrebă Inger.

– Proprietatea lui Brede, a cumpărat terenul.

– Brede?

– Şi se numeşte Breidablick! Ţinuturi mlăştinoase întinse, pădure puţină.

Continuară să vorbească despre Breidablick şi după ce trecu de gospodărie. Isak observase şi de data aceasta că Brede îşi lăsase cotiga afară, sub cerul liber.

Copilei i se făcu somn. Tatăl o luă cu grijă în braţe. Merseră mai departe. Leopoldine adormi în curând, iar Inger spuse:

– Hai s-o învelim în pătura de blană şi să o punem în căruţă; acolo poate dormi după pofta inimii.

– Dar o scuturăfoarte tare, spuse tatăl, preferând să o ducă în braţe. După ce trecură de mlaştini şi ajunseră în pădure Inger făcu: Brrr! Ea opri calul şi luă copilul de la Isak, rugându-l să împingă puţin la o parte lădiţa şi maşina de cusut, ca să o poată culca pe Leopoldine în partea din spate a căruţei. Acolo nu o

scutură, e o prostie să crezi așa ceva! Isak se supuse, își înveli fetița în pătura de blană și își împături surtucul punându-i-l sub cap în loc de pernă. Apoi își continuară drumul.

Bărbatul și femeia mergeau pe jos întreținându-se despre una și alta. Soarele rămase pe cer până seara târziu, iar aerul era călduț.

– Oline unde obișnuiește să doarmă? întrebă Inger.

– În iatac.

– Și băieții?

– În patul lor din cameră. Sunt două culcușuri în cameră, întocmai ca atunci când ai plecat.

– Mă tot uit la tine, spuse Inger. Nu te-ai schimbat deloc. Deși umerii și spinarea ta au cărat tot felul de poveri prin ținutul ăsta, nu și-au pierdut vigoarea.

– O, nu! Dar ce-am vrut să spun: Ți-a mers cât de cât suportabil în toți anii aceștia? Ah, Isak era cu adevărat emoționat, vocea îi tremura când puse această întrebare. Inger răspunse că nu se putea plânge.

Tonul lor deveni mai cald, mai sentimental și Isak o întrebă dacă nu obosise și nu dorea să urce în căruță.

– Nu, mulțumesc, răspunse Inger. Dar nu știu ce s-a întâmplat cu mine, de când mi-a trecut răul de mare mi-e tot timpul foame.

– Vrei să mai mănânci ceva?

– Da, dacă nu cumva întârziem prea mult.

Ah, Inger asta! Ei nu îi era foame, voia doar în felul acesta să-l determine pe Isak să mai mănânce ceva, căci el își întrerupsese adineaori masa când luase firul de iarbă în gură.

Deoarece seara era caldă și luminoasă, iar drumul lor încă lung, începură iarăși să mănânce.

Inger scoase din lădița ei un pachet și spuse:

– Am aici câteva lucrușoare pentru băieți. Hai să mergem până la tufișurile de acolo, sunt încă în bătaia soarelui.

Se așezară sub tufiș și Inger îi arătă lucrurile aduse pentru băieți: bretele frumoase cu catarame, caiete de scris, cu toate indicațiile necesare, câte un creion pentru fiecare, câte un briceag pentru fiecare. Pentru ea însăși avea o carte mai deosebită. Vezi aici numele meu? Este o carte de rugăciuni. O primise, ca suvenir, de la director. Isak admiră totul vorbind încetișor. Ea îi arătă și o

serie de gulere care îi aparţineau Leopoldinei, iar lui Isak îi dărui un fular negru, strălucitor ca mătasea.

– Ăsta e pentru mine? întrebă el.

– Da, pentru tine.

Isak îl luă cu grijă în mână şi îl mângâie.

– Nu-i aşa că e frumos?

– Ah, şi încă ce frumos! Aş putea cutreiera lumea întreagă cu el în jurul gâtului. Degetele sale erau atât de aspre, încât se agăţau de mătasea asta ciudată.

Inger nu mai avea ce să-i arate; în schimb, când împachetă iar lucruşoarele, se aşeză aşa încât de sub rochie ieşiră la iveală pulpele picioarelor în ciorapi cu dungi roşii.

– Hm! Ăştia sunt ciorapi de oraş, nu-i aşa? întrebă el.

– Da, bumbac din oraş, dar eu i-am tricotat, adică i-am împletit, cum spuneam acolo. Sunt lungi, până peste genunchi, uită-te... Peste câteva minute ea se auzi şoptind: Tu... tu nu te-ai schimbat deloc... ai rămas acelaşi ca mai demult!

Câtva timp după aceea ei îşi continuară drumul. Inger era pe capră şi mâna calul.

– Am adus şi un pachet cu cafea, spuse, dar nu o poţi gusta în seara asta, fiindcă nu este încă prăjită.

– Să nu te oboseşti prăjind-o, răspunse el.

Soarele asfinţi în curând şi se făcu frig. Inger coborî ca să meargă şi ea pe jos. Ei o înveliră bine pe Leopoldine în pătura de blană şi zâmbiră văzând ce bine doarme. Apoi bărbatul şi femeia vorbiră în continuare urmându-şi drumul. Era o adevărată plăcere să o asculţi pe Inger, nimeni n-ar fi reuşit să vorbească mai desluşit decât vorbea ea acum.

– Nu avem patru vaci? întrebă ea.

– O, nu, acum avem mai multe, răspunse el plin de mândrie, avem opt.

– *Opt* vaci!

– Da, dacă îl punem la socoteală şi pe taur.

– Aţi vândut din unt?

– Da, şi unt şi ouă.

– Avem şi găini?

– Da, bineînţeles. Şi un purcel.

Inger era atât de uimită, încât nici nu-l înţelegea bine, aşa încât opri pentru o clipă calul: Brrr! Iar Isak era atât de mândru încât încercă să o copleşească:

– Geißler, spuse el, ştii, Geißler; a fost nu demult pe aici.

– Da?

– Da, şi a cumpărat de la noi un zăcământ de cupru.

– Da? Dar ce-i asta „un zăcământ de cupru"?

– Un munte care conţine cupru. El se găseşte sus, în lanţul de munţi, la nord de lac.

– Da? şi pentru aşa ceva ai primit bani?

– Desigur. Geißler nu este omul care să nu plătească.

– Şi cât ţi-a dat?

– Hm. Nu o să-ţi vină să crezi: două sute de taleri!

– Ai primit atâta! exclamă Inger oprind iar pentru un moment calul: Brrr!

– Da, atâta am primit, desigur. Şi am achitat de mult şi suma cu care am cumpărat pământul nostru.

– Ah, eşti nemaipomenit!

Era într-adevăr o plăcere să o uimeşti pe Inger şi să faci din ea o femeie bogată; iată de ce Isak mai adăugă că nu avea datorii nici la negustor şi nici la altcineva. Şi nu numai că cei două sute de taleri de la Geißler erau încă neatinşi: el mai avea încă o sută şaizeci de taleri în plus. Aveau deci toate motivele să-i mulţumească lui Dumnezeu! Ei continuară să vorbească despre Geißler, iar Inger îi explică lui Isak care fusese contribuţia acestuia la punerea ei în libertate. Lucrurile nu merseseră chiar atât de uşor; Geißler avusese mult de furcă şi îi făcuse numeroase vizite directorului. Geißler trimisese o petiţie şi către consilierii de stat sau către alţi oficiali, dar făcuse asta pe ascuns, în spatele directorului, iar când directorul aflase, se supărase simţindu-se jignit, ceea ce era firesc. Geißler, însă, nu se lăsase intimidat, el ceruse o nouă audiere şi o reluare a procesului şi toate la un loc. Şi atunci regele îşi pusese iscălitura pe cererea de graţiere.

Fostul pretor Geißler se purtase totdeauna frumos cu aceşti doi oameni şi ei se întrebaseră de multe ori, oare din ce motive procedase aşa, şi uite că el făcuse totul doar pentru un simplu „mulţumesc" – era de neînţeles. Inger stătuse de vorbă cu el la Trondheim, dar nu se lămurise.

– Nu-l interesează nimeni altcineva din comună în afară de noi, explică Inger.

– A spus el aşa ceva?

– Da, este furios pe comunitatea de aici. Şi o să le arate el lor! aşa spunea.

– Aşa?

– Şi o să le pară rău că l-au pierdut, mai spunea.

Ieşiră acum din pădure şi iată că în faţa lor se întindea Sellanraa. Bine, dar erau mai multe acareturi ca odinioară şi toate erau zugrăvite în culori frumoase; Inger nu mai recunoştea locul şi opri brusc căruţa.

– Doar nu vrei să spui că toate astea de aici... că asta este gospodăria noastră! exclamă.

Micuţa Leopoldine se trezi, în sfârşit, şi se ridică. Era odihnită; o scoaseră din căruţă, ca să meargă şi ea pe jos.

– Mergem acolo? întrebă ea.

– Da, nu-i aşa că este frumos?

Lângă casă se mişcau nişte făpturi micuţe; erau Eleseus şi Sivert care stăteau la pândă; veniră acum în goană. Inger păru dintr-o dată răcită, tuşea şi avea guturai, da, răceala i se urcase până în ochi care erau plini de lacrimi. Răceşti atât de uşor pe vapor, îţi curg lacrimile şiroaie din cauza guturaiului...

Când cei doi băieţaşi ajunseră în apropierea lor, se opriră dintr-o dată în loc holbându-se descumpăniţi. Nu-şi mai aminteau cum arăta mama lor, pe surioară nu o văzuseră încă niciodată, iar tatăl – da, nici pe tată nu-l recunoscură decât când ajunseră lângă el. Barba lui mare dispăruse.

12

TOTUL era acum în ordine.

Isak seamănă ovăz, îl grăpează şi trece cu tăvălugul peste el. Leopoldine vine şi vrea să se aşeze pe tăvălug. Ce? Să stea pe tăvălug? Ea este atât de micuţă şi nu cunoaşte aşa ceva, fră-

ţiorii ei ştiu mai bine că nu este cazul să te aşezi pe tăvălugul tatălui.

Tatăl este însă fericit că micuţa Leopoldine vine la el şi se arată atât de apropiată; vorbeşte cu ea şi îi explică de ce este bine să umble cu grijă pe ogoare ca să nu-şi murdărească ghetuţele. Da, şi ce văd? Azi ai îmbrăcat rochiţa albastră! Ia s-o văd; da, este într-adevăr albastră. Şi ai şi un cordon şi toate celelalte. Îţi mai aminteşti de vaporul mare cu care ai călătorit până aici? Ai văzut maşinile? Acum du-te acasă cu frăţiorii tăi; ei or să se joace cu tine.

După plecarea Olinei, Inger îşi reluase activităţile obişnuite din casă şi din grajd. Poate că exagera puţin cu ordinea şi curăţenia ca să arate că lucrurile vor merge de acum înainte altfel; şi era ciudat să vezi ce schimbări peste tot: chiar şi geamurile de la grajd străluceau, iar ieslele erau lustruite.

Dar asta se întâmplă doar în primele zile, în prima săptămână, după care Inger o lăsă mai moale. În fond, nu era necesar ca în grajd toate să strălucească, ea putea face în timpul acesta ceva mai util. Inger învăţase multe la oraş şi voia să profite de toate. Ea se aşează iar la roata de tors şi la războiul de ţesut; într-adevăr, devenise şi mai iscusită, şi mai rapidă, ba chiar prea rapidă, oh! mai ales pentru Isak, care se uita uneori la ea cum lucrează. El nu înţelegea cum era posibil să-şi mişte cineva cu atâta viteză degetele – aceste degete lungi şi frumoase de la mâinile mari ale lui Inger! În toiul unei activităţi, Inger se apuca deodată de altceva. Desigur, îi reveneau acum mai multe obligaţii decât în trecut şi un volum mai mare de muncă; poate că nu mai avea nici atâta răbdare ca odinioară, uneori, părea cuprinsă de o stare de nelinişte.

De la bun început avu probleme cu florile pe care le adusese cu ea: bulbi şi mlădiţe, mici vieţuitoare la care trebuia de asemenea să se gândească. Ferestrele erau prea mici, pervazurile prea înguste, pe ele nu încăpeau ghivece cu flori, nici nu avea ghivece, iar Isak trebui să-i confecţioneze lădiţe mici pentru begonii, fucsii şi trandafiri. Fereastra nu era suficient de mare, ce însemna o fereastră în comparaţie cu o cameră întreagă!

– Şi în plus, spuse Inger, îmi lipseşte un fier de călcat. Mi-ar trebui un fier de călcat când cos rochii şi costume de haine, fără fier de călcat nu se poate face nimic valabil în croitorie.

Isak îi promise că o să-l roage pe fierarul din sat să-i confecţioneze un fier de călcat. Ah, Isak era dispus să facă orice, să-i facă întru totul pe plac lui Inger; căci el vedea bine că Inger învăţase foarte multe şi devenise extrem de pricepută. Şi limbajul ei se schimbase, fiind mai ales, mai elevat. Ea nu mai striga acum: Hai să mănânci! ci spunea: Pofteşte la masă! Toate se schimbaseră. Pe vremuri el răspundea în cel mai bun caz: Da, continuând să mai lucreze câtva timp înainte de a intra în casă. Acum răspundea: Da, mulţumesc! şi venea imediat. Iubirea îl prosteşte pe omul înţelept. Isak răspundea uneori: Mulţumesc, mulţumesc! Da, fireşte că toate se schimbaseră, dar nu cumva viaţa ameninţa să devină puţin prea sofisticată, prea pretenţioasă? Când Isak folosea limba maternă a agriculturii spunând gunoi, Inger spunea *îngrăşăminte,* cică de dragul copiilor.

Ea se ocupa în mod deosebit de copii, făcea lecţii cu ei şi avea rezultate bune; micuţa Leopoldine progresa în arta tricotatului, iar băieţii la scris şi la alte materii, deci nu vor ajunge total nepregătiţi la şcoala din sat. Mai ales Eleseus se arăta foarte interesat; în schimb micul Sivert nu era chiar grozav; sincer vorbind, el era mai degrabă un mucalit, un copil zburdalnic care îndrăznise să-şi facă de lucru chiar şi cu maşina de cusut a mamei sale şi cioplise puţin şi masa şi scaunele. În cele din urmă fusese ameninţat că i se va lua briceagul.

Altfel, copiii se puteau amuza cu toate animalele din gospodărie, iar Eleseus mai avea şi creionul colorat... El îl întrebuinţa cu multă zgârcenie şi nu prea îl împrumuta fratelui său; cu timpul, toţi pereţii ajunseră să fie acoperiţi cu desene, iar creionul se scurta în mod îngrozitor. În cele din urmă, Eleseus se văzu obligat să raţionalizeze utilizarea creionului, împrumutându-i-l lui Sivert doar duminicile pentru câte un desen. Asta nu-i prea convenea lui Sivert, dar Eleseus nu era omul care să cedeze. Chiar dacă Eleseus nu era mai puternic, el avea totuşi braţe mai lungi, iar în cazul unei încăierări putea să se desprindă mai uşor din strânsoare.

Ah, Sivert ăsta! Din când în când găsea în pădure un cuib de găinuşe, o dată povesti despre o vizuină de şoareci lăudându-se cu descoperirea ei, iar altă dată trăncăni despre un păstrăv de mărimea unui om, pe care l-ar fi văzut în râu; firește, totul era pură născocire; de altfel îi cam plăcea să transforme negrul în alb şi invers, deşi în rest era un băiat foarte cumsecade. Când pisica fătă, *el* o hrăni cu lapte, fiindcă ea se repezea mânioasă la Eleseus; Sivert însă nu mai contenea să se uite în lădiţă, în acest culcuş care mişuna de lăbuţe de pisicuţă.

Şi apoi găinile pe care le supraveghea zilnic! Iată cocoşul cu creasta lui roşie şi cu penajul frumos colorat, găinile care cotcodăceau alergând de colo-colo, pigulind în nisip şi scoţând ţipete jignite după ce ouau. Şi iată şi berbecul cel mare. Deşi, în comparaţie cu mai demult, micul Sivert era acum foarte instruit, nu ajunsese până acolo încât să spună despre berbec: Doamne, ce profil roman are! Nu, de aşa ceva nu era în stare! Dar Sivert ştia lucruri mai importante: el îl cunoştea pe berbec de când era mic, de când era doar un mieluşel; îl iubea şi se simţea apropiat de el, ca de o rudă, ca de un seamăn al său. O dată, el fusese străbătut de o misterioasă senzaţie ancestrală, şi copilul nu uitase niciodată acest moment. Berbecul era afară, pe pajişte, când îşi dădu deodată capul pe spate, încetă să mai pască şi rămase nemişcat, cu ochii fixaţi în gol. Deşi Sivert se uită şi el în aceeaşi direcţie, nu văzu nimic neobişnuit! Sivert simţi deodată ceva ciudat şi în sufletul său. De parcă ar fi aruncat o privire în grădina Paradisului! îi trecu lui Sivert prin minte.

Fiecare dintre copii avea în grijă câte două vaci – animale mari, cu pasul greoi, blânde şi prietenoase, care le permiteau oricând micuţilor să le mângâie. Şi mai era şi porcul, alb şi foarte exigent cu propria sa curăţenie dacă era bine întreţinut; el ciulea urechile la orice zgomot – un clovn nesăţios, dar gâdilicios şi timid ca o fată mare. Şi apoi ţapul – la Sellanraa exista totdeauna un ţap bătrân; dacă unul era înjunghiat, apărea altul în locul său. Şi ce putea fi mai ridicol decât un ţap! Chiar în zilele acestea trebuia să supravegheze foarte multe capre; câteodată, însă, el se plictisea de toată societatea şi se întindea în iarbă, meditativ şi cu o barbă lungă, întocmai ca un adevărat patriarh Avram! Deodată

se ridica de jos şi o pornea după capre. Pe unde trecea, lăsa în urma sa o dâră de miros înţepător.

Viaţa de zi cu zi mergea mai departe în gospodărie.

În rarele ocazii, când câte un drumeţ venit de dincolo de munţi trecea pe acolo şi întreba: Vouă vă merge bine? Isak şi Inger răspundeau: Da, mulţumim de întrebare!

Isak trudea fără încetare, consulta calendarul pentru orice activitate, ţinea cont de fazele lunii şi se orienta după vreme – trudea fără încetare.

El amenajase un drum cât de cât practicabil prin ţinutul pustiu, aşa încât putea coborî în sat cu căruţa şi calul, deşi de cele mai multe ori prefera să meargă pe jos, încărcat cu de toate: Isak căra calupuri de brânză, sau piei, sau scoarţă de mesteacăn, sau unt şi ouă – tot felul de mărfuri pe care le vindea şi în locul cărora aducea sus alte lucruri. Nu, în timpul verii nu prea mergea cu căruţa, deoarece de la Breidablick până jos drumul era prost.

Îl rugase pe Brede să-l ajute la repararea drumului, iar Brede chiar promisese că o va face, dar nu se ţinuse de cuvânt. Isak nu voia să-l mai roage încă o dată. El preferă să care greutăţi mai mari în spinare. Inger spuse:

– Nu înţeleg cum de poţi căra atât! Suporţi orice!

Da, Isak suporta orice. El avea nişte cizme neobişnuit de solide şi grele, talpa lor fiind ferecată cu fier, chiar şi cureluşele erau fixate cu nituri – deja faptul că cineva reuşea să umble cu asemenea cizme era neobişnuit!

O dată, când parcurgea drumul spre sat, întâlni în mai multe locuri grupuri mici de muncitori. Aceştia fixau în beton socluri de piatră pe care înălţau stâlpii de telegraf. În câţiva dintre oameni Isak recunoscu locuitori ai satului: Brede Olsen era şi el prezent, deşi cică se stabilise aici ca să se ocupe de agricultură. Cum de avea timp pentru aşa ceva! se miră în sinea sa Isak.

Şeful echipei îl întrebă pe Isak dacă nu voia să le vândă stâlpi de telegraf.

– Nu!

– Nici dacă încasezi bani buni pentru ei?

– Nu!

Ah, Isak se obişnuise să gândească mai rapid, el găsea mai repede răspuns la întrebări. Dacă s-ar fi apucat să vândă stâlpi de

telegraf, ar fi primit mai mulţi bani, câţiva taleri în plus; în schimb şi-ar fi irosit pădurea, deci ce folos ar fi avut? Inginerul veni personal la Isak, reînnoind oferta; Isak îl refuză şi pe el.

– Avem destui stâlpi, spuse inginerul, ne-ar fi însă mult mai comod să-i aducem din pădurea ta în loc să-i transportăm de la distanţă.

– N-am nici eu destui stâlpi şi buşteni, replică Isak. De altfel, voiam să amenajez un mic joagăr, mai am nevoie de un hambar, mai am nevoie de acareturi...

Acum se amestecă în discuţie şi Brede Olsen, spunând:

– Dacă aş fi în locul tău, Isak, aş vinde stâlpii.

Isak cel răbdător îl fulgeră pe Brede cu privirile, ripostând:

– Da, te cred...

– Cum aşa? întrebă Brede.

– ... dar eu nu sunt tu, răspunse Isak.

Câţiva muncitori începură să râdă auzind acest răspuns.

Fireşte că Isak avea motive bine întemeiate să-şi pună vecinul la punct; tocmai astăzi zărise trei oi pe pajiştea din Breideblick, iar într-una dintre ele o recunoscuse pe oaia cu urechile turtite, pe care Oţine o dăduse în schimbul a cine ştie ce. Din partea mea, Brede n-are decât să păstreze oaia, îşi zise el continuându-şi drumul; n-are decât să se îmbogăţească, el şi soţia lui, de pe urma oii!

Într-adevăr, idea cu joagărul îl preocupa mult. El transportase acasă încă din timpul iernii, când pământul fusese îngheţat, atât ferăstrăul mare circular, cât şi celelalte accesorii necesare pe care i le trimisese negustorul din Trondheim. Componentele aşteptau acum în şură, învelite şi unse cu ulei de în care să le protejeze contra ruginii. Adusese deja şi o parte dintre grinzile de care avea nevoie, prin urmare ar fi putut începe în orice clipă construirea clădirii; şi totuşi amâna mereu. Oare de ce? Nu reuşea nici el să înţeleagă. Oare puterile îl lăsau încetul cu încetul? Alţii nu s-ar fi mirat de o asemenea evoluţie, lui însă i se părea ceva de neconceput. Avea cumva ameţeli? Mai demult nu se dăduse înapoi de la nici o muncă; oare se schimbase de când înălţase moara lângă o cataractă la fel de mare? În fond, putea să-şi angajeze ajutoare din sat, dar el voia să-şi încerce singur puterile şi să se apuce de treabă în zilele următoare; Inger va trebui să pună, şi ea, mâna.

El se sfătui cu Inger:

– Hm, începu, dacă ai avea timp câteva ore ai putea să mă ajuți puțin la joagăr.

Inger chibzui.

– Dacă pot să le împac pe toate! Vrei să construiești un joagăr?

– Da, așa intenționez. M-am gândit bine la toate amănuntele.

– Este mai greu decât moara?

– Mult mai greu, de zece ori mai greu, se lăudă, el. Ce-ți imaginezi? Aici toate trebuie să se angreneze una în alta cu cea mai mare precizie, iar ferăstrăul circular mare trebuie să fie plasat la mijloc.

– Numai să reușești, Isak, se pripi Inger să spună. Auzind aceste cuvinte, Isak se simți jignit și răspunse:

– Vom vedea.

– N-ai putea cere ajutorul cuiva care se pricepe în acest domeniu?

– Nu.

– În acest caz nu o să-ți reușească, spuse ea exprimându-și sincer părerea.

Isak își duse încet mâna la cap – de parcă un urs și-ar fi ridicat laba.

– Tocmai de asta mă tem și eu, că nu o să izbutesc, spuse; de aceea te rog și pe tine, care ești atât de pricepută, să pui puțin mâna, spuse el.

Ursul nimerise un punct nevralgic, totuși nu repurtă o victorie. Inger își dădu capul pe spate, deveni recalcitrantă și refuză net orice ajutor.

– Zău?

– Desigur, ce să fac? Să stau cu picioarele în apa râului și să-mi risc sănătatea? Și cine să coasă la mașină și să aibă grijă de animale și de gospodărie și de toate celelalte?

– Așa este, spuse Isak.

Bine, dar nu era vorba decât de cei patru stâlpi de la colțuri și de grinzile transversale, doar la acestea ar fi trebuit să-i dea o mână de ajutor, la nimic altceva! Oare Inger devenise atât de hipersensibilă în timpul perioadei îndelungate petrecute la oraș?

Firește, Inger se schimbase, nu mai era preocupată doar de interesele lor comune, ci și de propria ei persoană. Este adevărat

că lucra iar la darac şi la roata de tors şi la războiul de ţesut; cea mai mare plăcere i-o făcea însă maşina de cusut; iar după ce fierarul îi meşteri un fier de călcat, ea abia aştepta să-şi dovedească priceperea în croitorie. Aceasta era meseria ei. Ea cusu mai întâi câteva rochiţe pentru micuţa Leopoldine. Isak se arătă încântat şi poate că o lăudă puţin prea mult. Inger lăsă să se înţeleagă că asta nu însemna nimic în comparaţie cu ceea ce ştia să facă.

– Dar parcă sunt prea scurte, spuse Isak.

– Aşa se poartă la oraş, ripostă Inger, tu nu te pricepi la aşa ceva.

Prin urmare Isak mersese prea departe; în schimb, îi promise lui Inger o stofă din care să-şi coasă ce doreşte ea.

– Stofă pentru o manta? întrebă Inger.

– Da, sau pentru altceva, după cum doreşti tu.

Inger se decise pentru o stofă de manta şi îi explică lui Isak cum să fie.

După ce termină mantaua, simţi nevoia să se şi arate cuiva îmbrăcată în ea; de aceea îşi însoţi băieţii până jos, în sat, atunci când sosi momentul ca ei să fie daţi la şcoală. Iar această călătorie se dovedi a fi de mare importanţă, lăsând urme adânci.

Mai întâi trecură pe lângă Breidablick; soţia lui Brede ieşi afară împreună cu copiii şi se holbară, cu toţii, la călători: Inger şedea cu cei doi băieţi pe bancheta din căruţă şi ei călătoreau ca domnii; băieţeii urmau să frecventeze şcoala, iar Inger era îmbrăcată într-un palton de stofă! Văzându-i pe cei trei, soţia lui Brede simţi că o străbate un fier roşu; de manta se putea lipsi, har Domnului, nu era vanitoasă, dar avea şi ea copii; pe fata cea mai mare, Barbro, pe băiatul Helge şi pe mezina Katrine, şi toţi trei erau de vârstă şcolară. Fireşte că cei doi copii mai mari frecventaseră deja şcoala din sat, însă trebuiseră să redevină păgâni atunci când familia se mutase în ţinutul mlăştinos, în acest Breidablick izolat de lume.

– Ai luat cu tine alimente pentru băieţi? întrebă femeia.

– Alimente? Da. Vezi lada asta? Este cufărul pe care l-am adus cu mine, şi este plin cu alimente.

– Ce-ai luat?

– Ce-am luat? Păi slănină şi carne pentru masa de prânz şi unt, pâine şi brânză pentru celelalte mese.

– Da, vă merge grozav acolo, sus, spuse femeia, iar bieţii ei copii, palizi şi lihniţi, căscau ochii mari auzind despre aceste alimente minunate.

– Şi la cine vrei să-i dai în gazdă?

– La fierar.

– Aş, spuse femeia. Şi ai mei vor merge iar la şcoală; vor locui la pretor.

– Aşa, spuse Inger.

– Da, sau la doctor, sau la pastor. Brede este prieten bun cu toate notabilităţile; îi voi da pe copii în gazdă la una dintre ele. Inger îşi netezi mantaua scoţând la iveală nişe franjuri frumoşi de mătase neagră.

– De unde ai cumpărat paltonul? o întrebă femeia. L-ai adus cu tine de la oraş?

– *Eu* mi l-am cusut.

– Da, este exact aşa cum am mai spus: voi, cei de sus, vă scăldaţi în bani şi în lucruri minunate.

Inger îşi continuă drumul, foarte bine dispusă şi cam înfumurată, iar când sosi în sat, ea îşi manifestă puţin prea pe faţă această atitudine; în orice caz, soţia pretorului Heyerdahl se simţi iritată văzând că Inger apare îmbrăcată într-un palton. Ea spuse că femeia din Sellanraa uitase probabil cine era, uitase de unde venise după o absenţă de şase ani. Inger îşi etalase acum mantaua; în realitate, nici soţia negustorului, nici soţia fierarului, nici soţia dascălului nu ar fi obiectat împotriva acestui palton dacă ar fi avut şi ele unul asemănător. Dar... vom trăi şi vom vedea!

Nu trecu multă vreme şi Inger îşi făcu clientelă. Câteva femei de pe versantul celălalt al muntelui se înfiinţară la ea din curiozitate. Fără să vrea, Oline povestise tot felul de lucruri despre Inger, iar femeile care o vizitară îi aduseră veşti din localitatea ei de baştină; Inger le ospătă şi le arătă maşina de cusut. Fete tinere din comuna de pe ţărmul mării apărură, apoi, două câte două, ca să-i ceară sfatul lui Inger; era toamnă, economisiseră ceva bani pentru o rochie nouă, iar Inger le-ar putea da informaţii despre moda de afară, din lumea largă, ba poate că ar fi atât de

bună să le şi croiască stofa. Inger se înviora cu ocazia acestor vizite, s-ar putea spune să înflorea; era prietenoasă şi dispusă să le ajute, şi atât de competentă în domeniu, încât reuşea să croiască stofa direct, fără tipar; uneori trăgea la maşină tivuri lungi, după care le dădea fetelor materialul spunându-le în glumă:

– Ei bine, nasturii îi poţi coase şi tu!

Mai târziu, în toamnă, lui Inger i se propuse chiar să coboare jos, în sat, ca să coasă pentru soţiile notabilităţilor. Dar aşa ceva nu intra în discuţie: ea avea familie şi vitele şi obligaţii casnice, şi nu avea o slujnică. Cum? Ce nu avea? O slujnică!

Ea îi spuse lui Isak:

– Dacă aş avea un ajutor, aş putea să mă ocup mai mult de cusut.

Isak nu înţelese ce voia să spună:

– Ajutor? întrebă el.

– Da, un ajutor în casă, o slujnică.

Isak simţi că lumea începe să se învârtească în jurul lui; el râse puţin în barba sa roşcată, crezând că Inger glumeşte:

– Desigur, ar trebui să avem o slujnică, spuse.

– Dar toate gospodinele de la oraş au una, ripostă Inger.

– Aşa, deci, spuse Isak.

Ca să vezi! Probabil că nu era în cea mai bună dispoziţie şi nici prea amabil, căci începuse construcţia joagărului, iar lucrurile nu progresau aşa cum ar fi vrut el; Isak nu putea ţine cu o mână stâlpul, cu cealaltă grinda şi să le mai şi fixeze în acelaşi timp pe cele oblice. După întoarcerea băieţilor de la şcoală treaba merse mai bine, feciorii îi erau de mare ajutor. Mai ales Sivert se arăta deosebit de îndemânatic la bătutul piroanelor. Eleseus, în schimb, era mai iscusit când mânuia dreptarul şi firul cu plumb. După o săptămână, Isak şi băieţii reuşiseră să înalţe stâlpii şi să fixeze grinzile transversale şi oblice. Duseseră la bun sfârşit o fază importantă a construcţiei.

Mergea – totul mergea. Totuşi, indiferent care ar fi fost motivul, seara Isak se simţea de multe ori obosit. Nu era în joc doar construirea unui joagăr, şi cu asta gata; el trebuia să mai facă şi toate celelalte. Fânul era deja strâns, dar grâul era încă pe câmp, el se cocea devenind încetul cu încetul auriu şi va trebui secerat şi adus acasă; şi culesul cartofilor bătea la uşă. Isak găsise

ajutoare excelente în copii. El nu își manifesta recunoștința, așa ceva nu intra în obiceiurile oamenilor din categoria lui, dar era foarte mulțumit de băieți. Câteodată – destul de rar – ei făceau câte o pauză, se așezau și stăteau, toți trei, de vorbă. Iar tatăl putea, în asemenea ocazii, să se consulte cu fiii săi precum ar fi făcut-o cu niște oameni mari: ce să facă mai întâi, cu ce să continue după aceea. Eleseus și Sivert se simțeau foarte mândri în asemenea momente și învățară că, înainte de a spune ceva, trebuie să chibzuiești bine, pentru ca să nu faci afirmații greșite.

– Ar fi rău dacă n-am reuși să acoperim joagărul înainte de sezonul furtunilor de toamnă, spuse tatăl.

Dacă Inger ar fi fost aceeași ca mai demult! Dar Inger nu mai avea sănătatea de odinioară, ceea ce nu era de mirare după anii lungi de detenție. Că se schimbase și caracterul ei era o altă problemă, ah, ea era acum mult mai puțin interiorizată, devenise mai superficială, mai ușuratică. Despre copilul pe care îl omorâse ea spunea acum: Am fost o proastă, ar fi trebuit să o ducem la operație, ca să-i coasă buza, nu ar fi trebuit să o sugrum. Și nu mergea niciodată la mormântul din pădure, acolo unde odinioară făcuse cu mâinile ei un mic mușuroi de pământ în care înfipsese o cruce.

Totuși, Inger era departe de a fi o mamă nepăsătoare, îi mângâia pe copii, ținea în ordine lucrurile lor, cosea pentru ei și era în stare să lucreze până noaptea târziu să le cârpească hainele. Dorința ei supremă era ca fiii ei să ajungă oameni vrednici.

Apoi aduseră acasă grâul, apoi scoaseră cartofii și apoi veni și iarna. Ah, joagărul rămase fără acoperiș! N-aveau ce-i face, nu era chiar o problemă de viață sau de moarte; până la vară vom trăi și vom vedea!

13

URMARĂ apoi muncile de iarnă: se aduseră lemnele de foc, se reparară uneltele de lucru și vehiculele, Inger făcea ordine în casă, muncea și cosea, iar băieții lipsiră iarăși o bucată bună de

timp, fiind la şcoală. Ei aveau de mai mulţi ani o singură pereche de schiuri în folosinţă comună şi se descurcaseră cumva cât fuseseră acasă. Unul aştepta până când celălalt nu mai avea nevoie de ele sau se prindea de spatele lui. Ah, totul mersese bine, nici că îşi putuseră imagina ceva mai frumos, erau atât de naivi. Dar jos, în sat, situaţia era diferită, la şcoală mulţi copii aveau schiuri, ba se dovedi că până şi copiii din Breidablick îşi aveau, fiecare, perechea sa de schiuri. În cele din urmă Isak trebui să-i fabrice lui Eleseus o pereche de schiuri noi, Sivert le păstră pe cele vechi.

Isak făcu şi mai mult: le cumpără băieţilor costume calde de iarnă şi cizme solide. Iar după aceea se duse la negustor şi comandă un inel.

– Un inel? întrebă negustorul.

– Da, un inel. Am devenit atât de fudul, încât vreau să-i dăruiesc nevestei mele un inel.

– Să fie din aur, din argint, sau din cupru aurit?

– Din argint.

Negustorul chibzui mai mult timp, apoi spuse:

– Dacă eşti dispus să faci aşa ceva, Isak, şi dacă vrei să-i dăruieşti soţiei tale un inel cu care să se mândrească, atunci cumpără-i unul de aur.

– Ce? întrebă Isak cu voce tare. Deşi în adâncul inimii sale se gândise, şi el, la un inel de aur.

Ei se sfătuiră în fel şi chip şi, în cele din urmă, căzură de acord asupra mărimii şi a preţului inelului; Isak stătea pe gânduri, clătinând din cap şi spunând că inelul era, totuşi, cam scump; negustorul, însă, nu voia să audă decât de un inel de aur. În drum spre casă, Isak se bucură în sinea sa de hotărârea luată, îngrozindu-se în acelaşi timp de cheltuielile la care îl poate împinge iubirea pe cineva.

În timpul iernii căzu multă zăpadă, iar spre Anul Nou, când drumul deveni practicabil, oamenii din sat începură să transporte stâlpi de telegraf trecând prin ţinutul mlăştinos şi descărcându-i din loc în loc. Ei trecură, cu mulţi cai, pe lângă Breidablick, ajunseră la Sellanraa – şi, în cele din urmă, făcură legătura cu alţi cai, care transportau stâlpi de pe partea cealaltă a muntelui; în felul acesta linia era acum completă.

Zilele treceau una după alta fără să se întâmple ceva deosebit. Ce să se şi întâmple? În primăvară muncitorii începură să ridice şi să fixeze stâlpii de telegraf; Brede Olsen se învârtea iarăşi pe acolo, deşi ar fi trebuit să se ocupe de muncile de primăvară în gospodăria sa. Cum de are atâta timp pentru aşa ceva! se întrebă Isak iarăşi.

Cât despre el însuşi, Isak nu avea timp nici să mănânce, nici să doarmă, de-abia dacă reuşea să facă faţă la toate, ogoarele sale fiind acum foarte întinse.

Înainte de seceriş, termină acoperişul joagărului şi se apucă de montatul ferăstrăului. Ce-i drept, construcţia de lemn realizată de el nu reprezenta un miracol, dar era solidă şi exista, fiind foarte folositoare: ferăstrăul mergea, ferăstrăul tăia! Isak se uitase bine la joagărul din sat, de câte ori trecuse pe acolo, şi înregistrase toate amănuntele. Joagărul său era, de fapt, foarte mic, totuşi Isak era mulţumit, el încrustă deasupra uşii anul construcţiei, iar sub el, semnul casei sale.

În ciuda aparenţelor, în vara asta se întâmplară la Sellanraa mai multe decât de obicei.

Muncitorii de la linia de telegraf ajunseseră atât de departe încât, într-o seară, o primă echipă bătu la uşă, cerând adăpost. Oamenii îşi petrecură noaptea în hambar. După câteva zile apăru o a doua echipă care găsi, şi ea, adăpost la Sellanraa. Deşi linia urca trecând de gospodărie, oamenii continuau să vină la Sellanraa ca să înnopteze. Iar într-o sâmbătă seara sosi şi inginerul ca să plătească salariile.

Văzându-l pe inginer, inima lui Eleseus începu să bată mai tare, el se furişă afară din casă ca să nu fie luat la rost din cauza creionului colorat. Ah, era un moment de panică, nu glumă, şi iată că nici Sivert nu venea la el, să-i ridice moralul. Eleseus bântuia în jurul casei ca o stafie palidă; în cele din urmă dădu de mamă-sa. Eleseus o rugă să-l trimită afară pe Sivert – era singura soluţie.

Sivert nu luă lucrurile în tragic, de fapt nu el era vinovatul principal. Fraţii se aşezară la oarecare distanţă de casă, iar Eleseus spuse:

– De-ai lua tu vina asupra ta!

– Eu? întrebă Sivert.

– Da, fiindcă tu eşti mai mic, ţie nu ţi-ar face nimic.

Sivert chibzui, el îşi dădu seama că fratele său este la ananghie şi se simţi flatat că Eleseus avea nevoie de ajutorul său.

– Ar fi posibil să te pot ajuta, spuse grav.

– Trebuie să mă ajuţi! strigă Eleseus punându-i în mână restul care mai rămăsese din creionul colorat. Este al tău, spuse.

Ei voiră să intre împreună în casă, dar Eleseus descoperi că mai avea ceva de lucru la joagăr, sau – mai bine-zis – la moară, că trebuie să controleze ceva, nu merge chiar atât de repede, va dura câtva timp până termină. Sivert intră singur în casă.

Inginerul şedea în faţa unui morman de monede de argint şi de bancnote şi plătea salariile. După ce termină, Inger îi aduse o cană cu lapte şi un pahar şi el îi mulţumi foarte mult. Apoi bău din lapte. După care se întreţinu cu micuţa Leopoldine; văzând desenele se interesă cine era maestrul care le făcuse. Tu eşti acela? îl întrebă. Vrând să-şi arate faţă de Inger recunoştinţa pentru ospitalitate, el îi făcu mamei o bucurie lăudând desenele, iar Inger îi dădu explicaţii: băieţii făcuseră desenele, cei doi băieţi; până la întoarcerea ei băieţii nu avuseseră hârtie, iată de ce mâzgăliseră pereţii, iar ea nu avea inima să îi şteargă.

– Lăsaţi totul aşa, spuse inginerul. Hârtie? întrebă şi puse pe masă o grămadă de coli. Poftiţi, desenaţi cât doriţi până la proxima mea venire. Cu creioanele cum staţi?

Sivert îi arătă, pur şi simplu, ciotul de creion, ca să vadă cât de mic era. Şi uite că el primi un creion colorat nou de tot, încă neascuţit! Daţi-i înainte cu desenele! Dar faceţi-l, mai bine, pe cal roşu şi pe ţap albastru. Nu-i aşa că încă nu aţi văzut niciodată un cal albastru?

Inginerul plecă.

În aceeaşi seară sosi un om din sat cu o raniţă în spinare. El le dădu muncitorilor câteva sticle, apoi îşi văzu de drum. După plecarea sa se termină cu liniştea la Sellanraa; cineva începu să cânte la acordeon, oamenii vorbeau cu voce tare, cântau şi se porniră să danseze în ogradă. Unul dintre muncitori o invită pe Inger la dans, iar Inger – da, cine să fi crezut? – Inger chicoti şi se

învârti de câteva ori cu el. După care şi ceilalţi muncitori o invitară la dans, iar ea nu se lăsă rugată.

Cine să o înţeleagă pe Inger! Poate că era pentru prima dată în viaţa ei că dansa nestingherită; bărbaţii se îmbulzeau în jurul ei, vreo treizeci de bărbaţi o doreau, ea era singura femeie, singura care putea fi invitată la dans, nefiind concurată de nimeni. Şi cu câtă uşurinţă o ridicau în aer namilele astea de muncitori! De ce să nu danseze? Eleseus şi Sivert dormeau deja ca nişte buşteni, în camera lor, în ciuda zarvei din curte, doar micuţa Leopoldine era încă trează şi urmărea cu ochii mari, uimiţi, ţopăiturile mamei ei.

Isak petrecuse orele de după cină afară, pe câmp. Când se întoarse acasă ca să se culce, cineva îi oferi o sticlă, iar Isak bău câteva înghiţituri. El se aşeză, o luă pe Leopoldine în braţe şi se uită la cei care dansau.

– Dar ştiu că te pricepi la învârtite! îi spuse, înţelegător, lui Inger. Îţi mişti picioarele, nu glumă!

După un timp, acordeonistul încetă să mai cânte, iar dansul se opri. Muncitorii se pregătiră de plecare, ei voiau să petreacă în sat restul nopţii şi ziua următoare şi să se întoarcă de-abia luni dimineaţă. În curând liniştea domnea din nou la Sellanraa, doar câţiva oameni mai în vârstă rămăseseră aici, şi se retraseră în hambar să se culce.

Isak o căută pe Inger ca să o culce pe Leopoldine; nevăzând-o nicăieri, intră el cu fetiţa în casă şi o culcă. După care se culcă şi el.

Spre dimineaţă, când se trezi, constată că Inger nu era acolo. Oare să fie în grajd? se gândi. Apoi se sculă şi intră în grajd. Inger? strigă el. Nici un răspuns. Vacile îşi întoarseră capul şi se uitară la el. Linişte peste tot. Dintr-o veche obişnuinţă el numără vitele, numără şi animalele mici – una dintre oi rămânea de multe ori afară în timpul nopţii; se pare că rămăsese şi de data aceasta. Inger? întrebă iarăşi. Nici un răspuns nici acum. Nu cred că s-a dus cu ei jos, în sat, se gândi.

Noaptea de vară era caldă şi luminoasă; Isak şezu câtva timp în pragul uşii, apoi se ridică şi porni spre pădure ca să caute oaia. El o găsi pe Inger. Inger aici? Da, Inger şi încă unul. Şedeau în iarbă, Inger rotea şapca lui pe un deget, ei stăteau de vorbă, Inger era din nou curtată.

Isak se apropie încet de ei. Inger îşi întoarse capul şi îl zări. Se făcu albă ca varul la faţă, capul îi căzu în piept şi scăpă din mână şapca; părea distrusă.

– Hm. Ştii că oaia aceea lipseşte iarăşi? spuse Isak. Cu siguranţă că nu ştii, mai adăugă el.

Tânărul muncitor îşi ridică şapca şi dispăru printre tufişuri.

– Trebuie să merg după ceilalţi, spuse. Da, noapte-bună, mai spuse şi plecă. Nimeni nu-i răspunse la salut.

– Prin urmare aici erai? spuse Isak. Oare aici trebuie să fii?

El se întoarse şi o porni spre casă; Inger se ridică în genunchi, se ridică în picioare şi se luă după el. Şi iată-i mergând amândoi, bărbatul înainte, femeia în urma lui – un tandem. Ei ajunseră acasă.

Inger avusese timpul necesar să-şi revină. Şi îşi revenise:

– Tocmai voiam să caut oaia, spuse ea, căci am observat că lipseşte. Am dat de omul acela, care m-a ajutat să o caut. De-abia ne aşezasem să ne odihnim puţin când ai venit tu. Unde vrei să mergi acum?

– Eu? Trebuie să caut oaia.

– Nu, acum du-te la culcare. Dacă cineva trebuie să o caute, o să fiu eu aceea. Du-te să te culci, ai nevoie de odihnă. De altfel, oaia poate rămâne afară peste noapte, a mai rămas de multe ori.

– Da, ca să fie mâncată de animalele de pradă, spuse Isak luând-o din loc.

– Nu, să nu pleci! strigă ea ajungându-l din urmă. Ai nevoie de odihnă, merg eu.

Isak se lăsă convins. Dar nu voia nici ca Inger să plece în căutarea oii, aşa încât intrară amândoi în casă.

Inger văzu îndată de copii. Ea se duse în iatac, se apropie de pat de parcă ar fi fost până afară doar din motive foarte omeneşti, ba chiar îi făcu ochi dulci lui Isak ca şi cum ar fi aşteptat de la el o altă manifestare de dragoste decât cea de care avusese parte întreaga seară – căci acuma, credea ea, îi explicase totul foarte convingător. Dar nu, mulţumesc! Nu era atât de uşor să-l duci de nas pe Isak, el ar fi preferat să vadă că ea este foarte mâhnită, că nu ştie ce să mai facă de remuşcări. Aşa ar fi preferat. Ce folos că în pădure ea avusese un moment de spaimă – acea mică şi amă-

râtă tresărire de spaimă atunci când el o surprinsese în pădure; ce folos, din moment ce își revenise atât de repede!

În ziua următoare, care mai era, în plus, și duminică, Isak se arătă încă neîmpăcat, se învârti pe afară, se duse la joagăr și la moară; străbătu ogoarele, în parte însoțit de copii, în parte singur. Când Inger încercă, la un moment dat, să i se alăture, el o luă de îndată în altă direcție, spunând:

– Trebuie să merg pe râu în sus, am treabă acolo. Îl rodea probabil ceva, dar el suferea în tăcere fără să explodeze. Ah, Isak ăsta avea o aură de măreție, ca Israel căruia i se promisese Pământul Făgăduinței, care nu avusese parte de el și care continuase totuși să rămână credincios.

Luni atmosfera se mai destinse puțin, iar, o dată cu trecerea zilelor, impresia supărătoare lăsată de acea noapte începu să se risipească încetul cu încetul. Timpul vindecă multe – cu apă și săpun, cu somn și mâncare, el închide până la urmă toate rănile. Isak nu se afla chiar în dezavantaj, în fond nici nu avea certitudinea că fusese înșelat și, în plus, era copleșit de multe alte griji, căci începea secerișul. În sfârșit... linia de telegraf va fi în curând gata, iar viața din gospodărie va reintra în normal. Un drum lat și aerisit străbătea acum pădurea, iar în mijlocul lui se înălțau stâlpii și cablurile, ajungând până sus de tot, pe crestele munților.

În sâmbăta următoare, când se achitară pentru ultima dată salariile, Isak se aranjă să lipsească de acasă; asta era dorința lui. El coborî în sat ca să vândă unt și brânză și se întoarse acasă de-abia în noaptea de duminică spre luni. Aproape toți muncitorii părăsiseră deja hambarul, ultimul ieșea tocmai din ogradă cu un sac în spinare... adică aproape ultimul. Isak deduse că nu era chiar ultimul când descoperi în hambar o ladă-termos; nu știa unde era proprietarul ei și nici nu voia să știe, dar pe ladă zări o șapcă – un fel de corp delict supărător.

Isak aruncă lada afară, în curte, aruncă și șapca după ladă, apoi încuie hambarul, intră în grajd și se uită pe fereastră. Lada și șapca n-au decât să rămână acolo, se gândi el; nu mă interesează cui aparțin, este o ladă stricată și o disprețuiesc, se mai gândi el. Iar dacă *el* va veni acum să-și ia lada, Isak va ieși afară și îl va înșfăca

puţin de braţ, aşa ca să-i lase ca amintire nişte pete vinete. Iar *el* va afla şi care este drumul ce duce afară din curtea gospodăriei!

Cu aceasta Isak părăsi fereastra grajdului şi intră la vaci uitându-se de acolo pe fereastră, fără să-şi găsească liniştea. Lada era legată cu o sfoară, mizerabilul nu-i fixase nici măcar un lacăt; sfoara se desfăcuse – oare Isak aruncase lădiţa cu prea multă forţă? Indiferent din ce motiv, Isak nu mai era acum chiar atât de convins că procedase corect. Cu ocazia unei vizite în sat se interesase de un nou tip de plug, unul foarte puternic, făcut special pentru desţelenirea pământurilor virgine; el comandase un exemplar – o maşină excepţională, un dar de la Dumnezeu, da, şi aceasta sosise acum! Lui Isak i se părea că, o dată cu plugul, o adevărată binecuvântare se va pogorî asupra casei sale. Forţa divină care călăuzeşte paşii oamenilor era, poate, în apropierea lui în momentul acesta şi îl privea ca să vadă dacă el merita binecuvântarea de sus; Isak fusese totdeauna preocupat de forţele divine, într-o noapte de toamnă îl văzuse cu ochii săi proprii pe Dumnezeu în pădure – un moment foarte ciudat.

Isak ieşi în ogradă şi se opri lângă lădiţa străină. El chibzuia încă, ba chiar îşi împinse pălăria pe ceafă şi se scărpină în cap, cu o mină sigură şi nepăsătoare, ca un *macho*. Dar probabil că raţionamentul său era următorul: Ah, în fond sunt departe de a fi un om excepţional şi desăvârşit, nu sunt decât un câine! El legă sfoara în jurul lădiţei, ridică de jos şapca şi duse totul înapoi, în hambar. Aşa, acum o făcuse şi pe asta!

Când părăsi grajdul îndreptându-se spre moară, ca să fie cât mai departe de casă, cât mai departe de toate, Inger nu era la fereastră, nu. Ei bine, n-are decât să stea unde doreşte, de altfel ea era probabil încă în pat, unde altundeva să fie? În vremurile de demult, în primii ani neprihăniţi petrecuţi aici, Inger nu avea linişte, ea rămânea trează aşteptându-l când îl ştia pe drumul care ducea din sat spre casă. Lucrurile se schimbaseră acum, toate se schimbaseră. Când îi înmânase inelul – ah, ce şansă ratată şi cu inelul ăsta! Isak fusese exagerat de modest, ferindu-se să vorbească despre un inel din aur masiv. Nu este ceva deosebit, spusese el, pune-ţi-l în deget şi vezi dacă ţi se potriveşte. – Este din aur? întrebase ea. – Da, dar nu este prea lat, răspunsese el. – Ba

da, ar fi trebuit ea să riposteze; în loc de aceasta ea spusese: Nu, totuşi, este bun. – Îl poţi păstra, ca pe orice alt fleac, mai adăugase el abătut.

Cu toate acestea, Inger se bucurase de inel, îl purta pe mâna dreaptă unde lucea când lucra la maşina de cusut; uneori le permitea suratelor să-l încerce şi să-l ţină câtva timp pe degetul lor, atunci când veneau la ea ca să-i ceară sfatul în legătură cu o rochie nouă. Oare Isak nu înţelegea că ea era mândră de acest inel?...

Isak avea o senzaţie de însingurare stând la moară ca să asculte toată noaptea vâjâitul torentului. În fond, nu făcuse nimic rău; de ce să se ascundă. El părăsi moara şi se îndreptă spre casă...

Ajungând acolo Isak se simţi ruşinat, foarte ruşinat şi în acelaşi timp bucuros. În casă îl găsi pe Brede Olsen, pe vecinul său, pe nimeni altcineva; el şedea la masă, la o cafea. Da, Inger era trează, cei doi stăteau la masă şi beau o cafea. Iată-l pe Isak! spuse Inger cu o voce caldă, ridicându-se să-i aducă şi lui o cafea. Bună-seara! spuse Brede la fel de prietenos.

Isak îşi dădu seama că Brede participase la serbarea de adio a muncitorilor telegrafişti; părea nedormit, dar asta nu avea importanţă, căci era vesel şi prevenitor. Fireşte că făcea puţin pe grozavul: De fapt, nu prea avea timp să se ocupe de telegraful ăsta, căci îşi avea şi el gospodăria lui; nu putuse însă refuza, inginerul insistase atât de mult, încât Brede trebuise să accepte funcţia de inspector al liniei. Nu o făcea de dragul banilor, spuse Brede, ar putea câştiga mult mai mult jos, în sat; adevărul este că nu voise să fie nepoliticos. I se instalase lângă perete o maşinărie mică şi strălucitoare; aceasta era foarte amuzantă, aproape ca un telegraf.

Brede era un fanfaron şi un trântor; cu toate acestea, Isak nu se putea supăra pe el; în schimb, se simţi uşurat să-l găsească în seara asta pe vecinul său în casă şi nu o persoană străină. Isak avea echilibrul interior al unui ţăran, avea sentimentele nesofisticate ale acestuia, onestitatea acestuia, dar şi lentoarea acestuia; îl aprobă pe Brede, arătându-se de acord cu superficialitatea sa. Nu mai ai nişte cafea pentru Brede? o întrebă pe Inger. Iar Inger îi

turnă cafea. De altfel, povesti Inger, inginerul era un om extrem de drăguț. El se uitase la desenele copiilor și la cele scrise de ei și spusese, după aceea, că ar vrea să-l ia pe Eleseus la el.

– Să-l ia la el? întrebă Isak.

– Da, la el, în oraș. Să scrie pentru el, să devină secretar în biroul său, atât de mult îi plăcuseră desenele lui Eleseus și scrisul lui de mână.

– Așa, spuse Isak.

– Da; ce părere ai? El ar vrea ca Eleseus să primească prima cuminecătură tot în oraș. În fond, sunt perspective foarte frumoase, nu-i așa?

– Și eu aș spune același lucru, își dădu Brede cu părerea. Îl cunosc bine pe inginer, știu că dacă promite ceva se ține de cuvânt.

– Nu avem aici, în gospodărie, un Eleseus de care să ne putem lipsi, spuse Isak.

O liniște penibilă se așternu în cameră după aceste cuvinte, Firește că Isak nu era omul cu care s-ar fi putut duce tratative.

– Bine, dar dacă băiatul vrea să ajungă mai sus, și dacă are talentul necesar! observă Inger în cele din urmă.

Iarăși tăcere. Brede interveni și spuse zâmbind:

– Ce bine ar fi dacă inginerul ar vrea să-l ia pe unul dintre copiii mei! Am destui copii. Este adevărat că cel mai mare este o fată, Barbro.

– Da, da, Barbro este o fată bună, spuse Inger dorind să se arate politicoasă.

– De fapt, nu are nici un cusur, confirmă Brede; Barbro este o fată vrednică, va intra acum în serviciu la pretor.

– La pretor?

– Da. A trebuit să-i promit solemn. Doamna pretor nu mi-a dat pace.

Între timp se luminase de ziuă, iar Brede se pregăti de plecare.

– Mi-am lăsat șapca și lădița-termos în hambar, spuse. Dacă nu cumva flăcăii le-au dus pe toate, de-a valma, cu ei, adăugă în glumă.

14

TIMPUL trecea.

Bineînțeles că Eleseus ajunsese în oraș, Inger își impusese voința. Un an mai târziu el primi acolo prima cuminecătură, după care rămase în biroul inginerului ca angajat permanent, devenind tot mai iscusit în arta scrisului. Ah, și ce scrisori trimitea acasă! Uneori scria cu cerneală roșie și albastră adevărate picturi! și ce limbaj, ce propoziții! Eleseus cerea câteodată bani, ruga să fie ajutat: avea nevoie de bani pentru un ceas de buzunar cu lanț, ca să se poată trezi la timp dimineața; apoi mai avea nevoie de o pipă și de tutun, căci și ceilalți secretari tineri din oraș aveau așa ceva; apoi mai avea nevoie de ceva ce se numea „bani de buzunar"; apoi îi trebuiau bani pentru ceva ce se numea „școală serală", unde era instruit în desen și gimnastică și în alte lucruri necesare poziției sale și statutului său social. În total, era destul de costisitor să-l întreții pe Eleseus la oraș.

– Bani de buzunar? întrebă Isak. Ăștia sunt oare banii pe care îi ții în buzunar?

– Da, probabil că asta este. Îi ții probabil în buzunare pentru ca acestea să nu fie goale. Și nici nu este chiar atât de mult, din când în când câte un taler...

– Desigur, un taler aici, un taler acolo, răspunse Isak iritat. Era mânios mai ales fiindcă îi simțea lipsa lui Eleseus și ar fi vrut ca fiul lui să fie acasă. În cele din urmă se vor aduna mulți taleri, continuă el. Eu nu-mi pot permite așa ceva. Scrie-i, te rog, că nu va mai primi nimic.

– Așa? Bine, bine, spuse Inger jignită.

– Dar Sivert ce bani de buzunar primește? întrebă Isak.

Inger replică:

– N-ai fost niciodată la oraș și nu înțelegi toate astea. Sivert nu are nevoie de bani de buzunar. De altfel, Sivert își va primi partea sa când va muri unchiul Sivert.

– N-ai de unde să știi cum va fi atunci.

– Ba știu.

Şi într-o oarecare măsură aşa şi era. Unchiul Sivert declarase că micul Sivert va fi moştenitorul său. Unchiul Sivert se arătase agasat de fanfaronadele şi aerele pe care şi le dădea Eleseus în oraş, el scuturase din cap, îşi strânsese buzele şi declarase că un nepot care îi purta numele – al lui, al lui unchiul Sivert – nu va ajunge muritor de foame. În fond, care era averea unchiului Sivert? Oare să fi avut, pe lângă gospodăria neglijată şi hangarul pentru bărci, şi o grămadă de bani, aşa cum se zvonea? Nu ştia nimeni. Se mai adăuga şi faptul că unchiul Sivert era un om încăpăţânat având pretenţia ca micul Sivert să vină la el şi să rămână acolo. Pentru unchiul Sivert asta era o obligaţie de onoare: el voia să-l ia la el pe micul Sivert întocmai aşa cum inginerul îl luase la el pe Eleseus. Dar cum să plece şi micul Sivert de acasă? Era imposibil! El era singura mână de ajutor a tatălui. În plus, pe băiat nu-l trăgea deloc inima să se mute la unchiul său, la renumitul casier comunal – el fusese deja o dată acolo şi preferase să se întoarcă acasă. Şi Sivert primise între timp prima cuminecătură, creştea şi se dezvolta, pe obrajii săi mijeau primele tuleie de barbă şi el avea mâini puternice, cu bătături pe degete. Căci trudea deja din greu, ca un bărbat în toată firea.

Isak nu ar fi reuşit să înalţe hambarul cel nou fără ajutorul lui Sivert; el era acum gata, avea o punte pentru transport, lucarne şi tot ce trebuia, fiind tot atât de mare ca hambarul pastorului. Fireşte, era din paiantă, cu căptuşeală de scânduri, dar construcţia era foarte solidă, fiind asamblată cu scoabe metalice la colţuri, iar scândurile aveau grosimea de un ţol, provenind din joagărul lui Isak.

Micul Sivert bătuse cu mâna lui multe piroane şi ridicase bârnele grele pentru căprioreală, îndoindu-se sub povara lor. Sivert se înţelegea foarte bine cu tatăl său, muncind tot timpul cot la cot cu Isak; îi semăna mult. Băiatul nu era nici hipersensibil, nici cocoloşit; înainte de a pleca la biserică, el culegea de pe versant floare de calapăr, frecându-se cu ea ca să miroase bine. Micuţa Leopoldine, în schimb, începuse să aibă pretenţii, ceea ce nu era de mirare, deoarece ea era fată şi, în plus, singura fiică. Acuma, în timpul verii, nu voia să-şi mănânce seara terciul fără sirop, nu, nu-l putea mânca decât cu sirop. Şi nici la muncă nu era prea bună.

Inger nu renunțase la ideea de a angaja o slujnică, ridicând în fiecare primăvară această problemă, dar Isak rămăsese neînduplecat. Cât de multe rochii ar fi putut croi și coase, câte stofe ar fi putut țese, câți papuci ar fi putut broda dacă ar fi avut mai mult timp! În realitate, Isak nu mai era atât de recalcitrant ca la început, chiar dacă mârâia încă. Hoho, la prima discuție el ținuse o predică lungă, nu dintr-un simț al dreptății sau din înțelepciune și nici din îngâmfare, ci – din păcate – din slăbiciune, din furie. Acum, însă, părea să mai fi cedat și să se rușineze puțin.

– Dacă e să-mi iau un ajutor în casă, spuse Inger, acum ar fi momentul potrivit. Căci peste câțiva ani Leopoldine va fi mai mare și va putea da ea o mână de ajutor.

– Ajutor? întrebă Isak. La ce ai nevoie de ajutor?

– La ce am nevoie de ajutor? Păi tu nu ai un ajutor? Sivert de ce este aici?

Ce să poată răspunde Isak la un argument atât de lipsit de noimă? El spuse:

– Da, da, dacă angajăm o slujnică probabil că voi o să arați și o să strângeți recolta și o să aveți grijă de toată gospodăria. În acest caz Sivert și cu mine putem pleca de aici.

– Oricum ar fi, ripostă Inger, aș putea să o iau pe Barbro ca slujnică, ea i-a scris tatălui ei în acest sens.

– Pe care Barbro? întrebă Isak. Vorbești cumva despre Barbro a lui Brede?

– Da, ea este la Bergen.

– Nu vreau să o văd pe Barbro a lui Brede la mine în casă, spuse el. Pe oricine altcineva, dar nu pe ea, mai adăugă.

Însemna, deci, că nu mai respingea ideea în sine.

Ca să vezi: Isak nu avea încredere în Barbro din Breidablick; ea era labilă și superficială ca tatăl ei – poate și ca mama ei – era pripită și inconstantă. Nu rezistase mult timp la pretor, doar un an; după prima cuminecătură ajunsese la negustor, însă nici acolo nu rămăsese mai mult de un an. Apoi devenise evlavioasă, iar când Armata Salvării ajunsese și în satul de jos, se înrolase în rândurile ei, punându-și o banderolă roșie pe braț și luând o chitară în mână. Astfel echipată, ea plecase la Bergen, cu iahtul negustorului. Aceasta se întâmplase cu un an înainte, iar acum își

trimisese fotografia acasă, la Breidablick; Isak o văzuse: o domnişoară străină, cu părul încreţit şi un lanţ cu ceas, lung, de-a curmezişul pieptului. Părinţii erau mândri de micuţa lor Barbro şi arătau fotografia tuturor celor care treceau prin Breidablick; era formidabil cum se schimbase în bine, şi nu mai purta nici banderola roşie în jurul braţului şi nici chitara în mână.

– Am luat fotografia şi i-am arătat-o soţiei pretorului, dar ea nu a recunoscut-o, spuse Brede.

– Rămâne la Bergen? întrebă Isak neîncrezător.

– Da, rămâne la Bergen cât timp îşi poate câştiga acolo pâinea cea de toate zilele, răspunse Brede. Dacă nu cumva va pleca la Kristiania[1], adăugă. În fond, ce să facă aici, acasă? Ea are acum un post nou, ca menajeră la doi holtei, doi contabili foarte distinşi. Şi ce salariu mare are!

– Cât? întrebă Isak.

– În scrisoare ea nu spune cât. Îmi dau însă seama că trebuie să fie o sumă uriaşă în comparaţie cu salariile de aici, din sat, din moment ce ea a primit a mulţime de cadouri de Crăciun precum şi alte daruri, fără ca să i se fi scăzut ceva din salariu.

– Aşa, spuse Isak.

– Da. N-ai vrea să o angajezi ca slujnică la tine?

– Eu? se miră Isak. Nu, hehe, am întrebat aşa, într-o doară. Las-o pe Barbro să rămână acolo unde este. Ce-am vrut să spun: N-ai observat nimic neobişnuit acolo sus, la telegraf?

– La telegraf? Nu. De când l-am preluat eu nu s-a prea întâmplat să fie ceva în neregulă. Şi apoi, am lângă perete propria mea maşinărie care semnalează dacă ceva nu este în ordine. Va trebui totuşi să merg în zilele următoare de-a lungul liniei, ca să văd dacă totul funcţionează bine. Am mult prea multe pe cap, un singur om nu poate face faţă la toate. Dar, din moment ce sunt inspector şi deţin oficial această funcţie, trebuie să-mi fac datoria.

Isak întrebă:

– Te gândeşti cumva să renunţi la această funcţie?

– Nu ştiu, răspunse Brede, nu m-am hotărât încă. Ei nu-mi dau pace, mă bat la cap să mă mut iarăşi jos, în sat.

– Cine nu-ţi dă pace? întrebă Isak.

---

[1] Vechea denumire a capitalei Norvegiei, Oslo.

– Cu toţii la un loc. Pretorul ar dori să fiu iarăşi aprodul lui, doctorul ar vrea să îl însoţesc pe teren, iar doamna pastor ar fi avut deja de nenumărate ori nevoie de ajutorul meu dacă drumul până la ea nu ar fi fost atât de lung. Şi cum a fost asta, Isak? Ai primit într-adevăr atâţia bani pentru muntele tău?

– Da, nu este o minciună, admise Isak.

– În fond, ce planuri avea Geißler? Căci la faţa locului nu s-a petrecut nimic. Este foarte ciudat. Au trecut deja câţiva ani de atunci.

Şi Isak se gândise de multe ori la această enigmă, el vorbise despre asta şi cu pretorul, se interesase de adresa lui Geißler ca să-i scrie. Fireşte că afacerea era ciudată.

– Nu ştiu nimic, spuse Isak.

Brede nu-şi ascunse interesul pentru târgul cu muntele:

– Se zice că acolo, sus, mai sunt mulţi munţi ca al tău, spuse el; ei ar putea conţine tot felul de comori, dar noi ne învârtim pe aici ca nişte animale obtuze, fără să avem habar de nimic. Am luat hotărârea să urc eu însumi într-o zi până acolo, sus, şi să întreprind o serie de cercetări.

– Ah, da? Te pricepi la stânci şi roci? întrebă Isak.

– Da, puţin, şi m-am mai consultat şi cu alţii. Căci, orice ar fi, trebuie să găsesc ceva rentabil pentru mine, nu pot trăi, eu şi toată familia mea, de pe urma acestei gospodării. Fir'ar să fie, este imposibil! La tine situaţia este cu totul alta. Tu ai multă pădure şi un sol fertil. La mine sunt numai mlaştini.

– Terenul mlăştinos este foarte fertil, spuse Isak scurt. Am şi eu teren mlăştinos.

– Este imposibil să-l asanezi, răspunse Brede...

Nu era deloc imposibil să asanezi un teren mlăştinos, Continuându-şi drumul spre sat, Isak dădu de câteva aşezări noi. Două se găseau mai jos, spre sat, în schimb una era sus, între Breidablick şi Sellanraa – ah, oamenii începuseră să defrişeze ţinutul pustiu; pe vremea când Isak sosise aici, nu întâlneai ţipenie de om. Aceşti nou-veniţi nu erau de prin partea locului, păreau oameni chibzuiţi; căci nu se repeziseră să împrumute bani ca să-şi facă o casă; în primul an după care dispăruseră de parcă i-ar fi înghiţit pământul. Aşa trebuiau să procedeze: să sape mai întâi

şanţuri, să are, să semene. Axel Ström era acum cel mai apropiat vecin al lui Isak – un om harnic, de baştină din Helgeland; împrumutase de la Isak plugul cel nou ca să are cu el terenul său mlăştinos şi de-abia în anul următor îşi construise un hambar pentru fân şi o colibă şi îşi cumpărase câteva vite. Proprietatea sa se numea Maaneland, „ţara lunii", fiindcă era atât de frumos luminată de lună. Axel nu avea pe nimeni care să-l ajute, iar în acest ţinut izolat era foarte greu să găseşti, vara, un ajutor, dar el se pricepea să-şi organizeze şi să-şi împartă munca. Sau ar fi trebuit, poate, să-şi construiască mai întâi o casă, aşa cum făcuse Brede, şi să se mute după aceea în ţinutul pustiu, împreună cu soţia şi cu mulţi copii, fără să aibă nici vite, nici ogoare de pe urma cărora să trăiască? Ce ştia Brede Olsen despre asanarea mlaştinilor sau despre desţelenirea pământurilor?

Brede Olsen se pricepea doar să piardă vremea cu fleacuri; el apăru, într-adevăr, într-o bună zi la Sellanraa cu intenţia de a urca sus, în munţi, în căutarea metalelor nobile! Spre seară se întoarse fără să fi descoperit nimic special. Doar câteva indicii, spuse el dând din cap. Voia să mai meargă o dată să exploreze munţii dinspre graniţa cu Suedia.

Şi, de fapt, Brede veni iarăşi. Prinsese probabil gust, dar dădea vina pe telegraf: cică trebuia să inspecteze linia. Soţia şi copiii aveau, între timp, grijă de gospodărie sau lăsau toate baltă. Isak se sătură în curând de vizitele lui Brede, părăsind casa de câte ori apărea acesta; Inger şi Brede se aşezau la taclale. Oare ce puteau să pălăvrăgească? Ah, Brede cobora adeseori jos, în sat şi era totdeauna la curent cu toate cancanurile care îi priveau pe cei sus-puşi de acolo; în schimb, Inger povestea despre renumita ei călătorie la Trondheim şi despre şederea ei acolo. În anii în care lipsise de acasă ea se obişnuise cu flecăreala, începea imediat să stea de poveşti cu oricine. Nu, ea nu mai era acea Inger sinceră şi onestă de odinioară. Tot felul de femei şi fete veneau încă şi acuma la Sellanraa ca să o roage pe Inger să le croiască o rochie sau să le tragă repede la maşină un tiv mai lung, iar Inger se distra bine cu aceste ocazii. Şi Oline îşi făcu iar apariţia, probabil că nu suporta să fie absentă de acolo mai multă vreme, deoarece descindea ciclic, atât toamna cât şi primăvara, mereu neschimbată, adică abilă, mieroasă şi falsă.

– Am simţit nevoia să văd ce mai faceţi voi, cei de aici, spunea de fiecare dată. Şi îmi este dor de băieţaşi, spunea ea, m-am ataşat atât de mult de ei – de îngeraşii care erau pe atunci. Da, da, acuma sunt flăcăi mari, dar, ciudat: îi văd în faţa mea şi acum aşa cum arătau când erau mici şi îi îngrijeam eu. Iată că voi continuaţi să construiţi, transformând gospodăria într-un adevărat oraş. O să fixaţi şi un clopot de acoperişul hambarului nou, aşa cum a făcut pastorul?

Cu altă ocazie, Oline veni la Sellanraa însoţită de încă o femeie şi ele petrecură o zi foarte plăcută împreună cu Inger. Inger mânuia mai bine foarfecele şi maşina de cusut când se vedea înconjurată de oameni mulţi; ea făcea pe grozava gesticulând cu foarfecele sau cu fierul de călcat. Asta o ducea cu gândul la perioada petrecută la închisoare, unde erau atât de multe femei. Inger nu încerca să ascundă unde îşi însuşise ştiinţa şi priceperea: la Trondheim! De parcă nu ar fi fost acolo ca să execute o pedeapsă, ci ca să urmeze un curs de calificare; ea învăţase acolo de toate: să croiască, să ţească, să vopsească, să scrie. Aşa încât vorbea despre închisoare ca despre un fel de cămin al ei; erau atâţia oameni acolo: directori şi supraveghetori şi paznici.

După întoarcerea acasă, ea se simţise foarte însingurată şi îi fusese foarte greu să se dezobişnuiască de viaţa în societate de care avusese parte în detenţie. Inger se prefăcea chiar că răceşte, dacă umblă pe afară, prin frig; vântul şi intemperiile îi făceau rău încă ani de zile după revenirea acasă. De fapt, ar fi avut nevoie de o slujnică tocmai pentru muncile de afară.

– Bine dar, Doamne-Dumnezeule, spuse Oline, tu care ştii atâtea şi ai o casă atât de mare, tu ar trebui să-ţi poţi permite o slujnică!

Era foarte plăcut să dai de oameni înţelegători, aşa încât Inger nu o contrazise pe Oline. Ea zăngăni cu maşina de cusut de se cutremurară pereţii şi îşi mişcă inelul de pe deget ca să scânteieze.

– Ai şi tu acum ocazia să vezi că Inger a primit un inel de aur, îi spuse Oline celeilalte femei.

– Vreţi să-l vedeţi mai bine? întrebă Inger scoţându-l din deget. Oline îl luă în mână, ea părea cam nesigură şi studie inelul ca o maimuţă care examinează o nucă, uitându-se şi la marca gravată în interiorul lui.

– Da, este aşa cum am spus: Inger asta cu toate bogăţiile şi posibilităţile ei!

Cealaltă femeie luă inelul cu o expresie de profund respect şi un zâmbet plin de umilinţă.

– Poţi să-l păstrezi puţin, îi spuse Inger, trage-l pe deget că nu se rupe!

Inger era prietenoasă şi bună. Ea povesti despre catedrala din Trondheim:

– Presupun că nu aţi văzut catedrala din Trondheim? Bineînţeles că nu, că doar n-aţi fost la Trondheim! Inger vorbea despre catedrală de parcă ar fi fost proprietatea ei: îi lua apărarea şi se lăuda cu ea, preciza înălţimea şi lăţimea ei, era frumoasă ca un vis! Şapte preoţi îşi puteau ţine, concomitent, predica în ea fără să se audă unul pe altul. Şi probabil că nu aţi văzut nici fântâna Sfântului Olaf? Se află în mijlocul catedralei, puţin lateral, iar această fântână este fără fund. Când am fost acolo am luat cu noi o piatră pe care am aruncat-o în ea, dar piatra nu a ajuns până la fund.

– Nu a ajuns până la fund! şoptiră cele două femei scuturând din cap.

– În catedrală mai sunt mii de alte lucruri, exclamă Inger extaziată. De exemplu, racla de argint, racla sfântului Olaf, racla lui. Biserica din marmură, o bisericuţă construită toată din marmură, nu o mai avem însă, ne-au luat-o danezii în timpul războiului...

Femeile se ridicară să plece. Oline o luă pe Inger la o parte şi o duse în cămara de alimente unde se găseau, după cum ştia şi ea, calupurile de brânză; ea închise uşa în urma lor.

– Ce vrei? întrebă Inger.

Oline şopti:

– Os-Anders nu mai îndrăzneşte să treacă pe aici. Eu i-am spus...

– Ei bine?

– ... i-am spus să îndrăznească, în ciuda celor ce ţi-a făcut!

– Da, da, spuse Inger. Totuşi, de atunci a fost deja de mai multe ori pe aici şi, de altfel, n-are decât să vină, nu mi-e frică de el!

– Nu, spuse Oline, eu ştiu însă ce ştiu despre el, şi dacă vrei, îl voi denunţa.

– Aşa? replică Inger; nu, să nu faci aşa ceva!

Nu-i displăcea să vadă că Oline îi ia apărarea; ce-i drept, o costă un mic calup de brânză, iar Oline îi mulţumi cu cuvinte bombastice pentru el.

– După cum am spus eu totdeauna: Inger nu stă mult pe gânduri când e să dăruiască ceva, ea dă cu ambele mâini! Nu, tu nu te temi de Os-Anders, dar eu i-am interzis să se mai arate vreodată în faţa ta. A fost cel mai mărunt lucru pe care l-am putut face pentru tine.

Inger răspunse:

– Ce rău să-mi mai facă dacă vine? Nu-mi mai poate face nici un rău.

Oline ciuli urechile:

– Zău? Ai descoperit o metodă să te protejezi?

– Nu o să mai am niciodată copii, spuse Inger.

Ele erau acum chit, având fiecare câte un atu. Căci Oline ştia că laponul Os-Anders murise cu două zile în urmă...

De ce să nu mai poată avea Inger copii? Ea nu era certată cu soţul ei, nu trăiau ca pisica şi câinele, nici vorbă de aşa ceva! Fiecare îşi avea hachiţele sale, dar conflictele dintre ei erau rare, iar acestea se aplanau rapid, după care totul reintra în normal. Inger avea momente când era ca odinioară, muncind din greu în grajd sau pe câmp, de parcă şi-ar fi revenit şi s-ar fi schimbat în bine. În asemenea ocazii, Isak îşi privea soţia cu ochi recunoscători, iar dacă ar fi fost mai guraliv probabil că ar fi spus: Ce? Hm! Glumeşti? sau ceva asemănător ca să o laude. El, însă, păstra prea mult timp tăcerea, iar laudele sale veneau prea târziu. În felul acesta Isak nu o măgulea cu nimic pe Inger, iar ea nu simţea nici un imbold să fie mereu harnică.

Inger ar fi putut să mai aibă copii chiar dacă ar fi fost trecută de cincizeci de ani; dacă te uitai la ea cum arată, cum se mişcă şi cum se agită, nu-i dădeai nici patruzeci de ani. Inger învăţase de toate la închisoare – oare învăţase şi ceva referitor la propria ei persoană? Se întorsese de acolo foarte echilibrată şi instruită în urma contactelor cu celelalte deţinute; poate că mai aflase una şi alta şi de la bărbaţi, de la supraveghetori, de la medici? Ea îi povesti o dată lui Isak că un medic tânăr spusese următoarele despre crima comisă de ea: De ce să pedepseşti pe cineva numai

fiindcă a omorât un nou-născut, chiar dacă ar fi vorba despre un copil sănătos şi dezvoltat normal? Un asemenea copil nu este, în fond, decât o halcă de carne.

Isak replică:

– Bine, dar era un monstru?

– El! exclamă Inger, povestindu-i apoi lui Isak cât de bun fusese cu ea, cu Inger, şi că tocmai el îl rugase pe alt medic să o opereze la gură, făcând în felul acesta un om din ea. Acum avea doar o cicatrice.

Da, avea doar o cicatrice şi devenise o femeie frumoasă, înaltă, zveltă, cu tenul smead şi păr bogat.

În timpul verii ea umbla de obicei desculţă, cu fusta prinsă în brâu şi pulpele dezvelite. Isak le vedea – cine nu le vedea! Ei nu se certau, nu – Isak nu avea talent pentru aşa ceva, iar nevastă-sa devenise mai bună de gură. Acest om bolovănos, acest gnom greoi avea nevoie de timp ca să se înfierbânte, el se încurca în cuvintele ei şi nu realiza mare lucru; şi, în afară de aceasta, el o iubea, o iubea cu adevărat. De fapt, Isak nici nu prea avea ocazia să intre în defensivă, deoarece Inger nu îl ataca – el era un bărbat excepţional din multe puncte de vedere, aşa că Inger evita să-i facă observaţii. Ce motive ar fi avut să se plângă? Într-adevăr, Isak nu era de disprețuit, ea ar fi putut avea parte de un soț mult mai rău. Oare el îmbătrânise, era prea muncit? Inger vedea, firește, că bărbatul ei dă uneori semne de oboseală, dar nu părea să fie nimic grav. S-ar putea spune că el se bucura de aceeaşi sănătate de fier, de aceeaşi robustețe – de altfel, întocmai ca ea; iar în toamna căsniciei lor el îşi manifesta surplusul de tandrețe cu aceeaşi căldură ca ea însăşi.

Firește, nu era nici chipeş nici frumos. Nu. Din punctul acesta de vedere Inger îi era superioară. Ea se gândea de multe ori că văzuse şi ceva mai frumos decât Isak: bărbaţi în haine elegante, cu baston în mână. Domni cu batistă şi guler scrobit – o, domnii ăştia din oraş! Iată de ce ea îl lua pe Isak aşa cum era, apreciindu-l după meritele sale, nu mai mult; era un gnom pripăşit în pădure; dacă gura ei ar fi fost normală de la început ea nu s-ar fi căsătorit niciodată cu el, îşi dădea acum seama de asta. În acest caz, şi-ar fi putut găsi alt bărbat. Acest cămin care îi fusese hărăzit, această existenţă în izolare de care avusese parte alături de Isak, era destul

de precară în realitate; în orice caz, ar fi putut fi căsătorită jos în sat, pe meleagurile ei natale, unde ar fi avut parte de societate, în loc să devină o vrăjitoare aici, sus, în ţinutul pustiu. Ea nu se mai putea integra în această ambianţă, avea acum alte vederi.

Ciudat cum se puteau schimba concepţiile omului! Inger nu mai reuşea să se bucure de un viţeluş frumos şi nici să se minuneze când Isak revenea de la pescuit cu o captură mare. Nu. Trăise timp de şase ani într-un mediu mai elevat. Da! Încetul cu încetul trecuse şi perioada când ea îl invita pe Isak, cu cuvinte calde şi amabile, să poftească la masă. Acum se limita să întrebe: Nu vii să mănânci? Şi nu s-ar putea spune că suna foarte frumos! El se mira mai întâi puţin de această schimbare de ton, de această modalitate nepoliticoasă şi posacă de a vorbi, aşa răspunse: N-am ştiut că mâncarea este gata. Dar când femeia ripostă că el ar trebui să-şi dea seama de asta după poziţia soarelui pe cer, încetă să mai spună ceva sau să facă vreun comentariu.

O dată, însă, puse mâna pe ea şi o scărmănă bine! Şi anume, când ea încercă să fure din banii lui... Nu fiindcă el ar fi fost chiar atât de ahtiat după bani, ci fiindcă aceştia îi aparţineau lui şi numai lui. Hoho, ea ar fi putut rămâne schilodită pentru tot restul vieţii. De fapt, Inger nu fusese o nelegiuită şi o afurisită; ea voia doar să-i trimită nişte bani lui Eleseus; dragul de Eleseus ceruse iarăşi un taler. Să-l fi lăsat oare cu buzunarele goale în anturajul celorlalţi oameni mai înstăriţi şi de condiţie mai bună?

Nu avea şi ea o inimă de mamă? Îl rugase pe Isak să-i dea banii, dar fără nici un rezultat; şi atunci băgase ea însăşi mâna în cutie. De fapt, nici nu ştia ce se întâmplase; să fi avut Isak ceva bănuieli sau fusese doar o întâmplare? În orice caz, el descoperi de îndată tentativa de furt, iar Inger simţi că o prinde de ambele braţe, simţi că este mai întâi ridicată în aer şi apoi trântită de pământ. Era ceva cu totul neobişnuit, de parcă s-ar fi prăvălit într-o prăpastie. Ah mâinile lui Isak nu erau nici obosite şi slăbite, nici prea muncite! Inger scoase un geamăt puternic, capul îi căzu pe spate, începu să tremure şi îi întinse lui Isak talerul.

Isak se abţinu şi de data aceasta să-şi verse tot amarul, deşi Inger nu îl împiedică prin nimic să vorbească; el se mulţumi să spună şuierând:

– Ţi-ar trebui o bătaie bună! Altfel nu te mai poate ţine omul în frâu!

Era de nerecunoscut. Probabil că toată supărarea acumulată izbucnea acum din el!

Trecu o zi tristă şi o noapte lungă şi încă o zi. Isak plecă şi dormi afară, deşi fânul uscat aştepta să fie adus acasă. Sivert îl însoţi pe tatăl său. Inger o avea pe Leopoldine alături de ea, avea animalele, totuşi se simţea părăsită şi plângea tot timpul mirându-se de ea însăşi: fusese o singură dată în viaţă atât de răscolită ca acum; gândul o ducea la acele momente când îşi sugrumase copilul nou-născut.

Oare Isak şi Sivert unde erau? Ei nu leneviseră; este adevărat că sacrificaseră o zi şi ceva din cele destinate fânului, însă cu folos, căci construiseră o barcă sus, lângă lac. Ce-i drept, o barcă mai butucănoasă, lipsită de orice ornament, dar solidă şi bine etanşată, ca tot ce ieşea din mâna lor; aveau deci acum şi o barcă şi puteau merge la pescuit cu plasa.

Când se întoarseră acasă găsiră fânul în bună stare, adică încă uscat. Ei îi jucaseră cerului o festă, se bazaseră pe el şi câştigaseră bătălia, avantajul era de partea lor. Deodată Sivert întinse mâna şi strigă:

– Mama a început să strângă fânul!

Tatăl se uită pe pajişte şi spuse:

– Aşa este.

Isak observase imediat că o parte din fân dispăruse, probabil că Inger era acum în casă, văzându-şi de treburile ei gospodăreşti. Totuşi era o realizare colosală, după ce o ameninţase ieri cu bătaia şi o scărmănase puţin. Fânul nu era uşor, deci ea trebuie să fi trudit din greu; în plus, mai mulsese şi toate vacile şi caprele.

– Du-te înăuntru şi mănâncă, îi spuse Isak lui Sivert.

– Tu nu vii?

– Nu.

La câtva timp după ce Sivert intrase în casă, Inger ieşi afară şi rămase, umilă, în prag spunând:

– Ai grijă şi de tine şi vino înăuntru să mănânci ceva.

Isak mârâi doar spunând: Hm! Să o vadă pe Inger smerită era ceva atât de neobişnuit în ultima vreme, încât înverşunarea sa începu să cedeze.

– Dacă mi-ai îndrepta puţin dinţii greblei, aş putea strânge în continuare fânul, spuse Inger. Ea îi adresă această rugăminte stăpânului gospodăriei, mai marelui întregii proprietăţi, fiind mulţumită că el nu-i dă un răspuns ironic şi că nu o repede.

– Ai strâns şi cărat acasă destul fân, spuse el.

– Nu, nu este destul.

– N-am acum timp să-ţi îndrept grebla. Vezi bine că vine ploaia.

Şi cu aceasta Isak se întoarse la treburile lui.

Voia să o cruţe; cele câteva minute pe care le-ar fi pierdut reparând dinţii greblei ar fi fost compensate înzecit dacă şi Inger ar fi ieşit la fân. Inger luă grebla aşa cum era şi începu să strângă fânul cu toate forţele ei. Sivert veni cu căruţa şi calul şi trudiră cu toţii din greu, de le curgea sudoarea pe frunte, dar reuşiră să aducă tot fânul acasă. Era o realizare! Pe Isak îl duse din nou gândul la acea forţă divină care ne călăuzeşte paşii – de la furtul unui taler până la strângerea unei mari cantităţi de fân uscat. Şi mai era şi barca ce aştepta sus, gata finisată; după ce ideea îl preocupase mai mult de un deceniu, iată că această barcă se afla, în cele din urmă, sus, pe lac. Ah da, Doamne-Dumnezeule! spuse.

15

SEARA aceasta era o seară ciudată, ea deveni un punct de cotitură. Inger, care mersese multă vreme alături cu drumul, îşi reluă, după o singură scuturătură, locul care îi revenea. Nici unul dintre ei nu comentă cele întâmplate; lui Isak îi fusese mai târziu ruşine din cauza acestui taler, care nu reprezenta o sumă mare, şi pe care trebuia, oricum, să-l scoată din casă, fiindcă şi el dorea să i-l trimită lui Eleseus. Şi, în afară de aceasta, talerul nu îi

aparţinea în aceeaşi măsură şi lui Inger? Veni o vreme când Isak era acela care se simţea umilit.

Urmară tot felul de vremuri; deci Inger îşi schimbase iarăşi atitudinea. De fapt, ea se schimbă radical, renunţând la aerele nobile şi distinse şi redevenind o femeie amabilă şi serioasă. Nici n-ai fi crezut că pumnii unui bărbat pot realiza ceva atât de măreţ! Şi era bine aşa, ea era o femeie plină de forţă şi foarte destoinică, pe care şederea îndelungată într-o atmosferă artificială o zăpăcise puţin – voise să-l împingă la o parte pe bărbatul ei, dar acesta îşi avea picioarele prea solid înfipte în glie. El nu se clintise nici o clipă de pe locul său bine fixat pe acest pământ şi pe proprietatea sa. Nu putea fi dat la o parte.

Urmară tot felul de vremuri; anul viitor aduse iarăşi secetă, recolta era compromisă, descurajându-i pe oameni. Grâul de pe ogoare părea pârjolit, în schimb cartofii – ciudaţii de cartofi –nu erau pârjoliţi, înflorind, înflorind în neştire. Pajiştile luară încetul cu încetul o culoare cenuşie, cartofii, însă, înfloreau. O forţă superioară dirija totul, dar pajiştile luau o culoare cenuşie.

Şi iată că într-o bună zi apăru Geißler, fostul pretor Geißler, în fine apăru şi el. Foarte ciudat că nu murise, ci îşi făcuse din nou apariţia. Oare de ce venise?

Geißler nu avea de data aceasta bagaje multe la el şi nici tot felul de documente despre achiziţionări de terenuri şi aşa mai departe, dimpotrivă, el era îmbrăcat foarte modest, părul şi barba îi încărunţiseră, iar pleoapele erau mai roşii ca de obicei. El nu era însoţit de cineva care să-i care lucrurile, avea doar o geantă cu acte şi nici măcar o raniţă.

– Bună ziua! spuse Geißler.

– Bună ziua! răspunseră Isak şi Inger. Aţi pornit-o iarăşi la drum?

Geißler dădu din cap.

– Vă mulţumesc pentru vizita pe care mi-aţi făcut-o la Trondheim, adăugă Inger.

Isak dădu şi el din cap şi spuse: Da, vă mulţumim amândoi. Geißler nu obişnuia să-şi exteriorizeze sentimentele. El spuse imediat:

– Vreau să trec munţii în Suedia.

Deşi membrii familiei erau abătuţi din cauza secetei, vizita lui Geißler îi învioră; ei îl ospătară din belşug. Era bucuria lor să-l poată primi cu braţele deschise, căci le făcuse mult bine.

Cât despre Geißler, el nu era deloc abătut; începu de îndată să vorbească despre tot felul de lucruri, îşi aruncă privirile asupra ogoarelor şi dădu din cap. Ah, era încă drept ca o lumânare şi arăta aşa, de parcă ar fi avut asupra lui mai multe sute de taleri. Geißler aduse viaţă şi animaţie în gospodărie; nu că ar fi făcut gălăgie; dar discuta cu multă vervă.

– Minunat loc, acest Sellanraa! spuse el. Şi iată, Isak, că tot mai mulţi oameni trag încoace în ultima vreme, am numărat cinci aşezări, sau să fie chiar mai multe?

– Şapte în total, celelalte două nu se zăresc de pe drum.

– Şapte gospodării, să spunem cincizeci de oameni. Ţinutul va fi în curând bine populat. Nu aveţi încă o şcoală?

– Ba da.

– Am auzit. O şcoală pe terenul lui Brede, acesta fiind situat oarecum la mijloc. Deci, Brede a devenit fermier! Geißler începu să râdă dispreţuitor. Despre tine am auzit vorbindu-se, tu eşti fruntea aici. Îmi pare bine. Cică ai acum şi un joagăr?

– Da, de bine, de rău. Îmi face un serviciu bun. Şi am tăiat deja de multe ori bârne şi grinzi pentru cei de jos.

– Bravo, foarte bine!

– M-aş bucura să aflu ce părere aveţi despre joagăr, domnule pretor, dacă aţi vrea să veniţi şi să-l vedeţi.

Geißler dădu din cap, ca şi cum ar fi fost un specialist în domeniu şi spuse că va veni cu plăcere, se va uita la joagăr şi îl va examina cu atenţie. El întrebă:

– Parcă ai doi băieţi, unde este celălalt? În oraş? La un birou? Hm! făcu Geißler. Asta de aici e un băiat minunat. Cum te numeşti?

– Sivert.

– Iar celălalt?

– Eleseus.

– În biroul unui inginer? Dar ce învaţă acolo? Asta înseamnă să fii muritor de foame! Ar fi putut veni la mine, declară Geißler.

– O, da, spuse şi Isak doar aşa, din politeţe. Îi era milă de Geißler. Bunul Geißler nu părea să-şi poată permite luxul de a plăti pe cineva care să-l ajute, surtucul său era cam destrămat la mâneci.

– N-aţi vrea să încălţaţi nişte ciorapi uscaţi? întrebă Inger oferindu-i o pereche din cei noi făcuţi de ea, o pereche de ciorapi subţiri şi reiaţi rămaşi din zilele ei bune.

– Nu, mulţumesc, răspunse Geißler scurt, deşi picioarele sale erau cu siguranţă ude de tot.

– Ar fi fost mai bine să vină la mine, spuse iarăşi despre Eleseus. Aş avea mare nevoie de el, sublinie, scoţând din buzunar o tabacheră mică de argint şi jucându-se cu ea. Poate că asta era singura piesă valoroasă care îi mai rămăsese de odinioară.

Dar el nu avea stare în loc, sărind de la una la alta. El băgă tabachera de argint în buzunar şi trecu la alt subiect.

– Ce cenuşie este pajiştea! Crezusem adineaori că umbra îi dă această culoare. Oare de ce trebuie să se pârjolească pământul de aici? Hai, Sivert, vino cu mine!

Geißler se ridică repede de la masa încărcată, îi mulţumi lui Inger pentru ospătare, se îndreptă spre uşă şi dispăru, însoţit de Sivert.

Ei se duseră la râu. Geißler se uita tot timpul în jurul său cu ochii săi ageri; deodată se opri şi spuse:

– Aici! Apoi explică: Nu merge să lăsaţi pământul să se pârjolească, din moment ce aveţi un râu mare din care puteţi lua apă. Pajiştea va fi mâine iarăşi verde.

Uimit, Sivert spuse doar: Da!

– Apucă-te acum şi sapă aici, oblic în jos, un şanţ de mărime mijlocie, terenul este neted, iar aici facem un jgheab. Deoarece aveţi un joagăr, aveţi probabil şi câteva scânduri mai lungi? Bine! Adu o sapă şi o lopată şi începe aici, vin şi eu imediat ca să marchez linia aşa cum trebuie.

Apoi alergă iar înapoi, în casă, cizmele sale erau pline de apă. El îl puse pe Isak să confecţioneze jgheaburi, multe jgheaburi, care vor trebui amplasate peste tot unde nu se poate săpa un şanţ în pământ. Isak încercă să obiecteze spunând că ar fi posibil ca apa să nu pătrundă până acolo; drumul era lung, iar pământul uscat o va absorbi înainte de a ajunge la punctele pârjolite. Geißler îi explică însă că va dura probabil câtva timp, că pământul va absorbi la început totul, dar după aceea umiditatea va ajunge şi mai departe.

– Mâine, pe vremea asta, ogoarele şi pajiştea vor fi iarăşi verzi.

– Aşa, spuse Isak, lucrând din greu la jgheaburi. Geißler se întoarse la Sivert.

– E bine aşa, spuse, sapă mai departe, mi-am dat imediat seama că eşti un băiat admirabil! Direcţia trebuie să urmeze ţăruşii aceştia. Dacă dai de pietre mari sau de stânci, ocoleşte-le, dar păstrează acelaşi nivel, mă înţelegi, acelaşi nivel.

Apoi reveni la Isak:

– Ai terminat un jgheab, avem nevoie de şase. Grăbeşte-te, Isak, mâine totul va fi verde, iar recolta ta este salvată!

Geißler se aşează pe o moviliţă şi îşi înlănţui genunchii cu mâinile, fiind încântat; el povestea, ideile îi veneau cu repeziciunea fulgerului.

– Ai catran, ai câlţi? Minunat, ai de toate. Căci la început jgheaburile nu vor fi etanşe, după aceea, însă, lemnul se umflă şi ele vor deveni etanşe ca sticla. Spuneai că ţi-a rămas catran şi câlţi de la construirea bărcii; unde este barca? Sus, pe lac? Vreau s-o văd şi pe ea.

Ah, Geißler promitea atâtea! Era un om agitat şi devenise mai febril în ultima vreme; totul trebuia să se întâmple în salturi, dacă nu chiar într-un ritm vijelios. El nu era, ce-i drept, lipsit de o oarecare superioritate. Fireşte, însă, că avea şi tendinţa de a exagera. Era imposibil ca ogoarele şi pajiştea să înverzească peste noapte; totuşi, Geißler sesiza totul rapid şi lua hotărâri rapide; dacă recolta de la Sellanraa va fi salvată, asta i se va datora acestui om ciudat.

– Câte jgheaburi ai? Sunt prea puţine. Cu cât ai mai multe, cu atât apa curge mai bine. Dacă faci jgheaburi lungi, de zece până la doisprezece coţi, cu atât mai bine pentru tine. Spui că ai scânduri de doisprezece coţi? Ia-le pe acelea, până la toamnă îţi scoţi cheltuiala.

După aceea Geißler îşi pierdu iarăşi răbdarea. Se ridică şi alergă la Sivert.

– Minunat, Sivert, acum totul merge bine. Tatăl tău face jgheaburile şi le etanşează, o să avem mai multe decât am socotit la început, du-te acum şi adu jgheaburile, ca să putem începe!

Agitația nu conteni toată după-amiaza, era cea mai nebunească activitate la care participase Sivert vreodată, un tempo drăcesc pe care nu-l cunoscuse până acum. Ei nu își permiseră nici măcar un răgaz de câteva minute ca să mănânce ceva. Dar apa curgea! Pe alocurea trebuiră să sape mai adânc, pe alocurea un jgheab trebuia ridicat sau plasat mai jos, dar apa curgea! Cei trei bărbați alergară de colo-colo până seara târziu, rectificând, punând totul la punct și fiind pătrunși de însemnătatea activității lor; iar când apa începu să se prelingă pe solul uscat, toți membrii gospodăriei se simțiră cuprinși de o bucurie nemaipomenită.

– Mi-am uitat ceasul, oare cât să fie ceasul? întrebă Geißler. Da, mâine, mâine la ora asta totul va fi verde, spuse.

Sivert se sculă în timpul nopții și ieși afară să vadă de apă.

El îl întâlni pe tatăl său care venise cu același scop. Ah, Doamne, ce încordare, ce eveniment în ținutul pustiu!

În ziua următoare Geißler rămase în pat până târziu, simțindu-se vlăguit; zelul îl părăsise. Nu avea chef să meargă să vadă barca și se duse până la joagăr mai mult de rușine. Nu mai manifestă același interes nici pentru instalația de irigație. Văzând că nici ogoarele și nici pajiștea nu înverziseră peste noapte, el își pierdu tot curajul, trecând cu vederea faptul că apa se infiltra tot mai departe, răspândindu-se pe o arie tot mai extinsă. Totuși, își păstră în oarecare măsură cumpătul, spunând:

– S-ar putea să mai dureze o zi până vezi rezultatul, dar să nu-ți pierzi încrederea.

Spre seară apăru Brede Olsen în plimbare. El aduse mostre de rocă pe care voia să i le arate lui Geißler.

– După părerea mea, sunt foarte ciudate, spuse.

Pe Geißler însă nu-l interesau pietrele lui Brede.

– Așa te ocupi de agricultură, umblând teleleu în căutarea unor comori? întrebă batjocoritor.

Brede, care nu avea chef să se lase dăscălit de fostul său pretor, îi plăti polița începând să-l tutuiască și spunându-i:

– Mă doare-n cot de părerile tale!

– Păi, nu te ocupi de nimic serios, doar de fleacuri, ripostă Geißler.

– Dar tu? spuse Brede. Ce-ai făcut în tot timpul acesta? Ai cumpărat un munte acolo, sus, care nu valorează doi bani şi stă neexploatat. Da, da, tocmai tu te-ai găsit să te legi de mine?

– Acum, însă, ia-ţi tălpăşiţa! îl repezi Geißler.

Brede nu mai adăstă; îşi luă sacul pe umeri şi se întoarse în bârlogul său.

Geißler se aşeză, se uită prin hârtiile sale şi chibzui. Părea să fi fost contaminat de febrilitate; el voia să vadă care este situaţia cu muntele cuprifer, cu contractul, cu analizele de rocă; rocile conţineau cupru în stare aproape nativă, cupru negru – trebuia să facă ceva cu el, nu avea voie să se demobilizeze iarăşi.

– Motivul venirii mele este să pun la punct afacerea asta, îi spuse lui Isak. Intenţionez să aduc aici oameni mulţi şi să pun bazele unei exploatări mari. Tu ce părere ai?

Lui Isak i se făcu iar milă de el, aşa încât nu îl contrazise cu nimic.

– Este ceva ce te priveşte şi pe tine, continuă Geißler. Vor veni oameni mulţi aici, va fi multă agitaţie şi larmă şi dinamitări... nu ştiu dacă o să-ţi convină. Pe de altă parte, însă, ţinutul va fi puţin înviorat, iar tu îţi vei putea desface bine produsele lactate. Poţi cere orice preţ pe ele.

– Da, spuse Isak.

– Să nu mai vorbim despre faptul că îţi revin procente serioase din rezultatele exploatării: O să primeşti bani mulţi, Isak. Isak răspunse:

– Mi-aţi dat deja prea mult...

Geißler părăsi gospodăria în dimineaţa următoare, îndreptându-se spre est, spre Suedia. Isak se oferi să-l conducă, dar el refuză scurt: Nu, mulţumesc! Isak simţi o strângere de inimă văzându-l cum pleacă singur şi sărac. Inger îi pregătise un pachet mare cu merinde de drum, îi preparase chiar şi vafele, care, după părerea ei, nu erau suficient de bune aşa, goale; ea ar fi vrut să-i dea şi o sticlă cu smântână şi nişte ouă; dar Geißler nu era dispus să care atâtea. Inger regretă foarte mult.

Desigur că lui Geißler îi venea greu să plece de la Sellanraa fără să-şi plătească şederea, aşa cum obişnuia să facă. De aceea vorbi ca şi cum ar fi dat deja o bancnotă mai mare, spunându-i micuţei Leopoldine:

– Şi acum iată ceva şi pentru tine. Poftim! Şi îi dărui tabachera, tabachera sa de argint!

– Poţi să o speli şi să păstrezi ace în ea. Ce-i drept, nu este chiar potrivită pentru aşa ceva. Dacă aş putea da o fugă până acasă ţi-aş da altceva, mai am tot felul de lucruri...

Instalaţia de irigaţie era în funcţiune după plecarea lui Geißler şi aşa rămase, mergând zi de zi, săptămână de săptămână; ea înverzi ogoarele, ajută cartofii să se lege, ajută grâul să formeze spice şi boabe.

Locuitorii celorlalte aşezări veniră, pe rând, să admire minunea. Apăru şi Axel Ström, proprietarul din Maaneland, care era holtei şi nu dispunea de o mână de ajutor din partea unei femei, descurcându-se singur eu toate. Veni, deci, şi el. Era ceva mai bine dispus astăzi şi povesti că i se promisese o fată care să-l ajute în timpul verii, scăpase prin urmare de grija asta! El nu spuse cine este fata, şi nici Isak nu-l întrebă nimic; de fapt era vorba despre Barbro a lui Brede, ea îi fusese promisă, nu-l va costa decât preţul telegramei expediate la Bergen. Ei bine, Axel plăti costul telegramei, deşi era un om extrem de strâns la pungă, ba chiar zgârcit.

Sistemul de irigaţie îl determinase pe Axel să vină la Sellanraa; el îl examină de la un capăt la celălalt, arătându-se foarte interesat. Proprietatea sa nu era străbătută de un râu mai mare, totuşi avea şi el un pârâiaş; de asemenea, nu dispunea de scânduri pentru jgheaburi, deci voia doar să sape nişte şanţuri, va merge şi aşa. Ce-i drept, ogoarele sale, aşezate mai jos, nu erau chiar atât de pârjolite, dar dacă seceta dăinuia, va trebui să recurgă şi el la irigaţii. După ce examină tot ce voise să vadă, îşi luă rămas-bun. Isak şi Inger îl poftiră să intre în casă, el spuse însă că nu e timp, voia să înceapă în aceeaşi seară cu săpatul; apoi plecă.

Era clar că nu putea fi comparat cu Brede!

Ah, Brede avea acum pretextul să cutreiere ţinutul mlăştinos ca să povestească despre sistemul de irigaţii şi miracolul de la Sellanraa. Aşa este, nu-i bine să fii prea zelos în gospodăria ta, spunea el. Uite la Isak: a săpat atâtea şanţuri pentru asanarea terenului mlăştinos, încât acum a fost constrâns să recurgă la irigaţii.

Deşi Isak era un om foarte răbdător, simţea de multe ori dorinţa de a se descotorosi de flecarul ăsta stabilit în apropiere de Sellanraa. Brede era obligat să supravegheze linia telegrafică, deoarece fusese angajat, cu acte în regulă, pentru asta. Dar autorităţile trebuiseră să-i trimită deja de mai multe ori un avertisment din cauza neglijenţei sale; şi iată că această funcţie i se oferi din nou lui Isak. Nu, Brede nu era preocupat de telegraf, ci de minereurile din munţi; căutarea lor devenise o adevărată obsesie, o idee fixă.

Se întâmpla de multe ori în ultima vreme ca să apară la Sellanraa povestind că găsise comoara. El dădea din cap declarând:

– Nu vreau să spun nimic deocamdată, dar am descoperit ceva cu totul deosebit, trebuie să recunosc.

El pierdea timpul şi îşi irosea energia pentru nimic şi iarăşi nimic. Când revenea, obosit, acasă, arunca pe jos un sac cu mostre de rocă, pufăia şi gâfâia după o activitate atât de extenuantă, susţinând că nimeni nu munceşte atât de mult ca el pentru a-şi asigură subzistenţa. Semăna ceva cartofi în pământul mlăştinos, cosea iarba care creştea de la sine în jurul casei şi cam la atât se limita toată activitatea sa de plugar. Brede o apucase pe o cale greşită şi era de prevăzut că lucrurile nu se vor termina cu bine pentru el. Acoperişul de turbă era deja deteriorat, iar scara de la uşa bucătăriei putrezise din cauza apei care se infiltra mereu de pe streaşină; o tocilă mică zăcea, neîntrebuinţată, la pământ, iar cotiga stătea în continuare afară, în aer liber.

Norocul lui Brede era că el nu se sinchisea deloc de asemenea fleacuri. Dacă îi vedea pe copii jucându-se cu tocila, nu spunea nimic, ba uneori îi mai dădea şi el un brânci. Un om superficial şi labil, lipsit de seriozitate şi uşuratic, un caracter slab care nu avea simţul răspunderii, în schimb găsea mereu soluţii pentru a-şi asigura traiul zilnic, chiar dacă în condiţii precare; în felul acesta, el şi ai săi trăiau de la o zi la alta, totuşi trăiau cumva. Bineînţeles, însă, că negustorul nu-l putea credita la infinit pe Brede cu familia sa; i-o spusese de repetate ori, iar acum începuse să ridice tonul. Brede admise că negustorul are dreptate şi promise să-şi achite datoriile; îşi va vinde pământul, poate va primi o sumă frumuşică pentru el, iar cu banii obţinuţi îşi va achita datoriile.

Da, Brede voia acum să vândă totul, chiar dacă în pierdere – în fond ce să facă el cu această proprietate! Îl trăgea inima jos, în sat, la superficialitate, bârfe şi la prăvălie – asta era dorinţa lui, în loc să muncească aici liniştit, în loc să fie activ şi să renunţe la lumea mare. Ah, cum să poată da uitării sărbătorile Crăciunului cu pomul plin de lumânări, cum să dea uitării ziua naţională din şaptesprezece mai sau bazarul de binefacere din clădirea primăriei! Îi făcea o plăcere nebună să stea la taifas, să afle toate noutăţile – cu cine să se poată întreţine în ţinutul acesta mlăştinos? Inger din Sellanraa manifestase câtva timp interes pentru aşa ceva, acum însă se schimbase, devenind iar scumpă la vorbă. Şi, de altfel, stătuse la închisoare, în timp ce el era un om cu o funcţie publică, deci nici nu se cădea să stea la poveşti cu ea.

În realitate, *el* se autoexclusese atunci când luase hotărârea de a părăsi satul. Acum constata, cu invidie, că pretorul îşi angajase alt aprod, iar doctorul avea alt vizitiu; *el* îi părăsise pe oamenii care avuseseră nevoie de ajutorul său; aceştia se descurcau acum fără el, din moment ce nu mai era disponibil. Dar ce mai aprod şi ce mai vizitiu! De fapt, el – Brede – ar trebui adus înapoi, în sat, cu o trăsură trasă de cai!

Mai era şi Barbro; în fond, de ce încercase Brede să-i facă rost de un loc de muncă la Sellanraa? Păi, procedase aşa după ce se sfătuise cu soţia sa. Dacă totul mergea bine existau perspective de viitor pentru fată, ba poate chiar pentru toată familia Brede. Slujba de menajeră la cei doi contabili din Bergen nu era rea, deşi Dumnezeu ştie ce salariu primea Barbro de la ei. Este adevărat că fata era frumuşică şi îşi cunoştea interesele... poate că aici avea mai multe şanse. Căci la Sellanraa erau doi feciori! Când Brede îşi dădu seama că de acest proiect nu se alege nimic, concepu altul. Ah, în fond nu era o afacere să te încuscreşti cu Inger, cu o fostă puşcăriaşă, mai existau şi alţi flăcăi, în afară de cei din Sellanraa. Iată-l, de exemplu, pe Axel Ström. Acesta avea o fermă şi o casă, era un om care muncea din greu şi punea un ban deoparte cumpărând încetul cu încetul vite şi alte lucruri, dar nu avea nici soţie, nici alt ajutor femeiesc. Pot să te asigur că dacă o iei pe Barbro vei avea parte de tot ajutorul de care ai nevoie! îi spusese lui Axel. Şi iată şi fotografia ei, mai spusese.

Trecură câteva săptămâni şi în cele din urmă sosi şi Barbro. Axel era ocupat până peste cap cu fânul, trebuia să cosească noaptea, să întoarcă fânul în timpul zilei şi să facă totul singur; şi iată că acum sosi Barbro. Ea apăru ca un adevărat har ceresc, dovedind că ştie să pună mâna şi să muncească; ea frecă vesela, spălă obiectele de îmbrăcăminte, găti, mulse animalele şi dădu o mână de ajutor şi afară, la strânsul fânului; da, ajută la cărarul acasă al fânului, nedându-se înapoi de la nimic. Axel se hotărî să-i dea o simbrie bună, oricum el era în câştig.

Văzută pe viu, Barbro nu mai avea nimic din fotografia unei cucoane frumoase. Ea era înaltă şi zveltă, avea o voce uşor voalată, dădea dovadă de maturitate şi avea experienţă în multe privinţe, deci nu era câtuşi de puţin o fetişcană care de-abia îşi primise prima cuminecătură. Axel nu pricepea din ce cauză faţa ei era atât de îngustă şi jigărită.

– De fapt, ar trebui să te ştiu după aspectul exterior, dar nu semeni deloc cu fotografia ta.

– Din cauza călătoriei, spuse ea. Da, şi din cauza aerului de la oraş.

Într-adevăr, nu trecu multă vreme şi Barbro redeveni rotunjoară şi frumoasă; ea spuse:

– Crede-mă că şi călătoria şi aerul de la oraş te slăbesc! Ea făcu aluzie şi la toate primejdiile care te pândesc la Bergen – trebuie să fii foarte atentă! În timp ce continuau să stea de vorbă, mai spuse şi că Axel ar trebui să se aboneze la un ziar, la un ziar din Bergen, ca să poată şi ea urmări ce se mai întâmplă în lume. Căci se obişnuise cu lectura, cu teatrul, cu muzica, iar aici se simţea foarte izolată, mai spuse Barbro.

Deoarece Axel Ström avusese noroc găsind acest ajutor pentru lunile de vară, se abonă la ziar şi suportă şi prezenţa familiei Brede care venea acum foarte des la el, mâncând şi bând pe socoteala lui. Dar voia să-i facă o bucurie slujnicei sale, căci nu-şi putea imagina ceva mai plăcut ca serile de duminică în care Barbro cânta cu vocea ei uşor voalată, acompaniindu-se la chitară; Axel era profund impresionat de toate cântecele astea frumoase şi necunoscute şi de faptul că avea pe cineva lângă el, în gospodăria asta izolată de lume.

Este adevărat că în decursul verii avu ocazia să cunoască şi alte manifestări de-ale lui Barbro; totuşi, în linii generale, era mulţumit. Ea nu era lipsită de capricii, şi avea uneori o limbă ascuţită, chiar prea ascuţită. Iar în acea duminică seară, când Axel trebuise neapărat să coboare în sat, la negustor, Barbro nu ar fi avut voie să părăsească vitele şi casa lăsând, pur şi simplu, totul baltă. Motivul fusese un mic conflict. Şi unde plecase? Doar acasă, la Breidablick, dar... cu toate acestea! Când Axel se întoarse, în toiul nopţii, acasă, Barbro nu era nicăieri, el hrăni şi adăpă animalele, mâncă şi apoi se culcă. Barbro apăru spre dimineaţă.

– Am vrut doar să văd cum este când calci, în casă, pe duşumele de scândură, spuse ea cu maliţiozitate.

Axel nu avea ce să riposteze, căci coliba sa era din turbă, cu pământ pe jos; totuşi spuse că dispunea de scânduri, aşa că va avea şi el, la un moment dat, o casă cu duşumele de scândură! Barbro păru să regrete totul, ea nu era o fată rea; deşi era duminică, se duse repede în pădure, aduse crengi de ienupăr şi acoperi cu ele duşumeaua de pământ.

Iar din moment ce ea se comporta atât de frumos şi era atât de bună, el trebui să-i dăruiască acum baticul frumos pe care i-l cumpărase, în seara precedentă, de la negustor; iniţial intenţionase să îl păstreze până când obţinea, în schimbul lui, ceva mai palpabil. Baticul îi plăcu foarte mult lui Barbro, ea îl încercă de îndată, ba chiar îl întrebă pe Axel, dacă este de părere că îi vine bine. Da, desigur, foarte bine, dar putea să-şi tragă pe cap raniţa lui şi tot bine o să-i vină. Barbro începu să râdă şi se strădui să fie, şi ea, amabilă spunând:

– Prefer să merg cu baticul ăsta la biserică şi la cuminecătură decât să-mi pun pălăria pe cap. La Bergen toată lumea purta pălărie, da, cu excepţia slujnicelor obişnuite, care veneau de la ţară.

Restabiliseră, deci, relaţiile de prietenie!

Când Axel îi dădu ziarul pe care îl luase în primire la poştă, Barbro se aşeză imediat să citească, dornică să afle ultimele noutăţi din lumea de afară; de exemplu, citi despre o spargere la un bijutier din strada Strandului, despre o încăierare între ţigani, despre cadavrul unui copil adus de apele fiordului până în centrul

oraşului; era înfăşurat într-o cămaşă veche, tăiată sub mâneci. Oare cine să fi aruncat copilul în apă? întrebă Barbro. Din obişnuinţă, mai citi şi lista preţurilor de la piaţă.

Şi timpul trecea.

16

La Sellanraa aveau loc înnoiri radicale.

De fapt, în comparaţie cu prima perioadă totul devenise de nerecunoscut. Vedeai tot felul de acareturi, un joagăr şi o moară, iar terenurile aride fuseseră transformate în ogoare bine lucrate şi roditoare. Şi mai erau multe în perspectivă. Dar cea mai mare transformare o înregistrase Inger care îşi redobândise destoinicia şi echilibrul interior.

Criza din ultima vară nu reuşise să înfrângă dintr-o dată superficialitatea ei, ea suferi la început câteva recidive, căci se surprindea că ar dori să vorbească despre închisoare şi despre domul din Trondheim. În fond, fleacuri nevinovate! Inger scoase inelul din deget şi îşi lungi fustele scurte care îi dezveliseră cu atâta largheţe pulpele. Ea deveni mai interiorizată, viaţa se linişti în gospodărie, numărul de vizitatori scăzu, fetele şi femeile din sat veneau mai rar din cauză că Inger nu-şi mai făcea de lucru cu ele.

Un om care trăieşte într-un ţinut pustiu nu are timp de prostii şi glume, fericirea nu rezidă în distracţii.

În ţinutul pustiu fiecare anotimp îşi are miracolele sale; permanente şi imuabile sunt sunetele întunecate şi incomensurabile care vin din înaltul cerului şi de pe pământ, senzaţia că eşti înconjurat de ele din toate părţile, întunericul pădurilor, tandreţea copacilor. Totul este apăsător şi în acelaşi timp blând, nici un gând nu pare imposibil. La nord de Seltanraa se găsea un iaz mic de tot, o baltă de mărimea unui acvariu. Peşti minusculi, care nu creşteau niciodată mai mari, înotau voioşi în apă, murind apoi fără să fi fost de nici un folos, Doamne-Dumnezeule, absolut de nici un folos! Inger se opri într-o seară aici trăgând cu urechea la

talăngile vacilor. Ea nu auzi nimic căci era înconjurată de o tăcere mormântală, dar i se păru deodată că aude un cântec care vine din acvariu: sunete slabe, de-abia perceptibile, ca un ecou vag. Era cântecul peştilor minusculi.

Sellanraa avea o poziţie avantajată, oamenii de acolo vedeau, primăvara şi toamna, stolurile de gâşte sălbatice care treceau în zbor deasupra ţinutului, putând auzi şi ţipetele păsărilor sus, în văzduh – ca o vorbărie încâlcită. După care aveai impresia că totul se opreşte în loc până trece stolul. Oare oamenii nu se simţeau cuprinşi de o senzaţie de neputinţă? Ei se întorceau la muncile lor dar trăgeau mai întâi adânc aer în piept – căci fuseseră atinşi de o adiere care venea din lumea de dincolo.

Oamenii trăiau, în toate anotimpurile, în mijlocul unor miracole. Iarna stelele şi aurora boreală, o boltă cerească învăpăiată, un incendiu acolo sus, la Dumnezeu. Câteodată, nu foarte des şi nu în mod obişnuit, mai auzeau şi tunete – mai ales toamna; oamenii şi animalele se simţeau atunci apăsaţi de o atmosferă sumbră şi solemnă. Animalele care păşteau pe pajiştea apropiată se înghesuiau unele într-altele rămânând aşa. Oare la ce trăgeau cu urechea? Aşteptau sfârşitul? Iar oamenii din ţinutul pustiu oare ce aşteptau atunci când, la auzul tunetelor, se opreau în loc, cu capetele plecate?

Primăvara – da, primăvara cu agitaţia şi neastâmpărul şi extazul ei; apoi toamna! Ea schimba dispoziţia oamenilor. Aceştia erau de multe ori cuprinşi de teamă în întuneric căutându-şi refugiul în rugăciunea de seară, deveneau vizionari şi vedeau tot felul de semne prevestitoare. Uneori ieşeau afară într-o zi de toamnă ca să aducă ceva înăuntru – bărbaţii, poate, lemne, iar femeile vitele care umblau bezmetice după ciuperci – şi reveneau cu inima copleşită de taine. Oare călcaseră, fără să vrea, pe o furnică, lipindu-i jumătatea posterioară a corpului de cărare, aşa încât jumătatea anterioară nu mai putea înainta? Sau se apropiaseră prea tare de cuibul vreunei găinuşe, iar pasărea-mamă se înălţase în zbor, şuierând şi fâlfâind din aripi? Nici măcar ciupercile mari, numite pita-vacii, nu erau lipsite de importanţă. Nu este adevărat că omul păleşte şi înţepeneşte când se uita la ele. O

ciupercă pita-vacii nici nu înfloreşte şi nici nu se urneşte din loc, dar are un aspect copleşitor, este uriaşă, seamănă cu un plămân care, dezvelit şi lipsit de protecţia trupului, duce o viaţă proprie.

Inger căzu, în cele din urmă, în melancolie, ţinutul pustiu o apăsa, ea deveni religioasă. Ar fi putut oare să evite aşa ceva? Nici un locuitor al unor ţinuturi neumblate nu reuşeşte să se sustragă acestei evoluţii. viaţa de aici nu se caracterizează doar prin ambiţii efemere şi lumeşti, ci şi prin multă evlavie şi frică de Dumnezeu, precum şi prin superstiţii. Inger credea probabil că era mai îndreptăţită decât alţii să se teamă de pedeapsa cerului, aceasta nu o va ocoli, ea ştia că Dumnezeu trece, pe înserate, prin ţinutul pustiu şi că are ochi foarte buni – el o va găsi oriunde s-ar afla. În viaţa ei de zi cu zi nu avea ce mare lucru să schimbe. Ah da, putea să ascundă inelul de aur pe fundul sipetului, putea să-i scrie lui Eleseus îndemnându-l să se pocăiască şi el; dar, în afară de aceasta, nu avea ce altceva să facă decât să muncească onest şi conştiincios, fără să se cruţe. Ba da, mai putea face ceva! Să îmbrace haine cât mai modeste, nepermiţându-şi decât duminicile o panglică îngustă, albastră, în jurul gâtului, pentru ca să existe totuşi, o deosebire între zilele de lucru şi ziua Domnului. Această sărăcie lipsită de autenticitate şi de necesitate era expresia unui fel de filosofie a autoumilinţei, a stoicismului. Panglica de mătase albastră nu mai era nouă, ea fusese desprinsă de pe o scufiţă care îi devenise prea mică Leopoldinei; era cam decolorată şi, sincer vorbind, chiar puţin murdară – acum urma să servească drept umilă podoabă la rochia de duminică a lui Inger. În realitate, ea exagera, imitând sărăcia din colibe şi afişând o falsă sărăcie – oare meritul ei ar fi fost mai mare dacă ar fi fost constrânsă să se îmbrace sărăcăcios? Dar, în fond, lăsaţi-o pe Inger, are şi ea dreptul la pace şi linişte!

Ea exagera şi în alte privinţe, muncind mai mult decât ar fi fost necesar. În gospodăria asta existau doi bărbaţi; totuşi Inger aştepta ca ei să plece de acasă şi se apuca să taie lemne cu ferăstrăul; ce rost avea această tortură, această autoflagerare? Ea era o creatură insignifiantă, măruntă, cu calităţi cât se poate de obişnuite, viaţa sau moartea ei nu ar fi fost înregistrate nicăieri în

țară, doar aici, în ținutul pustiu. Aici, era însă aproape măreață, în orice caz impozantă și ea credea că merită pedeapsa pe care și-o autoadministra. Soțul ei îi spuse:

– Am vorbit și cu Sivert: nici nu vrem să auzim ca tu să tai lemnele în locul nostru și să te extenuezi în felul acesta.

– O fac fiindcă așa îmi dictează conștiința, ripostă Inger.

Conștiința? Isak rămase pe gânduri; el nu mai era un tinerel, mintea sa nu umbla prea repede, dar concluziile la care ajungea aveau greutate. Conștiința trebuie să fie ceva foarte puternic, din moment ce reușise să o schimbe în asemenea măsură pe Inger. Indiferent cum ar fi fost, căința lui Inger avea o influență și asupra lui, ea era molipsitoare; Isak deveni, și el, mai interiorizat, mai blând. Iarna era foarte grea, aproape insuportabilă; Isak căuta singurătatea, un ungher unde să se ascundă. Pentru ca să-și cruțe propria pădure cumpărase câteva zeci de bușteni buni din pădurea de stat de lângă granița cu Suedia – el nu voia să-l ajute nimeni la doborâtul acestor copaci, voia să fie singur. Prin urmare îi porunci lui Sivert să rămână acasă și să aibă grijă de mamă-sa, ca să nu se obosească prea tare.

În aceste zile scurte de iarnă Isak pleca pe întuneric în pădure și se întorcea tot pe întuneric acasă. Luna și stelele nu luminau totdeauna cerul, iar urmele lăsate, de dimineață, de pașii săi erau, de multe ori, acoperite de zăpadă, așa încât el se putea cu greu orienta. Și într-o seară i se întâmplă ceva neobișnuit.

Isak parcursese cea mai mare parte a drumului spre casă, era lună plină și el zărea deja Sellanraa pe povârniș; gospodăria era frumoasă, bine construită, dar părea micuță, aproape ca o așezare subpământeană, deoarece se afla sub zăpadă. El va avea acuma iarăși lemn de construcție; Inger și copiii se vor mira, neștiind ce intenționează să facă din acest lemn, neștiind la ce construcție suprapământeană se gândește. Obosit, se așează în zăpadă ca să se odihnească puțin și să nu ajungă acasă atât de extenuat.

În jurul lui domnea o liniște profundă, iar Isak îi mulțumea lui Dumnezeu pentru această liniște și pentru propria lui dispoziție interiorizată, care nu putea fi decât benefică! Isak era fermier, el scrută pământurile pe care mai trebuia să le defrișeze. În gând,

scotea deja bolovanii, avea un talent deosebit pentru lucrările de asanare. Ştia şi că acolo, peste drum, se întinde încă o mlaştină destul de adâncă, aflată pe proprietatea lui. Această mlaştină este plină de minereu, suprafaţa bălţii este acoperită de o pieliţă metalică; va deseca această mlaştină. Din ochi, împărţea deja terenul în parcele căci avea diferite planuri şi intenţii cu ele, voia să le facă verzi şi roditoare. Ah, un pământ fertilizat era un lucru foarte bun, pentru el asta însemna ordine şi dreptate şi chiar desfătare...

El se ridică... Şi iată că nu reuşi să se mai orienteze. Hm? Oare ce se întâmplase? Nimic, doar că se odihnise puţin. Dar ce vedea în faţa lui? O fiinţă, o fantomă, mătase cenuşie – nu, nu era nimic. Se simţi deodată cuprins de o senzaţie ciudată, el făcu un pas mic, şovăitor, înainte, îndreptându-se direct spre o privire, spre o privire căscată, spre doi ochi, în timp ce plopii din apropiere începură să foşnească şi să şopotească. Ştie oricine că plopul are o manieră infamă, neplăcută, de a foşni – în orice caz, Isak nu-şi amintea să fi auzit vreodată un foşnet mai respingător decât cel de acum; simţi un fior rece pe spate; întinse mâna înainte, dar gestul era cât se poate de neputincios; mâna sa nu făcuse încă niciodată un gest atât de neputincios.

Oare ce era acest „ceva" din faţa lui, avea şi un trup sau nu avea? Isak fusese toată viaţa foarte convins că există o forţă divină, iar la un moment dat o şi zărise; totuşi, ceea ce vedea acum nu părea să fie Dumnezeu. Oare Sfântul Duh să arate aşa? De ce se găsea însă acum aici – pe un câmp întins: doi ochi, o privire şi încolo nimic? Venise oare să-l ia, să-i ia sufletul? În acest caz însemna că aşa trebuie să fie; la un moment dat, era firesc să se întâmple şi asta; se va înălţa la cer şi va fi fericit.

Isak aştepta cu înfrigurare să vadă ce se va mai întâmpla; îl trecură fiori; făptura aceasta emana răceală, emana o boare glacială; cu siguranţă că era diavolul! Isak păşea acum pe un teren oarecum cunoscut, nu era deloc imposibil să aibă de-a face cu diavolul; totuşi, ce căuta aici? Cu ce rău îl surprinsese pe Isak? Cu intenţia de a desţeleni pământul arid? Nu se poate ca asta să-i fi provocat supărarea. Isak nu ştia să fi comis alt păcat; el mergea

acasă venind din pădure, era un truditor obosit şi flămând, voia să ajungă la Sellanraa, avea doar intenţii bune.

El încercă iar să facă un pas înainte, un pas mic, dar se dădu imediat înapoi. Văzând că arătarea nu voia să se dea la o parte, Isak se încruntă, de parcă ar fi început să aibă îndoieli. Dacă era vorba despre diavol, n-are decât – nu el întruchipa forţa supremă. Odinioară Luther aproape că îl nimicise, şi multă lume îl alungase făcând semnul crucii în numele lui Christos. Nu că Isak ar fi vrut să sfideze primejdia ca să râdă pe urmă de ea, însă moartea şi fericirea din viaţa de apoi, la care se gândise mai înainte, nu-i mai păreau de actualitate; el renunţă la această idee, se apropie cu doi paşi de arătare făcându-şi semnul crucii şi strigă. În numele lui Iisus!

Hm? Auzindu-şi propria voce, se dezmetici şi zări Sellanraa pe costişă. Plopii nu mai foşneau, cei doi ochi din văzduh dispăruseră.

El nu mai pierdu vremea şi nu mai sfidă primejdia. Iar când ajunse în pragul uşii de la casa sa, îşi drese vocea, uşurat, şi intră în cameră cu capul sus, ca un bărbat, ba chiar ca un erou.

Inger căscă ochii mari întrebându-l din ce cauză este atât de palid.

El nu-i ascunse că îl întâlnise pe diavol.

– Unde? întrebă ea.

– Acolo, peste drum, exact vizavi de noi.

Inger nu părea deloc să-l invidieze. Chiar dacă nu îi adresă cuvinte de laudă, expresia ei nu arăta că ar dori să-i spună o vorbă mai dură sau să-i dea o lovitură. Ah, dimpotrivă, îşi schimbase dispoziţia şi se îmblânzise puţin în ultimele zile, ea era mai apropiată, indiferent care ar fi fost motivele, aşa încât se mulţumi să întrebe:

– A fost chiar diavolul?

Isak dădu din cap şi spuse că, în măsura în care reuşise să-şi dea seama, fusese chiar diavolul.

– Şi cum ai scăpat de el?

– M-am îndreptat spre el în numele lui Iisus, răspunse Isak.

Copleşită, Inger clătină din cap, dar nu reuşi să pună mâncarea pe masă, decât după câtva timp.

– În orice caz, să nu mai mergi singur de tot în pădure! spuse ea.

Inger părea îngrijorată şi asta îi cădea bine lui Isak. El o făcu pe viteazul, declarând că nu are nevoie de însoţitor când merge în pădure; în realitate, însă, se prefăcea, ca să nu o înspăimânte pe Inger mai mult decât necesar. Doar *el* era bărbatul, capul familiei, apărătorul tuturor!

Inger îşi dădu seama de asta şi spuse:

– Da, da, nu vrei să mă sperii, totuşi altă dată ia-l şi pe Sivert cu tine.

Isak zâmbi disprețuitor.

– Poţi să te îmbolnăveşti în pădure şi să te prăpădeşti; cred chiar că în ultima vreme nu te-ai simţit prea bine.

Isak zâmbi iar disprețuitor. El, bolnav? Muncit şi ostenit – asta da; dar bolnav! Inger să binevoiască să nu-l facă ridicol, el este şi rămâne sănătos; mănâncă, doarme şi munceşte, este de-a dreptul sănătos! Un copac doborât se prăvălise o dată asupra lui rupându-i urechea; el ridicase urechea de jos, o pusese la loc, fixând-o cu şapca pe care o ţinuse apoi zi şi noapte pe cap, iar urechea se lipise la locul ei. Dacă se simţea rău, bea lapte fierbinte cu zeamă de lemn dulce şi transpira bine; lemn dulce pe care îl cumpăra de la negustor, un remediu experimentat, angelica din antichitate. Dacă se tăia la mână, urina pe rană şi apoi punea sare pe ea; iar rana se vindeca în câteva zile. Nici un doctor nu a trebuit încă să urce la Sellanraa.

Nu, Isak nu era bolnav. La urma urmei, chiar şi cel mai sănătos om îl putea întâlni la un moment dat pe diavol. Isak nu simţea nici un fel de urmări după aventura periculoasă prin care trecuse, dimpotrivă, parcă aceasta îl revigorase. Spre sfârşitul iernii, când nu mai era mult până la venirea primăverii, bărbatul şi capul familiei începu să se simtă un adevărat erou.

– Mă pricep la asemenea lucruri, ascultaţi-mă de fiecare dată pe mine, la nevoie pot să şi alung necuratul.

În general, zilele erau mai lungi şi mai luminoase; trecuseră şi Paştile, copacii doborâţi fuseseră transportaţi acasă, totul strălucea, oamenii respirau uşuraţi după iarna lungă şi grea.

Inger îşi reveni prima, de fapt îşi recăpătase de mult buna dispoziţie. Oare de ce? Hoho, ea îşi avea motivele ei, rămăsese iarăşi grea, aştepta un capil. Toate se limpezeau în viaţa ei, nici un eşec. Asta era suprema mizericordie după păcatul pe care îl

săvârşise; avea noroc, o urmărea norocul! Chiar şi Isak deveni atent într-o zi şi o întrebă:

– Am impresia că va fi iarăşi ceva, cum de a fost posibil?

– Da, slavă Domnului, va fi desigur ceva! răspunse ea.

Amândoi erau surprinşi. Bineînţeles că Inger nu era prea în vârstă; lui Isak nu i se părea prea bătrână, dar, cu toate acestea, încă un copil... da, da! Micuţa Leopoldine fusese plecată de mai multe ori în decursul anului, pentru câte o perioadă mai lungă, la şcoala din Breidablick, deci ei nu mai avuseseră copii mici în casă; în afară de aceasta, Leopoldine era deja o fată măricică.

Trecură câteva zile; în duminica următoare Isak o porni hotărât spre sat, declarând că va reveni de-abia luni dimineaţa. Nu voia să spună ce planuri are, dar uite că se întoarse însoţit de o slujnică. Aceasta se numea Jensine.

– Ai înnebunit, spuse Inger, nu am nevoie de ea!

Isak răspunse însă că acuma va avea nevoie de o slujnică.

În orice caz, ideea lui Isak era atât de generoasă şi gestul lui atât de bine intenţionat, încât Inger se simţi ruşinată şi emoţionată; slujnica era fiica fierarului; urma să rămână, pentru moment, peste vară aici, iar după aceea se va mai vedea.

– Şi, în plus, i-am telegrafiat lui Eleseus, spuse Isak.

Inger tresări. Să telegrafieze? Isak voia să o omoare cu bunătatea sa? Durerea ei cea mare era de multă vreme faptul că Eleseus trăia în oraş, în oraşul nelegiuit! Ea îi scrisese despre bunul Dumnezeu, explicându-i şi că tatăl său îmbătrâneşte, în timp ce gospodăria devine tot mai mare şi mai grea, iar micul Sivert nu răzbeşte cu toată munca, şi la un moment dat îl va moşteni şi pe unchiul Sivert – pentru orice eventualitate, ea îi trimisese şi banii de călătorie. Dar Eleseus devenise orăşean şi nu se mai simţea atras de viaţa rustică; în răspunsul său întrebă ce era să facă acasă? Să trudească în gospodărie şi să-şi irosească toată ştiinţa şi erudiţia? Zău că nu am chef de aşa ceva, mai scria. Şi dacă îmi mai trimiţi nişte pânză pentru lenjerie nu va trebui să fac datorii, scria el. Da, mama îi trimise pânză pentru lenjerie, îi trimise chiar de suspect de multe ori pânză pentru lenjerie; de-abia după ce deveni religioasă i se deschiseră dintr-o dată ochii şi îşi dădu seama că Eleseus vinde pânza pe sub mână, cheltuind banii pe altceva.

Şi tatăl îşi dădu seama de asta. Nu scoase însă un cuvânt, deoarece ştia că Eleseus este lumina ochilor mamei sale, că ea plânge din cauza lui fiind foarte îngrijorată; cu toate acestea, bucăţile de pânză dispăreau una după alta. Isak era sigur că nimeni pe lume nu poate purta atâta lenjerie. Ţinând cont de toate astea, Isak, ca bărbat şi cap al familiei, se simţi iarăşi obligat să intervină. O asemenea telegramă expediată de la negustor costa enorm de mult, dar, pe de o parte, ea va avea un efect uriaş asupra fiului său, pe de altă parte era şi pentru Isak ceva cu totul ieşit din comun să-i poată vorbi lui Inger, după întoarcerea lui, despre această telegramă. În drum spre casă el căra în spinare cufărul slujnicei simţindu-se tot atât de mândru şi de misterios ca în ziua când îi adusese lui Inger inelul de aur...

Urmă o perioadă minunată, Inger nu ştia ce lucruri bune şi folositoare să mai facă. Întocmai ca în vremurile de odinioară, îi spunea de multe ori soţului ei: Ţie îţi reuşeşte orice! Şi cu altă ocazie: Munceşti prea mult! Şi iarăşi cu altă ocazie; Nu, acuma trebuie să vii acasă şi să mănânci, ţi-am preparat vafele! Ca să-i facă o bucurie, îl întrebă: Aş vrea să ştiu ce planuri ai cu bârnele astea, ce mai vrei oare să construieşti?

– Încă nu ştiu nici eu prea bine, răspundea el dându-şi importanţă.

Atmosfera era aceeaşi ca odinioară, în vremurile bune. Iar după naşterea copilului – o fetiţă, o fetiţă mare şi frumoasă – Isak ar fi trebuit să aibă o inimă din piatră, sau să fie un câine dacă nu i-ar fi mulţumit lui Dumnezeu! De fapt, ce voia să construiască? Asta ar fi fost o temă pentru Oline, ea ar fi putut bârfi în voie: o anexă la casă, încă o odaie! Aşa este, familia din Sellanraa se înmulţise, ei aveau acum şi o slujnică, aşteptau reîntoarcerea lui Eleseus şi sosise şi o fetiţă nou-nouţă – vechea odaie trebuia transformată în dormitor, nu exista altă soluţie.

Fireşte că Isak i se destăinui până la urmă şi lui Inger, ea era atât de curioasă să ştie; şi deşi poate că aflase deja secretul de la Sivert – cei doi şuşoteau de multe ori unul cu altul – Inger se arătă surprinsă şi îşi ridică braţele exclamând:

– Vorbeşti serios?

Iar el răspunse stând să plesnească de mulţumire:

– Din moment ce tu vii mereu cu câte un copil nou, unde să-i adăpostesc pe toți?

Bărbații mergeau acum în fiecare zi să spargă și să care pietre pentru fundament. Ei se situau deja, mai mult sau mai puțin, pe plan de egalitate în această activitate; unul era tânăr și solid, având un trup vânjos, o mână sigură și sesizând rapid ce trebuia să facă și care erau pietrele cele mai potrivite; celălalt, mai bătrân, era încă rezistent și avea brațe lungi, mânuind cu precizie barosul. După câte un tur de forță, se relaxau câtva timp la o șuetă glumeață, dar rezervată.

– Brede vrea să-și vândă ferma, începu tatăl.

– Da, răspunse fiul.

– Aș vrea să știu cât cere pe ea.

– Da, oare cât?

– N-ai auzit nimic?

– Nu, adică ba da, două sute.

Tatăl chibzui câtva timp, apoi întrebă:

– Ce părere ai, asta de aici ar fi potrivită ca piatră de temelie?

– Depinde, să vedem dacă reușim să o fasonăm, răspunse Sivert ridicându-se imediat; el îi întinse tatălui ciocanul de planare și luă barosul. Roșu la față și înfierbântat, își luă avânt și lovi cu putere cu barosul, își luă iar avânt și mai lovi o dată, de douăzeci de ori una după alta, douăzeci de trăsnete! El nu se cruță nici pe sine nici barosul, era o muncă grea, cămașa îi ieși din pantaloni dezvelindu-i abdomenul, el se ridica în vârful picioarelor la fiecare lovitură, pentru a conferi un plus de forță barosului. Douăzeci de lovituri!

– Ia să vedem! strigă tatăl. Fiul se opri în loc și întrebă:

– L-am fisurat?

Amândoi se aplecară examinând blocul de stâncă, examinându-l pe individul, pe ticălosul ăsta care nici măcar nu se fisurase.

– Hai să încerc și eu cu ciocanul meu, spuse tatăl ridicându-se. O muncă și mai dură executată cu forță, ciocanul se încălzi, oțelul cedă, „pana" cu care scria Isak se toci.

– Se desprinde de mâner, spuse el referindu-se la ciocanul de planare și încetând să mai izbească. Nu mai pot nici eu, adăugă apoi. Hoho, nu voia să spună că nu-l mai țin puterile!

Ah, tatăl ăsta, acest şlep, urâţel dar plin de răbdare şi bunătate – el voia să-i lase fiului său plăcerea de a da lovitura de graţie şi de a fisura blocul stâncos. Iată-l, în fine, despicat în două.

– Da, îţi ai şiretlicurile tale, spuse tatăl. Hm! S-ar putea face ceva la Breidablick.

– Aşa cred şi eu.

– Dacă s-ar săpa în terenul mlăştinos o serie de şanţuri, iar pământul ar fi arat aşa cum trebuie...

– Ar trebui pusă la punct şi casa, ah, ar fi nevoie de multă muncă, dar...

– Şi ce ziceai, ai aflat dacă mama vrea să meargă duminică la biserică?

– Da, parcă spunea ceva în acest sens.

– Aşa. Hai, vino acum, trebuie să căutăm un prag frumos de piatră pentru noua anexă. N-ai descoperit încă ceva potrivit?

– Nu, răspunse Sivert.

Apoi îşi continuară activitatea.

După câteva zile Isak şi Sivert ajunseră la concluzia că aveau suficientă piatră. Era vineri seara, ei se aşezară să-şi tragă sufletul şi începură iarăşi să stea de vorbă.

– Hm! Ce părere ai? începu tatăl. Ar fi cazul să ne gândim puţin la Breidablick?

– De ce? întrebă Sivert. Ce să facem acolo?

– Nu ştiu nici eu... Şcoala se găseşte acolo, iar Breidablick este chiar la mijloc...

– Da, şi? întrebă fiul.

– Nu ştiu ce aş putea face cu această gospodărie; n-ai ce să faci cu ea.

– Te-ai gândit să o cumperi? întrebă Sivert.

– Nu. M-am gândit la Eleseus, dacă nu ar avea *el* chef să lucreze acolo, răspunse tatăl.

– Eleseus?

– Da, dar nu ştiu.

Căzură amândoi pe gânduri. Apoi tatăl adună uneltele de lucru, le luă în spinare şi o porni spre casă.

– Cred că ar fi bine să vorbeşti cu el despre asta, spuse Sivert în cele din urmă.

Tatăl încheie discuţia cu cuvintele:

– Uite că n-am găsit nici astăzi o placă mai frumoasă pentru pragul uşii.

Ziua următoare era sâmbătă şi trebuiră să plece dis-de-dimineaţă de acasă ca să ajungă la timp, cu copilul, dincolo de munţi. O luară şi pe Jensine, slujnica, ea fiind una dintre naşe. Pe ceilalţi naşi urmau să îi caute dincolo de munţi, printre rudele lui Inger.

Inger arăta foarte bine, îşi cususe o rochie frumoasă din stambă albastră, cu guler şi manşete albe. Copilul avea o hăinuţă albă împodobită doar jos, la tiv, cu o panglică de mătase albastră – era un copil cu totul deosebit, care zâmbea şi gângurea deja, trăgând cu urechea când bătea pendula. Numele fusese ales de tată. Asta era prerogativa lui şi el era hotărât să facă uz de ea – ascultaţi-mă pe mine şi o să fie bine! El oscilase între Rebekka şi Jakobine, care aveau, ambele, ceva de-a face cu Isak; în cele din urmă se dusese la Inger şi o întrebase cu teamă:

– Hm! ce-ai zice de Rebekka?

– Ah da, răspunse Inger.

Văzând că ea este de acord, Isak deveni iar bărbat şi spuse foarte hotărât:

– Dacă e să-i dăm un nume acesta va fi Rebekka. Garantez că aşa va fi!

Bineînţeles că voia să meargă şi el la biserică, în parte fiindcă aşa se cuvenea, în parte pentru ca să ducă în braţe copilul – micuţa Rebekka trebuia să aibă o suită onorabilă. El îşi potrivi barba şi îşi puse o cămaşă roşie, ca pe vremea când era tânăr, ce-i drept, era vară şi foarte cald, totuşi îmbrăcă un costum nou şi frumos de iarnă. Dar Isak nu era un om risipitor şi uşuratic, din care cauză încălţă, în vederea acestui drum peste munţi, o pereche din legendarele sale cizme de şapte mile, ca în basme.

Sivert şi Leopoldine rămaseră acasă, să aibă grijă de animale. Isak şi ai lui trecură lacul cu barca – o mare uşurare în comparaţie cu vremea când trebuiau să parcurgă drumul pe jos, de-a lungul ţărmului. Când ajunseră la mijlocul lacului, iar Inger voi să-i dea să sugă micuţei, Isak zări ceva strălucitor atârnat de o aţă în jurul gâtului ei. Oare ce să fie? De-abia în biserică observă că ea îşi trăsese pe deget inelul de aur. Ah, Inger asta! Nu reuşise să se depăşească şi să renunţe la inel!

17

ELESEUS se întoarse la Sellanraa.

Lipsise mai mulţi ani de acasă, îl depăşea acum pe tatăl său în înălţime, avea mâini lungi, albe şi o mustăcioară mică, neagră. Nu făcu pe grozavul, dându-şi toată silinţa să pară natural şi bine dispus; mamă-sa era uimită, dar se bucură văzându-l aşa. El împărţea cu Sivert iatacul, cei dai fraţi se înţelegeau foarte bine şi făceau multe pozne de care se amuzau copios. Fireşte că Eleseus trebui să dea o mână de ajutor la construirea anexei şi se simţi foarte curând obosit şi extenuat, fiindcă nu era obişnuit cu munca fizică. Situaţia deveni critică atunci când Sivert trebui să-şi întrerupă activitatea, lăsându-l pe Eleseus singur cu tatăl său – da, bietul Isak avu parte mai degrabă de ponoase decât de foloase.

De fapt, unde plecase Sivert? Oline apăruse într-o bună zi, aducând de dincolo de munţi vestea că unchiul Sivert se află pe patul de moarte! Nu trebuia micul Sivert să plece imediat la el? Ce situaţie! Dorinţa unchiului Sivert de a-l avea alături pe nepot nici că ar fi putut pica într-un moment mai nepotrivit; totuşi n-aveai ce-i face.

Oline spuse:

– Nici n-am avut timp să preiau mesajul, nu, câtuşi de puţin, dar deoarece îi iubesc pe toţi copiii de aici, şi mai ales pe micul Sivert, am vrut să-l ajut să intre în posesia moştenirii sale.

– Unchiul Sivert e chiar aşa de grav bolnav?

– Ah, Doamne-Dumnezeule, slăbeşte văzând cu ochii!

– A căzut la pat?

– La pat! Doamne-Dumnezeule, n-ar trebui să vorbiţi cu atâta uşurătate despre moarte: Sivert nu mai sălăşluieşte pe acest tărâm.

Auzind cuvintele Olinei, ei ajunseră, fără doar şi poate, la concluzia că zilele unchiului Sivert erau numărate, iar Inger îl îndemnă pe micul Sivert să se grăbească, să plece imediat.

Dar pungaşul şi pişicherul de unchiul Sivert nu era nicidecum pe moarte, nici măcar nu zăcea tot timpul la pat. Micul

Sivert găsi, la sosirea sa, o harababură de nedescris în mica gospodărie total delăsată; muncile de primăvară nu fuseseră făcute, îngrăşămintele de iarnă nu ajunseseră încă acolo unde trebuie; iar moartea nu părea deloc iminentă. Este adevărat că unchiul Sivert era deja un om bătrân, trecut de şaptezeci de ani, părea destul de decrepit, bântuind pe jumătate dezbrăcat prin casă, stând de multe ori în pat şi trebuind să recurgă la ajutorul altora pentru o serie de lucruri; de exemplu, năvodul pentru scrumbii care stătea atârnat în hambar, fiind prost adăpostit acolo, necesita reparaţii. Ah da, totuşi unchiul nu era câtuşi de puţin pe patul de moarte, mânca încă peşte în saramură şi trăgea din pipă.

După o jumătate de oră, Sivert se lămurise şi voi să plece de îndată acasă.

– Acasă? întrebă bătrânul.

– Da, construim o anexă la casă şi tata are nevoie de ajutorul meu.

– Aşa? spuse bătrânul, dar Eleseus nu este acolo?

– Ba da, dar el nu este obişnuit cu astfel de munci.

– Păi, atunci de ce ai venit?

Sivert îi relată despre mesajul adus de Oline.

– Pe moarte? întrebă unchiul. A spus că sunt pe moarte? Fir-ar al dracului!

– Hahaha! râse Sivert.

Profund jignit, bătrânul îşi privi nepotul şi spuse:

– Îţi baţi joc de un muribund, deşi ai primit la botez numele meu!

Sivert era prea tânăr ca să poată afişa o mină mâhnită, el nu dăduse niciodată doi bani pe unchiul acesta, iar acum voia să plece acasă.

– Deci şi tu ai crezut că sunt pe moarte, şi ai venit în mare grabă aici, spuse bătrânul.

– Oline a afirmat asta, repetă Sivert.

După câteva clipe de tăcere unchiul făcu următoarea propunere:

– Dacă îmi cârpeşti năvodul din hambar, îţi arăt ceva.

– Aşa, spuse Sivert, dar ce anume?

– Ah, nu te priveşte, mârâi unchiul culcându-se în pat. Tratativele necesitau timp. Sivert nu prea ştia ce să facă. Ieşi afară şi se uită în jurul său: totul era părăginit, o harababură de nedescris; era

o inepție să te apuci de ceva. Când reveni în casă, unchiul se ridicase din pat și ședea lângă sobă.

– Vezi asta aici? spuse el arătând o casetă din lemn de stejar așezată pe jos, între picioarele sale. Era caseta cu bani. În realitate era vorba despre un fel de cufăr cu mai multe despărțituri pentru sticle, cu care funcționarii și alți oameni mai sus-puși porneau, pe vremuri, în călătorie. În despărțituri nu se găseau acum sticle; fostul casier comunal păstra acolo diferite socoteli și bani. Ah, cufărul ăsta! Conform legendei, adăpostea comorile unei lumi întregi; oamenii din sat obișnuiau să spună: De-aș dispune de banii pe care îi are Sivert în cufărul său!

Unchiul Sivert scoase din cufăr o hârtie și spuse cu o voce solemnă:

– Cred că știi citi? Citește documentul ăsta!

Micul Sivert nu era un maestru intr-ale cititului și scrisului, nu, nu era deloc; totuși reuși să descifreze că *el* era decretat moștenitorul întregii averi a unchiului.

– Iar acum fă ce dorești, spuse bătrânul punând documentul la locul său, în cufăr.

Sivert nu simți nici o emoție, în fond documentul nu-i comunicase mai mult decât știuse și până acum; el auzise încă din copilărie, de repetate ori, că îl va moșteni cândva pe unchiul său. Ar fi fost cu totul altceva să vadă în cufăr niște obiecte de preț.

– Mai sunt și alte lucruri interesante în cufăr? întrebă.

– Mai multe decât îți poți imagina, răspunse unchiul sec.

El era atât de decepționat și supărat din cauza nepotului său, încât încuie cufărul și se culcă iar în pat. De acolo declară următoarele:

– Am fost, timp de treizeci de ani, împuternicit și stăpân al banilor din comună, nu am nevoie să rog pe nimeni să mă ajute cu ceva. De unde a știut Oline că sunt pe moarte? N-aș putea trimite chiar trei oameni deodată după medic dacă aș vrea? Să nu vă bateți joc de mine! Iar tu, Sivert, n-ai răbdare să aștepți până îmi dau duhul. Un lucru doresc să mai subliniez. Ai citit documentul și ai văzut că acesta se află în caseta mea cu bani; nu vreau să spun mai multe. Dar dacă pleci de aici, trimite-mi-l pe fratele tău Eleseus. Nu a fost botezat după mine, nu poartă numele meu pământesc... totuși, să vină la mine!

În ciuda amenințării incluse în aceste cuvinte, Sivert chibzui bine și apoi spuse:

– Îi voi transmite lui Eleseus rugămintea ta.

La întoarcerea sa acasă Sivert o găsi pe Oline încă la Sellanraa. Ea avusese timp suficient să dea o raită prin împrejurimi, ajungând chiar și până la ferma lui Axel Ström și la Barbro; când se întoarse de acolo o făcu pe importanta și pe misterioasa.

– Barbro s-a rotunjit, spuse ea în șoaptă, oare să nu însemne nimic? Să nu spuneți însă la nimeni! Ei, iată că te-ai întors iar acasă, Sivert, cred că nici nu mai trebuie să te întreb dacă unchiul tău a murit? Da, da, era un om bătrân, cu un picior în groapă. Ce? N-a murit încă? Har Domnului! Ce? Vrei să spui că am răspândit doar vorbe? Ar fi bine ca ăsta să fie cel mai mare păcat al meu! De unde să fi știut eu că unchiul tău minte cu atâta neruşinare? Am spus doar că este tot mai slab și o să repet odată aceste cuvinte și în fața lui Dumnezeu! Ce spui, Sivert? Bine, dar nu l-ai găsit pe unchiul tău în pat? Nu fuma? Nu și-a împreunat mâinile pe piept spunând că nu mai are mult de trăit?

Era imposibil să te sfădești cu Oline, ea își amețea interlocutorul cu palavrele închizându-i gura. Auzind că unchiul Sivert îl chemase la el pe Eleseus, se agăță imediat de acest amănunt, încercând să-l exploateze în folos propriu.

– Convingeți-vă acum și voi că nu am răspândit bârfe neîntemeiate. Bătrânul Sivert își cheamă rudele, este dornic să-i mai vadă o dată pe cei de același sânge cu el, nu mai are mult de trăit. Să nu-l refuzi, Eleseus, pleacă imediat, ca să-ți găsești unchiul încă în viață. Trebuie să plec și eu, putem face împreună drumul peste munți.

Oline nu părăsi Sellanraa înainte de a o fi luat pe Inger deoparte și a-i fi povestit în șoaptă despre Barbro:

– Să nu spui la nimeni, dar se vede pe ea! Crede probabil că va fi stăpâna fermei. Mulți oameni sunt hărăziți să ajungă departe, chiar dacă la început sunt atât de mărunți ca grăuntele de nisip de pe plajă. Cine să-și fi închipuit așa ceva despre Barbro! Desigur că Axel este un om vrednic, iar de partea noastră a munților nu există gospodării și ferme atât de mari ca aici, în ținutul pustiu, asta o știi și tu, Inger, că doar și tu vii din comuna noastră și te-ai născut acolo. Barbro avea câteva kilograme de lână într-o lădiță,

de la tunsul din iarnă; n-am rugat-o să-mi dea şi mie şi nici ea nu mi-a oferit nimic, ne-am dat doar ziua bună, deşi o ştiu de când era copil, de când am stat mai mult timp aici, la Sellanraa, fiindcă tu, Inger, erai plecată să te instruieşti...

– Plânge Rebekka, o întrerupse Inger, dându-i câţiva pumni de lână.

Mari manifestări de recunoştinţă din partea lui Oline:

– Este exact aşa cum îi spuneam adineaori lui Barbro: Nu există în lumea întreagă un om atât de generos ca Inger, îşi dă şi cămaşa de pe ea şi nu se plânge niciodată din cauza asta. Da, hai, du-te înăuntru, la îngeraşul nostru; n-am văzut în viaţa mea un copil care să-i semene atât de mult mamei sale cum îţi seamănă Rebekka ţie.

Inger îşi amintea oare că îi spusese la un moment dat ei, Olinei, că nu mai poate avea copii? Ca să vezi! E mai bine să-i asculţi pe cei mai în vârstă, care au avut şi ei copii la vremea lor, căci căile Domnului rămân de nepătruns, mai adăugă Oline.

Apoi o luă din loc mergând după Eleseus pe cărarea care urca prin pădure – încovoiată de vârstă, palidă, cenuşie şi curioasă, mereu aceeaşi. Acum se va duce la bătrânul Sivert şi îi va spune că ea, Oline, fusese cea care îl determinase pe Eleseus să vină la el.

În realitate, Eleseus nu trebuise convins, nu fusese deloc greu să-l determini să plece. De fapt şi la drept vorbind, Eleseus era mai bun decât arătau aparenţele; în felul său, el era un flăcău cumsecade, blând şi prietenos din fire, deşi lipsit de forţă fizică. El avea toate motivele să nu dorească să părăsească oraşul ca să se întoarcă la ţară: ştia foarte bine că mamă-sa stătuse la închisoare pentru pruncucidere; în oraş auzise nimic despre asta, în schimb la ţară toată lumea era la curent. Nu trăise în ultimii ani în compania unor camarazi de la care învăţase să se comporte mai civilizat, să aibă maniere mai alese? Oare furculiţa nu era tot atât de necesară ca şi cuţitul? Nu avusese tot timpul de-a face, în oraş, cu coroane[1] şi öre[2], în timp ce la ţară lumea îşi făcea încă socotelile în funcţie de taleri? Ah da, el era foarte dispus să treacă

[1] Coroana = moneda oficială în Norvegia.

[2] Öre = subdiviziune monetară (100 öre = o coroană).

munții în alt ținut; acasă, în gospodăria tatălui său, era nevoit să-și ascundă mereu superioritatea. Eleseus își dădea toată silința să se adapteze celorlalți și chiar și reușea să o facă, trebuia însă să fie mereu în gardă. De exemplu, atunci când revenise, cu câteva săptămâni în urmă, la Sellanraa, își adusese și pardesiul cenușiu, deși era mijlocul verii; când îl atârnase de un cârlig din cameră ar fi putut să-l întoarcă așa încât – să se vadă plăcuța de argint cu inițialele sale, dar n-o făcuse. La fel procedase și cu bastonul, cu bastonașul său de promenadă! Este adevărat că nu era vorba decât despre tija unei umbrele de pe care desprinsese mătasea și spițele de oțel; cu toate acestea nu-l purtase și nu-l agitase în aer la Sellanraa, ascunzându-l de-a lungul coapselor.

Nu, nu era de mirare că Eleseus o pornise peste munți. El nu era făcut să se ocupe de construcții, se pricepea să scrie litere, nu oricine se pricepe la așa ceva; în ținuturile sale natale nimeni nu aprecia știința și arta sa, poate cu excepția mamei sale. Așa încât o luase voios înaintea Olinei, urcând cărarea care ducea peste munți; ajuns sus, pe creastă, voia să o aștepte și pe ea, pentru moment se grăbea însă, gonind ca un viteluș. Eleseus o ștersese în oarecare măsură de la gospodărie, temându-se să nu fie văzut, da, fiindcă își luase atât pardesiul, cât și bastonul de promenadă. Cine știe, poate că dincolo de munți va da de oameni mai subțiri, poate că va fi văzut, poate că va merge chiar la biserică. Iată din ce cauză se chinuia să-și care pardesiul inutil pe arșița verii.

Eleseus nu lăsase un gol în urma sa, nimeni nu-i simțea lipsa la construcția casei, dimpotrivă, tatăl îl avea iarăși alături de el pe Sivert, iar Sivert era mult mai folositor, el rezista de dimineața până seara pe șantier. Nu pierdură prea mult timp cu construcția casei, care era, de fapt, doar o anexă, deci trei ziduri; nu mai trebuia nici să fasoneze bârnele, asta a făcea joagărul. De scânduri aveau nevoie la acoperiș. Și, într-o bună zi, iată că noua odaie era gata, cu acoperiș deasupra ei, cu dușumele pe jos și ferestre montate. Mai mult nici că ar fi fost posibil să facă înainte de seceriș. Tencuiala și zugrăvitul puteau să fie amânate pe mai târziu.

Când se așteptau mai puțin își făcu apariția Geißler, care venea de dincolo de munți însoțit de o suită mare! Persoanele care

îl înconjurau mergeau călare pe cai strălucitori, cu şei galbene; păreau să fie oameni înstăriţi, căci erau masivi şi graşi de se încovoiau caii sub greutatea lor. Geißler mergea pe jos printre toţi aceşti domni sus-puşi. În total erau patru domni plus Geißler şi încă doi slujitori, fiecare dintre ei conducând câte un cal de povară.

Descălecară cu toţii în curtea gospodăriei, iar Geißler spuse:

– Iată-l pe Isak, margraful în persoană. Bună ziua, Isak! Vezi bine că m-am întors, după cum ţi-am promis.

Geißler era neschimbat; deşi mergea pe jos, nu părea să se simtă inferior celorlalţi; surtucul uzat îi atârna pe spinarea jigărită, fiindu-i prea larg şi prea lung, dar pe faţa sa era întipărită o expresie de superioritate îngâmfată. El spuse:

– Domnii aceştia intenţionează să urce, împreună cu mine, pe jos o bucată de drum; ei sunt prea corpolenţi şi vor să slăbească puţin.

Domnii erau prietenoşi şi amabili; zâmbiră la auzul cuvintelor lui Geißler şi se scuzară că dau năvală în gospodărie ca în timp de război. Au de-ale gurii în bagaje, aşa că nu-l vor ruina pe Isak consumându-i toate proviziile, i-ar fi însă recunoscători dacă i-ar adăposti peste noapte. Ar putea eventual petrece noaptea în clădirea cea nouă?

După ce se odihniră câtva timp, iar Geißler intră la Inger şi la copii, urcară cu toţii sus, în munţi, unde rămaseră până seara târziu. Membrii gospodăriei auziră în decursul după-amiezei tot felul de zgomote nedeterminate şi bubuituri care veneau de sus, iar la înapoiere domnii aduseră saci plini cu noi mostre de rocă. Cupru negru, spuneau ei dând din cap. Începură o discuţie lungă, plină de erudiţie, în timp ce examinau o hartă alcătuită de ei cu linii simple. Printre domni se găsea un expert minier şi un inginer, pe unul îl numeau domnul guvernator, iar pe altul patron al unei întreprinderi metalurgice. „Funicular" spuneau şi „teleferic" spuneau. Din când în când intervenea şi Geißler cu câte o observaţie care părea să-i lămurească pe domni; în orice caz, ei dădeau mare importanţă spuselor lui.

– Dar terenul din sudul lacului cui îi aparţine? îl întrebă guvernatorul pe Isak.

– Statului, răspunse Geißler repede. El era vigilent şi deştept, iar în mână ţinea documentul semnat mai demult de Isak. Am spus deja că aparţine statului, de ce mai întrebi? Dacă vrei să mă controlezi, n-ai decât!

Seara târziu, Geißler îl luă pe Isak de o parte şi îl întrebă:

– Ce zici, vindem muntele cuprifer?

Isak răspunse:

– Bine, domnule pretor, aţi cumpărat deja o dată muntele de la mine şi mi l-aţi şi plătit.

– Da, de fapt, spuse Geißler, am cumpărat muntele. Dar tu trebuie să primeşti şi procente din vânzarea lui mai departe sau din exploatarea lui; vrei să-ţi vinzi cota ta?

Isak nu prea înţelegea cum vine treaba, aşa că Geißler începu să-i explice. Isak nu putea exploata o mină, era doar un plugar care se pricepea să desţelenească pământurile. Nici el, Geißler, nu putea exploata o mină. Bani, capital? O, avea din belşug! Nu avea însă timp, el avea atâtea planuri, era tot pe drum, trebuia să se îngrijească de pământurile lui din nord şi din sud. De aceea el – Geißler – voia să le vândă domnilor aceştia suedezi muntele său; erau, cu toţii, rude de-ale soţiei sale şi oameni înstăriţi, specialişti, ei aveau posibilitatea să deschidă şi să exploateze o mină. Isak înţelegea acum despre ce este vorba?

– Eu vreau ceea ce vreţi şi dumneavoastră, spuse Isak.

Ciudat, încrederea asta oarbă îi făcu plăcere bietului Geißler:

– Da, numai că nu ştiu dacă procedezi înţelept aşa, spuse chibzuind. Deodată îşi recăpătă aplombul şi continuă:

– Dacă îmi dai mână liberă, voi acţiona mai bine în interesul tău decât ai putea să faci tu însuţi.

Isak începu:

– Hm! Dumneavoastră v-aţi purtat din prima clipă frumos cu noi...

Geißler se încruntă întrerupându-l:

– Bine, bine, e în ordine!

În dimineaţa următoare domnii se aşezară la masă şi începură să scrie. Ei aşternură pe hârtie lucruri foarte serioase; mai întâi un contract de cumpărare a muntelui cuprifer la preţul de patruzeci de mii de coroane; apoi un document prin care Geißler renunţa la aceste patruzeci de mii de coroane în favoarea soţiei şi a copiilor

lui. Ei îi chemară înăuntru pe Isak şi pe Sivert ca să semneze aceste documente în calitate de martori. După ce făcură toate astea, domnii voiră să cumpere de la Isak cota parte a sa în schimbul sumei derizorii de cinci sute de coroane. Dar Geißler îi întrerupse cu cuvintele:

– Lăsaţi gluma!

Isak nu pricepu mare lucru din toată povestea, el îşi vânduse o dată muntele, îşi primise banii şi, în afară de aceasta: coroane – ăştia nu erau bani, nu erau taleri! În schimb Sivert înţelese mai multe, tonul tratativelor îi dădea de gândit: asta era cu siguranţă o afacere de familie care se încheia aici. De exemplu, unul dintre domni spuse:

–Dragul meu Geißler, n-ar trebui să ai pleoapele roşii! După care Geißler răspunse perspicace şi evaziv:

– De fapt, n-ar trebui; în lumea asta lucrurile nu sunt însă orânduite după merit.

Oare fraţii şi rudele doamnei Geißler voiau să-i dea soţului ei o despăgubire pentru a scăpa de vizitele sale şi a se descotorosi de o rudă nedorită? Probabil că muntele cuprifer nu era lipsit de valoare, nimeni nu afirma aşa ceva, totuşi era foarte izolat, domnii declarau pe faţă că îl cumpără pentru a-l vinde mai departe, unor oameni care puteau deschide şi exploata o mină cu mai mare uşurinţă decât ar avea ei posibilitatea să o facă. Nu era nimic nefiresc în asta. De asemenea, declarau pe faţă că nu îşi dau seama ce profituri ar putea aduce muntele. Dacă s-ar deschide mina, poate că patruzeci de mii de coroane nu ar reprezenta un preţ echitabil; dar dacă muntele rămâne aşa cum este acum, erau nişte bani aruncaţi pe fereastră. În orice caz voiau să limpezească situaţia, iată de ce îi ofereau lui Isak cinci sute de coroane pentru cota sa de participare.

– Eu reprezint interesele lui Isak, spuse Geißler, şi nu vând drepturile sale cu mai puţin de zece la sută din preţul de cumpărare.

– Patru mii! exclamară domnii.

– Patru mii, repetă Geißler. Muntele este proprietatea lui Isak, lui i se cuvin patru mii. El nu mi-a aparţinut, şi totuşi eu primesc patruzeci de mii. I-aş ruga pe domni să binevoiască să nu uite acest amănunt.

– Bine, bine, dar patru mii!

Geißler se ridică şi spuse:

– Da. Sau nu mai încheiem târgul!

Domnii chibzuiră, se consultară în şoaptă, ieşiră afară, în curte, şi traseră de timp.

– Pregătiţi caii! le porunciră ei apoi slujitorilor.

Unul dintre domni intră la Inger şi îi dădu o sumă princiară pentru cafea, câteva ouă şi înnoptare. Geißler părea indiferent, deşi era cu ochii în patru.

– Cum a funcţionat irigaţia în anul trecut? îl întrebă el pe Sivert.

– Ne-a salvat toată recolta.

– Observ că aţi desecat şi mlaştina de acolo de când nu am mai fost pe aici.

– Da.

– Trebuie să faceţi rost de încă un cal, spuse Geißler. Nimic nu scăpa privirilor lui agere.

– Hai, vino aici, să terminăm odată! spuse patronul întreprinderii metalurgice.

Intrară cu toţii în camera nouă, iar domnii puseră pe masă cei patru mii pentru Isak. Geißler luă în primire un document pe care îl băgă nepăsător în buzunar, de parcă nu ar fi avut nici o valoare.

– Păstrează-l bine, îi spuseră ceilalţi; soţia ta va primi în câteva zile libretul de depuneri de la bancă, mai spuseră. Geißler se încruntă şi răspunse:

– Este în ordine!

Totuşi, afacerea cu Geißler nu părea încă terminată. Nu că ar fi deschis gura ca să ceară ceva şi pentru sine, dar el era pur şi simplu aici, iar domnii îl vedeau că este aici; poate că pretinsese el însuşi, de la bun început, un anumit comision pentru sine. Când patronul întreprinderii metalurgice îi întinse un teanc de bancnote, Geißler dădu din cap şi spuse iarăşi că totul este în ordine.

– Iar acum hai să ciocnim un pahar cu Geißler! mai spuse patronul.

Ei băură, încheiaseră deci toate afacerile şi îşi luară rămas bun de la Geißler.

În clipa aceasta își făcu apariția Brede. Oare ce mai voia și ăsta? Firește că Brede auzise zgomotele și bubuiturile din ziua precedentă și înțelesese că acolo sus, în munți, se întâmplă ceva. Venise acum cu intenția de a vinde și el o parte din muntele său. După ce trecu pe lângă Geißler fără să-i spună nici un cuvânt, li se adresă domnilor relatându-le că descoperise câteva soiuri ciudate de rocă, soiuri minunate, unele erau roșii ca sângele, altele argintii; cunoștea fiecare ungher acolo, sus, și s-ar putea repezi până acolo împreună cu domnii, dăduse de câteva filoane lungi de metal – oare ce soi de metal ar putea fi acesta?

– Ai adus cu tine mostre? întrebă expertul geolog.

– Da. Totuși, n-ar fi mai bine să urcăm până sus? Drumul nu este lung. Mostre, da, desigur! Avea saci plini cu mostre, lăzi întregi; ce-i drept, nu le are aici, la sine, ci acasă; ar putea coborî repede să le aducă. Dar ar dura mai puțin dacă le-ar lua de sus, din munți, dacă domnii ar binevoi să aștepte puțin. Domnii, însă, nu erau dispuși să aștepte, scuturară din cap, încălecară și o luară din loc.

Brede se uită, jignit, după ei. Timp de o secundă mijiseră în el niscaiva speranțe și iată că acestea se risipiră acum; soarta nu-i surâdea niciodată, lui nu-i reușea nimic. Noroc că nu lua lucrurile în tragic, altfel viața i s-ar fi părut de nesuportat. El se uită după domnii care plecau călare pe caii lor și spuse în cele din urmă: Drum bun!

În schimb, se arătă iarăși slugarnic față de Geißler, fostul său pretor; nu-l mai tutui, ci se înclină în fața lui interpelându-l cu „dumneavoastră". Geißler găsise un pretext să-și scoată portofelul din buzunar, ca să se vadă că acesta era plin doldora de bancnote:

– Domnule pretor, nu mă puteți ajuta și pe mine? începu Brede.

– Du-te acasă și apucă-te să sapi șanțuri pe terenul tău mlăștinos! îi spuse Geißler fără să-l ajute cu nimic.

– Aș fi putut aduce o grămadă de mostre de rocă, dar n-ar fi fost mai bine ca domnii să vină să vadă muntele cu ochii lor, din moment ce oricum erau aici?

De parcă nici nu ar fi auzit ce-i spune Brede, Geißler îl întrebă pe Isak:

– Nu ştii unde am pus documentul? Era foarte important, valora mii de coroane. Ah, iată-l, s-a rătăcit printre bancnote.

– În fond, cine erau oamenii ăştia? Au făcut doar o excursie călare pe caii lor? întrebă Brede.

Geißler fusese tot timpul foarte încordat, acum se relaxă. Îi rămăsese totuşi suficientă energie şi vitalitate ca să mai facă o serie de lucruri. Îl rugă pe Sivert să-l însoţească până sus, pe munte; Geißler luase o foaie mare de hârtie pe care trasă foarte clar hotarul de pe partea sudică a locului. Oare ce urmărea? După câteva ore, când coborî iar la gospodărie, îl găsi pe Brede tot acolo; Geißler nu-i răspunse la întrebări, părând obosit şi făcând doar un gest cu mâna, ca să fie lăsat în pace.

El dormi până în dimineaţa zilei următoare, când se sculă în zori, fiind iar bine dispus. Sellanraa? spuse ieşind în curte scrutând orizontul.

– Dar banii ăştia mulţi pe care i-am primit să fie într-adevăr toţi ai mei? întrebă Isak.

– Ce spui? replică Geißler. Nu înţelegi că ar fi trebuit să primeşti şi mai mulţi? De fapt, dacă e să ne luăm după contractul nostru, eu ar fi trebuit să ţi-i dau, ai văzut însă că nu a fost posibil. Cât ai primit? După vechea socoteală doar o mie de taleri. Chiar mă gândeam că ar fi bine să faci rost de încă un cal pentru gospodărie.

– Da.

– Ştiu un cal pentru tine. Aprodul pretorului Heyerdahl îşi lasă gospodăria în paragină, deplasările pe care le face pentru a pune sechestru la unul şi la altul îl amuză mai mult. Şi-a vândut deja o parte din vite, acum vrea să scape şi de cal.

– Voi vorbi cu el, spuse Isak.

Geißler arătă cu mâna de jur împrejur şi spuse:

– Totul aparţine margrafului! Ai casă şi vite şi ogoare roditoare; nimeni nu poate să te aducă în prag de înfometare.

– Nu, răspunse Isak, avem tot ce a dat Dumnezeu.

Geißler se mai învârti câtva timp prin ogradă, apoi intră deodată la Inger:

– Poţi să te lipseşti şi astăzi de ceva alimente? întrebă. Câteva vafe, dar fără unt şi brânză, sunt şi aşa destul de grase şi consistente. Nu, nu, fă aşa cum îţi spun, nu vreau să car mai multe.

Geißler ieşi iar afară. În capul lui mişunau tot felul de idei. Se aşeză la masa din aripa nouă a casei şi începu să scrie. Deoarece concepuse deja în gând conţinutul, nu-i luă prea mult timp să-l pună pe hârtie.

– Este o petiţie către stat, îi spuse lui Isak, afişând o mină plină de superioritate. Către Ministerul de Interne, mai spuse. Trebuie să mă îngrijesc de atâtea lucruri.

După ce îşi primi merindele şi îşi luă rămas-bun, îşi aminti deodată de ceva:

– Într-adevăr, când am plecat ultima dată de aici am uitat... scosesem o bancnotă din portofel, dar am vârât-o apoi în buzunar. Şi am găsit-o mai târziu acolo. Am atâtea pe cap. Cu aceste cuvinte puse ceva în mâna lui Inger şi plecă.

Da, Geißler plecă părând foarte încrezător. El nu era deloc demoralizat şi rămase încă multă vreme în viaţă, mai trecu de repetate ori pe la Sellanraa şi muri de-abia cu mulţi ani mai târziu. Familia lui Isak îi simţi lipsa după plecare; Isak ar fi vrut să se sfătuiască cu el în legătură cu Breidablick, însă nu ajunsese să o facă. Mai mult ca sigur că Geißler nu l-ar fi încurajat să cumpere gospodăria – ce să facă un funcţionar ca Eleseus cu un teren necultivat!

18

Unchiul Sivert trăgea, cu toate acestea, să moară. Nu trecuseră nici trei săptămâni de la sosirea lui Eleseus, când bătrânul îşi dădu sufletul. Eleseus organiză înmormântarea, dovedindu-se foarte priceput în această privinţă; făcu rost, din diferite case, de câteva ghivece cu fucsii, împrumută un steag şi îl arboră în bernă, cumpără de la negustor zăbranic negru şi drapă cu el ferestrele. Înştiinţaţi de el, Isak şi Inger veniră la înmormântare. Adevăratul amfitrion era Eleseus; el îi primi pe oaspeţi aşa cum se cuvine; ba chiar, după ce se intonară mai multe cântece la sicriu, Eleseus li se adresă celor prezenţi spunând câteva cuvinte potrivite despre

răposat, cu care ocazie maică-sii îi dădură lacrimile, atât de emoţionată şi de mândră se simţea. Totul se desfăşură în condiţii excelente.

Pe drumul de întoarcere, în prezenţa tatălui său, Eleseus îşi lăsă descheiat pardesiul, dar bastonul de promenadă îl ascunse în mânecă. Totul merse bine până urcară în barcă ca să treacă apa; Isak se aşeză din greşeală pe pardesiu şi se auzi o pârâitură.

– Ce a fost asta? întrebă Isak.

– Ah, nimic, răspunse Eleseus.

Totuşi, nu aruncă bastonul rupt. Ajuns acasă, Eleseus căută un inel pe care să-l pună în jurul rupturii.

– Nu i-am putea pune altele? întrebă mucalitul de Sivert. Uite, dacă fixăm de ambele părţi câte o aşchie subţie şi bandajăm apoi totul cu sfoară smolită...?

– Da, o să te bandajez pe tine cu sfoară smolită! replică Eseus.

– Hahaha! Ai prefera deci să-l legi cu o jartieră roşie?

– Hahaha! râse şi Eleseus, apoi se duse la mamă-sa, care îi dădu un degetar vechi; el desprinse partea de sus a acestuia şi obţinu un inel foarte frumos pentru baston. Ah, Eleseus ăsta! Cu degetele sale lungi, nici nu era atât de neîndemânatic.

Cei doi fraţi continuau să se tachineze şi să glumească unul cu altul.

– Şi cum va fi până la urmă, întrebă Eleseus; moştenirea lăsată de unchiul Sivert îmi revine mie sau nu?

– Dacă îţi revine ţie? Dar cât este de mare? răspunse Sivert.

– Hahaha! Vrei mai întâi să ştii cât este de mare, măi zgârie-brânză!

– Da; n-ai decât să o iei tu, spuse Sivert.

– Ar putea fi între cinci şi zece mii.

– Taleri? exclamă Sivert; se putuse abţine să nu pună această întrebare.

Eleseus nu socotea cu taleri, acum însă îi convenea, aşa încât îl lăsă, până a doua zi, pe Sivert în această credinţă.

Apoi Eleseus reluă subiectul:

– Regreţi darul pe care mi l-ai făcut ieri? întrebă.

– Măi, prostule! replică Sivert. Totuşi, cinci mii de taleri rămâneau cinci mii de taleri, deci nu erau un fleac; dacă fratele său nu era un om zgârcit sau hain, se va oferi să îi împartă cu el.

– Vreau să-ţi spun ceva, declară în cele din urmă Eleseus. Nu prea cred că mă voi îngrăşa din această moştenire.

Sivert se uită uimit la el:

– Zău?

– Nu neapărat şi nu *par excellence*[1].

Eleseus învăţase să se descurce cu socoteli, deschisese caseta unchiului său, renumita lădiţă pentru sticle, şi trecuse în revistă toate hârtiile şi sumele, adică făcuse casa. Unchiul Sivert nu îl rugase pe nepotul său nici să-i lucreze pământul, nici să-i repare năvodul, aruncându-l, în schimb, într-o harababură înfiorătoare de cifre şi socoteli. Dacă un contribuabil se achitase, cu zece ani înainte, de obligaţii aducând o capră sau o ladă cu peşte afumat în loc de bani, nici capra şi nici peştele nu mai existau acum; bătrânul Sivert scotocea însă prin memoria sa şi spunea:

– Da, omul a plătit.

– Bine, răspundea Eleseus, în cazul acesta ştergem suma. Eleseus era omul potrivit pentru această activitate, era prietenos şi îl încuraja pe bolnav spunându-i că totul este în ordine; cei doi se obişnuiseră unul cu altul, ba se mai şi distrau din când în când. Poate că Eleseus părea uneori puţin trăsnit, dar şi bătrânul Sivert era la fel, redactară împreună documente bombastice nu numai în avantajul micului Sivert, ci şi al satului, al comunităţii pe care bătrânul Sivert o slujise timp de treizeci de ani.

Ce zile minunate!

– Zău că n-aş fi putut găsi pe cineva mai competent ca tine, Eleseus! spuse unchiul Sivert. El îl rugă pe un om să-i facă rost, în toiul verii, de o oaie tăiată, alţii îi aduseră peşte proaspăt direct din mare, iar Eleseus achită totul din caseta cu bani; cei doi o scoteau foarte bine la capăt împreună.

Apoi o invitară şi pe Oline şi desigur că nu ar fi izbutit să găsească nicăieri un participant mai potrivit la ospăţ; în plus, nu ar fi reuşit nimeni altcineva atât de bine ca ea să elogieze peste tot

---

[1] Prin excelenţă (în franceză, în original) (n. tr.).

modul în care bătrânul Sivert îşi petrecuse ultimele zile de viaţă. Satisfacţia era reciprocă.

– Cred că ar trebui să-i asigurăm şi Olinei o părticică din moştenire; spuse unchiul; este văduvă şi o duce greu. Mai rămâne suficient şi pentru micul Sivert.

Eleseus nu trebui decât să adauge, cu mâna sa versată, o clauză la testament, şi iată că şi Oline făcea acum parte dintre moştenitori.

– Voi avea grijă de tine, îi spuse bătrânul Sivert; dacă nu mă mai pun pe picioare şi nu mai zăbovesc mult pe acest pământ, vreau cel puţin să ştiu că nu vei suferi de foame, îi spuse el.

Oline exclamă că i-a pierit piuitul, deşi nu era deloc aşa, ea era emoţionată şi izbucni în lacrimi, mulţumind din tot sufletul; nimeni altcineva nu s-ar fi priceput să stabilească asemenea conexiuni între un dar pământesc şi, de exemplu, „marea răsplată cerească din viaţa de apoi“ cum o făcea Oline. Nu, nu, nu-i pierise deloc piuitul.

Dar Eleseus? Poate că în prima clipă afacerile unchiului îi părură a fi transparente şi satisfăcătoare; mai târziu începuse însă să le vadă cu alţi ochi, aşa că se simţi obligat să spună adevărul. El avansă mai întâi o obiecţie timidă:

– Ştii, casa nu este chiar în perfectă ordine, spuse.

– Bine, bine, dar mai sunt toate celelalte ce vi le las.

– Mai ai cumva şi alţi bani depuşi la ceva bănci? întrebă Eleseus, căci circulau nişte zvonuri în acest sens.

– Oricum ar fi, răspunse bătrânul, mai sunt năvodul cei mare şi gospodăria şi acareturile şi vitele şi vacile albe şi vacile roşii! Cred că vorbeşti aiurea, dragul meu Eleseus.

Eleseus nu avea habar cât valora năvodul cel mare, în schimb „vitele“ le văzuse; era vorba despre o singură vacă cu pete albe şi roşii. Poate că unchiul Sivert delira. Eleseus nu înţelegea prea bine nici socotelile bătrânului; ele erau un talmeş-balmeş, o harababură, mai ales începând cu anul în care se făcuse trecerea de la taleri la coroane. Casierul comunal confundase de multe ori talerii cu coroanele, care aveau o valoare mai mică. Nu-i de mirare, deci, că se considera un om bogat! Eleseus, însă, se temea că atunci când se va face bilanţul nu va mai rămâne mult, poate chiar nimic, ba poate nici măcar atât cât să acopere cheltuielile.

Ah, micuț Sivert putea să-i tot promită lui Eleseus că îi cedează moștenirea unchiului Sivert!

Cei doi frați se lansară în tot felul de glume pe marginea acestui subiect, Sivert nu era decepționat, dimpotrivă, poate că i-ar fi părut mai rău dacă ar fi irosit cu adevărat cinci mii de taleri. Știa foarte bine că i se dăduse numele de Sivert din pur calcul, deci nu merita să primească ceva de la unchiul său. Acum îl obliga de-a dreptul pe Eleseus să intre el în posesia moștenirii.

– Desigur, trebuie să o accepți, hai să redactăm totul în scris! spuse. M-aș bucura să știu că te îmbogățești. Nu refuza moștenirea!

Ei se amuzau copios împreună. De fapt, Eleseus suporta viața de acasă numai datorită lui Sivert; fără Sivert totul ar fi fost mult mai greu pentru Eleseus.

De altfel, Eleseus regresase iarăși, cele trei săptămâni de inactivitate de dincolo de munți îi priiseră, el se dusese pe la biserică, se îmbrăcase frumos, se întâlnise cu fete. Acasă, la Sellanraa, nu existau fete. Slujnica Jensine nu intra în discuție, ea era doar un animal de muncă, s-ar fi potrivit mai bine cu Sivert.

– Aș fi curios să știu cum mai arată Barbro din Breidablick, spuse el.

– Coboară până la Axel Ström și admir-o, replică Sivert.

Într-o duminică Eleseus o luă din loc. După această vizită își recâștigă curajul și voia bună, simțindu-se incitat; parcă reînviase în coliba lui Axel. Iar Barbro nu era de lepădat; în orice caz, aici, în acest ținut, era unică: cânta la chitară, era spirituală și nu mirosea a floare de calapăr, ci a esențe autentice, a apă de colonie. Eleseus îi dădu să înțeleagă că el era aici doar în vacanță, biroul îl va chema în curând înapoi, la datorie. În orice caz, era plăcut să fii iarăși acasă, pe meleagurile natale, iar acum dispunea singur de iatacul din casa lor. Totuși, nu era ca în oraș!

– Nu, desigur, bineînțeles că ținutul ăsta pustiu nu poate fi comparat cu orașul! confirmă și Barbro.

Cât despre Axel, nu reuși să țină piept acestor doi orășeni. El se plictisea și ieși afară, să vadă de ogoarele sale. Cei doi aveau acum mână liberă, iar Eleseus era colosal. El povesti că fusese în

satul vecin ca să-şi înmormânteze unchiul şi nu uită să sublinieze că ţinuse o cuvântare la sicriu.

La plecare o rugă pe Barbro să-l însoţească o bucăţică de drum. Nu, nici vorbă, mulţumesc!

– Aşa se obişnuieşte la oraş? întrebă ea. Ca doamnele să-i conducă acasă pe domni?

Eleseus roşi, înţelegând că o jignise.

Cu toate acestea, în duminica următoare coborî iarăşi la ferma învecinată, ţinând de data aceasta bastonaşul de promenadă în mână. Cei doi se întreţinură iarăşi, întocmai ca în duminica precedentă, iar Axel se simţi iarăşi marginalizat.

– Tatăl tău are acum o gospodărie mare, a construit foarte mult, spuse Axel.

– O da, şi are bani destui ca să construiască în continuare. Tata se pricepe la orice, face tot ce doreşte! răspunse Eleseus începând să se laude; pentru noi, muritorii de rând, nu este chiar atât de simplu.

– Cum aşa?

– Păi, n-aţi auzit încă? Acum, de curând, au fost la Sellanraa nişte milionari din Suedia care au cumpărat de la el un munte cuprifer.

– Zău? Într-adevăr? Şi i-au dat mulţi bani pentru el?

– Colosal de mulţi. Da, da, n-aş vrea să mă laud, în orice caz au fost mai multe mii. Dar ce-am vrut să spun: apropo de construcţii. Văd că şi tu ai în faţa casei materiale de construcţie; când vrei să te apuci de lucru?

– Niciodată, interveni Barbro.

Niciodată! Asta era sau impertinenţă, sau exagerare. În toamna trecută Axel spărsese piatră de construcţie, iar în timpul iernii o transportase acasă; acuma, în decursul verii, el terminase zidul, pivniţa şi tot ce ţinea de ele. Nu mai trebuia decât să înalţe casa. El spuse că speră să termine şi acoperişul până în toamnă, se gândise deja să-l roage pe Sivert să-i dea, câteva zile, o mână de ajutor, Eleseus ce părere avea?

– O, da, spuse Eleseus. Dar pot şi eu să te ajut, adăugă zâmbind.

– Dumneata? întrebă Axel respectuos luându-l dintr-o dată cu „dumneata". Dumneata ai talent pentru altele!

Ce bine îi cădea lui Eleseus să se vadă apreciat chiar şi aici, în pustietate!

– Mă tem că mâinile acestea ale mele nu sunt bune pentru aşa ceva, admise Eleseus făcând-o pe distinsul.

– la să le văd! spuse Barbro luându-i mâinile.

Axel se simţi din nou marginalizat şi ieşi afară; cei doi rămaseră iarăşi singuri. Erau de aceeaşi vârstă, merseseră împreună la şcoală, se jucaseră unul cu altul, se zbenguiseră şi se sărutaseră; acum rememorau cu nesfârşită superioritate momente din copilărie, iar Barbro făcea pe grozava, fără doar şi poate. Firește, Eleseus nu putea fi comparat cu acei contabili din Bergen care purtau *pince-nez* şi ceasuri de aur; totuşi aici, în acest ţinut, era fără îndoială un adevărat domn. Ea îşi aduse fotografia făcută la Bergen:

– Uite, aşa arătam pe atunci, şi cum arăt acum!

– Dar ce nu-i bine acum? întrebă el.

– Eşti, deci, de părere că nu m-am schimbat în rău?

– În rău? Vreau să-ţi spun o dată pentru totdeauna că acum eşti de două ori mai frumoasă, te-ai mai împlinit, spuse el. În rău? Ce idee! mai adăugă.

– Nu găseşti că rochia decoltată la gât şi la spate, pe care o port în fotografie, este frumoasă? şi, după cum vezi, mai purtam şi un lanţ de argint primit cadou de la unul dintre contabilii la care am fost angajată. Mai târziu l-am pierdut; adică nu l-am pierdut: am avut nevoie de bani când am plecat acasă.

Eleseus întrebă:

– N-ai putea să-mi dai mie fotografia?

– Să ţi-o dau ţie? Şi ce primesc în schimb?

Ah, Eleseus ştia prea bine ce ar fi dorit să răspundă, dar nu îndrăznea.

– Îmi voi face şi eu o fotografie după ce mă întorc în oraş şi ţi-o trimit, spuse el.

Ea îşi luă fotografia înapoi spunând:

– Nu, nu o mai am decât pe asta.

Inima tânără a lui Eleseus se simţi cuprinsă de tristeţe, el întinse mâna după fotografie.

– Bine, bine, în cazul acesta dă-mi acum, imediat, ceva în locul ei! spuse Barbro râzând. Iar el o luă în braţe şi o sărută cu pasiune.

Atmosfera deveni mai destinsă. Eleseus se desfăşură din plin, era colosal. Îşi aruncară priviri galeşe, râseră şi glumiră.

– Când m-ai luat de mână, mânuţa ta era atât de moale ca o lăbuţă de-catifea, spuse.

– În curând pleci iar la oraş şi poate că nu te mai întorci niciodată aici, spuse Barbro.

– Crezi că sunt atât de rău? întrebă Eleseus.

– N-ai pe nimeni acolo care să te atragă?

– Nu. Vreau să spun că nu sunt angajat faţă de nimeni, declară.

– Ba da, cu siguranţă că eşti.

– Nu, îţi spun foarte sincer: nu sunt.

Ei făcură glume şi îşi aruncară priviri galeşe încă multă vreme. Eleseus era îndrăgostit de ea.

– Îţi voi scrie, îi spuse el, îmi dai voie?

– Da, răspunse ea.

– Căci nu vreau să fiu meschin şi să-ţi scriu fără a avea permisiunea ta! Deodată îl apucă un acces de gelozie şi întrebă:

– Se zice că eşti logodită cu Axel. E adevărat?

– Cu el, cu Axel! exclamă ea cu atâta dispreţ, încât Eleseus se simţi consolat. Se va arde! mai adăugă ea. Apoi regretă cele spuse şi preciză: Axel este un om cumsecade. S-a abonat la un ziar de dragul meu şi îmi face de multe ori cadouri, este tot ce pot să spun.

– Doamne fereşte, desigur! Poate să fie un om excepţional şi inegalabil în felul său, admise Eleseus; totuşi, nu aceasta este problema.

Gândul la Axel o făcu însă pe Barbro să se agite puţin, ea se ridică şi îi spuse lui Eleseus:

– Acuma trebuie să pleci, a sosit momentul să merg în grajd.

În duminica următoare Eleseus coborî la Axel Ström, luând scrisoarea. Şi ce scrisoare! Ea fusese zămislită şi concepută de extazul şi bătăile de cap ale unei săptămâni întregi! Către domnişoara Barbro Bredesen; am avut fericirea inexprimabilă de a te revedea de două, trei ori...

Dacă îşi făcea vizita seara, atât de târziu, poate că Barbro îşi terminase treburile în grajd, ba poate se şi culcase deja. Dar asta nu ar fi avut nici o importanţă, dimpotrivă, i-ar fi convenit lui Eleseus.

Barbro era trează şi şedea în colibă. Părea, în schimb, să nu mai aibă chef de giugiuleli, nu, chiar deloc. Eleseus avea impresia că Axel intervenise atrăgându-i atenţia.

– Poftim, asta este scrisoarea pe care ţi-am promis-o.

– Mulţumesc, spuse ea desfăcând scrisoarea şi citind-o cu o mină indiferentă. Aş vrea să pot scrie la fel de bine ca tine!

Eleseus era dezamăgit, oare ce se întâmplase cu ea? Şi unde era Axel? Lipsea de acasă. Poate că se săturase de aceste vizite duminicale absurde şi nu mai voia să fie prezent; sau poate că avusese ceva urgent de rezolvat şi coborâse ieri în sat. În orice caz, lipsea de acasă.

– De ce stai în aerul ăsta sufocant din colibă într-o seară atât de frumoasă? Hai afară! spuse Eleseus.

– Îl aştept pe Axel, răspunse ea.

– Pe Axel? Chiar nu poţi trăi fără Axel?

– Ba da, dar trebuie şi el să mănânce ceva când se întoarce acasă.

Timpul trecea, era un timp pierdut, cei doi nu găseau astăzi un limbaj comun; Barbro era şi rămânea capricioasă. El încercă să-i povestească iarăşi despre satul învecinat, neomiţând să sublinieze că ţinuse acolo o cuvântare:

– N-am avut foarte multe de spus... câteva persoane au fost, cu toate acestea, emoţionate până la lacrimi.

– Aşa, observă ea.

– Iar într-o duminică am fost la biserică.

– Şi ai început să flirtezi acolo cu cineva?

– Ah, eu să flirtez? Am fost doar ca să văd cum este. Predica pastorului nu a fost grozavă; după umila mea părere, el nu a vorbit frumos.

Timpul trecea.

– Oare ce o să spună Axel dacă te găseşte aici la o oră atât de târzie? întrebă Barbro dintr-o dată. Ah, nici de i-ar fi tras un pumn în piept, nu l-ar fi putut descuraja mai mult decât cu aceste cuvinte. Oare dăduse complet uitării ultima lor întâlnire? Nu se înţeleseseră atunci ca el să vină din nou în seara asta? Eleseus se simţi profund jignit şi murmură:

– Păi, pot şi să plec!

Ea nu păru deloc îngrozită de această perspectivă.

– Dar ce ţi-am făcut? o întrebă Eleseus cu buzele tremurânde. Părea foarte afectat, părea disperat.

– Să-mi faci ceva? Nu, nu mi-ai făcut nimic.

– Bine, dar ce s-a întâmplat cu tine în seara asta?

– Cu mine? Hahaha! De altfel, nu m-aş mira dacă Axel ar fi supărat.

– Plec, repetă Eleseus.

Ea nu se sperie nici de data aceasta, nu-i păsa de el, o lăsa rece faptul că îl vedea, chinuit, luptându-se cu sentimentele lui. Ah, era de o răutate!

Eleseus simţi că începe să clocotească de mânie. Se manifestă mai întâi cu delicateţe, spunându-i lui Barbro că ea nu era o reprezentantă demnă a sexului frumos. Iar când această observaţie rămase fără efect – ah, ar fi fost mai bine să tacă şi să îndure totul, căci ea devenea tot mai antipatică. În consecinţă, nu se lăsă nici el mai prejos şi spuse:

– Dacă aş fi ştiut că eşti aşa, nici nu aş fi trecut azi pe aici.

– Ei şi? replică ea. În acest caz nu ţi-ai fi scos la plimbare bastonaşul pe care îl ţii în mână.

O, Barbro locuise câtva timp la Bergen, ea ştia să te ia peste picior, căci văzuse acolo bastoane de promenadă autentice; iată de ce era în stare să-l întrebe acum cu impertinenţă, ce fel de umbrelă cârpită mai este şi asta cu care se grozăveşte el?

Eleseus suportă şi această lovitură.

– Probabil că vrei şi să-ţi înapoiez fotografia? întrebă.

Dacă asta nu avea efect, înseamnă că nimic nu mai avea efect. Să iei înapoi un dar era cel mai oribil lucru pe care şi-l puteau imagina locuitorii acestor ţinuturi!

– Parcă îţi pasă de ea! răspunse Barbro evaziv.

– Bine, declară el îndârjit, ţi-o voi trimite de îndată înapoi. Dă-mi, te rog, şi tu scrisoarea mea.

Şi spunând aceste cuvinte se ridică.

Ea îi înapoie scrisoarea, dar o podidiră lacrimile şi dispoziţia ei se schimbă brusc. Slujnica era emoţionată, prietenul o părăsea, adio pentru totdeauna!

– Nu trebuie să pleci, spuse, nu-mi pasă ce crede Axel. El voi acum să profite de avantajul pe care îl avea, aşa încât îşi luă rămas-bun.

– Când o cucoană se poartă aşa ca tine, spuse, este mai bine să pleci.

Eleseus o porni încet spre casă, fluierând, agitându-şi bastonul şi făcând pe indiferentul. Ei şi! Câteva clipe mai târziu Barbro ieşi din colibă strigându-l de mai multe ori. Da, el se opri în loc, este adevărat că se opri, dar ca un leu jignit. Ea se aşeză în iarbă, părând să regrete că se purtase aşa; apoi începu să tragă de un smoc de iarbă; încetul cu încetul se linişti şi el, ba o rugă chiar să-i dea un pupic, aşa, ca de rămas-bun, spuse. Ea nu voia.

– Hai, fii drăguţă, aşa cum ai fost data trecută! spuse el învârtindu-se în jurul ei, tot mai repede şi mai repede, doar-doar va prinde un moment favorabil ca să o sărute. Ea, însă, nu voia nicidecum să fie drăguţă; se ridică în picioare şi rămase nemişcată. El dădu din cap şi plecă.

Eleseus dispăruse deja din raza ei vizuală, când Axel ieşi dintr-o dată de după nişte tufişuri. Barbro tresări şi îl întrebă:

– Cum se face asta? Vii de sus?

– Nu, vin de jos, răspunse el, dar v-am văzut pe voi doi urcând aici.

– Ah da, zău? O să te îngraşi de satisfacţie! exclamă ea cuprinsă de un acces de mânie – era acum la fel de prost dispusă ca adineaori! Stai să spionezi pe aici? Ce te priveşte toată povestea asta?

Nici Axel nu era chiar în cea mai bună dispoziţie.

– Deci a fost şi astăzi pe aici?

– Şi ce dacă? Ce vrei de la el?

– Ce vreau *eu* de la el? Spune-mi mai bine ce vrei *tu* de la el? Să-ţi fie ruşine!

– *Mie* să-mi fie ruşine? Să mai vorbim sau să nu mai vorbim despre asta? întrebă Barbro recurgând la o formulă de-a ei obişnuită. Nu am chef să mucezesc în coliba ta ca o statuie veche de piatră, ca să ştii! şi de ce să-mi fie ruşine, mă rog frumos? Vrei să-ţi cauţi altă menajeră? N-ai decât, eu plec. Nu trebuie decât

să-ţi ţii gura, dacă nu cumva îţi cer prea mult. Iată care este răspunsul meu! Acum intru înăuntru, îţi prepar mâncarea şi cafeaua, iar după aceea sunt liberă să fac ce poftesc.

Apoi intrară în colibă continuând să se certe.

Aşa este. Axel şi Barbro erau departe de a fi totdeauna de aceeaşi părere. Era deja de doi ani în slujba lui, dar între ei avuseseră mereu loc frecuşuri, mai ales fiindcă Barbro voia să plece. El insista, vrând să o înduplece să rămână aici, să se stabilească definitiv la el şi să împartă cu el coliba şi viata; căci ştia cât de rău ar fi să rămână iar fără ajutor – ea îi promisese de mai multe ori să-i accepte propunerea, în momentele de tandreţe nici nu-şi putea imagina altceva decât să rămână aici. Însă de îndată ce izbucnea un conflict, începea cu plecarea, chiar dacă spunea doar că vrea să meargă la oraş ca să-şi repare dinţii, altfel îi pierdea pe toţi. Să plece, să plece! Axel trebuia să găsească o metodă de a o lega de locul acesta.

Să o lege? Barbro părea să sfideze orice posibilitate de a fi legată.

– Aşa? Deci vrei şi acum să pleci? întrebă el.

– Şi dacă ar fi adevărat? replică ea.

– Dar *poţi* pleca?

– Crezi că nu pot? Crezi cumva că mă tem de iarna care bate la uşă? La Bergen găsesc oricând o slujbă.

Axel răspunse foarte calm:

– Nu, deocamdată nu! Deocamdată aştepţi un copil.

– Un copil? Despre ce fel de copil vorbeşti?

Axel o privi cu ochii cât cepele. Oare Barbro înnebunise?

Este adevărat, Axel ar fi trebuit poate să fie mai indulgent: de când avea acest ascendent asupra ei, se arătase prea sigur de el; şi nu fusese înţelept din partea lui; în fond, nu era nevoie să o contrazică mereu şi să o irite; de ce să-i *poruncească* în primăvară să semene cartofii? Nu i-ar fi putut semăna el singur? După ce se vor fi căsătorit avea tot timpul să o facă pe stăpânul, până atunci trebuia să fie rezonabil şi să cedeze.

Povestea cea mai revoltătoare era cea cu conţopistul ăsta, cu Eleseus, care se înfiinţa aici cu vorbăria lui plina de ifose şi cu bastonaşul de promenadă. Oare se cuvenea ca o fată logodită şi în

situaţia ei să se poarte aşa? Era de neînţeles! Axel nu avusese până acum nici un rival. Iată cum se puteau schimba toate!

– Ţi-am adus ziare proaspete, spuse Axel. Şi uite şi un fleac pe care ţi l-am cumpărat. Vezi dacă îţi place.

Barbro rămase rece. Deşi beau amândoi o cafea fierbinte, ea răspunse cu voce glacială:

– Pariez că este inelul de aur pe care mi l-ai tot promis de mai bine de un an.

În orice caz, de data aceasta se pripise, deoarece era într-adevăr inelul. Ce-i drept, nu de aur, căci nici nu-i promisese vreodată aşa ceva, după cum îşi aminti acum şi ea; totuşi, era un inel de argint, cu două mâini aurite pe el, deci un inel veritabil, cu marcaj.

Dar ah, nenorocita aceasta de şedere la Bergen! Barbro văzuse acolo cum arată adevăratele inele de logodnă, nu o putea nimeni duce de nas!

– Poţi să păstrezi inelul acesta, spuse.

– De ce? Ce nu-i bun la el?

– Ce nu-i bun? Nimic nu-i bun, răspunse ea. După care se ridică şi începu să strângă masa.

– Pentru moment îl poţi purta pe acesta, poate că mai târziu vom face rost şi de altul, spuse Axel.

La care Barbro nu răspunse nimic.

De altfel, dădu dovadă de multă răutate în seara aceasta. Oare un inel nou de argint era chiar de lepădat? Conţopistul ăsta cu aere distinse îi sucise capul. Axel nu se putu abţine să întrebe ce căuta Eleseus ăsta mereu pe aici. Ce vrea de la tine?

– De la mine?

– Da. Individul ăsta nu-şi dă seama în ce situaţie eşti? Nu se uită la tine?

Barbro se postă în faţa lui Axel şi îi spuse:

– Îţi imaginezi, prin urmare, că m-ai legat de tine, dar o să vezi că este o scorneală.

– Zău? spuse Axel.

– Da, şi vei vedea că plec de aici!

Axel se limită să schiţeze un zâmbet, evitând să râdă pe faţă şi în mod ostentativ, ca să nu o irite mai rău. Apoi îi spuse cu o voce molcomă şi împăciuitoare, de parcă ar fi vorbit cu un copil;

– Hai, fii cuminte, Barbro! Doar ştii că tu şi cu mine...!

Şi bineînţeles că noaptea, târziu, Barbro redeveni înţelegătoare, ba chiar adormi cu inelul în deget.

Ah, probabil că toate se vor aranja!

În cazul celor doi din colibă s-au aranjat toate, într-adevăr. Nu, însă, şi în cazul lui Eleseus. Căci îi venea foarte greu să treacă peste umilinţa la care fusese supus. Deoarece nu avea habar de ceea ce însemna isteria, el credea că fusese dus de nas doar din răutate; Barbro din Breideblick manifestase puţin prea multă aroganţă, chiar dacă ţinem cont de faptul că ea locuise câtva timp la Bergen.

El îi înapoiase lui Barbro fotografia aducând-o personal într-o noapte şi aruncându-i-o în podul cu fân, unde îşi avea culcuşul. Eleseus nu procedase într-o manieră grosolană şi bădărană, nu, departe de el aşa ceva; dibuise câtva timp uşa, ca să o trezească din somn pe Barbro, dar când ea se ridicase în capul oaselor întrebând: Ce s-a întâmplat cu tine de nu nimereşti clanţa în noaptea asta? această întrebare, care denota multă intimitate, îi dăduse parcă o lovitură în moalele capului. Totuşi, el nu ţipase, ci strecurase fotografia pe sub uşă. După care o luase din loc. O luase din loc? De fapt, făcuse doar câţiva paşi, apoi o rupsese la fugă. Eleseus era foarte agitat, ba chiar voios, inima îi bătea cu putere; se opri în spatele unui tufiş şi se uită înapoi: nu, ea nu venea după el!

Ah, avusese niscaiva speranţe! Şi măcar de-ar fi manifestat cât de cât afecţiune faţă de el! Dar, fir-ar să fie, – înseamnă că nu trebuia să alerge aşa, din moment ce ea nu venea după el, în cămaşă şi jupon, disperată, de-a dreptul distrusă din cauză că pusese această întrebare plină de intimitate care nu i se adresase lui!

El se îndreptă spre casă, fără baston de promenadă, fără să fluiere, nu, nu mai era un domn fandosit. O lovitură în moalele capului... nu-i de glumit!

Şi oare se terminase totul?

Într-o duminică Eleseus coborî iar la fermă, doar ca să vadă ce se mai întâmpla. Se aşeză la pândă în spatele unui boschet, cu ochii aţintiţi asupra colibei şi cu o răbdare inimaginabilă, aproape patologică. Când zări, în cele din urmă, ceva mişcare, primi

ultima lovitură. Axel şi Barbro ieşiră din colibă şi intrară împreună în grajd. Erau foarte tandri unul faţă de celălalt, trăiau o oră plină de har, mergeau braţ la braţ, poate că el voia să-i dea o mână de ajutor în grajd. Ca să vezi!

Eleseus se uită la pereche cu o privire disperată, de parcă ar fi pierdut tot ce avea, de parcă ar fi fost ruinat. Poate că prin mintea lui treceau următoarele: merge acum braţ la braţ cu Axel Ström, nu ştiu cum de s-a putut întâmpla aşa ceva; cândva mă înlănţuise pe mine cu aceste braţe.

Cei doi dispărură în grajd.

Ei bine, n-au decât! Bah! Doar n-o să rămână aici, în boschet, să-şi piardă firea! Doar n-o să se întindă pe jos şi să-şi piardă firea! În fond, ea cine era? El, în schimb, era cel care era! Ah, încă o dată: Bah!

El se ridică în grabă stând drept ca o lumânare. Apoi îşi scutură frunzele şi firele de iarbă de pe pantaloni şi se opri din nou, drept ca o lumânare. Mânia şi trufia lui se manifestară în mod ciudat: în disperarea sa, el începu să fredoneze un cântecel frivol. Când ajungea la pasajele mai obscene, le intona mult mai tare având, în acelaşi timp, o expresie gravă întipărită pe faţă.

19

ISAK se întoarse din sat aducând un cal.

Da, cumpărase de la aprod calul care era de vânzare, după cum spusese Geißler; şi costa două sute patruzeci de coroane, adică şaizeci de taleri. Preţul cailor crescuse enorm de mult; în copilăria lui Isak cei mai buni cai costau doar cincizeci de taleri.

Oare de ce nu îşi crescuse el însuşi cai? Ah, pusese în cumpănă toate argumentele pro şi contra, se gândise la un moment dat să ia un mânz de care ar fi trebuit să se ocupe unul sau doi ani. Dar asta putea să o facă doar cel ce nu avea atât de mult de lucru afară, pe ogoare; adică cel ce, până să aibă un cal cu care să aducă

acasă recolta, putea să-şi lase mlaştinile în voia sorţii, nefiind obligat să le asaneze. După cum spusese aprodul: N-am chef să hrănesc un cal; fânul pot să mi-l strângă şi să mi-l aducă acasă şi femeile mele în timp ce eu sunt plecat pe teren în interes de serviciu.

Calul cel nou era o dorinţă veche a lui Isak, o dorinţă pe care o avea de mai mulţi ani, nu Geißler îi dăduse ideea. Iată de ce el făcuse deja tot felul de pregătiri: încă o iesle, încă un pripon pe pajişte, pentru la vară; avea mai multe cotigi şi căruţe şi va mai construi câteva la toamnă. Fireşte că nu uitase de cel mai important lucru, şi anume de nutreţ; de ce altceva dăduse zor să asaneze, încă în anul trecut, ultimul teren mlăştinos? Nu voia să ajungă în situaţia de a trebui să-şi reducă şeptelul de vite! Ţinutul mlăştinos era acum semănat cu nutreţ verde destinat vacilor care urmau să fete.

Da, Isak se gândise bine la toate. Inger avea din nou toate motivele să admire, uimită, spiritul său prevăzător.

Isak aduse noutăţi din sat: gospodăria Breidablick urma să fie vândută, se făcu deja strigarea în faţa bisericii. Puţinele ogoare lucrate, fâneţurile şi parcelele însămânţate cu cartofi, totul era cuprins în oferta de vânzare, poate şi animalele: câteva animale domestice mici.

– Vrea oare să vândă absolut totul şi să plece de acolo? exclamă Inger. Şi unde vrea să meargă?

– În sat.

Era adevărat. Brede voia să se mute jos, în sat. Ce-i drept, încercase mai întâi să se aciuască la Axel Ström, căci Barbro era, oricum, deja acolo. Dar nu fusese posibil. Brede nu voia pentru nimic în lume să strice relaţia fiicei sale cu Axel, aşa încât se feri să fie prea insistent, deşi asta îi cam strica socotelile. Axel intenţiona să termin casa până la toamnă; deci dacă el şi Barbro se vor muta în ea, de ce Brede cu ai săi să nu poată locui în colibă? Nu! Păi chiar şi numai asta ne arată că Brede nu raţiona ca un fermier, el nu înţelegea că Axel trebuia să se mute fiindcă avea nevoie de colibă pentru vitele care deveneau tot mai numeroase; coliba trebuia transformată în grajd. Brede nu reuşi să priceapă această logică nici după ce i se explică totul. Oamenii au prioritate faţă de animale, spunea el. Nu, nu aceasta era şi opinia

fermierului, departe de aşa ceva! Mai întâi animalele, oamenii puteau să-şi găsească şi altundeva adăpost pentru iarnă. Barbro se amestecă în discuţie spunând:

– Deci tu pui animalele mai presus de oameni? Bine că am aflat!

Într-adevăr; Axel îşi ridică în cap toată familia, fiindcă nu voia să-i ofere adăpost. Cu toate acestea el nu cedă. Nu era prost şi tolerant, ci, dimpotrivă, devenise cu timpul tot mai strâns la pungă, ştiind foarte bine că o asemenea mutare însemna mai multe guri de hrănit.

Brede îşi molcomi fiica dându-i să înţeleagă că preferă să se mute în sat, că nu mai suportă izolarea în acest ţinut, şi că îşi vinde gospodăria exclusiv din acest motiv.

În realitate, nu Brede Olsen era vânzătorul, ci banca şi negustorul din sat transformau Breidablick în bani lichizi; pentru a salva aparenţele, tranzacţia se încheia în numele lui Brede, care spera să scape de ruşine în felul acesta. Brede nu părea foarte abătut când se întâlni cu Isak, el se consola cu gândul că era încă inspector al liniei de telegraf, ceea ce îi aducea un venit sigur, iar cu timpul va reuşi să-şi recucerească vechea slujbă în sat, şi anume de adjunct şi însoţitor al pretorului.

Fireşte că Brede se arătă şi emoţionat – asta ţinea de program. Doar nu era chiar atât de uşor să te desparţi de un loc pe care l-ai îndrăgit şi unde ai trăit şi ai muncit atâţia amar de ani. Drăguţul de Brede nu se lăsa însă doborât, asta era partea bună la el, ăsta era farmecul lui. La un moment dat îi venise inspiraţia să deştelenească un ţinut neroditor; încercarea nu reuşise, dar el procedase cu aceeaşi superficialitate şi în alte probleme şi avusese mai mult succes. Şi cine ştie dacă nu va da odată lovitura cea mare cu mostrele sale de rocă! În orice caz, o avea pe Barbro, pe care o căpătuise la Maaneland! Ea nu-l va părăsi niciodată pe Axel Ström, era clar, putea oricine să-şi dea seama!

Nu; cât timp este sănătos şi poate munci pentru el şi ai săi, lucrurile nu stau chiar atât de rău, spunea Brede Olsen. Copiii săi sunt acum aproape cu toţii mari, ei vor pleca de acasă şi se vor întreţine singuri, spunea el. Helge este deja asociat la pescuitul scrumbiilor, iar Katrine va intra în slujbă la familia doctorului.

Mai rămâneau acasă doar doi copii mai mici – este adevărat că în curând se va adăuga un al treilea, dar...

Isak aduse încă o noutate din sat. Soţia pretorului născuse un copil. Inger întrebă deodată plină de interes:

– Este băiat sau fetiţă?

– Nu ştiu, n-am aflat, răspunse Isak.

Deci soţia pretorului născuse un copil, ea, care tunase şi fulgerase, în cadrul Uniunii Femeilor, contra creşterii ratei natalităţii în familiile sărace! Ea spusese că femeile ar trebui să obţină drept de vot şi să decidă asupra propriului lor destin. Acum era şi ea legată. Da, spunea soţia pastorului, iată că a făcut uz de puterea ei de decizie, hahaha, şi cu toate acestea nu s-a putut sustrage destinului ei! Aceste cuvinte ironice la adresa doamnei Heyerdahl făcură ocolul satului, fiind înţelese de multă lume; poate că şi Inger le înţelese; doar Isak nu pricepu absolut nimic.

Isak se pricepea să muncească, se pricepea să-şi vadă de-ale lui. El era acum un om bogat, cu o gospodărie mare, dar nu profita de banii mulţi pe care hazardul i-i aruncase în poală: el se limita să-i păstreze. Salvarea lui era ţinutul pustiu. Dacă Isak ar fi locuit în sat, poate că lumea mare l-ar fi corupt şi pe el; acolo găseai atâtea lucruri frumoase, condiţii de viaţă mai elevate; poate că el ar fi făcut tot felul de cumpărături, poate că ar fi umblat într-o cămaşă roşie şi în zilele de lucru. În schimb aici, în ţinutul pustiu, era la adăpost de orice risipă, trăia în aer curat, se spăla duminică dimineaţa şi se îmbăia în lacul de sus, din munţi. Cei o mie de taleri – de fapt, un dar ceresc, fiecare bănuţ trebuia păstrat! Ce altceva să fi făcut cu ei? Cheltuielile obişnuite le putea acoperi fără nici un efort din vânzarea produselor sale, din ceea ce dădeau animalele şi ogoarele.

Eleseus ştia mai bine ce ar fi trebuit Isak să facă; el îi sfătui pe tatăl său să depună banii la bancă. S-ar putea ca asta să fi fost cea mai bună soluţie, dar ea era mereu amânată, poate că nici nu a fost materializată vreodată. Nu fiindcă Isak n-ar fi acordat atenţie sfaturilor fiului său, Eleseus nu era chiar atât de rău, iată concluzia la care ajunsese Isak în ultima vreme. Acum, în perioada strânsului fânului, Eleseus încercase şi el să cosească iarbă – mă rog, nu s-ar putea spune că ar fi devenit un maestru în această privinţă; el căuta să rămână tot timpul în apropierea lui Sivert care să-i ascută

coasa; în schimb Eleseus avea braţe lungi şi reuşea să strângă bine fânul. El, Sivert, Leopoldine şi Jensine erau acum afară, pe pajişte şi strângeau prima recoltă de fân din acest an, iar Eleseus nu se cruţa, mânuind grebla până făcu băşici la mâini şi trebui să şi le bandajeze. Deşi nu avusese poftă de mâncare în ultimele săptămâni, nu se eschivase de la muncă. Se întâmplase ceva cu băiatul ăsta; aveai impresia că un eşec în dragoste, sau ceva asemănător, adică a durere mare sau o decepţie l-a schimbat în bine. Iată că de curând îşi terminase ultimul tutun adus din oraş; în alte împrejurări, aşa ceva l-ar fi făcut pe un funcţionar să trântească uşile şi să recurgă la cuvinte dure; Eleseus, însă, deveni un flăcău cumpătat, cu o atitudine mai fermă, un adevărat bărbat.

Şi ce-i veni în minte năzdrăvanului de Sivert ca să-l sâcâie puţin?

Cei doi fraţi îngenunchează pe pietrele din râu ca să bea apă. Sivert comise imprudenţa să-l întrebe pe Eleseus dacă nu vrea să-i usuce un muşchi foarte bun în loc de tutun – sau poate vrei să-l fumezi, aşa, verde?

– Las' că-ţi arăt eu tutun, replică Eleseus întinzând braţul şi vârându-şi fratele, până la umeri, în apă. Deh, aşa îi trebuia! Sivert rămase multă vreme cu părul ud.

Am impresia că Eleseus devine încetul cu încetul un flăcău destoinic, se gândea tatăl văzându-şi fiul cum lucrează.

– Hm! Oare Eleseus intenţionează să rămână de acum înainte acasă? o întrebă el pe Inger.

Ea răspunse la fel de prevăzător:

– N-aş putea să spun. Dar nu cred.

– Aşa? Ai vorbit deja cu el despre asta?

– Ah, nu. Am făcut doar o aluzie. Bănuiesc însă.

– Aş fi curios să ştiu cum ar fi dacă şi-ar avea propria lui gospodărie.

– Cum aşa?

– Adică dacă ar fi dispus să-şi lucreze pământul?

– Nu.

– Deci ai vorbit cu el despre asta?

– Să vorbesc despre asta? Nu vezi ce schimbat este? Nici nu-l mai recunosc.

– Nu trebuie să-l vorbeşti de rău, spuse Isak imparţial. Deocamdată nu văd decât că munceşte bine afară.

– Da, da, răspunse Inger timidă.

– Nu ştiu, zău, ce ai contra băiatului! izbucni Isak mânios. Munceşte tot mai bine, de la o zi la alta, ce altceva poţi pretinde de la el?

Inger murmură:

– Nu mai este aşa cum era... Ar fi bine să stai de vorbă cu el despre jiletcă.

– Despre jiletcă? Cum aşa?

– El spune că la oraş purta o jiletcă albă în timpul verii. Isak rămase pe gânduri şi nu pricepu nimic.

– Păi n-ar putea primi o jiletcă albă? întrebă el. Isak era derutat, probabil că totul se limita la palavre muiereşti. El era de părere că băiatul avea dreptul la o jiletcă albă dacă aşa îi plăcea şi nu înţelegea ce sens aveau toate, încercând să treacă repede peste acest subiect.

– Şi ce-ai zice dacă ar primi ferma lui Brede ca să o lucreze?

– Cine? întrebă Inger.

– Eleseus.

– Breidablick? întrebă Inger. Nu cumva să faci aşa ceva! Adevărul este că ea discutase deja cu Eleseus despre proiect, căci aflase despre toată povestea de la Sivert, care nu-şi putuse ţine gura. Şi, de altfel – de ce să-i fi ascuns Sivert acest plan pe care tatăl i-l împărtăşise tocmai pentru ca să discute despre el? Nu era pentru prima dată că Isak îl folosea pe Sivert ca mijlocitor. Bine, dar ce răspunsese Eleseus? El aduse aceleaşi obiecţii ca mai demult, ca în scrisorile trimise din oraş. Nu, nu vreau să dau uitării tot ce am învăţat şi să devin iarăşi un nimeni! Aşa răspunsese. Mama îi expusese apoi argumentele ei; Eleseus le respinsese pe toate spunând că are alte proiecte pentru viaţa sa. O inimă tânără îşi are motivaţia sa proprie; poate că, după cele întâmplate, lui Eleseus i se părea imposibil să devină vecinul lui Barbro. Asta nu avea de unde să o ştie nimeni. El îi dăduse mamei sale doar lămuriri vagi spunându-i că putea găsi la oraş o slujbă mai bună decât cea actuală, putea ajunge secretar al judecătorului sau al guvernatorului, omul trebuie să năzuiască tot mai sus, poate că

peste câțiva ani va fi pretor, sau paznic al farului, sau va lucra la vamă. Există tot felul de posibilități pentru cel ce a învățat ceva.

Indiferent care ar fi fost motivele, Eleseus o convinsese pe mamă-sa câștigând-o de partea sa; ea însăși se simțea atât de vulnerabilă, viața o putea oricând atrage iarăși în mrejele ei. În timpul iernii citise de multe ori dintr-o minunată carte de rugăciuni primită la plecarea ei de la închisoarea din Trondheim; dar acum? Oare Eleseus să poată într-adevăr ajunge pretor?

– Bineînțeles, răspunse Eleseus. Și pretorul Heyerdahl a fost la început doar secretar într-o cancelarie.

Perspective mărețe! Mama voia chiar să-l sfătuiască pe Eleseus să nu renunțe la drumul pe care o apucase, să nu se irosească. Ce să facă unul ca el într-un ținut pustiu?

Oare de ce era Eleseus acum atât de harnic, străduindu-se să muncească pe ogoarele de acasă? Știe Dumnezeu, poate că urmărea totuși ceva! Avea probabil și o ambiție țărănească, nu voia să rămână mai prejos față de ceilalți. În afară de aceasta, nu strica să fie în relații bune cu tatăl său – în perspectiva zilei când va pleca iar de acasă: ca să fim sinceri, el făcuse mici datorii la oraș, ar fi bine dacă le-ar putea achita, asta ar însemna să-și redobândească creditul. Și nu era vorba doar de o bancnotă de o sută de coroane, ci de ceva mai multișor.

Eleseus nu era un prost, nici vorbă de așa ceva, ba s-ar putea chiar spune că, în felul său, era șiret. Îl văzuse pe tatăl său întorcându-se acasă și știa că acesta stătea la fereastră și se uita spre ei. Dacă Eleseus își dădea silința să muncească tocmai acum cât mai bine, poate că va avea de profitat – fără să păgubească pe nimeni.

Eleseus dispunea de o doză de rafinament, indiferent care ar fi fost originea acestuia, dar și de o înclinație spre ratare, spre eșec, el nu era rău, doar puțin îndărătnic. Oare îi lipsise, în ultimii ani, o mână călăuzitoare mai fermă? Ce putea face mamă-sa pentru el în momentul de față? Să-l ajute – atâta tot. Ea se putea lăsa orbită de mărețele proiecte de viitor ale fiului său susținându-i cauza în fața tatălui. Asta putea face.

Isak se supără până la urmă văzând atitudinea ei reprobatoare; după părerea sa, proiectul cu Breidablick nu era chiar de lepădat. Venind azi spre casă, el cedase tentației și oprise calul pentru a arunca în grabă o privire de expert asupra fermei părăginite; dacă ajungea în mâini bune se putea scoate ceva din ea.

– De ce să nu îndrăznesc? o întrebă el pe Inger. Țin suficient de mult la Eleseus ca să vreau să-l ajut.

– Ah, dacă ții la el nu-i mai vorbi despre Breidablick, ripostă ea.

– Așa?

– Nu, căci el are planuri mult mai mărețe decât noi.

Isak însuși nu era chiar foarte sigur că ideea lui era bună, deci nu o putea face pe importantul; dar îl irita faptul că își dăduse în vileag intențiile și că vorbise cu sinceritate imprudentă despre ele, din care cauză nu voia încă să cedeze.

– Va face așa cum hotărăsc eu! declară Isak deodată. Și o spuse cu o voce tunătoare, pentru urechile lui Inger, pentru cazul că ea nu ar auzi bine. Da, uită-te la mine! și acum nu mai spun nimic. Școala este acolo și ferma se află la jumătatea drumului care duce în sat, și toate celelalte, și ce fel de gânduri mărețe îl preocupă? Cu un fiu ca el aș putea muri de foame, oare ar fi mai bine așa? Și te mai întreb: cum se face că sângele și carnea mea manifestă nesupunere față de... da, față de sângele și carnea mea? Isak tăcu. El își dădu seama că situația devenea tot mai critică pe măsură ce se ambala. Deocamdată voia să-și dezbrace hainele bune cu care fusese jos, în sat; apoi se răzgândi hotărând să rămână așa cum era oare de ce?

– Trebuie să încerci să lămurești chestiunea cu Eleseus, îi spuse lui Inger.

Înger răspunse:

– Ar fi mai bine dacă ai vorbi tu cu el. Pe mine nu mă mai ascultă!

Într-adevăr, Isak era capul întregii familii. Să îndrăznească Eleseus să i se împotrivească! Poate că Isak se temea însă totuși de a înfrângere, căci el dădu deodată înapoi spunând:

– Da, aș putea să o fac, aș putea să stau eu de vorbă cu el. Dar deoarece am atâtea pe cap, trebuie să mă gândesc acum la altele.

– Zău? întrebă Inger uimită.

Isak pleacă, merge doar până la hotarul proprietății lui, totuși pleacă. El o face pe misteriosul și vrea să fie singur. Pentru că s-a întors din sat și cu o a treia noutate; iar această a treia noutate este mai mare decât celelalte două, este enormă; el a ascuns-o la liziera pădurii.

Iat-o, învelită în pânză de sac și hârtie. El o despachetează: este o mașină mare, priviți-o, este roșie și albastră, minunată, are mulți dinți, multe cuțite, multe articulații, multe brațe, roți și șuruburi – o mașină de cosit! Bineînțeles că nu ar fi adus chiar astăzi calul cel nou, dacă nu ar fi avut mare nevoie de el pentru cositoare.

Isak se oprește lângă ea cu o expresie plină de perspicacitate încercând să repete din memorie, de la un capăt la altul, instrucțiunile de folosire pe care i le citise negustorul; fixează aici un resort, introduce acolo un bulon, apoi gresează toate găurile și crăpăturile, apoi examinează din nou întreaga mașină. Isak nu a trăit încă niciodată asemenea momente. Să pui mâna pe un toc și să iscălești un document – da, este și acesta un pericol, o dificultate. De asemenea, să lucrezi cu plugul care are multe cuțite curbate ce trebuie să se angreneze unele în altele. Și apoi ferăstrăul circular din joagăr, care trebuie montat exact pe lagăr, fără să oscileze spre răsărit sau spre apus, fără să se deplaseze de la locul său. Dar cositoarea – un adevărat cuib de coțofene format din ramuri de oțel, din cârlige și dispozitive și sute de șuruburi. Ah, în comparație cu ea, mașina de cusut a lui Inger era un fleac!

Isak se înhămă el însuși la mașină ca să o încerce. Acesta era momentul cel mare! Iată de ce voise să rămână mai întâi între patru ochi cu mașina și să fie el calul care trage.

Nu cumva mașina a fost greșit asamblată și nu va funcționa așa cum trebuie, ci va exploda bubuind? Nimic din toate astea – mașina cosea iarba. Atâta ar mai trebui! Isak stătuse aici ore întregi, cufundat în studiu, între timp apusese și soarele. El se înhămă din nou și încercă încă o dată – mașina cosea iarba. Atâta ar mai trebui!

După ziua asta toridă, căzu imediat roua, iar cei doi frați ieșiră pe pajiște, fiecare cu coasa pe umăr ca să cosească pentru ziua următoare; Isak își făcu apariția lângă acareturi și le spuse:

– Atârnați-vă coasele în hambar. Scoateți calul cel nou și veniți cu el la liziera pădurii.

Isak nu intră în casă să cineze, ceea ce restul familiei făcuse deja, ci se întoarse de unde venise.

– Să înhămăm calul la căruță? strigă Sivert.

– Nu, răspunse tatăl continuându-și drumul.

El plesnea de misterios ce era, și devenise temerar; la fiecare pas se legăna din genunchi, atât de apăsat călca. Cu curajul său ar fi putut înfrunta, cu mâinile goale, prăpădul și moartea.

Băieții îl urmară, aducând calul; deodată zăriră mașina și încremeniră. Era prima mașină de cosit de aici, din acest ținut, prima din sat, roșie și albastră – o splendoare! Tatăl, capul familiei, le strigă cu o voce indiferentă, ca de obicei:

– Veniți încoace și înhămați calul la mașina de cosit! Băieții îl înhămară.

Apoi îi dădură drumul, tatăl îi dădu drumul. Brr! făcu mașina și începu să cosească iarba. Fiii mergeau în urma ei, fără să aibă nimic în mâini, fără să muncească, zâmbind doar. Tatăl opri mașina și se uită înapoi – iarba ar fi putut să fie cosită mai bine. El răsuci niște șuruburi pentru a apropia de pământ cuțitele și încercă iar. Nu, în felul acesta ea coseşte inegal, coseşte inegal. Teaca de care sunt prinse toate cuțitele se mișcă puțin. Tatăl și fiul schimbă câteva cuvinte. Eleseus a găsit instrucțiunile și le citește:

– Uite tată, aici stă scris că trebuie să te așezi pe scaun, mașina merge mai liniștit dacă ședi pe scaun, spune el.

– Așa, răspunde tatăl. Știu, și eu am studiat totul cu mare atenție, adaugă. Apoi se așează pe scaun; de fapt mașina merge acum mai liniștit. Deodată încetează să mai cosească, uite, toate cuțitele au încremenit. Ho! Ce-i asta! Tatăl sare jos, nu mai pare temerar, ci se apleacă, cu o expresie îngrijorată, interogativă, asupra mașinii. Tatăl și fiii se holbează la ea; ceva nu este în ordine, Eleseus ține instrucțiunile în mână.

– Iată un mic bulon! spune Sivert ridicându-l de jos.

– Ah, da, bine că l-ai găsit, spune tatăl, de parcă ar fi avut nevoie exact de acest bulon ca să repornească mașina. Tocmai pe acesta îl căutam.

Dar acum nu mai găseau gaura; unde naiba era gaura din care căzuse bulonul?

– Uite, aici, spuse Eleseus arătând cu degetul.

Eleseus se simţea acum la înălţime, posibilitatea de a citi instrucţiunile de folosire era de cea mai mare importanţă; el insistă mai mult decât ar fi fost necesar asupra găurii, spunând:

– Judecând după ilustraţie, bulonul trebuie introdus aici!

– Da, aici este locul lui, spuse tatăl, aici îl şi băgasem mai înainte! şi ca să-şi redobândească autoritatea, îl puse pe Sivert să se uite dacă nu căzuseră şi alte buloane în iarbă. Trebuie să mai fie unul, spuse cu o expresie plină de importanţă, de parcă ar fi avut întreaga schemă întipărită în minte. Nu mai găseşti unul? Na, înseamnă că este la locul lui!

După care tatăl voi să pornească iarăşi maşina.

– Nu-i bine! exclamă Eleseus. Ah, Eleseus stă aici cu schema în mână, cu legea în mână, el nu se lasă împins la o parte. Resortul ăsta de aici trebuie montat pe dinafară.

– Da? întreabă tatăl.

– Da, acum este jos, l-ai montat greşit. Este un resort de oţel care trebuie montat pe dinafară, altfel bulonul va cădea iarăşi şi se blochează toate cuţitele. Uită-te aici, se vede foarte clar pe figură!

– N-am la mine ochelarii, nu văd bine schema, spuse tatăl cu jumătate de gură. Iată bulonul, tu ai ochi mai buni, înşurubează-l tu. Dar înşurubează-l bine. Dacă n-ar fi atât de departe m-aş duce până acasă să-mi iau ochelarii.

Acum totul este în ordine, iar tatăl urcă în maşină. Eleseus strigă:

– Şi bagă mai multă viteză, cuţitele taie mai bine la viteză mai mare! Stă scris aici!

Isak îi dă drumul şi totul merge bine, maşina face: Brr! Ea lasă în urma ei o fâşie lată de iarbă cosită, o fâşie dreaptă, bună de răsfirat. Şi cei din casă îl pot vedea acum pe Isak, femeile ies în grabă afară. Inger o ţine în braţe pe micuţa Rebekka, deşi ea umblă deja de mult singură. Ele se îndreaptă acum spre Isak, patru fiinţe feminine, mari şi mici vin în goană căscând ochii mari spre minunea asta şi înconjurând-o. Ah, ce măreţ este Isak acum, ce

mândru; şade sus pe maşină, în hainele sale de sărbătoare, îmbrăcat de gală, în veston şi cu pălăria pe cap, deşi sudoarea i se prelinge pe frunte. Dirijează maşina în patru unghiuri drepte pe o parcelă de pajişte, întoarce, coteşte, îşi continuă traseul, coseşte, trece pe lângă femei care par picate din nori, ele nu pricep nimic, iar maşina face: Brr!

Apoi Isak opreşte şi coboară. Priviţi-l, el doreşte probabil să audă comentariile oamenilor de pe acest pământ, să audă ce vorbesc acum oamenii între ei! El interceptează exclamaţii făcute cu voce joasă, oamenii nu vor să-l deranjeze în activitatea sa sublimă, dar îşi pun unul altuia întrebări temătoare, iar Isak aude aceste întrebări. Şi pentru a-şi afirma calitatea de şef şi părinte al întregii familii, Isak îi încurajează prietenos, spunându-le:

– Da, da, cosesc acum parcela asta, iar mâine puteţi răsfira fânul.

– N-ai timp să vii să mănânci? întreabă Inger copleşită.

– Nu, acum am altceva de făcut, răspunde el.

Apoi greşează încă o dată maşina, dându-le celorlalţi să înţeleagă că şi această operaţie necesită competenţă. Apoi porneşte iar maşina şi coseşte mai departe. În cele din urmă femeile intră în casă.

Ferice de Isak! Ferice de oamenii din Selanraa!

Isak se aştepta să-i vadă apărând în curând pe vecinii de mai jos. Axel Ström este foarte interesat, poate că va veni deja mâine. Iar Brede din Breidablick este în stare să se înfiinţeze încă în seara aceasta. Isak ar fi fost foarte dispus să le facă o demonstraţie, explicându-le cum funcţionează maşina şi arătându-le ce bine o stăpâneşte. Voia să le dovedească că este imposibil să coseşti atât de egal şi frumos cu coasa. Cât despre preţul unei asemenea maşini albastre şi roşii, de calitatea întâi, mai bine să nu vorbim!

Ferice de Isak!

Dar când opreşte pentru a treia oară maşina ca să o greseze, îi cad ochelarii din buzunar! Şi ceea ce este mai grav: feciorii îi observă. Oare să fi intervenit o forţă divină? Să-l fi avertizat că nu este bine să fii atât de trufaş? Când părăsise casa, îşi pusese de mai multe ori ochelarii pe nas, ca să studieze instrucţiunile de

folosire, dar nu le înțelesese, așa că trebuise să intervină Eleseus. Ah, Doamne-Dumnezeule, da, este bine să fii un om învățat! Și, în semn de căință, Isak hotărăște să renunțe la intenția de a face din Eleseus un plugar, nici nu mai voia să vorbească despre asta. Nu că feciorii săi ar fi făcut caz de ghinionul cu ochelarii – dimpotrivă; totuși, șugubățul de Sivert nu reuși să se abțină, el îl trase pe Eleseus de mânecă spunându-i:

– Hai să dăm foc la coase. Tata coseşte în locul nostru!

Această glumă venea exact la momentul potrivit.

PARTEA A DOUA

1

SELLANRAA nu mai era un ţinut nepopulat, aici trăiau acum şapte persoane, cu mic cu mare. Iar în timpul recoltării fânului mai veni unul şi altul în vizită, oameni care doreau să vadă maşina de cosit, Brede fiind, firește, primul; apoi apăru Axel Ström şi ceilalţi vecini până jos, în sat. De pe cealaltă parte a muntelui sosi, în fine, şi Oline; ea era eternă.

Oline aduse şi de data aceasta noutăţi din satul ei, ea nu venea niciodată cu mâna goală: Se încheiase inventarierea moştenirii lăsate de bătrânul Sivert şi era clar că nu rămăsese nici o avere! Absolut nimic!

Oline strânse din buze şi se uită, curioasă, de la unul la altul. Nu se auzea nici un oftat, nu se prăbuşea tavanul? Eleseus începu, primul, să zâmbească.

– Şi cum e asta? Nu tu ai fost botezat după unchiul Sivert? întrebă încetişor.

Micul Sivert răspunse la fel de încet:

– Ba da, dar ţi-am cedat ţie întreaga moştenire.

– Şi cât era de mare?

– Între cinci şi zece mii.

– Taleri? exclamă Eleseus repede, imitându-i pe Sivert.

Oline declară că nu este de glumit, ah, şi ea fusese dusă de nas – tocmai ea, care depusese atâtea eforturi când era lângă sicriul bătrânului Sivert, reuşind să plângă cu lacrimi adevărate! Eleseus ştia foarte bine ce scrisese în testament: Atâta şi atâta pentru Oline, să aibă un toiag la bătrâneţe. Ce se alesese de acest toiag? Praf şi pulbere, fusese frânt în două!

Biata Oline, ar fi meritat să moştenească şi ea ceva, ar fi fost singurul punct mai luminos din viata ei! Ea nu fusese deloc alintată de soartă. Este adevărat că ştia să fie rea, că era obişnuită să

supravieţuiască de la o zi la alta cu mici tertipuri şi înşelătorii, fiind neîntrecută în arta de a răspândi bârfe şi de a-şi face temută limba ascuţită, da. Nimic nu ar fi determinat-o însă să devină acum şi mai rea, cu atât mai puţin o moştenire. În fond, Oline muncise în decursul întregii ei vieţi, născuse copii şi îi învăţase câte ceva din cele ce ştia şi ea, cerşise pentru ei, poate chiar furase, dar reuşise totuşi să-i hrănească – o mamă în condiţii de viaţă precare. Ea nu era mai puţin înzestrată decât un politician oarecare, ci trudea şi muncea pentru sine şi ai săi, se adapta împrejurărilor şi se descurca, făcând rost de aici de un calup mic de brânză, de dincolo de un pumn de lână; va trăi şi va muri într-o atmosferă de agresivitate lipsită de orice sinceritate; poate că bătrânul Sivert îşi amintise de vremea când Oline fusese încă tânără, rumenă şi frumuşică. Acum, însă, era bătrână şi urâtă – o întruchipare a nimicniciei; ar fi trebuit să fi murit de mult. Şi unde va fi înmormântată? Ea nu avea un loc de veci pentru toată familia, probabil că va ajunge într-un cimitir oarecare, alături de oseminte străine şi necunoscute; acolo va ateriza – Oline, născută la... şi decedată la... Deşi fusese şi ea cândva tânără. O moştenire pentru Oline, acum, în ceasul al unsprezecelea! Da, unicul punct luminos; mâinile unei sclave truditoare s-ar fi împreunat în rugăciune. Dreptatea imanentă i-ar fi hărăzit o răsplată târzie, fiindcă cerşise sau poate chiar furase pentru copiii ei, reuşind, în orice caz, să-i hrănească. O clipă de fericire doar, şi întunericul ar fi revenit în ea şi în jurul ei, ochii ei s-ar fi uitat cruciş, mâinile s-ar fi întins în căutare: Ce? Doar atât? ar fi spus. Şi ar avut din nou dreptate. Fusese de repetate ori mamă, înţelegea viaţa, merita o răsplată.

Şi iată că totul eşuase. Socotelile bătrânului Sivert fuseseră într-o oarecare măsură clarificate după ce Eleseus le revizuise, dar mica gospodărie şi vaca, hangarul pentru bărei şi năvodul cel mare de-abia că acopereau lipsurile din casă. Iar dacă situaţia se rezolva cât de cât favorabil, asta i se datora în parte şi Olinei; era atât de ahtiată să salveze măcar un mic rest pentru sine, încât scormoni în memorie scoţând la iveală rubrici de mult uitate, despre care ea – în calitate de bătrână intrigantă – avea cunoştinţă, sau rubrici pe care revizorul le escamotase în mod intenţionat, ca

să nu prejudicieze interesele anumitor săteni mai simandicoşi. Afurisita asta de Oline! Ea nu îl învinui pe bătrânul Sivert; cu siguranţă că acesta fusese de bună credinţă şi ar fi dorit să lase moştenire o grămadă de bani; cei doi reprezentanţi ai administraţiei, care avuseseră misiunea de a clarifica situaţia – ăştia doi o escrocaseră. Nu-i nimic, Cel de Sus va afla şi despre asta! spuse Ofine ameninţătoare.

În mod ciudat, nu i se părea că este ridicol să fie pomenită în testament; în ultimă instanţă, asta era o onoare pentru ea – nimeni altcineva din familia ei nu figura în testament.

Cei din Sellanraa afişară o atitudine resemnată faţă de acest ghinion; de altfel; erau deja pregătiţi sufleteşte. Singură Inger nu reuşea să înţeleagă: Unchiul Sivert, care a fost toată viaţa atât de bogat! spunea. El s-ar fi putut înfăţişa ca un om onest şi avut în faţa tronului Celui Atotputernic, susţinea Oline, dacă ăia nu l-ar fi pungăşit! Isak se pregătea de plecare. Oline îi spuse:

– Foarte rău, Isak, că vrei să pleci, înseamnă că nu o să văd maşina de cosit. Doar ţi-ai procurat o maşină de cosit, nu-i aşa?

– Da.

– Da, toată lumea vorbeşte despre ea. Şi că ea coseşte mai repede decât o sută de coase. Cât de multe lucruri poţi achiziţiona cu banii tăi, Isak, cu averea ta! Pastorul nostru şi-a cumpărat un plug nou cu două brăzdare, dar ce înseamnă pastorul în comparaţie cu tine! I-o voi spune în faţă...

– Sivert poate să-ţi facă o demonstraţie, mânuieşte deja mai bine maşina decât mine, spuse Isak şi plecă.

Da, Isak plecă. La ora prânzului avea loc licitaţia de la Breidablick, putea încă ajunge la timp.

Nu fiindcă Isak ar mai fi intenţionat să cumpere ferma, dar era prima vânzare la licitaţie din această regiune şi voia să fie neapărat de faţă.

Isak ajunse la Maaneland unde dădu de Barbro; el voi să salute şi să-şi continue drumul, Barbro îl opri însă întrebându-l dacă vrea să meargă acolo, jos?

– Da, răspunse dând să plece. În fond, era scoasă la licitaţie ferma în care copilărise Barbro, de aceea răspunsul lui era atât de sec.

– Vrei să mergi la licitație? întrebă ea.

– La licitație? Nu, am treabă jos. Axel unde este?

– Axel? Nu știu unde este. S-a dus la licitație. Vrea să pună mâna pe una sau pe alta la un preț de nimic.

Ce grasă era Barbro și cât de tăioasă, de mânioasă! Licitația începuse deja. Isak aude strigările pretorului și vede că s-a adunat multă lume. Apropiindu-se, își dă seama că nici nu-i cunoaște pe toți; au venit mulți oameni din alte părți; Brede se învârtește printre ei îmbrăcat în cele mai bune haine ale sale, este animat și foarte guraliv:

– Bună ziua, Isak! Deci îmi faci și tu onoarea și vii la licitația mea. Îți mulțumesc! Am fost mulți ani vecini și prieteni și nu ne-am certat niciodată. Brede pare emoționat: Este o senzație ciudată să părăsești un locșor pentru care ai trăit, în care ai investit atâta muncă și pe care l-ai îndrăgit. Dar, ce folos; din moment ce așa vrea soarta!

– Poate că o să fie mai bine pentru tine, îl consolează Isak.

– Da, știi ceva, și eu cred același lucru, răspunde Brede, recâștigându-și repede calmul. În fond, nu-mi pare rău, câtuși de puțin. Nu m-am ales cu mare lucru din șederea mea aici, la țară; totul va merge acum mai bine, copiii cresc și părăsesc cuibul – na, este adevărat că nevastă-mea va avea iarăși unul mic... cu toate acestea...! Brede declară deodată pe față: Am renunțat și la telegraf.

– Ce? întrebă Isak.

– Am renunțat la postul de la telegraf.

– Ai renunțat la telegraf?

– Da, începând cu anul nou. Ce să mai fac cu el? Dacă aș fi foarte prins, de exemplu dacă ar trebui să-l însoțesc pe pretor sau pe pastor, aș fi obligat să dau prioritate telegrafului. Nu, nu mai merge. Asta poate să o facă unul care are prea mult timp liber. Brede n-are chef să alerge de-a lungul liniei telegrafului, peste munți și văi, pentru un salariu neînsemnat, care uneori nici nu se plătește!

– Și, în plus, m-am certat cu directorul care este șeful meu, mai adaugă.

Pretorul repetă ofertele făcute pentru cumpărarea fermei; acestea au ajuns acum la suma celor câteva sute de coroane, la cât fusese evaluată proprietatea, din care cauză oferta nu mai urcă decât cu cinci sau zece coroane.

– Am impresia că Axel face acum o ofertă! spune Brede deodată alergând, curios, acolo. Vrei să-mi cumperi ferma? A ta nu îți mai ajunge?

– Fac oferta pentru altcineva, răspunde Axel evaziv.

– Bine bine, în fond îmi este indiferent, nu asta am vrut să spun.

Pretorul ridică ciocanul, se aude o nouă ofertă, cu o sută de coroane mai mult; nimeni nu supralicitează, pretorul repetă de câteva ori ultima ofertă, așteaptă puțin cu ciocanul ridicat și apoi lasă ciocanul în jos.

Cine supralicitase?

Axel Ström. Pentru altcineva.

Pretorul trece în procesul verbal: Axel Ström în calitate de intermediar.

– Dar pentru cine cumperi? întreabă Brede. Nu că m-ar interesa în mod deosebit...

Niște domni de la masa de licitație încep deodată să șușotească între ei. Unul dintre ei este reprezentantul băncii; este și negustor, a venit împreună cu angajatul său; se pare că s-a întâmplat ceva, pretențiile creditorilor nu sunt acoperite. Ei îl chemă pe Brede, acesta se apropie liniștit și nepăsător și se limitează să dea din cap: da, desigur, sunt de acord. Cine și-ar fi putut imagina că nu va ieși mai mult din ferma asta, spune. După care declară deodată cu voce tare adresându-se celor prezenți;

– Având în vedere că licitația s-a terminat și pretorul și-a dat, oricum, osteneala să vină până aici, vreau să vă spun că scot la vânzare tot ce a mai rămas. Căruța, animalele, o furcă pentru gunoi, tocila, – nu mai am nevoie de toate astea, vând absolut totul.

Oferte foarte anemice. Soția lui Brede, și ea superficială și indiferentă, a început – în ciuda circumferinței sale uriașe – să vândă cafea la o masă; găsește că este foarte amuzant să facă așa

ceva, le zâmbeşte tuturor, iar când însuşi Brede vine să bea o cafea, îi cere, în glumă, şi lui să o plătească. Brede îşi scoate, într-adevăr, portmoneul destul de goluţ, şi pune banii pe masă.

– Ca să vezi femeia mea! le spune celorlalţi. Se pricepe, nu glumă! mai spune.

Cotiga nu valorează mare lucru, a fost lăsată de prea multe ori în aer liber, până la urmă Axel oferă cinci coroane întregi pentru ea şi îi este adjudecată. După care Axel nu mai cumpără nimic. Dar toată lumea se miră că omul acesta atât de prevăzător a cumpărat atât de mult.

Apoi se trece la animale. Ele sunt în grajd ca să fie la îndemână. Ce să facă Brede cu animalele, din moment ce nu mai avea fâneţuri pentru ele? Vaci nici nu avusese vreodată, îşi începuse viaţa de fermier cu două capre, acum avea patru. Şi, în plus, şase oi. Cal nu avea.

Isak cumpără o anumită oaie cu urechile turtite. Când copiii lui Brede scoaseră oaia aceasta din grajd, el veni imediat cu o ofertă; acest fapt făcu puţină vâlvă; Isak din Sellanraa era un om bogat şi respectat, de ce îi trebuiau mai multe oi decât avea deja? Soţia lui Brede îşi întrerupse pentru o clipă vânzarea cafelei spunând:

– Nu pot decât să te încurajez să cumperi oaia asta, Isak; este adevărat că e deja bătrână, totuşi fată în fiecare an doi sau trei miei.

– Da, da, ştiu, răspunse Isak uitându-se drept în ochii ei. Cunosc foarte bine oaia.

El porni spre casă împreună cu Axel Ström, ducând oaia de o funie. Axel era tăcut, ceva părea să-l preocupe, indiferent ce ar fi fost. În fond, n-are nici un motiv să fie abătut, se gândea Isak. Gospodăria sa se găseşte într-o stare bună, a adus deja acasă cea mai mare parte a furajelor şi este pe cale să-şi termine casa. Lucrurile merg bine la Axel Ström, aşa cum trebuie să meargă, poate că puţin prea încet, dar sigur. Iată că şi-a procurat acum şi un cal.

– Ai cumpărat proprietatea lui Brede, spuse Isak. Vrei să o lucrezi?

– Nu, nu vreau să o lucrez. Am cumpărat-o pentru altcineva.

– Aşa.

– Ce crezi, oare am dat prea mulţi bani pe ea?

– Ba nu, ea are parcele mlăştinoase foarte bune dacă sunt desecate.

– Am cumpărat gospodăria pentru fratele meu din Helgeland.

– Aşa.

– Dar mă bate gândul să fac un schimb de proprietate cu el.

– Vrei să faci un schimb?

– Dacă Barbro ar prefera să trăiască acolo, mai jos.

Ei mai parcurseră o bucată de drum fără să spună nimic. Apoi Axel începu iar:

– Ei insistă să preiau eu supravegherea telegrafului.

– A telegrafului? Ah da, am auzit că Brede şi-a dat demisia.

– Zău? întrebă Axel zâmbind; lucrurile nu s-au petrecut chiar aşa, ei l-au concediat pe Brede.

– Da, da, spuse Isak, încercând să-l scuze puţin pe Brede; telegraful îţi răpeşte mult timp.

– Ei l-au concediat începând cu anul nou, dacă activitatea lui nu se îmbunătăţeşte până atunci.

– Aşa.

– Ce crezi, să accept postul?

Isak rămase mult pe gânduri, apoi răspunse:

– De fapt, asta înseamnă bani.

– Ei sunt dispuşi să-mi dea chiar mai mult.

– Cât?

– De două ori mai mult.

– De două ori? În acest caz cred că ar trebui să te gândeşti să accepţi.

– Dar linia s-a mai lungit. Zău că nu ştiu ce să fac; din pădure nu mai poţi scoate acuma atâţia bani ca pe vremea ta şi trebuie să-mi procur unelte de lucru, am prea puţine. Îmi lipsesc banii gheaţă, şi nici şeptelul meu nu este atât de mare ca să pot vinde ceva. Cred că ar fi bine să accept oferta cu telegraful... cel puţin pentru un an.

Nici unul dintre ei nu credea că Brede şi-ar putea îmbunătăţi activitatea, păstrându-şi, astfel, postul.

Ajungând la Maaneland o găsiră pe Oline care poposise acolo în drum spre casă; ciudată ființă Oline asta! Ea se târâia dintr-un loc într-altul, grasă și rotunjoară ca o omidă; deși trecuse de șaptezeci de ani bântuia peste tot. Acum iat-o în colibă, la o cafea; zărindu-i pe bărbați, Oține lăsă totul baltă și ieși afară.

– Bună ziua, Axel, te-ai întors de la licitație? întrebă. Sper că nu ai nimic împotrivă dacă îi fac o vizită lui Barbro! Și îți clădești și tu casă și devii tot mai domn? Ai cumpărat o oaie, Isak?

– Da, răspunse Isak, nu ți se pare cunoscută?

– Dacă mi se pare cunoscută? Nu.

– Ea are urechile astea turtite, le vezi?

– Urechi turtite, cum așa? Și ce dacă? Dar, ce-am vrut să spun: Cine a cumpărat gospodăria lui Brede? Chiar ne întrebam cu Barbro, oare cine va fi noul vecin. Biata Barbro, șade aici și plânge, după cum este și normal. Noroc că Cel de Sus i-a hărăzit un cămin nou, aici, la Maaneland. Urechile turtite? Am văzut deja multe oi cu urechi turtite în viața mea. Și ai dreptate, Isak, mașina asta a ta este aproape mai mult decât pot ochii mei bătrâni vedea și înțelege. Nici nu vreau să întreb cât a costat, nici nu pot număra atât de departe. Dacă ai văzut-o și tu, Axel, înțelegi ce vreau să spun; parcă l-aș fi văzut pe Sfântul Ilie în caleașca sa de foc – să-mi ierte Dumnezeu păcatele...

După ce tot fânul fusese transportat în șură, Eleseus începu să se pregătească de plecare. Îi scrisese inginerului că se întoarce și primise răspunsul ciudat cum că vremurile sunt foarte grele, că el trebuie să-și restrângă activitatea, deci că nu-i mai poate asigura lui Eleseus postul și că va trebui de acum înainte să scrie el, personal, totul cu mâna lui.

Blestemată afacere! La ce-i trebuise oare acestui ingineraș de mâna a doua un secretar? Pe vremuri, când îl luase pe micul Eleseus de la părinții lui, voise probabil să se laude că este un om important; iar dacă îl hrănise și îl îmbrăcase pe băiat până după prima cuminecătură, o făcuse și fiindcă avusese parte de un pic de ajutor în biroul său. Băiatul devenise acum om adult, situația se schimbase.

Dar, scria inginerul în continuare, dacă te întorci voi face tot posibilul să te recomand altui birou, deşi nu va fi deloc uşor. Există aici atâţia tineri care nu au de lucru, care practică aceeaşi meserie. Cu salutări cordiale.

Bineînţeles că Eleseus voia să se întoarcă în oraş, nu mai încăpea vorbă! Să rămână aici şi să se irosească? El voia să ajungă mai departe în viaţă. Eleseus nu le povesti alor săi nimic despre situaţia schimbată; nu ar fi avut nici un rost, şi, în plus, el era cam prost dispus, aşa încât preferă să tacă. Viaţa dusă la Sellanraa nu rămăsese fără efect – era o viaţă lipsită de glorie, monotonă, o existenţă liniştită şi plictisitoare, care te făcea să devii visător; nu avea faţă de cine să se grozăvească puţin, nu avea cu cine să se măsoare. Viaţa de la oraş produsese o fractură în el, îl făcuse să se simtă superior celorlalţi, în acelaşi timp însă mai slab – de fapt era acum un dezrădăcinat care nu se mai simţea nicăieri acasă. Că începea să-i placă iarăşi mirosul de floare de calapăr – mai treacă-meargă! Dar nu avea nici un sens ca unui băiat de ţăran să-i treacă următoarele prin minte seara, când îşi auzea mama mulgând vacile: Acum se mulg vacile, ascultă ce sunete frumoase, ca un fel de cântec care ţâşneşte în formă de raze, un cântec foarte diferit de muzica fanfarei din oraş, sau a Armatei Salvării, sau de sirena vapoarelor. Raza de lapte care se prelinge într-un vas...

La Sellanraa nu era obiceiul să-ţi exteriorizezi sentimentele, Eleseus se temea de momentul când îşi va lua rămas-bun. Era acum bine echipat, urma să primească iarăşi un sul de pânză pentru lenjerie, iar tatăl său îi pregătise nişte bani pe care voia să i-i înmâneze la plecare. Bani – oare Isak era dispus să se lipsească de bani? Nu se putea altfel, deşi Inger dădu să se înţeleagă că este pentru ultima dată. Eleseus va face în curând carieră şi se va întreţine singur.

– Aşa, spuse Isak.

Atmosfera era solemnă, în casă se făcu linişte, cu toţii primiseră câte un ou fiert la festinul de adio, iar Sivert era deja afară, gata de drum, ca să-l însoţească pe fratele său şi să-i care bagajele. Eleseus putea începe să-şi ia rămas-bun.

El începu cu Leopoldine. Ea îi ură, în mod foarte drăgălaş, drum-bun. La fel procedă şi slujnica Jensine care dărăcea lână. Ambele fete se zgâiau la el, poate fiindcă ochii îi erau înroşiţi. Apoi dădu mâna cu mamă-sa care izbucni, firește, în lacrimi, fără să se sinchisească de faptul că el nu putea suferi să vadă pe cineva plângând. Drum-bun şi Dumnezeu să te aibă în paza sa! hohoti ea. Cel mai greu îi venea să-şi ia rămas-bun de la tatăl său – din o mie de motive: Isak era atât de muncitor şi atât de cinstit, îi purtase pe copii în braţe povestindu-le despre pescăruşi şi alte păsări, despre animale şi toate miracolele de pe ogoare. Şi nu trecuse atât de mult timp de atunci, să tot fie câţiva anişori...

Tatăl stătea la fereastră, el se întoarse brusc, luă mâna fiului său şi spuse tare şi cu un fel de ton iritat:

– Da, da, drum-bun! Am impresia că noul nostru cal s-a smucit din căpăstru! Şi cu aceste cuvinte el părăsi casa repede. Ah, de fapt el însuşi se furişase mai înainte până acolo şi desprinsese calul, iar afurisitul de Sivert, care stătea afară uitându-se, zâmbind, după tatăl său, observase figura. De altfel, calul era pe pajiştea cosită deja.

Eleseus terminase acum.

Mamă-sa veni după el până în pragul uşii, plânse şi mai tare, spuse printre sughiţuri: Dumnezeu să te binecuvânteze! şi îi strecură ceva în mână. Poftim, dar să nu-i mulţumeşti, că lui nu-i place. Şi scrie-ne cât mai des!

Două sute de coroane!

Eleseus se uită afară. Tatăl depunea eforturi uriaşe ca să înfigă în pământ un ţăruş şi se pare că nu reuşea, deşi pământul era moale.

Fraţii o luară din loc cu pas întins; ajunseră la Maaneland şi o găsiră pe Barbro în prag. Ea îi invită în casă.

– Pleci iarăşi, Eleseus? Trebuie să intri, să bei măcar o cafea.

Ei intrară în colibă; Eleseus nu mai era îndrăgostit nebuneşte, nu mai voia nici să sară pe fereastră, nici să înghită otravă, nu, el îşi puse pe genunchi pardesiul de culoare deschisă, având grijă ca eticheta argintie să fie cât mai vizibilă; apoi îşi tamponă părul cu batista şi făcu o observaţie cât se poate de subtilă:

– Ce vreme clasică astăzi!

Nici Barbro nu îşi pierdu cumpătul, ea se jucă puţin cu inelul de argint din degetul unei mâini şi cu cel de aur din degetul celeilalte mâini – da, primise între timp şi un inel de aur. Purta un şorţ mare care o acoperea de la gât până la picioare, aşa încât nu se vedea cât era de rotunjoară. După ce prepară cafeaua şi în timp ce oaspeţii o beau, începea să coase ceva pe o pânză albă, apoi să croşeteze puţin la un guler, trecând la tot felul de alte îndeletniciri de fată mare. Barbro nu se simţea jenată din cauza vizitei, şi asta era foarte bine, deoarece tonul ei rămânea natural, iar Eleseus putea fi iarăşi superior şi fermecător.

– Dar unde este Axel? întrebă Sivert.

– Unde este? Pe undeva pe-aici, răspunse Barbro ridicându-se.

Cred că de-acum nu mai vii niciodată acasă, la ţară, îi spuse lui Eleseus.

– Tot ce se poate, răspunse el.

– Nu este atmosfera potrivită pentru cineva care s-a obişnuit cu viaţa de la oraş. Aş fi fericită să pot pleca împreună cu tine, continuă ea.

– Cred că nu vorbeşti serios.

– Aşa zici tu? Păi eu am văzut cum este să trăieşti la oraş şi cum este să trăieşti la ţară. Am locuit într-un oraş mai mare decât oraşul tău. Nu-i de mirare că aici nu-mi place.

– Desigur, nu asta am vrut să spun. Ştiu că tu ai fost la Bergen, se grăbi el să precizeze. Era îngrozitor cât de înfumurată putea fi Barbro!

– Dacă nu aş avea ziarul, cred că mi-aş lua lumea în cap, mai spuse Barbro.

– Păi Axel şi toate celelalte... asta am vrut să spun.

– Ah, Axel nu mă interesează câtuşi de puţin. Dar tu? N-ai pe cineva care te aşteaptă în oraş?

Eleseus nu avu încotro, trebui să facă puţin pe grozavul, mijindu-şi ochii şi savurând ideea că ar avea pe cineva în oraş, care îl aştepta. Ar fi putut exploata şi mai bine situaţia dacă Sivert n-ar fi fost de faţă; aşa nu reuşi să spună decât:

– Ah, prostii!

– Deh! spuse ea jignită manifestându-şi pe faţă indispoziţia:

– Da, prostii! Nu poţi aştepta la altceva de la oamenii din Maaneland, noi nu suntem chiar atât de subtili şi deştepţi ca voi, adăugă.

Eleseus nu se mai sinchisea de Barbro, ea avea faţa plină de pete, iar starea în care se găsea acum devenise evidentă până şi pentru ochii săi neexperimentaţi, de copil.

– Nu vrei să ne cânţi puţin la chitară? întrebă el.

– Nu, răspunse ea scurt. Ce-am vrut să-ţi spun, Sivert: n-ai putea veni să-l ajuţi câteva zile pe Axel la casă? Ce-ar fi să rămâi aici mâine, când te întorci din sat?

Sivert chibzui o clipă:

– Da, dar n-am hainele de lucru la mine, spuse.

– Merg diseară până sus, la voi şi îţi aduc hainele de lucru, ca să le găseşti mâine aici.

– Bine, spuse Sivert, mă mai gândesc. Barbro deveni insistentă:

– Fireşte, numai dacă o faci cu plăcere! Trece vara, iar casa ar trebui să fie gata şi cu acoperişul pus înainte de a începe toamna. Axel a vrut de mai multe ori să te roage, însă nu a ajuns la timp. Zău că trebuie să ne dai o mână de ajutor, dacă o faci cu plăcere.

– Când pot să fiu de ajutor, o fac cu plăcere, spuse Sivert.

Problema era deci tranşată.

Eleseus se simţi acum pe drept cuvânt jignit. Îşi dădea seama că Barbro proceda înţelept, încercând să obţină un ajutor pentru terminarea casei, în interesul ei propriu şi al lui Axel; totuşi, ea o făcea prea fără perdea. În fond, – nu era încă stăpâna acestei gospodării şi nici nu trecuse o veşnicie de când se lăsase sărutată de el, fir-ar să fie de muiere! Oare nu ştia ce înseamnă ruşinea?

– Ba da, spuse el deodată, mă voi întoarce ca să îţi năşesc copilul.

Barbro se uită la el şi spuse iritată:

– Să năşeşti? Şi tocmai tu afirmi că alţii vorbesc prostii! În afară de aceasta, te voi anunţa eu dacă rămân fără de naşi.

Ce altceva ar fi putut face Eleseus decât să zâmbească ruşinat şi să-şi dorească să fie cât mai departe.

– Mii de mulţumiri pentru cafea, spuse Sivert.

– Da, mulţumim pentru cafea, repetă şi Eleseus, fără să se ridice şi fără să facă o plecăciune, nu, nici vorbă; Barbro mustea de-a dreptul de venin şi răutate!

– Ia să văd, spuse Barbro. De fapt, şi contabilii la care am lucrat eu aveau etichete argintii în interiorul hainelor; numai că erau mult mai mari, spuse. Prin urmare, te întorci şi înnoptezi aici, Sivert? Eu îţi aduc hainele.

Asta în loc de rămas-bun.

Fraţii îşi continuară drumul, Eleseus avea două bancnote serioase în buzunar, iar Barbro să se ducă la naiba din partea sa. Băieţii se feriră să atace subiecte delicate, cum ar fi despărţirea de tată şi lacrimile mamei; ei ocoliră ferma de la Breidablick ca să nu fie reţinuţi şi acolo şi făcură câteva glume pe seama acestui şiretlic.

Ajungând la un punct de unde se putea zări deja satul, şi de unde Sivert urma să se întoarcă, se simţiră totuşi puţin emoţionaţi. Sivert spuse:

– S-ar putea ca viaţa să mi se pară de-acum înainte cam monotonă fără tine.

Eleseus începu să fluiere şi să-şi examineze încălţămintea, observă deodată că are o ţandără în deget şi se scotoci prin buzunare – după hârtii, spuse el – ah, ce şiret! Poate că lucrurile ar fi ieşit prost dacă Sivert nu ar fi salvat situaţia:

– Ultimul! exclamă el, dându-i fratelui său un ghiont în spate, după care se întoarse şi o rupse la fugă. Era mai bine aşa; îşi strigară unul altuia câteva cuvinte de adio şi apoi fiecare îşi văzu de drum.

Destin sau şansă neaşteptată! Eleseus reveni în oraş, la o slujbă pe care nu o mai deţinea, în schimb acelaşi hazard îl ferici pe Axel Ström cu un muncitor vrednic. Ei începură să înalţe casa la 21 august, iar cu zece zile mai târziu aceasta avea deja un acoperiş. Casa nu putea fi numită grandioasă, înălţimea ei era doar de câteva grinzi puse una peste alta, dar era, totuşi, o casă din bârne şi nu o colibă din pământ; iar vitele se alegeau cu un grajd minunat pentru iarnă în încăperea care îi adăpostise până atunci pe oameni.

2

ÎN ZIUA de 3 septembrie Barbro dispăru, adică nu dispăru chiar cu desăvârşire, totuşi nu o mai puteai găsi nicăieri în preajma colibei.

Axel se ocupa de lemnărie în măsura în care se pricepea, şi anume voia tocmai să monteze o fereastră şi o uşă în casa cea nouă, fiind adâncit în activitatea sa. Când văzu că ora amiezei trecuse şi Barbro nu-l chemase încă la masă, el intră în colibă. Nu era nimeni înăuntru. El căută ceva de mâncare şi se uită în jur în timp ce mânca; hainele lui Barbro erau atârnate la locul lor, însemna că nici ea nu era prea departe. Axel se întoarse la casa nouă şi îşi continuă un timp activitatea, apoi intră iar în casă – aceasta era tot goală.

Pe unde o fi rămas Barbro?

– Barbro! strigă. Nimic. Începu să o caute în jurul acareturilor, se duse până la nişte boschete de lângă ogoare, o căută peste tot, poate o oră întreagă, o strigă – nimic! În cele din urmă dădu de ea, dar departe; zăcea la pământ, ascunsă în spatele unor tufişuri, pârâul curgea la picioarele ei, avea capul gol, era desculţă şi udă de tot, până sus, pe spate.

– Aici eşti? spuse el. De ce nu ai răspuns?

– N-am putut, şopti ea răguşită.

– Ce... ai stat în apă?

– Da, am alunecat. Ah!

– Ţi-e rău?

– Da. A trecut.

– A trecut? întrebă el.

– Da. Ajută-mă acum să ajung acasă.

– Unde este...?

– Ce?

– Unde este copilul?

– Era mort.

– Era mort?

– Da.

Axel rămase nemişcat.

– Dar unde este? întrebă iarăşi.

– Nu te priveşte, răspunse ea. Ajută-mă să ajung acasă. Era mort. Pot umbla dacă mă sprijini puţin de braţ.

Axel o conduse acasă, o aşeză pe un scaun, ea era udă leoarcă.

– Era mort? întrebă.

– Da, ţi-am spus deja, replică ea.

– Unde este?

– Vrei să adulmeci până îl descoperi? Ai găsit ceva de mâncare cât am lipsit?

– Ce-ai căutat la pârâu?

– Ce-am căutat la pârâu? Voiam să aduc ienupăr.

– Ienupăr?

– Pentru donițele de lapte.

– Dar acolo nu creşte ienupăr, spuse el.

– Du-te odată înapoi, la munca ta, strigă ea răguşită şi nerăbdătoare. Ce-am căutat la pârâu? Am căutat crengi de mesteacăn pentru o mătură. Te-am întrebat dacă ai mâncat?

– Dacă am mâncat? repetă el. Te simţi foarte rău?

– Ah, nu!

– Chem doctorul.

– Să nu îndrăzneşti! exclamă ea. Apoi se sculă şi îşi aduse haine uscate, să se schimbe. Ai bani de aruncat pe doctor? Axel se întoarse la munca sa, deşi nu făcu mare lucru, ciocăni puţin şi gelui puţin, ca să-l audă Barbro; apoi montă fereastra şi o etanşă cu muşchi.

Seara, Barbro nu prea avu poftă de mâncare, totuşi puse mâna pe una şi pe alta, intră în grajd şi mulse animalele, doar că era mai grijulie la trecerea pragurilor. Apoi se culcă în şură, ca de obicei; Axel urcă de două ori ca să vadă ce făcea, şi o găsi dormind tun. Ea avu o noapte bună.

În dimineaţa următoare Barbro nu părea prea schimbată, îşi pierduse însă aproape complet vocea de răguşită ce era; îşi înfăşurase gâtul cu un ciorap vechi. Astfel că ei nu reuşiră să stea de vorbă unul cu altul. Zilele treceau, întâmplarea trecu pe planul al doilea, alte lucruri erau de actualitate. Casa cea nouă ar fi trebuit să rămână nelocuită câtva timp, pentru ca lemnăria să se

usuce bine, iar pereţii să se etanşeze, să nu tragă prin ei; dar Axel şi Barbro nu mai puteau aştepta; casa trebuia să devină locuibilă acum, de îndată, şi să fie aranjat şi grajdul. După ce se mutară în locuinţa nouă, scoaseră cartofii, apoi recoltară grâul.

Viaţa îşi urma cursul obişnuit.

Axel îşi dădu seama, după o serie de amănunte, că relaţia dintre ei nu mai era aceeaşi, Barbro nu se mai simţea acasă la Maaneland şi nici nu-şi asuma obligaţii mai mari decât cele ale oricărei alte slujnice. Legătura dintre ei se destrămase o dată cu moartea copilului. Axel se gândise tot timpul: Aşteaptă până se naşte copilul! Copilul se născuse şi dispăruse. În cele din urmă, Barbro îşi scoase şi inelele din degete şi nu le mai purtă.

– Ce înseamnă asta? întrebă el.

– Ce să însemne? spuse ea dându-şi capul pe spate.

Asta nu putea însemna decât perfidie şi trădare din partea ei. Axel găsise micul cadavru pe malul pârâului. Nu că l-ar fi căutat în mod special; deşi ştia aproape cu exactitate unde ar fi trebuit să fie, el nu se apucase să-l caute. Întâmplarea făcu să nu-l dea complet uitării: căci o grămadă de păsări începu să se rotească deasupra acestui loc, şi anume coţofene cu ţipete stridente şi corbi, iar nu peste mult apăru şi o pereche de vulturi sus de tot, în văzduh. De parcă o coţofană ar fi observat că acolo este ceva în neregulă şi nu ar fi putut să-şi ţină gura – întocmai ca oamenii – ci ar fi început să flecărească. Asta îl făcu şi pe Axel să iasă din inerţie; aşteptă un moment potrivit ca să se strecoare până acolo. El descoperi cadavrul acoperit de muşchi, crenguţe şi câteva plăci de piatră; trupuşorul era învelit într-o cârpă. Axel desfăcu pachetelul cu un sentiment de curiozitate şi groază – ochii închişi, părul de culoare închisă, un băieţaş, picioarele încrucişate, mai mult nu văzu. Cârpa fusese udă, acum era aproape uscată – parcă ar fi fost o legăturică de rufe pe jumătate stoarse.

Axel nu putea lăsa cadavrul aşa, neacoperit; în realitate, se temea puţin pentru sine şi pentru casa sa: prin urmare se duse acasă, luă o cazma şi săpă o groapă ceva mai adâncă; fiind atât de aproape de pârâu, apa se infiltră în ea şi el trebui să sape altă groapă, ceva mai sus, pe versant. În timp ce mânuia cazmaua

depăşi şi teama că Barbro putea da de el aici; îl cuprinse un sentiment de dârzenie şi îşi spuse: N-are decât să vină, da, să vină şi să învelească ea micul cadavru aşa cum se cuvine, indiferent dacă acest copil s-a născut mort sau viu! Axel îşi dădea seama ce însemna pentru el pierderea copilului, îşi dădea seama că existau toate riscurile să rămână fără nici un ajutor în casa lui nouă, şi anume tocmai acum, când şeptelul său ajunsese să fie de trei ori mai mare ca la început. Mă rog, n-are decât să vină! Dar Barbro – cine ştie, poate că ştia ce făcea el acum; în orice caz, nu îşi făcu apariţia, şi el trebui să învelească micul cadavru, aşa cum se pricepea, şi să-l aşeze în mormântul nou. Apoi acoperi groapa cu brazde de iarbă, ştergând orice urmă; nu se mai vedea decât o moviliţă mică şi verde printre tufişuri.

Când se întoarse acasă o găsi pe Barbro în curte.

– Unde ai fost? îl întrebă ea.

Amărăciunea din sufletul lui părea să se fi risipit puţin, căci răspunse:

– Nicăieri. Dar tu unde ai fost? S-ar putea ca Barbro să fi citit pe faţa lui o ameninţare ascunsă; căci intră în casă fără să mai spună nimic.

Axel se duse după ea:

– Şi ce vrea să însemne că nu mai porţi inelele? o întrebă fără ocolişuri.

Barbro ajunsese probabil la concluzia că ar fi mai bine să cedeze puţin, aşa încât răspunse râzând:

– Eşti atât de crunt, că mă apucă râsul. Dacă vrei să stric inelele purtându-le în timp ce muncesc, pot să o fac! Ea le luă şi le puse în deget.

Văzând că pe faţa lui apare o expresie de satisfacţie tâmpă, se obrăznici întrebând:

– Mai ai ceva de obiectat?

– N-am nimic de obiectat în ceea ce te priveşte, răspunse el. Aş vrea doar să fii iarăşi aşa cum erai mai demult, la început, atunci când ai venit aici. Asta aş vrea.

– Nu este chiar atât de uşor să fii mereu aceeaşi, spuse ea. El continuă:

– Am cumpărat ferma tatălui tău numai ca să ne putem muta acolo, dacă preferi să trăieşti la Breidablick. Ce părere ai?

Eh, acum pierduse partida; Barbro îşi dădea foarte bine seama că Axel se temea să nu rămână singur şi fără nici un ajutor, cu toate animalele şi cu gospodăria.

– Am mai auzit toate astea, observă ea destul de absentă.

– Totuşi, nu am primit nici un răspuns.

– Răspuns? exclamă ea. Nu suport să aud tot mereu acelaşi lucru.

Axel era de părere că fusese mai mult decât tolerant. Îi permisese familiei Brede să rămână la Breidablick şi, deşi o dată cu ferma cumpărase şi recolta din acel an, el se mulţumise să aducă acasă doar câteva căruţe cu fân, lăsând familiei toţi cartofii. Era absurd din partea lui Barbro să o facă pe supărata; ei însă nu-i păsa de nimic, aşa încât întrebă cu o voce care părea profund jignită:

– Să ne mutăm la Breidablick şi să lăsăm familia mea pe drumuri?

Oare Axel auzea bine? El rămase cu gura căscată, apoi înghiţi de câteva ori în sec, de parcă s-ar fi pregătit să ţină un discurs, de care nu se alese însă nimic, aşa că el se limită să întrebe:

– Păi nu se mută jos, în sat?

– Nu ştiu, replică ea. Ai închiriat tu pentru ei o locuinţă în sat? Axel nu mai voia să continue răfuiala, dar nu putea nici să ascundă faptul că ea îl uluise în oarecare măsură, aşa că spuse:

– Devii tot mai încăpăţânată şi îndărătnică, deşi poate că nu asta ai vrut să spui.

– Spun totul exact aşa cum gândesc, ripostă Barbro. Şi acum explică-mi, te rog, din ce cauză ai mei nu s-au putut muta aici? Aş fi avut şi eu parte de ajutorul mamei mele. Fireşte, tu eşti de părere că nu am chiar atâta treabă, deci că nu am nevoie nici de ajutor.

Ea avea puţină dreptate, dar era şi foarte multă nedreptate în ceea ce spunea: în acest caz, familia Brede ar fi trebuit să locuiască în colibă, iar Axel nu ar fi avut unde să-şi adăpostească vitele. Oare ce urmărea Barbro? Îşi pierduse complet minţile?

– Ştii ceva: este de preferat să-ţi angajez o slujnică.

– Acum, în timpul iernii, când nu sunt atâtea de făcut? Nu, mulţumesc. Trebuia să-mi fi adus una atunci când am avut cu adevărat nevoie de ea, da.

Ea avea iarăşi puţină dreptate: Ar fi trebuit să aibă un ajutor în perioada când nu se simţea bine şi era gravidă. Totuşi, Barbro nu rămăsese niciodată în urmă cu obligaţiile ei, fusese sprintenă şi vrednică, făcuse tot ce trebuise să facă şi nu vorbise niciodată despre o slujnică. Iar acum declara deodată că ar fi trebui să aibă una!

– În acest caz, nu mai înţeleg nimic, mărturisi Axel descurajat.

Tăcere.

Apoi Barbro întrebă:

– Am auzit că ai fi dispus să preiei supravegherea telegrafului, care îi revine tatălui meu?

– Cum aşa? Cine ţi-a spus?

– Aşa se vorbeşte.

– Da, nu ar fi cu totul exclus, admise Axel.

– Aşa?

– De ce întrebi?

– Întreb fiindcă mai întâi l-ai deposedat pe tatăl meu de casă şi gospodărie, iar acum vrei să-i iei şi ultimul mijloc de subzistenţă.

Tăcere.

Axel nu mai era acum dispus să înghită toate toanele ei, aşa că exclamă:

– Ştii ceva? Nu meriţi câtuşi de puţin tot ce fac pentru tine şi ai tăi.

– Zău? spuse Barbro.

– Nu! strigă el lovind cu pumnul în masă. După care se ridică.

– Să nu-ţi imaginezi cumva că mă intimidezi, piui ea cu o voce slabă lipindu-se de perete.

– Să te intimidez! o maimuţări el pufăind plin de dispreţ. Acum hai să vorbim serios, vreau să ştiu ce s-a întâmplat cu copilul. L-ai înecat?

– Să-l înec?

– Da, a fost băgat în apă.

– Zău? L-ai văzut? întrebă ea. Poate că... era cât pe-aci să spună: „l-ai adulmecat", totuşi nu îndrăzni, căci nu era momentul să glumească. Deci l-ai văzut?

– Am văzut că a fost băgat în apă.

– Ah, aşa şi este, replică ea. S-a născut în apă, am alunecat şi nu m-am mai putut ridica.

– Aşa, deci ai alunecat?

– Da, şi în acea clipă s-a născut copilul.

– Aşa, spuse el iarăşi. Dar ai dus cu tine o cârpă. Ai bănuit cumva că vei aluneca?

– Am dus o cârpă? repetă ea.

– O cârpă mare, albă, una din cămăşile mele, din care ai tăiat o bucată.

– Da, desigur, am luat cu mine cârpa ca să culeg în ea ienupăr, spuse Barbro.

– Ienupăr?

– Da, sau crengi de mesteacăn, pentru o mătură.

– Ah, indiferent ce ar fi fost...

În ciuda acestei ciocniri serioase, relaţiile dintre ei se normalizară iarăşi, adică ele nu mai erau foarte bune, totuşi, suportabile; Barbro era înţeleaptă, manifestând mai multă toleranţă, deoarece se simţea ameninţată. În aceste condiţii, atmosfera la Maaneland devenea tot mai forţată, tot mai neplăcută; dispăruse încrederea reciprocă, dispăruse voioşia, amândoi erau mereu în gardă. Deşi trăiau oarecum de la o zi la alta, Axel trebuia să fie mulţumit că, totuşi, căruţa mergea cumva. O angajase pe fata asta, avea nevoie de ea, fusese iubitul ei, se simţea legat de ea, nu era uşor să se schimbe, să înceapă o viaţă nouă. Barbro era la curent cu tot ce ţinea de casă, ştia unde stau vasele şi toate celelalte, când urmează să fete vacile şi caprele, dacă aveau suficient nutreţ pentru iarnă sau nu, care lapte era bun de brânză şi care era destinat consumului în casă – o străină nu ar fi avut habar de toate astea... punând cazul că ar fi găsit pe altcineva.

Pe Axel îl bătuse de multe ori gândul să o expedieze pe Barbro şi să caute o altă fată în locul ei; ea era mult prea des pusă

pe hartă, inspirându-i aproape teamă. Chiar şi în perioada în care avusese ghinionul să se bucure de favorurile ei, Axel fusese de multe ori intimidat de felul ei ciudat de a se comporta – dur şi lipsit de orice căldură. Dar – era frumoasă şi îşi avea şi momentele ei de har, când îl înăbuşea în îmbrăţişări. Asta fusese odinioară, acum totul încetase. Nu, mulţumesc, ea nu avea chef să mai treacă o dată prin toată tărăşenia! Cu toate acestea, nu este atât de uşor să te remodelezi pe tine şi întreaga ta existenţă.

– În cazul acesta, hai să ne căsătorim acum, imediat, insistă Axel.

– Imediat? replică ea. Nici vorbă; mai întâi plec la oraş ca să-mi pun la punct dantura. Atâta m-au durut dinţii până i-am pierdut aproape pe toţi.

Lucrurile trebuiau, prin urmare, să meargă târâş-grăpiş mai departe, ca până acum; Barbro nu mai încasa o simbrie fixă, în schimb primea mult mai mult decât simbria ei; de câte ori cerea bani îi şi obţinea, ea mulţumea ca pentru un cadou. Ce-i drept, Axel nu prea înţelegea ce nevoie avea ea de bani? Ce să facă cu banii aici la ţară? Îi punea oare deoparte? În ce scop economisea bani an după an?

Axel nu înţelegea multe lucruri: nu-i dăruise un inel de logodnă, ba chiar şi un inel de aur? Relaţiile dintre ei fuseseră foarte bune multă vreme după acest cadou substanţial; dar efectul nu dura la infinit, nu, în nici un caz, iar el nu-i putea cumpăra tot mereu câte un inel nou. Pe scurt: Barbro îl voia sau nu-l voia? Muierile astea sunt nişte făpturi ciudate! O aştepta oare în altă parte alt bărbat care să aibă un şeptel respectabil şi o casă nouă? Axel era, deci, pe deplin îndreptăţit să lovească cu pumnul în masă văzând cât de proaste şi capricioase pot fi muierile.

Ciudat: Barbro părea obsedată de o singură idee: viaţa de la oraş şi din Bergen. În acest caz... pentru numele lui Dumnezeu! În acest caz de ce se întorsese acasă, aici, în nord? Telegrama dată de tatăl ei nu ar fi putut-o determina nici măcar să facă un singur pas: înseamnă că trebuie să fi avut un alt motiv. Aici, era tot timpul, de dimineaţă până seara, nemulţumită. Doniţe de lemn în loc de vase de tinichea sau de fier, căldări în loc de cratiţe; eternele ore de muls în locul unei plimbări până la lăptărie; cizme

rustice, leşie şi un sac cu fân sub cap în loc de muzică de fanfară şi oameni. Aici ea era...

După ciocnirea cea mare ei se mai ciondăniră de multe ori.

– Să mai vorbim sau să nu mai vorbim despre asta? întreba Barbro. Se pare că ai uitat complet ce i-ai făcut tatălui meu, spunea ea.

– Da? şi ce anume i-am făcut? întreba Axel.

– Ştii mai bine ca mine, spunea ea. În orice caz, inspector nu o să ajungi.

– Aşa?

– Nu. Nu cred până nu văd.

– Vrei să spui că eu nu aş fi suficient de deştept pentru aşa ceva?

– Foarte bine pentru tine dacă eşti deştept. În schimb, nu citeşti, nu scrii, nu pui mâna nici măcar pe ziar.

– Ştiu să scriu şi să citesc atât cât am nevoie, spuse el; tu, însă, nu eşti decât o gură spurcată.

– Ia-ţi inelul înapoi! strigă ea aruncându-i inelul de argint pe masă.

– Aşa? Dar celălalt unde este? întrebă el după câtva timp.

– Dacă vrei să-ţi iei inelele înapoi, n-ai decât, spuse ea chinuindu-se să-şi scoată din deget inelul de aur.

– Să ştii că accesele taie de furie nu mă impresionează câtuşi de puţin, spuse el ieşind afară.

Bineînţeles că ea apăru foarte curând cu ambele inele în degete.

Cu timpul, Barbro începu să nu se mai sinchisească de faptul că Axel o bănuia de pruncucidere. Dimpotrivă, nu-i mai păsa deloc de asta, devenind cât se poate de arogantă. Nu că şi-ar fi recunoscut păcatul, dar spunea:

– Ei şi, ce-ar fi dacă l-aş fi înecat? Tu trăieşti aici în pustietatea asta şi nu ai habar de viaţa din lumea mare.

Ajungând, o dată, iarăşi la acest subiect, încercă să-l convingă pe Axel că el lua prea în tragic toată povestea; ea, personal, nu acordă unei pruncucideri o importanţă mai mare decât o merită. Ea povesti despre două fete din Bergen care îşi uciseseră copiii; una dintre fete primise o condamnare la câteva luni de

închisoare fiindcă fusese atât de tâmpită să-şi scoată copilul afară, în frig, ca să degere, în loc să-l omoare cu mâna ei; cealaltă fată fusese, în schimb, achitată.

– Nu, legea nu mai este atât de inumană în această privinţă ca mai demult, spuse Barbro. Şi, în afară de aceasta, adevărul nici nu iese totdeauna la lumină. Una dintre fetele care erau angajate la hotelul din Bergen îşi ucisese doi copii, venea din Kristiania şi purta o pălărie cu pene. Pentru copilul al doilea primise o condamnare de trei luni, despre uciderea primului copil nu s-a aflat niciodată nimic, povesti Barbro.

Axel asculta, fiind tot mai îngrozit. Se străduia să înţeleagă, să desluşească ceva în această beznă, dar, în fond, ea avea dreptate: el lua toată povestea mult prea în serios. În depravarea ei josnică, Barbro nici nu merita să i se dea atenţie. O pruncucidere nu era o noţiune deosebită pentru ea, nu însemna nimic ieşit din comun, fiind doar expresia imoralităţii şi a superficialităţii unei slujnice. Această atitudine deveni evidentă şi în zilele următoare: ea nu trăi nici un moment de reculegere, de meditaţie, debordând, ca de obicei, de palavre inutile, întocmai ca o servitoare.

– Trebuie să plec să-mi repar dinţii, spuse. Şi mi-ar trebui şi o mantilă.

„Mantila" era o manta mai scurtă care ajunsese la modă în ultima vreme, iar Barbro voia neapărat să aibă şi ea o mantilă. Din moment ce Barbro lua totul atât de uşurel, ce altceva ar fi putut face Axel decât să se calmeze şi el? Bănuielile lui nu fuseseră confirmate, iar ea nu recunoscuse nici o clipă că ar fi comis fapta; dimpotrivă, negase de repetate ori orice vinovăţie: fără mânie, fără încrâncenare, ci – la naiba! – întocmai aşa cum o servitoare neagă că a spart un vas, chiar dacă ea este făptaşa. Trecură câteva săptămâni şi la un moment dat Axel simţi că ce-i mult e mult! El se opri într-o bună zi în mijlocul camerei şi avu o revelaţie: Păi bine, Doamne-Dumnezeule! Toată lumea observase în ce stare se găsea Barbro, observase că este rotunjoară şi umflată, adică gravidă! Şi acum redevenise zveltă; dar copilul unde era? Dacă ar veni cu toţii şi ar începe să caute? Vor cere în cele din urmă o explicaţie. Şi dacă nu se întâmplase nimic

condamnabil, atunci de ce cadavrul nu fusese înmormântat la cimitir? Dacă totul ar fi fost în ordine, el nu ar mai fi aici, la Maaneland, aici, printre tufişuri.

– Nu, explica Barbro. Aş fi avut neplăceri. Ar fi autopsiat copilul şi aş fi fost supusă unui interogatoriu. Nu am avut chef de aşa ceva.

– Numai să nu fie mai rău mai târziu, spuse el.

Barbro ripostă:

– De ce te tot gândeşti la asta? Dă-i pace copilului acolo unde este! Ba la un moment dat ea îl întrebă zâmbind: Ţi-e cumva teamă că vine să te ia? Singurul lucru pe care trebuie să-l faci este să-ţi ţii gura şi să nu te mai sinchiseşti de toată povestea.

– Da, da.

– Păi *eu* am înecat copilul? S-a înecat el singur, când am căzut în apă. Este nemaipomenit ce poate să-ţi treacă prin minte! şi, în afară de asta, nu se va afla niciodată! spuse ea.

– Totuşi, în cazul lui Inger din Sellanraa s-a aflat până la urmă, după câte am auzit, obiectă el.

Barbro rămase o clipă pe gânduri.

– Nu mă nelinişteşte deloc! spuse ea. Legile s-au schimbat între timp; dacă ai citi ziarele, ai fi aflat şi tu. Multe femei nasc copii pe care îi omoară după aceea şi nimeni nu le face nimic! Barbro încercă să-l lămurească; se pricepea întrucâtva la aşa ceva – nu degeaba fusese plecată în lume unde auzise multe, văzuse multe, învăţase multe; iată că acum ştia mult mai multe decât el. Ea avea trei argumente principale pe care le tot punea pe tapet: În primul rând, nu ea comisese crima; în al doilea rând, nu ar fi chiar atât de grav nici dacă ar fi comis-o; în al treilea rând, nu se va afla niciodată nimic.

– Eu sunt de părere că se va afla totul, obiectă el.

– O nu, nicidecum! ripostă ea. Şi fie că voia să-l lase perplex, fie că voia să-l încurajeze sau era mânată doar de vanitate şi de dorinţa de a brava, ea lansă deodată o bombă:

– Eu însămi am făcut, la un moment dat, ceva ce nu a ieşit la iveală, declară.

– Tu? întrebă el neîncrezător. Ce anume ai făcut?

– Ce am făcut? Am ucis!

Poate că Barbro nici nu intenţionase să meargă atât de departe – dar acum trebuia să meargă până la capăt, el stătea în faţa ei cu ochii cât cepele. Ah, Barbro nu putea fi bănuită nici măcar de impertinenţă nemăsurată, poate că totul pornea doar din imboldul de a se certa, de a face pe grozava, de a-şi arăta superioritatea, de a avea ultimul cuvânt. În orice caz, ea exclamă:

– Cum? Nu mă crezi? Îţi aminteşti de cadavrul de copil din port? *Eu* l-am aruncat în apă!

– Ce? strigă el.

– Cadavrul de copil de atunci. Nu-ţi mai aminteşti de nimic! Ţi-am citit din ziar despre acest caz.

După câteva clipe el izbucni:

– Eşti o femeie înfiorătoare!

Concluzia lui o îmbărbătă, insuflându-i un fel de forţă supranaturală, aşa încât începu să dea detalii:

– Îl luasem în geamantan, da, era mort, l-am omorât imediat după ce îl născusem. Iar când am ajuns în port, l-am aruncat în apă.

Axel tăcea cu o mină sumbră. Barbro povesti mai departe: toate astea se întâmplaseră mai demult, cu câţiva ani în urmă, atunci când venise la Maaneland. Deci, el vedea bine că nu totul se află, nicidecum. Ce îşi imaginează el că s-ar întâmpla dacă ar ieşi la lumină tot ce fac oamenii? Şi mai ales ceea ce fac oamenii căsătoriţi de la oraş! Ei îşi omoară copiii înainte de a-i naşte, există medici specializaţi în acest domeniu. Oamenii ăştia nu vor să aibă decât un copil, cel mult doi şi din cauza aceasta medicul îi omoară pe ceilalţi cât sunt încă în pântecele mamei. Axel putea să o creadă: aşa ceva nu era luat în tragic afară, în lumea mare.

Axel întrebă:

– Înseamnă că tu ţi-ai ucis şi cel de-al doilea copil?

– Nu, răspunse ea cu indiferenţă. Nu a fost nevoie să o fac, preciză. Apoi mai reveni o dată asupra subiectului spunând că nici nu ar fi fost chiar atât de periculos. Se obişnuise să înfrunte această problemă, aşa încât rămânea cât se poate de imposibilă. Prima dată poate că fusese puţin lugubru, puţin sinistru să omoare

cu mâna ei un copil, dar a doua oară? Ea se putea gândi acum la fapta ei ca la ceva ce ţinea deja de istorie: Asta se întâmplase şi se va mai întâmpla şi altă dată.

Axel părăsi camera împovărat de gânduri negre. Îl durea mai puţin că Barbro îşi omorâse primul copil – asta nu îl interesa pe el. Şi nici de faptul că ea avusese un copil înainte de a fi venit la el nu se sinchisea. Ea nu fusese inocentă şi neprihănită şi nici nu încercase să pară, dimpotrivă, îşi etalase experienţa învăţându-l şi pe el oarecari finețuri într-ale amorului. Bine. În schimb, el ar fi fost fericit să păstreze acest ultim copilaş – un băieţaş, o fiinţă mică şi albă înfăşurată într-o cârpă!

Dacă ea era vinovată de moartea copilului, înseamnă că îl prejudiciase şi pe el, că tăiase o legătură la care el ţinea şi care nu mai putea fi refăcută niciodată. Deşi, cine ştie, poate că o nedreptăţea, poate că alunecase într-adevăr şi nu se mai putuse ridica de jos. Mai era însă şi cârpa, jumătatea de cămaşă pe care o dusese cu ea...

Orele treceau, se făcu amiază, se făcu seară. Axel se culcă, se uită multă vreme în gol, în beznă, apoi adormi profund şi dormi bine până dimineaţa. Începu o nouă zi, după care urmară alte zile...

Barbro rămânea mereu aceeaşi. Ea cunoştea bine lumea şi viaţa, manifestând o atitudine de indiferenţă faţă de asemenea bagatele care aici, la ţară, reprezentau ameninţări, insuflând spaimă. Acest lucru era îmbucurător, ea era suficient de înţeleaptă pentru amândoi şi suficient de nepăsătoare pentru amândoi. De altfel, nu avea deloc aspectul unei fiinţe înfricoşătoare. Barbro un monstru? Nici vorbă! Dimpotrivă, era o fată frumoasă cu ochii albaştri şi un năsuc cârn, iar când muncea, mâinile ei se mişcau cu multă agilitate. Doar că ferma îi era cam antipatică, după cum antipatice îi erau şi doniţele de lemn care trebuiau mereu frecate. Poate că nici Axel nu îi era prea simpatic, cu atât mai puţin viaţa asta în izolare pe care trebuia să o ducă aici. Dar ea nu omora animalele, şi nici asupra lui Axel nu ridicase vreodată cuţitul în timpul nopţii.

Cei doi atacară încă o singură dată subiectul cu cadavrul copilului, de acolo, din pădure. Axel repetă că acesta ar fi trebuit înmormântat la cimitir şi acoperit cu pământ; Barbro rămase la părerea ei, şi anume că procedase foarte corect. Cu această ocazie spuse ceva ce dovedea că avea şi ea discernământ, hoho, şi că era chiar şireată şi vedea dincolo de vârful născiorului ei, ba chiar că bietul ei creieraş amărât era în stare să gândească.

– Iar dacă iese totul la lumină, voi sta de vorbă cu pretorul, am slujit la el în casă, doamna Heyerdahl mă va ajuta. Nu toate fetele au o situaţie atât de bună ca mine şi sunt totuşi achitate. În plus, tatăl meu are şi el relaţii bune cu cei sus-puşi, este aprod şi face încă multe altele.

Axel scutură din cap.

– Nu crezi?

– Îţi imaginezi că tatăl tău ar putea aranja ceva?

– În fond, ce ştii tu despre toate astea? exclamă ea mânioasă. Nu uita că tu l-ai nenorocit, i-ai luat gospodăria şi l-ai lipsit de mijloacele de trai!

Barbro îşi dădea cu siguranţă seama că renumele tatălui ei fusese mult ştirbit în ultima vreme şi că aceasta s-ar putea repercuta şi asupra ei. Ce să răspundă Axel la aşa ceva. El tăcu. Era un adept ai păcii, un adept al muncii.

3

ÎNCEPUTUL iernii îl găsi pe Axel iarăşi singur la Maaneland: Barbro plecase. Da, acesta fusese sfârşitul.

Declarase că nu vrea să rămână multă vreme în oraş. În fond, nu pleca la Bergen. Dar nu era dispusă să piardă un dinte după altul şi să ajungă să aibă o gură ca un viţel. Şi cât va costa toată povestea? întrebase Axel. De unde să ştiu, ripostase ea? În orice caz, pe tine nu o să te coste nimic, voi munci ca să-mi câştig banii necesari.

Barbro îi explicase şi din ce cauză era de preferat ca să întreprindă *acum* această călătorie; acum nu trebuie mulse decât două vaci, până la primăvară vor făta amândouă, de asemenea şi caprele, va urma strânsul fânului, va fi mult de lucru până prin luna iulie.

– Fă cum crezi de cuviinţă, îi spusese Axel.

Pe el nu o să-l coste nimic, absolut nimic. Totuşi trebuia să aibă la ea ceva bani, o sumă mică; avea nevoie de bani pentru călătorie şi pentru dentist şi mai avea nevoie de mantilă şi de alte lucruri; dacă el nu vrea, nu este obligat...

– Până acum ai primit deja destui bani, spuse Axel.

– Zău? răspunse ea. Dar nu mai am nici un sfanţ.

– N-ai pus nimic deoparte?

– Să pun deoparte? N-ai decât să scotoceşti prin cufărul meu. Nu am pus nimic deoparte nici la Bergen, deşi acolo aveam un salariu mai mare.

– N-am de unde să-ţi dau bani, declară Axel.

Axel nu prea era convins că Barbro se va întoarce la el după această călătorie; ea îi pusese în asemenea măsură la încercare răbdarea cu comportamentul ei neplăcut şi capricios, încât începuse să se cam sature de ea. Până la urmă ea nu reuşi să-l stoarcă de o sumă mai mare de bani, în schimb el se făcu că nu vede nimic, deşi văzu foarte bine că ea îşi împachetează o cantitate uriaşă de alimente; ba chiar o conduse până jos în sat, la vapor, încărcându-i bagajele în căruţă.

Deci Barbro plecase.

Axel s-ar fi putut descurca de unul singur la fermă, era obişnuit cu singurătatea, se simţea însă prea legat de gospodărie din cauza animalelor; în absenţa lui nu avea cine să le poarte de grijă. Negustorul îl sfătuise să o cheme pe Oline; aceasta petrecuse odinioară mai mulţi ani la Sellanraa; este adevărat că acum era bătrână, totuşi rămăsese zdravănă şi era muncitoare. Deşi Axel trimisese pe cineva după Oline, aceasta nu apăruse încă şi el nu auzise nimic despre ea.

În aşteptarea Olinei, Axel doborî copaci în pădure, îşi treieră mica recoltă de grâne şi văzu de vite. Era prea multă linişte în jurul lui. Din când în când mai trecea pe la el Sivert când cobora

în sat sau se întorcea acasă; ducea în sat lemne de fac, sau piei, sau brânză; înapoi se întorcea de obicei cu căruța goală; gospodăria din Sellanraa nu prea mai avea nevoie de mărfuri din sat.

Din când în când mai apărea și Brede Olsen la Maaneland, în ultima vreme chiar mai des ca altădată – cine să știe ce urmărea de tot venea pe aici! Se pare că în ultimele săptămâni ale anului voia să demonstreze că este indispensabil ca supraveghetor al liniei de telegraf, pentru a-și păstra, în felul acesta, postul. De la plecarea lui Barbro nu mai intra la Axel, trecând doar repede pe lângă fermă; asta denota multă aroganță din partea lui, având în vedere că el continua să locuiască și acum la Breidablick. Într-o zi, când voise iarăși să ocolească gospodăria fără să dea măcar binețe, Axel îl opri întrebându-l când intenționează să se mute.

– În ce fel te-ai despărțit de Barbro? întrebă Brede în loc de răspuns. Din vorbă în vorbă Brede începu să-i facă reproșuri lui Axel:

– Ai expediat-o fără să aibă bani la ea. Era cât pe-aci să nici nu ajungă până la Bergen.

– Așa? Deci este la Bergen?

– Da, a ajuns în cele din urmă acolo, așa ne-a scris, însă nu grație ajutorului tău.

– Te dau imediat afară de la Breidablick, spuse Axel.

– Deh, dacă până acum ai fost atât de binevoitor... răspunse Brede batjocoritor. De Anul Nou ne dăm noi înșine afară, continuă el, după care își văzu de drum.

Prin urmare Barbro plecase la Bergen, totul se petrecuse exact așa cum își imaginase Axel. Dar nu se simțea deloc abătut. Abătut? Nici vorbă de așa ceva; este adevărat că ea căuta mereu cearta cu lumânarea; totuși el continuase până acum să spere că se va întoarce. Dumnezeu știe din ce cauză, dar își dădea seama că era prea atașat de această persoană, de acest monstru; ea avea uneori și momente de har, ore de neuitat; și dacă el fusese atât de strâns la pungă la despărțire, o făcuse tocmai ca să o împiedice să ajungă la Bergen. Iată că până la urmă tot acolo ajunsese. În casă mai rămăsese, pe ici pe colo, câte un obiect de îmbrăcăminte de-al ei, iar o pălărie de paie împodobită cu pene stătea, învelită în

hârtie, sus în pod; totuşi ea nu venea să-şi ia lucrurile. Ah da, poate că era totuşi puţin abătut! I se părea o ironie a sorţii să mai primească şi acum ziarul comandat pentru ea; din păcate abonamentul nu expira decât după Anul Nou.

În fond, avea acum alte obligaţii, trebuia să se comporte ca un bărbat.

Axel voia să clădească la primăvară, lângă zidul nordic al casei, o anexă, o şură; acuma, în timpul iernii, urma să taie buştenii necesari construcţiei şi să pregătească scândurile. Axel nu dispunea de a pădure deasă, cu copaci mari; pe proprietatea sa se găseau însă pe alocuri nişte pini uriaşi; el hotărî să doboare câţiva care se înălţau în apropierea drumului spre Sellanraa, pentru ca să-i poată transporta mai uşor la joagărul lui Isak.

Într-o dimineaţă, la dădu mai mult nutreţ animalelor, ca să reziste până seara, închise uşile şi o porni spre pădure; în afară de secure şi merinde, luă şi o lopată de lemn pentru zăpadă. Vremea era mai călduţă, ieri bântuise pe aici o vijelie cu precipitaţii, astăzi aerul era liniştit. Urmă drumul care ducea de-a lungul liniei telegrafului până ajunse la destinaţie; acolo îşi scoase surtucul şi începu să mânuiască securea. El curăţă imediat de crengi fiecare copac doborât, netezind buştenii şi strângând crengile în grămezi.

Brede Olsen urca pe cărare, probabil că linia fusese deranjată de furtuna de ieri. N-ar fi fost exclus nici ca Brede să meargă pe traseu fără motiv, el devenise foarte zelos, deci îşi îmbunătăţise activitatea. Cei doi bărbaţi nu intrară în vorbă unul cu altul şi nici nu se salutară.

Axel îşi dădu seama că vremea urma să se schimbe, vântul începuse să se înteţească, totuşi lucră mai departe. Deşi ora amiezei trecuse de mult, nu mâncase încă nimic. Tocmai tăia un pin mare: în cădere, acesta îl trânti pe Axel la pământ. Cum de s-a putut întâmpla aşa ceva? Catastrofa stătea la pândă. Un pin uriaş se clatină în timpul tăierii; omul este cel ce hotărăşte în ce direcţie să cadă copacul, dar vijelia îl poate înclina spre partea cealaltă. Omul pierde bătălia. Poate că lucrurile ar mai fi mers cumva, dacă pământul plin de denivelări nu ar fi fost acoperit cu zăpadă. Axel călcă greşit, sări într-o parte, şi nimeri cu piciorul în crăpătura

unei stânci. Iată-l acum prins între stânci şi cu un pin uriaş prăvălit deasupra sa!

Aşa este; lucrurile ar mai fi mers cumva, dacă Axel nu ar fi căzut răsucit; deşi avea impresia că membrele îi rămăseseră intacte, era răsucit, fără nici o posibilitate de a ieşi de sub greutatea care îl apăsa. După câtva timp reuşi să-şi elibereze o mână, dar cealaltă era prinsă sub el şi nu putea să ajungă până la secure. El se uită de jur împrejur şi chibzuieşte, aşa cum ar fi făcut orice animal prins într-o capcană; se uită în jur şi chibzuieşte şi se agită şi depune eforturi să iasă de sub copac. Nu peste mult timp trebuie să treacă şi Brede pe aici în drum spre casă, se gândeşte zbătându-se şi gâfâind.

Axel nu este prea înspăimântat la început, îi este doar ciudă că această întâmplare nefericită, că uriaşul ăsta blestemat de pin îl împiedică să-şi continue activitatea; nu este îngrijorat de sănătatea sa, cu atât mai puţin de viaţa sa. El simte, ce-i drept, că mâna prinsă sub trup devine încetul cu încetul inertă, iar piciorul prins în crăpătura stâncii devine insensibil şi rece, totuşi încă se mai mişcă puţin. În curând trebuie să treacă şi Brede pe aici.

Brede, însă, nu apare.

Vijelia se înteţeşte aruncându-i lui Axel zăpada drept în faţă. Situaţia devine serioasă! se gândeşte Axel încă destul de liniştit; de parcă şi-ar fi făcut lui însuşi cu ochiul prin zăpadă spunându-şi: Fii atent, situaţia devine serioasă! Mai trece câtva timp şi strigă după ajutor. Din cauza vijeliei strigătul său nu se aude la distanţă mai mare, dar se propagă totuşi pe traseul liniei de telegraf ajungând până la Brede. Axel zace în zăpadă în timp ce în mintea lui se agită tot felul de idei lipsite de sens: De-ar putea intra în posesia securii, poate că ar reuşi să-şi croiască o ieşire! De şi-ar putea scoate mâna prinsă sub el! Această mână se rezema de ceva ascuţit, de o piatră care se înfigea, încet dar sigur, tot mai adânc în dosul mâinii. De-ar fi putut scăpa de blestemata asta de piatră! Deşi nimeni nu auzise până acum despre un asemenea gest de delicateţe din partea unei pietre.

Timpul trecea, viscolul se înteţea. Axel este, încetul cu încetul, acoperit de zăpadă; zace total neputincios, zăpada se aşază, inofensivă şi nevinovată, pe faţa sa; la început se topeşte, apoi

fața i se răcește iar zăpada nu se mai topește. Situația devine acum chiar dramatică!

Axel strigă de două ori după ajutor și pe urmă trage cu urechea.

Zăpada acoperă și securea, el nu mai zărește decât o bucățică din mânerul ei. Nu departe stă agățat săculețul cu merinde; dacă ar fi putut ajunge la el ar fi mâncat ceva, o îmbucătură zdravănă. Iar din moment ce ridică asemenea pretenții ar putea să-și dorească și surtucul, căci se face tot mai frig. El strigă încă o dată, din toate puterile, după ajutor.

Iată-l și pe Brede. Acesta se oprește și se uită la omul care strigă, se oprește doar o clipă și se uită în direcția lui, de parcă ar vrea să afle ce s-a întâmplat.

– Hai, vino încoace și dă-mi securea! strigă Axel cu o voce cam jalnică.

Brede își întoarce capul, s-a lămurit, știe ce s-a întâmplat și își ridică ochii spre firele telegrafului, vrând să înceapă să fluiere! Oare înnebunise?

– Hai, vino și dă-mi securea, sunt prins sub un copac! repetă Axel cu o voce ceva mai puternică decât înainte.

Brede și-a îmbunătățit în asemenea măsură activitatea și este atât de plin de zel, încât nu vede decât firele telegrafului, fluierând și mai tare. Și, fiți atenți, el fluieră voios și răzbunător!

– Așa? Vrei să mă omori? Nu vrei nici măcar să-mi dai securea? strigă Axel.

Probabil, însă, că Brede trebuie să inspecteze mai departe linia verificând cablurile, căci dispare în viscol.

Așa deci! Ar fi culmea ca Axel să reușească acum să se elibereze și să pună mâna pe secure! El își încordează trupul și pieptul pentru a ridica greutatea uriașă care îl apasă, urnește copacul din loc și îl scutură puțin, cu rezultatul că pe el cade și mai multă zăpadă. După câteva tentative nereușite, renunță.

Se lasă întunericul. Brede a plecat; cât de departe a putut ajunge în timpul acesta? Nu prea departe. Axel începe iar să strige, spunând lucrurilor pe nume:

– Vrei să mă lași să crăp aici, criminalule, strigă. Nu te gândești la sufletul tău? Știi foarte bine că ai primi de la mine o vacă dacă ai face un singur gest să mă ajuți, dar ești un porc de câine,

Brede, vrei să mă omori! Să ştii că te voi denunţa, pe viaţa mea, nu uita! Nu poţi veni până aici să-mi dai securea?

Linişte. Axel încearcă din nou să iasă din strânsoare, el ridică puţin copacul încordându-şi trupul, dar rezultatul este că pe el se scutură şi mai multă zăpadă. După care se resemnează şi oftează, se simte extenuat şi i se face somn. Vitele stau probabil în colibă şi zbiară, de azi dimineaţă ele nu au mai primit nici nutreţ, nici apă. Barbro nu le mai hrăneşte, a dat bir cu fugiţii, cu ambele inele pe degete. Se lasă întunericul, da, se înserează, e noapte; asta ar mai merge, dar se face foarte frig, barba sa îngheaţă, în curând îi vor îngheţa şi ochii, i-ar prinde bine surtucul care stă atârnat acolo, în copac, şi... oare este posibil? Îşi simte unul dintre picioare amorţit până la genunchi. Cum o vrea Dumnezeu! spune apoi, se pare că şi cuvintele evlavioase îi sunt la îndemână atunci când vrea el. Se lasă întunericul, desigur, poate muri şi fără o lampă aprinsă. Îl cuprinde o dispoziţie de toleranţă plină de blândeţe şi, pentru a fi cât mai smerit, el zâmbeşte blajin şi stupid privind cum viscoleşte: da, da, şi zăpada este dată de Dumnezeu! În fond, nu trebuie neapărat să-l denunţe pe Brede.

El se linişteşte, fiind tot mai moleşit, are senzaţia că este paralizat, de parcă ar fi otrăvit, în faţa lui vede numai alb, păduri şi câmpii, aripi mari, văluri albe, vele albe, alb, alb – ce să fie asta? Prostii, ştie foarte bine că este vorba despre zăpadă, că zace aici sub cerul liber, că nu are halucinaţii, că este într-adevăr îngropat sub un copac. Apoi începe iar să strige, la întâmplare, el urlă, pieptul lui păros este puternic, chiar dacă e acoperit de zăpadă, el urlă, poate că se aude până la coliba în care sunt animalele lui, el urlă fără întrerupere. Eşti un porc, un monstru! strigă el la adresa lui Brede. Îţi dai seama ce faci lăsându-mă aici să crăp? Te întreb dacă vrei să-mi dai securea? Ce eşti, bestie sau om? Dacă vrei să pleci şi să mă laşi aici: noroc şi drum-bun...

Probabil că Axel adormi; zăcea nemişcat şi înţepenit, doar ochii îi erau deschişi – plini de zăpadă, totuşi căscaţi, nu putea clipi; oare adormise cu ochii deschişi? Poate că aţipise doar

câteva minute, poate o oră întreagă... Dumnezeu ştie! Dar Axel o vede deodată pe Oline lângă el. O aude exclamând:

– Iisuse Christoase, mai trăieşti? Apoi îl întreabă, de ce zace aici, înnebunise oare de-a binelea? În orice caz, Oline este acum aici, lângă el.

Da, Oline pare să adulmece totdeauna ceva, ca un şacal, o găseşti peste tot unde se întâmplă o nenorocire, parcă ar mirosi-o. Cum s-ar fi putut descurca în viaţă, dacă nu ar fi fost atât de zeloasă şi nu ar fi dispus de talentul ăsta de a adulmeca totul? Prin urmare, Oline fusese înştiinţată că Axel are nevoie de ea şi, în ciuda celor şaptezeci de ani pe care îi avea, înfruntase munţii, ca să îi dea o mână de ajutor. Ieri fusese blocată la Sellanraa din cauza viscolului, astăzi venise la Maaneland, unde nu găsise pe nimeni acasă; totuşi hrăni vitele, ieşi în faţa casei şi trase cu urechea, mulse vitele, apoi trase iar cu urechea; nu înţelegea nimic.

Deodată auzi nişte ţipete şi îşi spuse: Sau este Axel sau cineva din lumea cealaltă; în ambele cazuri merită să văd despre ce este vorba, să văd cum se manifestă atotînţelepciunea Celui de Sus în agitaţia pădurii – iar mie nu-mi face nici un rău, eu nu sunt demnă nici să şterg praful de pe încălţămintea Sa...

Şi iat-o acum aici, lângă Axel.

Securea? Oline caută cu înfrigurare scormonind cu mâinile prin zăpadă, ea caută şi caută şi nu găseşte securea. Încearcă să o scoată la capăt fără secure şi se străduieşte să ridice copacul; fiind mult prea slabă, nu izbuteşte decât să scuture puţin crengile exterioare. Apoi începe iar să caute securea, afară e beznă, ea însă scormoneşte cu mâini şi cu picioare. Axel nu o poate dirija, poate preciza doar unde se aflase securea adineauri – dar ea nu mai este acolo. De n-ar fi Sellanraa atât de departe! spune. Axel. Oline începe să caute după cum o taie capul, deşi Axel strigă mereu: Nu, nu, acolo nu poate fi!

– Nu, nu, răspunde Oline, vreau totuşi să mă uit peste tot. Asta ce este? întreabă.

– Ai găsit-o? exclamă Axel.

– Da, cu ajutorul lui Dumnezeu, răspunde Oline cu o voce solemnă.

Axel nu este prea încrezător, el admite că n-ar fi exclus să nu mai fie în toate minţile – este terminat. În fond, ce vrea Axel cu securea? Doar nu se poate nici măcar mişca; tot ea, Oline, trebuie să-l scoată de aici. Ah, parcă era pentru prima dată că ea, Oline, avea de-a face cu o secure? Nu crăpase destule lemne în viaţa ei?

Axel nu mai poate umbla, îşi simte unul dintre picioare ca paralizat până la genunchi, spinarea îi este distrusă, junghiuri puternice îl fac aproape să plângă, pe scurt, are senzaţia că este pe jumătate mort, o parte din el zace încă sub copac.

– Ciudat, nu mai înţeleg nimic, spune.

În schimb, Oline înţelege totul foarte bine şi îi explică totul cu cuvinte onctuoase: Da, salvase pe cineva de la moarte şi ştie că Cel Atotputernic o alesese pe ea ca unealtă umilă, căci nu voise să-şi trimită jos, pe pământ, oştirile cereşti. Oare Axel nu vede în toată întâmplarea o manifestare a prea înţeleptei Lui hotărâri? Dacă Domnul ar fi vrut să trimită în ajutorul lui un vierme din pământ, El ar fi făcut-o.

– Da, aşa este, dar mă simt atât de ciudat, spune Axel. Ciudat? Să aştepte puţin, să înceapă să facă nişte mişcări uşoare, să se aplece, apoi să se ridice iar, da, aşa, tot câte un pic, articulaţiile sunt încă anchilozate şi amorţite, să-şi îmbrace surtucul ca să se încălzească. Ea nu o să-l uite, câte zile mai are de trăit, pe îngerul Domnului care o îndemnase să iasă în faţa casei – şi acolo auzise strigătele din pădure! Fusese ca în zilele Paradisului, când la zidurile din Ierihon răsunau trompetele...

Minunat! Tot ascultând aceste peroraţii Axel câştigă timp, îşi dezmorţeşte articulaţiile şi învaţă să umble.

Ei o pornesc, încet, spre casă. Oline este încă salvatoarea lui Axel, ea îl sprijină ca să nu cadă. Totul merge bine. După o bucată de drum, îl întâlnesc pe Brede.

– Ce s-a întâmplat? întreabă Brede. Eşti bolnav? Să te ajut?

Axel tace distant. El i-a promis lui Dumnezeu doar să nu se răzbune şi să nu-l denunţe pe Brede – nimic mai mult. Şi ce căuta Brede pe aici? O văzuse oare pe Oline la Maaneland şi înţelesese că ea trebuie să fi auzit strigătele de ajutor?

– Aşa, deci ai venit şi tu Oline? continuă Brede foarte volubil. Unde l-ai găsit? Sub un copac? Curioasă poveste şi cu noi, oamenii! se lansează el. Tocmai controlam linia telegrafului, când am auzit nişte strigăte. Am luat-o, fireşte, imediat din loc, ca să dau o mână de ajutor dacă este cazul. Deci tu erai acela, Axel? Şi ai zăcut prins sub un copac?

– Da, iar tu m-ai auzit şi m-ai văzut când ai coborât, dar ai trecut pe lângă mine lăsându-mă acolo, răspunde Axel.

– Doamne fereşte! exclamă Oline îngrozită de atâta răutate.

Brede încercă să se explice:

– Eu să te fi văzut? Da, te-am văzut foarte bine. Ai fi putut să mă chemi, de ce nu m-ai chemat? Te-am văzut foarte bine, am crezut însă că te-ai întins puţin să te odihneşti.

– Ţine-ţi gura, strigă Axel ameninţător. M-ai lăsat în mod intenţionat acolo.

Oline îşi dă seama că nu e cazul ca Brede să se amestece, asta ar diminua propria ei importanţă, intervenţia ei salvatoare nu ar mai fi atât de absolută. Ea nu-i permite lui Brede să-l sprijine pe Axel, nici măcar să-i ducă raniţa sau securea. Ah, în clipa aceasta Oline este sută la sută de partea lui Axel; ceea ce nu înseamnă că dacă peste câtva timp îl va vizita pe Brede şi va bea la el o cafea, ea nu va fi întru totul de partea lui.

– Lasă-mă să duc cel puţin securea sau lopata pentru zăpadă, spune Brede mieros.

– Ba nu! răspunde Oline în locul lui Axel. Vrea el să le ducă. Brede o ţine una şi bună:

– Ar fi trebuit să mă chemi, Axel. Doar nu ne duşmănim atât de rău încât să nu-mi adresezi o vorbă. M-ai strigat? În acest caz ar fi trebuit să strigi mai tare, doar vedeai că era vijelie şi viscolea. Şi, în afară de aceasta, ai fi putut face semn cu mâna.

– N-aveam nici o mână liberă cu care să fac semne, răspunde Axel. Ai văzut foarte bine că eram imobilizat.

– Nu, n-am văzut. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată aşa ceva! Hai, dă-mi voie să-ţi duc eu lucrurile!

Oline spune:

– Dă-i pace lui Axel! E bolnav.

Axel şi-a revenit între timp şi este în stare să judece cu propriul lui cap. Auzise deja tot felul de zvonuri despre Oline şi îşi dă seama că ar putea deveni în viitor o povară pentru el, dacă meritele salvării lui i-ar reveni exclusiv ei. El vrea să divizeze puţin triumful, Brede primeşte permisiunea de a-i căra raniţa şi uneltele, ba Axel constată chiar că este o uşurare pentru el, că se simte mai bine aşa. Oline, însă, nu vrea să se împace cu situaţia, smulge raniţa spunând că ea va căra totul şi nimeni altcineva. Axel este înconjurat din toate părţile de şiretlicuri. El rămâne pentru o clipă nesprijinit, iar Brede trebuie să dea drumul raniţei şi să pună mâna ca să-l susţină pe Axel, deşi acesta nu se clatină pe picioare.

Cei trei îşi continuă în felul acesta drumul: Brede îl sprijină pe Axel care este încă slăbit, iar Oline cară toate bagajele. Ea cară totul mustind de supărare şi răutate. A trebuit să accepte rolul cel mai neînsemnat şi ingrat pe drumul de întoarcere acasă! Ce naiba căutase şi Brede ăsta pe aici?

– Măi, Brede, începe. Ce-am auzit? Ţi-ai vândut gospodăria?

– De ce întrebi? ripostează Brede dârz.

– De ce întreb? Păi n-am ştiut că este un secret.

– Prostii, Oline, ar fi trebuit să participi şi tu la licitaţie!

– Eu? Îţi baţi joc de o biată femeie bătrână.

– Aşa? Păi nu te-ai îmbogăţit? Se zvoneşte că ai moştenit caseta cu bani a bătrânului Sivert, hahaha!

Faptul că i se amintea de moştenirea ratată nu o făcu pe Oline să fie mai bine dispusă.

– Da, bătrânul Sivert ar fi vrut să mă ajute, nu se poate nega, răspunde. Dar după moarte, a fost jecmănit de toate bunurile pământeşti. Şti şi tu Brede, cum este să fii prădat şi să rămâi şi fără acoperişul de deasupra capului. Numai că bătrânul Sivert se află acum în săli şi palate măreţe, în timp ce eu şi cu tine, Brede, noi suntem încă aici, pe pământ, şi toată lumea îşi şterge picioarele de noi.

– În fond, ce îmi pasă mie de tine! spune Brede adresându-se iarăşi lui Axel: Îmi pare bine că m-a adus drumul pe aici şi te-am putut ajuta să ajungi acasă. Nu merg prea repede?

– Nu.

Cine poate să se certe cu Oline, să aibă un schimb de cuvinte cu Oline? Imposibil! Ea nu ceda niciodată şi era inegalabilă când amesteca cele cereşti cu cele pământeşti fabricând o licoare plină de răutate şi amabilitate, venin şi vorbărie goală. Asta este culmea! Îi era dat să audă acuma că *Brede* fusese cel ce îl adusese pe Axel acasă!

– Ce-am vrut să spun, începe. Le-ai arătat pietrele tale domnilor ăia sus-puşi care au fost deunăzi la Sellanraa?

– Dacă vrei, Axel, te iau în spinare şi te duc aşa, spune Brede.

– Nu, răspunde Axel. Totuşi îţi mulţumesc pentru bunăvoinţă.

În timpul acesta ei îşi continuă drumul apropiindu-se de casă. Dându-şi seama că nu are timp de pierdut, dacă vrea să mai obţină ceva, Oline începe:

– Ştii ce, Brede, ar fi fost mai bine să-i fi salvat acolo viaţa lui Axel, spune. Dar cum a fost asta, Brede, ai văzut că este în pericol, ai auzit strigătele lui şi ţi-ai văzut, pur şi simplu, de drum?

– Tacă-ţi fleanca, Oline! a repede Brede.

Probabil că ar fi fost mai comod şi pentru ea să-şi ţină gura; în fond, înota prin zăpadă, cărând din greu şi gâfâind, şi cu toate acestea nu-şi ţinea gura. Rezervase un ultim atú, o poveste mai delicată, oare să îndrăznească?

– Şi Barbro? şi-a luat deci tălpăşiţa? întrebă ea.

– Da, răspunse Brede nepăsător. În felul acesta ai dobândit *tu* o slujbă plătită pentru lunile de iarnă.

Oline avea acum ocazia să demonstreze cât de căutată şi solicitată era în comună şi în împrejurimi. De fapt, avusese de ales între două, ba chiar trei oferte. Şi familia pastorului ar fi avut nevoie de ea. În acelaşi timp, Oline făcu aluzie la ceva ce era destinat urechilor lui Axel; nu strica să afle şi el că i se oferiseră atâţia şi atâţia bani pentru lunile de iarnă; în plus, o pereche de ghete noi şi nutreţul pentru o oaie. Ştiind însă că aici, la Maaneland, are de-a face cu un om deosebit de bun care o va răsplăti din plin, ea preferase să vină aici. Nu, Brede să nu-şi facă griji. Tatăl Ceresc deschisese până acum o uşă după alta în faţa ei, poftind-o să intre. Şi se pare că Domnul urmărise ceva când o trimisese exact la Maaneland, căci în seara aceasta ea salvase viaţa unui om.

Axel se simţi deodată extenuat, iar unul dintre picioare nu-l mai ducea. Ciudat, până acum se mişcase tot mai uşor, pe măsură ce căldura şi viaţa reveniseră în mădularele sale; iată însă că nu se mai putea ţine pe picioare fără ajutorul lui Brede! Slăbiciunea părea să-l fi cuprins în momentul când Oline începuse să vorbească despre simbria ei; iar când subliniase iarăşi că ea îi salvase viaţa, Axel se simţise şi mai epuizat. Oare să-i mai ciuntească puţin din merite? ştie Dumnezeu – dar creierul lui funcţiona deja normal. Când se apropiară de gospodărie Axel se opri şi spuse:

– Nu cred că reuşesc să ajung până acasă.

Brede îl luă în spinare, fără să crâcnească. Şi îşi continuară, toţi trei, drumul: Oline mustind de fiere şi venin, Axel în spinarea lui Brede.

– Şi cum a fost asta? Parcă Barbro aştepta un copil, nu? începu iar Oline.

– Un copil? gemu Brede sub povara sa.

Ciudată procesiune! Axel se lăsă cărat până în pragul uşii.

Brede gâfâia cu răsuflarea tăiată.

– Da; sau n-a mai venit copilul? întrebă Oline.

Axel interveni spunându-i lui Brede:

– Chiar că nu ştiu cum aş fi ajuns acasă fără ajutorul tău! El nu o uită nici pe Oline şi îi spuse: Iar ţie, Oline, îţi mulţumesc fiindcă tu ai fost prima care m-a găsit. Vă mulţumesc la amândoi!

Aşa s-au petrecut lucrurile în seara în care Axel a fost salvat de la moarte.

În zilele următoare Oline nu mai vorbea decât despre marele eveniment. Axel se străduia să o ţină puţin în frâu. Oline arăta ungherul camerei unde se aflase în clipa în care îngerul Domnului o chemase în faţa uşii pentru ca ea să audă strigătele de ajutor; Axel trebuia să se gândească la alte lucruri, trebuia să fie bărbat. El se apucă iar de doborât copaci în pădure şi, când termină, încărcă buştenii în căruţă şi se duse cu ei la Sellanraa, la joagăr. Era chiar activitatea potrivită pentru iarnă: să duci sus buştenii şi să aduci jos scândurile gata tăiate! Trebuia să se grăbească şi să

termine înainte de anul nou, înainte de a se lăsa gerul cel aspru, când îngheța și joagărul. Totul mergea bine, el termină la timp. Când Sivert se întorcea din sat cu sania goală, încărca și el câte un buștean, ajutându-și în felul acesta vecinul. Cu această ocazie cei doi mai stăteau puțin la taifas înțelegându-se foarte bine unul cu altul.

– Ce-i nou în sat? întrebă Axel.

– Nimic, răspunse Sivert. Cică urmează să se stabilească aici un fermier nou.

Un fermier nou – ah, asta nu era un „nimic" doar că așa obișnuia să vorbească Sivert. În fiecare an apărea un nou fermier care se stabilea în acest ținut; mai jos de Breidablick existau deja cinci ferme; mai sus de Breidablick mergea mai încet, deși solul era mai bun spre sud, iar mlaștinile mai puține. Cel ce îndrăznise să se stabilească cel mai sus era Isak care pusese bazele așezării de la Sellanraa; el fusese cel mai curajos și cel mai înțelept. După el venise Axel Ström. Și iată că acum apărea încă cineva. Noul fermier cică ar fi cumpărat, mai jos de Breidablick, un teren mlăștinos întins pe care voia să-l asaneze, precum și o suprafață împădurită – pământ era suficient!

– Ai auzit ceva despre el? Ce fel de om este? întrebă Axel.

– Nu, n-am auzit nimic, răspunse Sivert. A adus case gata, prefabricate, pe care le transportă până aici și le montează cât ai zice pește.

– Așa. Înseamnă că are bani?

– Păi trebuie să aibă. Își aduce și familia: soția și trei copii. Și are vite și cai.

– Înseamnă că are bani, conchise Axel. N-ai mai aflat nimic altceva?

– Nu. Cică ar avea vârsta de treizeci și trei de ani.

– Dar cum îl cheamă?

– Aron; așa se spune. A dat gospodăriei sale numele de Storborg.

– Așa; deci Storborg, cetatea cea mare. Da, da, nu este mică.

– El vine de pe coastă. Se zice că ar fi făcut până acum comerț cu pește.

– În cazul acesta să vedem dacă se pricepe şi la agricultură, spuse Axel. N-ai mai auzit nimic despre el?

–Nu a plătit cu bani gheaţă când a semnat contractul de cumpărare. În rest nu am auzit nimic. Se spune că a câştigat foarte mulţi bani cu pescuitul. Acum vrea să se stabilească aici şi să se ocupe de negoţ. Aşa se spune.

– Aşa, deci vrea să facă negoţ!

Acesta era cel mai important amănunt, iar cei doi vecini îl forfecară în fel şi chip în timp ce îşi continuau drumul cu sania. Era o mare noutate, poate cea mai mare din toată istoria acestui ţinut şi erau multe de discutat: Cu cine voia noul fermier să facă negoţ? Cu cele opt gospodării din regiune? Sau spera să găsească clienţi şi în sat? În orice caz, o prăvălie ar fi de mare importanţă, poate că, în felul acesta şi alţi fermieri s-ar simţi încurajaţi să se stabilească aici, iar preţul pământului ar creşte – cine ştie!

Cum întorceau totul pe toate feţele fără să ostenească! Aceşti doi oameni îşi aveau interesele şi obiectivele lor care erau la fel de importante ca ale altora, pământul era lumea lor, iar munca, anotimpurile, recolta reprezentau pentru ei marile aventuri ale vieţii. Nu găseau în ele suficiente motive de zbucium? Ah, chiar mai multe decât ar fi fost necesar. Adeseori ei nu aveau destul timp să doarmă şi să mănânce, fiind în stare să suporte orice fiindcă dispuneau de o sănătate de fier; viata şi sănătatea nu le era zdruncinată nici dacă petreceau şapte ore prinşi sub trunchiul unui pin, atâta vreme cât oasele rămâneau intacte. Oare viaţa lor se desfăşura într-o lume lipsită de deschidere, lipsită de perspective? Nici vorbă! Să ne gândim doar la perspectivele oferite de Storborg şi de negoţul pe care voia să-l încropească în ţinutul ăsta încă slab populat!

Până la Crăciun ei tot despre asta discutară...

Axel primise o scrisoare, o scrisoare mare cu un leu gravat pe ea; venea de la autoritatea statală: Să ia în primire de la Brede Olsen cablurile telegrafice, uneltele şi aparatura, căci de la Anul Nou i se încredinţa lui supravegherea liniei de telegraf.

4

ATELAJE cu mulţi cai străbat ţinutul mlăştinos; ele transportă piesele componente ale caselor noului fermier, o căruţă după alta, zile în şir. Acestea sunt descărcate într-un loc care se va numi în viitor Storborg, probabil că gospodăria va ajunge cândva să fie foarte mare, patru oameni sfarmă piatră pe costişa de peste drum, ca să construiască un zid, două pivniţe...

Transportul nu mai conteneşte. Fiecare grindă este deja gata, fasonată după măsură; la primăvară piesele trebuie doar asamblate, totul este bine calculat dinainte, grinzile sunt numerotate, nu lipseşte nici o uşă, nici o fereastră, chiar şi geamurile colorate pentru verandă sunt deja aici. Iar într-o zi soseşte şi o căruţă cu o grămadă mare de leaţuri. Oare astea la ce sunt bune? Unul dintre fermierii care locuiesc mai jos de Breidablick dă explicaţii; el vine din sud şi a mai văzut aşa ceva. Leaţurile sunt pentru gardul unei grădini, spune. Înseamnă că noul fermier vrea să-şi amenajeze o grădină, aici, în ţinutul ăsta sălbatic – o grădină mare.

Începutul se anunţa promiţător, încă nu existase niciodată un asemenea dute-vino peste mlaştini, şi mulţi posesori de cai îşi umplură buzunarele de pe urma transporturilor pe care le asigurau. Ei discutară unii cu alţii despre noua situaţie: Se profilau perspective de câştig şi pentru viitor, negustorul va achiziţiona mărfuri din ţară şi din străinătate, iar aceste mărfuri vor trebui transportate, cu mulţi cai, de jos, din port, până sus.

Se părea că totul va fi minunat. Sosise şi un supraveghetor sau împuternicit tânăr care dirija transportul; acesta îi îmboldea şi îi mâna de la spate pe toţi, având nevoie de tot mai mulţi cai deşi nu mai rămăseseră multe de transportat. I se spuse că mai trebuie aduse doar câteva căruţe cu piesele componente ale caselor.

– Da, dar urmează apoi toate mărfurile, răspunse el.

Sivert din Sellanraa se întorcea acasă ca de obicei, cu căruţa goală. Supraveghetorul îi strigă:

– De ce vii cu căruța goală? Ai fi putut lua, până la Storborg, o încărcătură pentru noi.

– Bineînțeles că aș fi putut, răspunse Sivert; nu am știut însă nimic despre toată afacerea.

– El vine din Sellanraa; acolo au doi cai, îi șopti cineva supraveghetorului.

– Este adevărat că voi aveți doi cai? întrebă acesta. Vino cu amândoi și fă transporturi pentru noi, poți câștiga bani buni.

– Da, nici n-ar fi chiar atât de rău, spuse Sivert. Din păcate acum nu este momentul potrivit!

– Cum? N-ai timp să câștigi bani? întrebă supraveghetorul.

Nu, la Sellanraa nu prea avea nimeni timp de prisos; acolo toată lumea avea totdeauna mult de lucru. Chiar acum tocmiseră pentru prima dată oameni străini care să le dea o mână de ajutor: doi zidari suedezi sfărâmau piatră pentru un grajd.

Acest grajd era deja de mulți ani ambiția lui Isak, coliba în care erau adăpostite vitele devenea încetul cu încetul prea neîncăpătoare și sărăcăcioasă; Isak își dorea un grajd din piatră, cu pereți dubli și o despărțitură unde să se prepare gunoiul pentru îngrășăminte. Erau atâtea de făcut și una atrăgea după sine pe alta; în orice caz, ei nu mai terminau cu construitul. Isak avea acum un joagăr și o moară și un grajd de vară – de ce să nu aibă și o fierărie? O fierărie micuță pentru operațiile cele mai urgente, căci drumul până jos în sat era cam lung atunci când un ciocan se îndoia sau aveai nevoie de potcoave noi. De ce să nu aibă o forjă și o nicovală? La Sellanraa apărea mereu câte o clădire nouă mai mare sau mai mică!

Gospodăria devenea tot mai mare, devenea foarte mare, ei nu mai reușeau să o scoată la capăt fără o slujnică; Jensine ar trebui să rămână definitiv aici. Tatăl ei, fierarul, se interesa uneori de ea întrebând-o dacă nu ar vrea să vină iar acasă, dar nu insista, avea răbdare și poate și ceva gânduri ascunse. Sellanraa era situată în punctul cel mai de sus al ținutului și devenea tot mai mare, creștea numărul acareturilor, se adăugau parcele noi de pământ desțelenit, oamenii rămâneau mereu aceeași, Laponii nu mai treceau pe acolo ca să o facă pe stăpânii în fermă – se terminase de mult cu asta. Laponii nu prea mai treceau deloc pe acolo preferând să

ocolească gospodăria; în orice caz, nu mai intrau în casă, ci rămâneau afară, punând cazul că ar fi poposit. Laponilor le place să circule pe întuneric prin ţinutul sălbatic; dacă ajung la lumină şi aer, ei se prăpădesc, întocmai ca larvele şi vermina. Din când în când, în locurile mai izolate de la hotarele fermei Sellanraa, mai dispărea câte un viţel sau un miel. N-ai ce să-i faci! Fireşte că Sellanraa nu se ruina din cauza asta. Chiar dacă Sivert ar fi ştiut să mânuiască o armă, nu putea face nimic fiindcă nu avea arme; adevărul este că el nici nu ştia să tragă cu puşca, era un tânăr vesel şi lipsit de spirit belicos – un poznaş. În plus, spunea el, este interzis să împuşti laponi.

Sellanraa putea suporta pierderea ocazională a câte unui animal din şeptel, căci gospodăria era mare şi înfloritoare; ceea ce nu însemna că nu îşi avea şi ea problemele ei, ah, chiar deloc! Inger nu se simţea, în decursul întregului an, mulţumită de sine însăşi şi de viaţa ei, nu; ea făcuse la un moment dat o călătorie mare şi de atunci era uneori cuprinsă de a senzaţie de oboseală. Aceasta apărea şi dispărea. În genere, ea era expeditivă şi muncitoare ca în zilele ei bune din trecut – o femeie frumuşică şi sănătoasă pentru soţul ei, pentru gnomul acesta greoi; dar nu avea oare şi amintiri care o legau de Trondheim? Nu se lăsa niciodată pradă reveriilor? Ba da, mai ales în timpul iernii. Atunci o cuprindea de multe ori o dorinţă cumplită de a-şi trăi viaţa; totuşi, ea nu putea dansa singură, iar la Sellanraa nu se organizau baluri. Gânduri apăsătoare şi o carte de rugăciuni? Ah da, desigur, deşi – ştie Dumnezeu! – şi celălalt aspect este frumos şi minunat. Ea ajunsese să se mulţumească cu foarte puţin; zidarii suedezi erau oameni străini, voci neobişnuite în gospodărie; erau oameni mai în vârstă, liniştiţi, care nu jucau cărţi, ci munceau. Totuşi... decât nimic... prezenţa lor aducea măcar puţină viaţă în gospodărie, unul dintre ei cânta foarte frumos, iar Inger se oprea uneori în loc ca să-l asculte. Omul se numea Hjalmar.

Cu aceasta nu s-au terminat, însă, toate grijile de la Sellanraa. Iată, de exemplu, deziluzia cumplită cu Eleseus. Sosise o scrisoare în care el le făcea cunoscut că pierduse locul de muncă de la inginer, dar că va obţine în curând o altă slujbă, trebuia doar să

mai aştepte puţin. Apoi sosi o a doua scrisoare în care el spunea că, până la materializarea perspectivei de a primi un post bun într-un birou, nu putea trăi din aer, iar când i se trimise de acasă o bancnotă de o sută de coroane, răspunse că de-abia dacă reuşise să acopere cu ea câteva mici datorii.

– Aşa, declară Isak. Păi acum avem aici zidari şi tot felul de cheltuieli. Întreabă-l pe Eleseus dacă nu ar vrea mai bine să vină acasă şi să ne dea o mână de ajutor! Inger îi scrise în acest sens, – însă Eleseus nu voia să se întoarcă acasă, nu, nu voia să mai întreprindă o dată în zadar toată călătoria. Prefera să sufere de foame.

Ca să vedeţi, probabil că în tot oraşul nu exista în nici un birou un post mai bunicel care să fie liber, sau poate că Eleseus nu era suficient de descurcăreţ ca să-şi rezolve situaţia. Dumnezeu ştie! Poate că nici nu era destul de competent. Da, el părea iscusit şi priceput într-ale scrisului, dar oare avea inteligenţă şi înţelepciune? Iar dacă nu, atunci ce o să se aleagă de el?

Când sosise în oraş cu cele două sute de coroane primite de acasă, trebuise să achite mai întâi o serie de note de plată restante, iar după aceea trebuise să-şi cumpere un baston de promenadă, căci nu se mai putea arăta în lume cu vechea tijă de la umbrelă. Mai erau şi alte obiecte de care avea neapărat nevoie, de exemplu o căciulă de blană pentru iarnă, cum purtau toţi camarazii săi, o pereche de patine, o scobitoare de argint cu care să se scobească în dinţi sau să o agite în mod elegant atunci când stătea cu prietenii la taifas, la un păhărel de ceva băutură. Iar cât timp se simţea bogat făcea el cinste în măsura posibilităţilor; la festivitatea dată în onoarea reîntoarcerii lui, el puse la bătaie – în ciuda dorinţei de a face economii – jumătate de duzină de sticle cu bere.

– Ce? Îi dai chelneriţei douăzeci de öre? îl întrebară prietenii. Noi îi dăm doar zece.

– Să nu fim meschini, spuse Eleseus.

El nu era meschin, nu, aşa ceva nu stătea în firea sa, venea dintr-o gospodărie mare, dintr-o gospodărie seniorială chiar; tatăl său, margraful, poseda păduri nesfârşite, patru cai, treizeci de vaci

şi trei secerătoare. În realitate, Eleseus nu era un mincinos şi nu el răspândise basmul despre gospodăria seniorială Sellanraa; asta o făcuse, la vremea sa, inginerul, ca să se laude. Totuşi, lui Eleseus nu îi displăcea faptul că basmul era pe jumătate crezut. Deoarece el nu era nimic prin sine însuşi, să fie cel puţin fiul „cuiva" – în felul acesta avea acces la credite cu care reuşea să se menţină pe linie de plutire. Asta nu putea însă dura la infinit, odată şi odată tot trebuia să-şi achite datoriile şi atunci ajungea iar în impas! Unul dintre prieteni îi făcu rost de un loc de muncă în prăvălia tatălui său. Era o prăvălioară cu cele mai diferite mărfuri, clienţii fiind mai ales ţărani – oricum, mai bine aşa decât nimic. Era foarte neplăcut pentru un băiat adult să lucreze într-o dugheană cu mărunţişuri, cu un salariu de începător, când el ar fi voit să devină cu timpul pretor. Cel puţin, îşi câştiga însă banii necesari pentru traiul de zi cu zi – o soluţie de moment, ah, dar în realitate nici nu era atât de rău. Eleseus se comporta şi aici amabil şi prevenitor, fiind iubit de clienţi. El scrise acasă că a intrat în branşa comerţului.

Tocmai asta o decepţionase pe mamă-sa. Dacă Eleseus stătea în spatele tejghelei, însemna că nu era cu nimic mai mult decât vânzătorul din prăvălia negustorului de jos, din sat. La început, el fusese incomparabil mai mult; deoarece nimeni în afara lui nu părăsise până acum satul ca să lucreze într-un birou. Oare Eleseus renunţase la proiectele lui măreţe? Inger nu era o proastă, ea ştia că există o mare diferenţă între ceea ce era obişnuit şi cotidian şi ceea ce era neobişnuit şi ieşit din comun, dar poate că nu se pricepea să delimiteze cele două domenii. Isak era mai simplu şi mai mărginit, el se baza tot mai puţin pe Eleseus când îşi făcea socotelile de viitor; primul său născut ieşise oarecum din sfera preocupărilor sale, el nu se mai întreba cum va fi împărţită Sellanraa între cei doi fii ai săi, atunci când el va înceta să mai existe.

În primăvară sosiră ingineri şi muncitori din Suedia; ei urmau să construiască drumuri, să înalţe baraci, să niveleze terenuri, să dinamiteze, să stabilească relaţii cu furnizorii de alimente, cu posesorii de cai, cu proprietarii de pământ de pe coastă – de ce toate astea? Oare nu ne mai aflăm în ţinutul neumblat, unde

domnește liniștea absolută? Ba da, dar cică se va deschide în curând o mină experimentală în muntele cuprifer.

Așa, prin urmare se mișca totuși ceva, Geißler nu umblase cu cioara vopsită.

Nu mai erau implicați aceeași domni sus-puși care fuseseră aici deunăzi, lipsea guvernatorul, lipsea patronul întreprinderii metalurgice, doar expertul minier și inginerul erau încă prezenți. Ei cumpărară de la Isak toate scândurile de la joagăr de care se putea el lipsi, cumpărară alimente și băutură plătind bine; apoi se întreținură cu el, arătându-se cât se poate de amabili și spunându-i că Sellanraa le plăcea foarte mult. Un funicular! spuseră ei. Un funicular din vârful muntelui până jos, la mare, spuseră ei.

– Trecând deasupra mlaștinilor? întrebă Isak, care gândea mai încet.

Ah, cu câtă poftă începură cu toții să râdă! Pe cealaltă parte a muntelui, spuseră ei, nu pe asta, distanța de aici până acolo ar fi prea mare. De cealaltă parte a muntelui panta este foarte abruptă până jos la mare, deci distanța nu este prea mare. Vom transporta minereul până jos prin aer, cu ajutorul unor recipiente de fier; o să vezi: o să fie ceva minunat! Pentru început, va trebui să-l transportăm pe cale terestră, de aceea construim un drum; facem transportul cu ajutorul cailor – o, eu cel puțin cincizeci de cai; și asta va fi minunat. Și nu suntem chiar atât de puțini câți vezi tu acum aici. În fond, câți suntem aici? O nimica toată! De pe cealaltă parte a muntelui or să vină mult mai mulți; o ceată întreagă de muncitori cu barăci prefabricate și alimente și tot felul de unelte; ne întâlnim cu toții sus, pe creastă. Afacerea ia avânt, sunt în joc milioane, iar minereul va ajunge în America de Sud.

– Guvernatorul nu participă? întrebă Isak.

– Care guvernator? Ah, ăla? Nu, el și-a vândut partea.

– Dar patronul întreprinderii metalurgice?

– Și acela și-a vândut partea sa. Deci îți amintești de ei? Nu, ei au vândut amândoi. Și cei care cumpăraseră acțiunile de la ei le-au vândut mai departe. Muntele cuprifer îi aparține acum unui consorțiu mare, cu oameni foarte bogați.

– Oare Geißler pe unde este? întrebă Isak.

– Geißler? Nu-l cunosc.

– Pretorul Geißler, cel care a vândut atunci muntele de cupru.

– Ah, acela! Se numea Geißler? Dumnezeu ştie pe unde o fi. Şi de el îţi mai aminteşti?

După aceea ei dinamitară şi executară tot felul de munci sus, în munţi, cu o grămadă de oameni, toată vara; era agitaţie cumplită peste tot. Inger făcea la scară mare negoţ cu lapte şi brânză, iar această îndeletnicire i se părea foarte amuzantă, oamenii veneau şi plecau. Isak umbla cu paşi mari şi apăsaţi peste tot, îşi lucra pământul şi nu se lăsa deranjat de nimic. Cei doi zidari înălţau grajdul, ajutaţi de Sivert. Clădirea era mare, dură câtva timp până să fie terminată, căci ei erau doar doi, iar Sivert trebuia de multe ori să pună umărul şi în muncile agricole. Bine că aveau maşina de cosit şi trei femei sprintene care întorceau fânul ca să-l usuce.

Totul era în ordine, ţinutul sălbatic prinsese viaţă, afacerile băneşti înfloreau pretutindeni.

Să luăm, de exemplu, aşezarea comercială Storborg – nu devenise o întreprindere în stil mare? Aron ăsta părea să fie un om şi jumătate: el aflase probabil ceva despre planul deschiderii unei exploatări miniere şi venise în mare grabă aici cu prăvălia lui; afaceri? el făcea afaceri cât un guvern întreg, cât un rege! Aron puse mai întâi în vânzare tot felul de obiecte de uz casnic şi haine de lucru; muncitorii minieri au bani, ei nu prea sunt înclinaţi să facă economii, deci nu îşi cumpără numai strictul necesar, nu, ai cumpără de toate. Mai ales duminică seara aşezarea comercială Storborg mişuna de clienţi, iar Aron încasa la bani cu toptanul; vânzătorul, soţia îl ajutau în prăvălie şi chiar şi el vindea ce putea, căci prăvălia sa nu se golea până noaptea târziu. Se dovedi că posesorii de cai din sat avuseseră dreptate: transporturile de mărfuri până sus, la Storborg, nu mai conteneau, drumul trebui reparat şi deviat în anumite puncte, era acum cu totul altfel decât pe vremea când Isak străbătea ţinutul mergând pe o potecă. Aron deveni binefăcătorul întregii regiuni cu negoţul şi cu şoseaua lui. De fapt, nu se numea Aron, acesta era doar numele de botez;

numele de familie era Aronsen, cel puțin el așa se prezenta și așa i se adresa și soția sa. Familia trăia pe picior mare și angajase două slujnice și un argat.

Pământul din Storborg rămase deocamdată nelucrat, nimeni nu avea timp pentru agricultură, cine să stea să sape șanțuri prin ținutul mlăștinos? În schimb, Aronsen avea o grădină înconjurată de un gard de leațuri, iar în grădină găseai tufe de coacăze și de ochiul-boului, scoruși de munte și tot felul de pomi fructiferi – o grădină foarte frumoasă. Ea era străbătută la mijloc de o alee lată pe care Aronsen se plimba duminicile fumând dintr-o pipă lungă. În fund se zărea veranda casei, cu geamurile ei galbene, roșii și albastre. Storborg! Trei copilași drăgălași mișunau peste tot, fetița va învăța să facă onorurile casei, ca fiică de negustor, iar cei doi băieți se vor specializa și ei într-ale negoțului; ah da, cei trei copii aveau un viitor frumos!

Dacă Aronsen nu s-ar fi gândit la viitor, nu ar fi venit aici. S-ar fi putut îndeletnici în continuare cu pescuitul, căci, cu un dram de noroc, se pot și acolo câștiga bani frumoși; dar nu era o ocupație atât de nobilă ca negoțul în prăvălie și nu te bucurai de atâta stimă, oamenii nu-și scoteau pălăria în fața ta cu atâta respect. Până atunci Aronsen vâslise într-o barcă, de acum înainte voia să se avânte zburând cu un velier! El avea o formulă fixă, la care recurgea mereu: *bom konstant*[1]. Copiii săi să aibă parte de mai mulți *bom konstant* decât avusese el însuși, repeta Aronsen, și prin aceasta voia să spună că ar vrea ca ei să nu trebuiască să muncească atât de greu.

Și iată că afacerea promitea să fie rentabilă, toată lumea îi saluta cu respect pe el, pe soția lui și chiar și pe copii. Nu trebuie minimalizat amănuntul că oamenii își scoteau pălăria și în fața copiilor. Minerii veneau din munți, unde nu avuseseră de mult ocazia să vadă copii. Cei trei copilași ai lui Aronsen ieșeau în curte, alergând în întâmpinarea lor, iar muncitorii le adresau cuvinte afectuoase, de parcă ar fi vorbit cu trei cățeluși. Ei ar fi fost chiar dispuși să le dea niște bănuți; totuși, fiind vorba despre copiii negustorului, se mulțumeau să le cânte ceva la muzicuță. Apăru și Gustaf, un tinerel zglobiu, cu pălăria trasă pe o ureche,

[1] Sensul aproximativ ar fi „bani peșin".

bine dispus şi totdeauna gata să stea la palavre; se zbengui cu copiii. Aceştia îl cunoşteau deja şi fugeau de fiecare dată în calea lui; îi lua pe toţi trei în spinare şi ţopăia cu ei prin curte. Ho! spuse Gustaf ţopăind. Apoi duse muzicuţa la gură şi le cântă atât de frumos toate melodiile şi ariile pe care le cunoştea încât ambele slujnice ieşiră afară ascultându-l cu lacrimi în ochi. Ştia Gustaf ce face – flăcăul ăsta fără astâmpăr!

După câtva timp, intră în prăvălie, îşi zornăi banii în buzunar şi îşi umplu raniţa cu cele mai diferite lucruri; când ajunse iarăşi înapoi, în munţi, avea o mică prăvălie de mărunţişuri asupra sa, care o despachetă la Sellanraa prezentându-şi mărfurile. Adusese hârtie de scris cu flori pe ea şi o pipă nouă şi o cămaşă nouă şi un fular cu franjuri şi dulciuri pe care le dărui femeilor, avea şi obiecte strălucitoare: un lanţ de ceas cu o busolă, un briceag; şi mai avea şi alte lucruri, printre ele rachete luminoase cu care voia să se distreze duminica. Inger îl tratâ cu lapte, iar el glumi cu Leopoldine şi o ridică în braţe pe micuţa Rebekka.

– Hei, terminaţi în curând grajdul? îşi întrebă el compatrioţii, adică zidarii, fiind bun prieten şi cu aceştia, şi arătându-se dispus să le dea o mână de ajutor.

– Ar fi foarte bine, spuse Inger, căci grajdul ar trebui să fie gata până la toamnă, când vitele nu mai pot fi ţinute afară. Gustaf dădu drumul unei rachete, apoi le dădu drumul la toate şase, iar femeile şi copiii rămaseră cu răsuflarea tăiată, minunându-se de această vrăjitorie şi de vrăjitorul care o inventase. Inger nu văzuse încă niciodată o rachetă luminoasă, dar fulgerul ăsta ciudat îi aduse aminte de lumea mare. Ce importanţă avea o maşină de cusut în comparaţie cu racheta! Iar când Gustaf începu să cânte la muzicuţă, Inger se simţi atât de emoţionată încât ar fi fost în stare să plece cu el în lumea largă...

Exploatarea minieră funcţionează, minereul este transportat jos, la mare, cu ajutorul cailor; un vapor a fost deja încărcat cu minereu şi a plecat spre America de Sud; în locul lui a venit altul. O întreprindere mare. Toţi oamenii înzestraţi cu două picioare zdravene au fost deja sus, în munţi, ca să admire minunăţia; şi Brede Olsen s-a înfiinţat cu mostrele sale de rocă, deşi nu a stat

nimeni de vorbă cu el, deoarece expertul plecase între timp înapoi, în Suedia. În zilele de duminică avea loc un adevărat exod dinspre sat înspre munţi; chiar şi Axel Ström, care nu prea avea timp de pierdut, trecuse de câteva ori pe acolo în timp ce inspecta linia de telegraf. În curând nu mai exista nimeni care să nu fi văzut minunea. Iar într-o bună zi până şi Inger Sellanraa îşi îmbrăcă hainele cele mai bune, îşi puse inelul de aur în deget şi o luă din loc înspre munţi.

Oare ce căuta acolo?

De fapt, nu căuta nimic, nu era nici măcar curioasă să vadă cum s-a făcut o deschidere în munte, voia doar să fie văzută. Observând cât de multe femei urcă în munţi, Inger simţi că trebuie să meargă şi ea. Ce-i drept, ea avea o cicatrice deasupra buzei, avea deja copii mari, totuşi nu era dispusă să rămână mai prejos faţă de celelalte femei. Deşi o irita puţin faptul că acestea erau tinere, voia să încerce să le concureze – încă nu apucase să se îngraşe, era înaltă şi frumuşică şi arăta bine. Fireşte că pielea ei nu mai era albă şi trandafirie, iar tenul de piersică se tăbăcise de mult soare; ea era însă convinsă că bărbaţii o vor înconjura spunându-şi: iată o femeie în puterea cuvântului!

Muncitorii o întâmpinară cu căldură, ei băuseră de multe ori o cană cu lapte la Inger şi o cunoşteau; îi arătară mina şi barăcile şi grajdurile şi bucătăria şi pivniţa şi depozitul de alimente; cei mai îndrăzneţi dintre ei se apropiară ceva mai mult de ea luând-o uşor de braţ, ceea ce pe Inger nu părea să o deranjeze, dimpotrivă, îi făcea plăcere. Când trebuia să urce sau să coboare scările ea îşi ridica puţin fusta arătându-şi pulpele, dar rămânea, totuşi, foarte calmă, de parcă nu ar fi fost nimic deosebit în asta. Iată o femeie în puterea cuvântului! îşi spuneau muncitorii.

Această femeie care nu mai era la prima tinereţe avea ceva înduioşător; se putea uşor observa că o ocheadă a vreunuia dintre bărbaţii mai îndrăzneţi o surprindea; ea era însă recunoscătoare răspunzând la fel, îi cădea bine să se simtă uşor vulnerabilă, era şi ea o femeie ca toate celelalte. Probabil că rămăsese atât de cinstită doar fiindcă nu avusese parte de tentaţii.

Biata femeie ofilită deja!

Apăru şi Gustaf. El lăsă două fete din sat în grija unui camarad numai ca să poată veni la Inger. Gustaf ştia ce face, el o salută pe Inger strângându-i mâna cu mai multă căldură decât ar fi fost necesar şi mulţumindu-i pentru ultima întrevedere – totul fără a deveni insistent.

– Ei, ce-i cu tine, Gustaf? Nu mai vii să ne ajuţi puţin la construirea grajdului? îl întrebă Inger roşind.

Gustaf răspunse că va veni în curând. Auzindu-l, camarazii săi declarară că vor veni în curând cu toţii.

– Bine, dar nu rămâneţi toată iarna aici, în munţi? întrebă Inger.

Muncitorii răspunseră evaziv: nu, se pare că nu. Gustaf era mai îndrăzneţ, el spuse râzând că în curând vor fi terminat de extras tot cuprul existent în munte.

– Vorbeşti serios? exclamă Inger,

Nu, ripostară ceilalţi muncitori. Ar fi bine ca Gustaf să nu se lanseze în asemenea afirmaţii.

Gustaf se lansă cu toate acestea, el spuse râzând încă multe altele, şi, în ceea ce o priveşte pe Inger, reuşi să o acapareze doar pentru sine, fără să devină nici o clipă insistent. Un tânăr începu să cânte la acordeon, deşi nu se putea compara cu performanţele lui Gustaf la muzicuţă. Un alt tânăr – tot un drac de om – încercă să atragă atenţia asupra sa intonând un cântecel cu acompaniamentul acordeonului; nici asta nu era ceva deosebit, chiar dacă băiatul avea o voce frumoasă. După puţin timp inelul de aur al lui Inger trecuse pe degetul cel mic al lui Gustaf. Oare cum de se întâmplase aşa ceva, din moment ce el nu devenise nici o clipă insistent? Păi, în realitate, el era insistent, o făcea însă în linişte, întocmai ca ea, totul se petrecea fără a pierde multe cuvinte; se prefăcea că nu observă atunci când el o luă de mână. Mai târziu, când se aşezase în bucătăria barăcii, la o cafea, ea auzi zgomote şi ceartă afară şi îşi dădu seama că toată zarva era oarecum în onoarea ei. Asta a incită – pentru o femeie mai în vârstă era foarte plăcut să constate aşa ceva.

Cum a ajuns Inger, în acea seară, acasă? Foarte bine, la fel de neprihănită cum fusese când plecase de acasă – nici mai mult nici mai puţin. O însoţi o ceată întreagă de bărbaţi, iar această ceartă

de bărbaţi nu voi să se întoarcă din drum cât timp Gustaf era lângă ea, nici unul nu cedă, nu voi să cedeze! Inger nu se amuzase atât de copios nici măcar afară, în lumea mare. Ei o întrebară, în cele din urmă, dacă nu-i lipseşte nimic.

– Să-mi lipsească ceva? Nu.

– Inelul de aur! spuseră ei în cor.

Gustaf trebui să-l scoată din deget, el avea o oaste întreagă împotriva sa.

– Ce bine că l-ai găsit! exclamă Inger luându-şi în grabă rămas-bun de la însoţitorii ei.

Apropiindu-se de Sellanraa, ea văzu acoperişurile acaretu-rilor. Da, căminul ei era acolo, jos. Femeia vrednică se trezi din nou în ea; Inger o apucă pe o cărare care ducea la grajdul de vară, ca să vadă de vite şi în drum trecu pe lângă un locşor care îi era bine cunoscut: la un moment dat fusese îngropat aici un copilaş, adunase cu mâinile ei pământul deasupra mormântului şi pusese pe el o cruce mică. Ah, ce mult timp trecuse de atunci! Şi gândul o duse imediat mai departe: Oare fetele au muls vacile, oare au pregătit totul pentru seară?

Activitatea din mină mergea mai departe, desigur, deşi cir-culau zvonuri cum că zăcământul nu era atât de bogat pe cât se sperase. Expertul care plecase acasă se întoarse aducând cu el încă un expert; începură să foreze şi să dinamiteze întreprinzând cercetări amănunţite. În fond, ce nu era în ordine? Cuprul era de bună calitate, nu i se putea reproşa nimic, dar filonul era prea îngust, se îngroşa spre sud, devenind gros şi rentabil tocmai acolo unde înceta dreptul de exploatare al consorţiului, acolo unde începea proprietatea comunală. Primii cumpărători nu-şi bătuseră mult capul atunci când încheiaseră târgul, era vorba despre o afacere de familie, despre rude care urmăreau să facă speculaţii cu terenul, ei nu exploraseră tot muntele, toate milele pe care se întindea acesta până în valea vecină; nu, ei cumpăraseră doar o bucăţică de la Isak Sellanraa şi de la Geißler şi o vânduseră apoi mai departe.

Şi ce era acum de făcut? Domnii şi muncitorii calificaţi şi experţii ştiau foarte bine ce aveau de făcut, trebuiau să înceapă tratativele cu statul. Deci trimiseră acasă un curier încărcat cu

documente şi hărţi şi îl căutară apoi pe pretor pentru a pune sechestru pe întregul versant din partea sudică a apei. Dar se izbiră de tot felul de greutăţi. Legea nu îi favoriza, ei erau străini, prin urmare nu puteau cumpăra pământ în nume propriu. Ştiind acest lucru, îşi luaseră toate măsurile. Numai că versantul sudic al muntelui fusese deja vândut, ceea ce ei nu ştiuseră.

– Vândut! repetară domnii.

– Deja de mult, deja de mai mulţi ani.

– Şi cine l-a cumpărat?

– Geißler.

– Care Geißler? Ah, ăla?

– Târgul este parafat şi pecetluit, spuse pretorul. Este vorba de stânci golaşe. Le-a cumpărat la un preţ de nimic.

– Dar, fir-ar să fie, cine mai e şi Geißler ăsta de care ne izbim tot mereu! Unde este?

– Ştie Dumnezeu pe unde este.

Domnii trimiseră un nou curier în Suedia. Ei mai trebuiau acum să afle şi cine este acest Geißler! Deocamdată nu mai puteau continua exploatarea cu acelaşi număr de oameni.

Gustaf coborî la Sellanraa; el îşi ducea toată averea în spinare şi spuse că a sosit! Da, Gustaf renunţase la slujba sa de la societatea minieră, adică, mai bine-zis: în ultima duminică fusese prea slobod la gură, vorbind puţin prea fără perdea despre muntele cuprifer, cuvintele sale ajunseseră la urechile şefului de echipă şi ale inginerului, iar Gustaf se trezise concediat. Drum bun, şi poate că el tocmai asta îşi dorise: în felul acesta apariţia lui la Sellanraa nu trezea bănuieli. El primi de îndată de lucru la construirea grajdului.

Muncitorii trudeau neobosiţi; la puţin timp după aceea, apăru încă un om de la mină, şi găsi şi el un loc de muncă aici; puteau lucra acum în două schimburi, iar treaba mergea bine. Grajdul va fi totuşi terminat până la toamnă.

Muncitorii minieri coborâră unul după altul din munţi, erau cu toţii concediaţi şi se întoarseră acasă, în Suedia. Exploatarea experimentală urma să fie închisă. Oamenii din sat oftară, ei erau atât de înguşti la minte încât nu puteau pricepe că o

exploatare experimentală este doar un experiment pe o perioadă limitată de timp – asta era realitatea! Oamenii se simțeau profund nemulțumiți și aveau presimțiri sumbre, banii deveniră mai scumpi, simbriile se micșorară, așezarea comercială Storborg era acum foarte liniștită. Ce să însemne toate astea? Afacerea luase atâta avânt, Aronsen își procurase un drapel pe care îl înălțase pe o prăjină, cumpărase o blană de urs polar pe care să o pună la iarnă în sanie și își înzestrase toți membrii familiei cu haine minunate. Astea erau doar bagatele, se petrecuseră și lucruri mai importante pe acolo: doi fermieri achiziționaseră terenuri nedesțelenite sus de tot, între Maaneland și Sellanraa, ceea ce nu era chiar un fleac pentru ținutul acesta izolat. Cei doi fermieri își construiseră câte o colibă, desțeleniseră pământul, asanaseră mlaștinile, erau oameni vrednici și realizaseră multe în timp scurt. În decursul întregii veri, ei își cumpăraseră alimentele din prăvălia din Storborg, dar când fuseseră ultima dată acolo nu mai găsiseră aproape nimic. Mărfuri – ce să facă Aronsen cu mărfurile din moment ce exploatarea era închisă? Nu mai avea aproape nici un fel de mărfuri, avea doar bani. Poate că Aronsen se simțea cel mai frustrat dintre toți locuitorii regiunii; el calculase greșit. Când i se dădu sfatul să-și cultive pământul și să trăiască de pe urma lui în așteptarea unor vremuri mai bune, el răspunse:

– Să cultiv pământul? Păi nu pentru asta am venit aici împreună cu toată familia mea!

În cele din urmă Aronsen nu mai suportă starea de incertitudine și se hotărî să urce el însuși până la mină ca să vadă cum stau lucrurile. Era într-o duminică. Ajungând la Sellanraa, îl invită și pe Isak să-l însoțească. Acesta nu fusese încă acolo de când începuse exploatarea, el se simțea mai bine la ferma sa. Inger interveni:

– N-ai putea merge împreună cu Aronsen, din moment ce te roagă, spuse ea. Ca să vezi, Inger nu avea nimic împotrivă să-l vadă pe Isak plecat câtva timp de acasă! Era duminică, se pare că ea voia să scape de el pentru câteva ore. Isak plecă împreună cu Aronsen.

Cei doi văzură tot felul de lucruri noi sus, în munți, Isak nu mai reușea să se orienteze în acest orășel format din barăci și șoproane pentru căruțe și guri de mină. Inginerul îi conduse personal peste tot. S-ar putea ca inginerul să nu se fi simțit chiar în largul lui, dar el încerca să contracareze atmosfera apăsătoare care plana asupra întregii regiuni și asupra comunei. Iată, deci, o ocazie potrivită acum, când se deplasaseră până aici margraful din Sellanraa și negustorul din Storborg.

Inginerul le explică natura rocilor: pirită, calcopirită, în aceasta se găsește cupru, fier sau sulf. El știa până în cele mai mici amănunte ce conține muntele, acesta conținea chiar și puțin argint și aur. În fond, nu te ocupi de minerit dacă nu îți cunoști meseria.

– Și toate astea vor fi acum abandonate? întrebă Aronsen.

– Abandonate? exclamă inginerul uimit. Păi ce o să spună America de Sud? Ei opriseră doar pentru câtva timp exploatarea experimentală, după ce constataseră care sunt rezervele de minereu; deocamdată voiau să construiască funicularul și abia după aceea vor ataca versantul sudic al muntelui. Nu cumva Isak știa pe unde se află Geißler ăsta? Ei bine, până la urmă vor da de el! Și abia după aceea activitatea va reîncepe cu adevărat. Cum să abandoneze?

Isak se uita uimit și incitat la o mașină mică, acționată cu piciorul; el o recunoscu imediat, era o mică fierărie care putea fi transportată pe un cărucior și apoi montată oriunde.

– Cât costă o asemenea mașină? întrebă el.

– Aceasta? Forja mobilă? Ah, nu costă mult. Ei aveau mai multe de tipul acesta, dar mai aveau și cu totul alte mașini și dispozitive și anume jos, la țărm, mașini uriașe. Isak trebuie să înțeleagă că asemenea hăuri adânci, asemenea abisuri fără fund nu pot fi biruite bătând cuie cu mâna, hahaha!

Ei își continuară drumul, iar inginerul le povesti că în zilele următoare va pleca în Suedia.

– Vă mai întoarceți? întrebă Aronsen.

– Bineînțeles! Inginerul nu știa din ce cauză guvernul sau poliția l-ar putea obliga să rămână acolo. Isak făcu ce făcu și ei ajunseră iarăși în dreptul micii forje.

– Cât poate să coste una ca asta? întrebă el.

– Să coste? Inginerul nu ştia prea precis. Probabil costa ceva, dar pentru o exploatare atât de mare asta nu însemna nimic. Inginerul, omul ăsta admirabil – era posibil ca el să nu se fi simţit acum chiar în largul său, aşa că el încercă să salveze aparenţele făcând, în cele din urmă, pe nababul. Isak avea nevoie de o forjă mobilă? În acest caz, să o ia pe aceasta. Consorţiul său este suficient de bogat, îi face cadou forja mobilă!

O oră mai târziu, Isak şi Aronsen o luară spre casă. Aronsen se liniştise puţin, începând să prindă iar curaj; Isak cobora muntele ducând în spinare preţioasa forjă mobilă. Bătrânul „şlep" era obişnuit să care greutăţi! Inginerul se oferise să trimită, în ziua următoare, pe cineva care să-i transporte comoara până la Sellanraa, Isak îi mulţumise însă spunând că nu era necesar. El se gândea la uimirea celor de acasă când îşi va face apariţia încărcat cu o fierărie.

Totuşi, cel care rămase, până la urmă, perplex atunci când ajunse acasă, se nimeri să fie Isak însuşi. Căci acolo tocmai sosise o căruţă trasă de un cal; conţinutul căruţei era ieşit din comun. În vizitiu Isak recunoscu un om din sat, iar lângă acesta apăru un domn la care Isak rămase cu ochii căscaţi: era Geißler.

5

ISAK s-ar fi putut mira şi de alte lucruri, dar nu era omul care să se gândească la mai multe deodată. Unde este Inger? întrebă când ajunse în dreptul bucătăriei, primul său gând fiind că Geißler trebuie ospătat aşa cum se cuvine.

Inger? Plecase să culeagă mure; după ce Isak o luase spre mină, ea plecase la mure împreună cu Gustaf, suedezul. Femeia asta bătrâioară era de-a dreptul îndrăgostită; deşi venea toamna şi iarna, ea simţea clocotindu-i în sânge dogoarea verii, inima ei înflorea! Hai să-mi arăţi unde cresc murii pitici, îi spusese Gustaf.

Cine să reziste unei asemenea tentații! Ea alergă în iatac încercând să fie, câteva minute, serioasă și evlavioasă; el o aștepta afară, viața din lumea mare o chema; ea își aranjă părul, se privi din toate părțile în oglindă, apoi ieși. Și ce dacă? Cine n-ar fi procedat la fel? Femeile nu reușesc să facă deosebire între un bărbat și altul – în orice caz nu totdeauna, nu prea des.

Deci se îndreptară spre locul unde cresc murele și începură să culeagă și culeseră mure din parcela mlăștinoasă, trecând de la o movilită la alta; ea trebui să-și ridice puțin fustele, arătându-și pulpele frumoase. De jur-împrejur este liniște și pace, găinușa are deja pui mari și nu mai șuieră, printre tufișuri găsești culcușuri îmbietoare. După nici o oră de mers se odihnesc puțin. Inger spune:

– De ăsta îmi ești! Ah, este atât de slabă față de el, zâmbește jenată, căci este foarte îndrăgostită, ah, ce dulce și în același timp amar este să fii îndrăgostit! S-ar cuveni, de fapt, să se împotrivească. Da, pentru ca în cele din urmă să cedeze. Inger este foarte îndrăgostită, este îndrăgostită mortal și fără scăpare, îi vrea binele și este tandră și bună cu el.

Ah, biata femeie trecută deja!

– După ce se termină grajdul pleci de aici, spune ea. Nu, el nu voia să plece. Firește, odată și odată va trebui să și plece, dar nu peste o săptămână.

– Hai să ne întoarcem acasă, spune ea.

– Nu!

Ei culeg mure și după un timp găsesc iarăși un locșor moale printre tufișuri, iar Inger exclamă:

– Ai înnebunit, Gustaf?

Orele trec, poate că ei au adormit în culcușul dintre tufișuri. Oare au adormit? E minunat, în mijlocul naturii sălbatice, ca în paradis. Inger se ridică deodată și spune:

– Am impresia că aud o căruță, mai departe, pe drum.

Soarele asfințește; în timp ce ei se îndreaptă spre casă, colinele învăluite în umbră devin tot mai întunecate. Ei trec pe lângă multe unghere ascunse privirilor, Gustaf le zărește și probabil că le zărește și Inger, totuși ea repetă mereu că aude o căruță venind.

Poţi însă să te fereşti tot drumul de un flăcău frumuşel şi înfierbântat? Inger este foarte slabă, ea zâmbeşte doar şi spune:

– Nu... unul ca tine nu am mai pomenit niciodată!

Inger ajunge singură acasă. E bine că soseşte acuma, e minunat – cu un minut mai târziu n-ar mai fi fost la fel de bine. Isak tocmai a intrat în curte cu forja sa şi cu Aronsen, iar o căruţă trasă de un cal opreşte în faţa casei.

– Bună ziua, spune Geißler, salutând-o apoi şi pe Inger. Oamenii se opresc şi se uită unii la alţii. Nici că s-ar fi putut nimeri mai bine.

Geißler s-a întors. Fusese plecat câţiva ani de zile; acuma iată-l iarăşi aici, puţin mai îmbătrânit şi mai încărunţit, dar plin de viaţă, ca de obicei; de data aceasta el este bine îmbrăcat, poartă o vestă albă şi un lanţ de aur. Cine să-l mai înţeleagă pe omul ăsta!

Oare a aflat că pe muntele cuprifer se întâmplă ceva şi vrea să vadă despre ce este vorba? În orice caz, iată-l! El este foarte vioi şi prezent, examinează casele şi ogoarele mişcându-şi capul dintr-o parte în alta şi rotindu-şi privirile; constată că s-au produs schimbări considerabile, margraful şi-a extins stăpânirea. Geißler dă din cap, mulţumit.

– Ce cari în spinare, îl întreabă pe Isak. E povară pentru un cal! mai spune.

– O forjă, explică Isak. Îmi va fi de mare folos aici, în gospodărie, spune el numind încă şi acum Sellanraa o „gospodărie".

– De unde o ai?

– Mi-a dăruit-o inginerul de sus, din munţi.

– Sus, în munţi, există un inginer? întreabă Geifiler de parcă n-ar fi ştiut.

Oare Geißler să rămână mai prejos faţă de inginerul din munţi?

– Am auzit că ţi-ai cumpărat o maşină de cosit şi ţi-am adus o greblă de adunat fânul ca să o ai pe lângă ea, spuse el arătând spre căruţă. Iată maşina de adunat fânul, roşie şi albastră, o greblă uriaşă pentru fân, trasă de un cal. Ei scoaseră maşina din căruţă şi o admirară. Isak se înhămă la ea şi o încercă pe pământul gol.

El rămase cu gura căscată de uimire. Un miracol după altul la Sellanraa!

Se întreţinură cu toţii despre muntele cuprifer, despre exploatarea minieră.

– Au întrebat acolo mereu de dumneavoastră, spuse Isak.

– Cine a întrebat?

– Inginerul şi ceilalţi domni. Ei trebuie să dea neapărat de dumneavoastră, aşa spuneau. Ah, poate că Isak se implica prea tare, Geißler nu suporta aşa ceva, el deveni rigid şi spuse:

– Iată-mă, dacă vor ceva de la mine.

În ziua următoare sosiră cei doi curieri din Suedia şi, împreună cu ei, veniră şi doi dintre proprietarii minei; erau călare, nişte domni distinşi şi graşi şi – după toate aparenţele – putred de bogaţi. Aproape că nici nu se opriră la Sellanraa, interesându-se doar, fără să descalece, de drumul care ducea la mină, apoi plecară mai departe spre munţi. Domnii se prefăcură că nu îl observă pe Geißler, deşi acesta se afla în imediata lor apropiere. Curierii care duceau caii încărcaţi cu bagaje se odihniră o oră, se întreţinură cu zidarii din grajd, aflară că domnul mai în vârstă, cu vesta albă şi lanţul de aur, este Geißler şi apoi plecară mai departe.

Unul dintre curieri coborî încă în aceeaşi seară la Sellanraa cu rugămintea, transmisă verbal, ca Geißler să urce până la domni.

– Sunt aici; dacă vor ceva de la mine, să poftească ei aici, transmise acesta.

Geißler devenise foarte fudul, el credea poate că îi avea pe toţi în buzunar, sau considera că un mesaj verbal nu dovedea suficient respect. Cum se face oare că el sosise la Sellanraa exact în clipa în care lumea avea nevoie de el? Să fi fost atotştiutor? În orice caz, primind acest răspuns domnii din munţi trebuiră, vrând-nevrând, să o pornească spre Sellanraa. Inginerul şi cei doi experţi îi însoţeau.

Mai erau însă necesare tot felul de ocolişuri şi tertipuri pentru ca întâlnirea să poată avea loc. Asta nu era de bun augur, Geißler devenise nemaipomenit de arogant.

Domnii erau foarte politicoşi, ei îl rugară pe Geißler să-i scuze că trimiseseră ieri după el, dar se simţiseră foarte obosiţi

după călătorie. Şi Geißler era politicos, el răspunse că şi el fusese obosit după călătorie, altfel s-ar fi deplasat el până sus. Şi acum, la obiect: Este Geißler dispus să vândă versantul muntos din sudul apei?

– Domnii sunt chiar cumpărătorii sau am de-a face cu intermediari? Asta era pură răutate din partea lui Geißler; el şi-ar fi putut da seama că aceşti domni bine hrăniţi şi distinşi nu aveau aspect de intermediari. Apoi tratativele continuară. Preţul? întrebară domnii. Da, preţul! spuse şi Geißler chibzuind puţin. Două milioane, declară el după aceea. Ah, da, spuseră domnii zâmbind. Geißler însă nu zâmbea deloc.

Inginerul şi cei doi experţi examinaseră oarecum muntele, ei foraseră câteva găuri şi dinamitaseră pe alocuri, concluziile lor fiind următoarele: Ocurenţa de cupru se datora unor erupţii, iar zăcămintele erau repartizate foarte inegal; conform ultimelor cercetări, ele păreau mai bogate la hotarul dintre proprietatea consorţiului minier şi cea a lui Geißler; mai încolo se împuţinau iarăşi. Pe ultima jumătate de milă, calcopirita nu mai merita exploatată.

Geißler ascultă această relatare cu o mină cât se poate de indiferentă. El scoase din buzunar câteva documente pe care le citi cu mare atenţie; nu era vorba de hărţi şi ştie Dumnezeu dacă se refereau la muntele cuprifer.

– Forajele nu au fost făcute la adâncime suficient de mare, spuse, de parcă ar fi aflat asta din documentele sale. Domnii admiseră acest lucru, dar inginerul îl întrebă pe Geißler de unde ştia atât de precis din moment ce el însuşi nu făcuse nici un fel de foraje. Geißler zâmbi de parcă ar fi forat solul până la o adâncime de cel puţin câteva sute de metri, astupând după aceea găurile, aşa încât acum nu se mai vedea absolut nimic.

Discuţia se întinse aşa până pe la ora amiezei, când domnii se uitară la ceasurile lor. Geißler îşi redusese pretenţiile până la un sfert de milion, mai jos nu voia să coboare cu nici un preţ. Într-adevăr, se pare că domnii îl jigniseră în mod serios, ei porneau de la premisa că Geißler ar vrea neapărat să vândă, că ar fi constrâns să o facă; el nu era însă câtuşi de puţin constrâns, hoho, oare ei nu-şi dădeau seama că el, Geißler, era aproape tot atât de distins şi de falnic ca ei?

– Şi cincisprezece până la douăzeci de mii ar fi o sumă frumuşică, spuseră domnii.

Geißler răspunse că aşa şi este, însă numai pentru cineva care are neapărată nevoie de bani; totuşi două sute cincizeci de mii înseamnă, fără doar şi poate, mai mult.

Unul dintre domni spuse atunci, ca şi cum ar fi vrut să-i dea prin asta o lovitură lui Geißler:

– Tocmai îmi vine în minte: am fost rugaţi să vă transmitem salutări din partea rudelor din Suedia ale doamnei Geißler.

– Mulţumesc! răspunse Geißler sec.

– Apropo! continuă celălalt domn văzând că observaţia nu avusese nici un efect. Un sfert de milion! Totuşi, nu este vorba despre aur, ci despre calcopirită.

Geißler dădu din cap: Da, este calcopirită.

Domnii începură acum să-şi piardă răbdarea, cinci capace de ceas se deschiseră şi apoi se închiseră la loc. Nu mai era timp de pierdut, era ora amiezei. Domnii nu cerură nimic de mâncare la Sellanraa, încălecară şi porniră înapoi, la mine, unde prânzira din mâncarea adusă de ei.

Aşa se desfăşurase prima întâlnire.

Geißler rămase la Sellanraa.

Oare ce calcule îşi făcea omul acesta? Poate că nici un fel de calcule, sau poate că totul îi era indiferent, sau poate că nu chibzuia deloc. Ba da, chibzuia totul foarte bine, dar nu îşi trăda în nici un fel agitaţia. După masa de prânz el îi spuse lui Isak:

– Aş fi vrut să fac un drum mai lung pe muntele meu şi mi-ar fi plăcut să mă însoţească şi Sivert.

Isak îşi manifestă de îndată acordul.

– Nu, refuză Geißler, el are alte treburi aici.

– Va merge imediat cu dumneavoastră, spuse Isak chemându-l pe Sivert care lucra alături de zidari.

Geißler ridică mâna şi spuse un: Nu! categoric.

El se învârti prin toată gospodăria şi se apropie de câteva ori de zidari întreţinându-se cu ei. Cum de putea sta de vorbă atât de degajat după ce fusese solicitat în probleme atât de importante pentru el! Ah, poate că trăise atâta vreme în condiţii de incerti-

tudine încât avea senzaţia că nu mai riscă nimic, că, oricum, nu ar mai cădea de la înălţimi ameţitoare.

Acum dăduse de o şansă neaşteptată. După ce vânduse terenul mai mic rudelor nevestei sale, el cumpărase tot restul muntelui; de ce procedase aşa? Intenţiona oare să-i irite pe actualii proprietari devenind vecinul lor? Iniţial, el voise să aibă doar o fâşie pe partea sudică a apei, acolo unde se va întinde exploatarea minieră, dacă se va deschide vreodată aşa ceva; până la urmă el ajunsese să fie proprietarul întregului munte doar fiindcă nu-l costase aproape nimic şi fiindcă nu mai avea chef să se ocupe şi de trasarea hotarelor. Devenise regele muntelui din pură indolenţă; ceea ce urma să fie un teren mic pentru barăci şi un şopron în care să fie depozitate maşinile, era acum un mic imperiu ce se întindea până jos, la mină.

Prima cotă de participare la mină trecuse, în Suedia, din mână în mână, Geißler fiind tot timpul la curent cu aceste tranzacţii. Bineînţeles că primii proprietari procedaseră prosteşte vânzându-şi cotele lor – cât se poate de prosteşte; consiliul de familie nu judecase pragmatic, domnii nu îşi rezervaseră o porţiune suficient de mare din munte, ei urmăriseră doar să-l despăgubească pe un anume Geißler şi să se descotorosească de el în felul acesta. Noii proprietari fuseseră, şi ei, cam ridicoli; ei erau oameni influenţi şi bogaţi, care îşi puteau permite o glumă cumpărând ceva doar aşa, de moft, eventual în timpul unui ospăţ, cine ştie! Dar când se deschise o exploatare experimentală şi situaţia deveni serioasă, ei se treziră dintr-o dată în faţa unui zid de neclintit: acesta era Geißler.

Ce copii! se gândea Geißler privindu-i de sus. În ultima vreme era foarte semeţ şi trufaş. Domnii încercaseră să-l îmbete cu apă rece, convinşi că au de-a face cu un calic, din care cauză pomeniseră ceva despre cincisprezece până la douăzeci de mii. Ei erau nişte copii, nu-l cunoşteau pe Geißler. Şi iată-l acum aici!

Domnii nu mai reveniră în ziua aceea, crezând că procedează foarte înţelept dacă nu se arată prea interesaţi. Ei se înfiinţară în ziua următoare şi aduseră cu ei şi calul cu bagaje, părând să fie în drum spre casă. În schimb, nu-l mai găsiră pe Geißler.

Oare Geißler să fi plecat într-adevăr?

Domnii nu puteau duce tratative aşa cum erau, călare pe cai, trebuiră să descalece şi să aştepte. Unde plecase Geißler? Nu ştia nimeni, el bântuia peste tot, manifestând mult interes pentru Sellanraa; cu puţin timp înainte fusese văzut la joagăr. Se trimiseră o serie de ştafete în căutarea lui, dar probabil că era pe undeva mai departe, deoarece nu răspunse la strigătele celor ce îl căutau. Domnii se uitau la ceas, fiind, la început, foarte enervaţi. Ei spuseră: Doar n-o să-l aşteptăm ca nebunii! Dacă Geißler vrea să vândă, să fie prezent aici! Dar apoi furia domnilor se potoli, ei continuară să-l aştepte, ba la un moment dat începură chiar să facă glume, era culmea, până la urmă vor trebui să înnopteze aici, la poalele muntelui. Minunat, spuneau ei, rudele noastre vor găsi cândva, pe aceste meleaguri, osemintele noastre înălbite de timp.

În fine apăru şi Geißler. Se plimbase prin toată ferma şi venea acum de la grajdul de vară. Am impresia că şi grajdul de vară devine, încetul cu încetul, neîncăpător, îi spuse lui Isak. Câte vite ai în total? Iată ce îl interesa pe el în timp ce domnii stăteau cu ceasurile în mână! Geißler avea pete roşii pe obraz, de parcă ar fi băut ceva tărie. Puh, ce m-am încălzit de atâta umblat! exclamă.

– Ne-am fi aşteptat să vă găsim aici, spuse unul dintre domni.

– Domnii nu m-au rugat să-i aştept. Dacă aş fi ştiut, aş fi rămas aici.

Bine, dar cu târgul cum stăm? Era Geißler dispus să accepte astăzi o ofertă rezonabilă? Doar nu îi cădeau zilnic în poală cinsprezece până la douăzeci de mii, sau poate totuşi? Aceasta nouă aluzie îl jigni profund pe Geißler. Aşa se vorbeşte? Desigur că domnii nici nu ar fi vorbit aşa dacă nu ar fi fost enervaţi; şi nici Geißler nu ar fi pălit pe loc, dacă nu ar fi trecut înainte pe undeva unde se îmbujorase la faţă. Prin urmare, păli şi răspunse cu multă răceală:

– Eu nu vreau să fac speculaţii asupra sumei pe care domnii sunt în stare să o plătească, în schimb ştiu foarte bine cât vreau eu

să primesc. Nu mai sunt dispus să ascult balivernele despre munte. Preţul meu a rămas acelaşi ca ieri.

– Un sfert de milion de coroane?

– Exact!

Domnii încălecară.

– Să vă spun ceva, Geißler, începu unul dintre domni. Am fi dispuşi să urcăm până la douăzeci şi cinci de mii.

– Văd că vă arde de glumă, replică Geißler. În schimb, vă fac o contraofertă şi vă rog să o luaţi în serios: Aţi fi dispuşi să îmi vindeţi dumneavoastră mie mica dumneavoastră exploatare minieră?

– Despre asta mai putem vorbi, spuseră domnii luaţi prin surprindere.

– În acest caz, o cumpăr, declară Geißler.

Ah, Geißler ăsta! Curtea era plină de oameni care auziseră cuvintele sale: toţi membrii familiei din Sellanraa şi zidarii şi domnii şi curierii; poate că el nici nu şi-ar fi putut procura banii necesari unui asemenea târg, dar, Dumnezeu ştie! Poate că era totuşi în stare, cine să-l mai înţeleagă! În orice caz, cuvintele sale dezlănţuiră o mică furtună printre domni. Oare Geißler voia să le joace o festă? Intenţiona să urce în felul acesta valoarea propriului său munte?

Domnii chibzuiau, domnii începură să şuşotească unul cu altul, descălecară de pe cai. Acum interveni inginerul, toată povestea i se părea infamantă, iar el se bucura probabil de oarecare autoritate aici. Curtea era plină de oameni care ascultau.

– Nu vindem! declară el foarte categoric.

– Nu? întrebară domnii.

– Nu!

Ei mai şuşotiră puţin, apoi încălecară iarăşi foarte hotărâţi.

– Douăzeci şi cinci de mii! strigă unul dintre domni.

Geißler nu răspunse, le întoarse spatele şi se îndreptă iar spre zidari.

Aşa se desfăşurase ultima întâlnire.

Geißler o făcu după aceea pe indiferentul, el mergea de colo-colo, vorbind despre una şi alta; de exemplu, se arătă foarte interesat de faptul că zidarii acopereau grajdul cu grinzi mari.

Voiau să-şi termine treaba până la sfârşitul săptămânii, pentru moment vor monta un acoperiş provizoriu, căci mai târziu urma să fie construit deasupra grajdului şi un pod pentru fân.

Isak îi spuse lui Sivert să-şi întrerupă activitatea din grajd şi să stea tot timpul la dispoziţia lui Geißler, pentru cazul că acesta ar dori să facă un drum până în munţi. Era o măsură inutilă, deoarece Geißler renunţase între timp la această intenţie, sau poate că şi uitase de ea. După ce Inger îi împachetă de-ale gurii, o apucă, spre seară, pe drumul care ducea jos, în sat, renunţând la cină.

El trecu pe la cele două ferme noi, situate mai jos de Sellanraa, discutând cu oamenii de acolo şi ajunse şi la Maaneland vrând să vadă ce realizase Axel Strom în ultimii doi ani. Acesta nu progresase chiar atât de mult, totuşi desţelenise o suprafaţă mare de pământ. Geißler se arătă interesat şi de această gospodărie şi îl întrebă pe Axel:

– Cal ai?

– Da.

– Am jos, mai la sud, o maşină de cosit şi un plug, piese noi de tot, pe care ţi le voi trimite.

– Cum! exclamă Axel nereuşind să înţeleagă o asemenea generozitate; el se gândea la modalitatea de plată.

– Dar îţi dăruiesc uneltele, afirmă Geißler.

– Imposibil! spuse Axel.

– În schimb, te rog să-i ajuţi pe cei doi vecini ai tăi şi să le desţeleneşti şi lor pământ, îi ceru Geißler.

– Bineînţeles, promise Axel, deşi el nu-l putea înţelege pe Geißler. Înseamnă că în sud aveţi o proprietate funciară şi maşini de lucru? îl întrebă.

– Ah, am tot felul de lucruri, răspunse Geißler.

Vedeţi dumneavoastră, s-ar putea ca Geißler să nici nu fi avut aşa ceva, să nu fi avut multe afaceri; proceda însă adeseori în felul acesta. În fond, putea foarte bine să cumpere plugul şi maşina de cosit într-un oraş oarecare şi să le trimită apoi aici.

Geißler se întreţinu multă vreme cu Axel Strom despre ceilalţi fermieri din regiune, despre aşezarea comercială Storborg,

despre fratele lui Axel, un bărbat căsătorit de curând, care se stabilise acum la Breidablick şi începuse să asaneze mlaştinile. Axel se plângea că nu izbutise să facă rost de o femeie care să-l ajute; avea doar o bătrână numită Oline care nu erea era bună de nimic; totuşi el se bucura că o mai putea ţine. În timpul verii trebuise de multe ori să muncească zi şi noapte. Poate că ar fi reuşit să aducă pe cineva din Helgeland, din localitatea sa de baştină, dar ar fi trebuit să-i plătească şi drumul, pe lângă simbrie. El avea tot felul de cheltuieli. Axel mai povesti că preluase supravegherea liniei de telegraf, deşi regreta puţin că se angajase la aşa ceva.

– Asta este ceva pentru oameni ca Brede, spuse Geißler!

– Da, aşa este, admise Axel. De fapt, o făcuse de dragul banilor.

– Câte vaci ai? îl întrebă Geißler.

– Patru. Şi un taur tânăr. Drumul până la taurul din Sellanraa este prea lung.

Axel Strom voia să discute cu Geißler despre o chestiune mult mai importantă pentru el. Se declanşase o investigaţie contra lui Barbro. Bineînţeles că se dăduse de urma întregii afaceri. Barbro fusese la un moment dat gravidă, totuşi ea plecase de aici cu mâinile goale, fără copil. Cum de era posibil aşa ceva? Aflând despre ce este vorba, Geißler spuse scurt:

– Vino cu mine! şi se îndepărtă, împreună cu Axel, de casă. Apoi afişă o mină foarte gravă, comportându-se ca o autoritate publică. Ei se aşezară pe jos, la liziera pădurii, iar Geißler spuse:

– Aşa. Povesteşte-mi acum totul!

Bineînţeles că totul se aflase, nici nu ar fi putut fi altfel! Ţinutul acesta nu mai era nepopulat şi, în plus, mai venise şi Oline. Păi ce avea de-a face Oline cu toate astea? şi, în afară de aceasta, Brede se certase cu ea. Oline nu trebuia trecută cu vederea, ea locuia aici, putând să-l tragă de limbă şi pe Axel; dar se ştie că pe ea o pasiona tot ce era dubios, ba chiar s-ar putea spune că ea îşi extrăgea seva vieţii tocmai din tot ce era, într-un fel sau altul, dubios, ea adulmeca totul! De fapt, Oline era deja prea bătrână ca să aibă grijă de casa şi animalele din Maaneland, ea ar fi trebuit să renunţe la această activitate; dar putea să facă aşa

ceva? Ar fi fost ea în stare să abandoneze, cu inima împăcată, un loc care ascundea o asemenea taină? Reuşi să facă faţă muncilor de iarnă, ba se mai chinui şi toată vara, deşi o costa un efort deosebit; ceea ce o făcea să reziste era tocmai perspectiva de a o incrimina pe fiica lui Brede. De îndată ce veni primăvara şi zăpada începu să se topească, Oline se porni să adulmece peste tot, descoperi movilița de lângă pârâu şi îşi dădu imediat seama că fusese acoperită cu brazde de iarbă; într-o bună zi, avu norocul să-l surprindă pe Axel nivelând micul mormânt. Înseamnă că şi Axel era la curent cu toată tărăşenia. Oline dădu din capul ei cărunt. Sosise momentul să se pună în valoare!

Nu din cauza lui Axel! Axel era un om cumsecade, puteai s-o scoţi bine la capăt cu el; dar era prea meschin, îşi număra bine calupurile de brânză şi ţinea socoteala fiecărui pumn de lână. Oline nu avea mână liberă. Cu un an înainte, când îi salvase viaţa – se purtase oare Axel ca un domn răsplătind-o aşa cum s-ar fi cuvenit? Nici vorbă, dimpotrivă, încercase în răsputeri să împartă meritele între Oline şi Brede. Da, spusese, dacă nu ar fi sosit Oline, el ar fi degerat acolo în timpul nopţii, în schimb Brede îl ajutase să ajungă până acasă! Asta era recunoştinţa lui! Oline era de părere că până şi Atotputernicul ar fi avut motive să se revolte! N-ar fi trebuit oare Axel să scoată o vacă din grajd şi să-i spună Olinei: Poftim, este a ta, Oline! Când colo – nici vorbă de aşa ceva.

S-ar putea ca povestea asta să-l coste acum mai mult decât l-ar fi costat o vacă!

Oline îi pândi toată vara pe oamenii care treceau pe lângă fermă şopotind cu ei, dând din cap şi făcându-le confidenţe! Să nu spui la nimeni! îi ruga ea apoi. Oline coborî de câteva ori jos, în sat. Aşa încât ţinutul zbârnâia acum de tot felul de zvonuri, acestea formau un fel de perdea de pâclă care învăluia faţa oamenilor pătrunzându-le în urechi; chiar şi copiii care frecventau şcoala din Breidablick începuseră să dea din cap şi să facă pe misterioşii. În cele din urmă trebui să intre în acţiune şi pretorul, el trebui să dea raportul şi să aştepte dispoziţii. Într-o bună zi, apăru la Maaneland cu un însoţitor şi un proces verbal, făcu investigaţii, aşternu tot

felul de lucruri pe hârtie, apoi plecă. Trei săptămâni mai târziu, veni din nou, făcu iar investigații și consemnă și mai multe lucruri pe hârtie; de data aceasta el deschise și mica movilită înverzită de lângă pârâu și scoase cadavrul copilului. Oline îi oferi un ajutor nepreţuit în această împrejurare și, ca recompensă pentru eforturile ei, pretorul trebui să răspundă la numeroasele întrebări puse de ea; printre altele, spuse că nu ar fi exclus ca Axel să fie arestat. Oline își ridică mâinile spre cer, îngrozită de atâta mârșăvie și dorindu-și să fie departe, cât mai departe de acest loc al pierzaniei! Dar Barbro? întrebă în șoaptă.

– Fata, Barbro, a fost arestată la Bergen, spuse pretorul. Dreptatea trebuie să-și urmeze cursul, mai spuse el. După care luă cadavrul copilului și plecă.

Nu era deci de mirare că Axel era foarte îngrijorat. El își făcuse depoziția în fața pretorului, fără să nege nimic. Era vorba despre copilul său și el îi săpase, cu mâna lui, o groapă. Axel îl întrebă pe Geißler cum se vor desfășura lucrurile în continuare. Va trebui să meargă la oraș, va fi supus acolo unui interogatoriu și mai dur și altor neplăceri?

Geißler nu mai era același ca la începutul vizitei sale, relatarea amănunțită a lui Axel îl obosise, parcă era și somnoros, indiferent din ce motive; buna dispoziție manifestată în dimineața acelei zile părea să i se fi volatilizat. Se uită la ceas, se ridică și spuse:

– Trebuie să mă mai gândesc la toată povestea, voi cumpăni totul bine. Îți voi comunica părerea mea înainte de a părăsi ținutul.

După care Geißler plecă.

El reveni, spre seară, la Sellanraa, mâncă ceva și se duse la culcare. În dimineața următoare dormi până târziu; probabil că întâlnirea cu proprietarii de mină veniți din Suedia îl extenuase. Se pregăti de plecare de-abia cu două zile mai târziu. Era iarăși falnic și plin de superioritate, se achită împărătește de obligațiile sale față de gazde și îi dărui Rebekkăi o monedă nouă de o coroană.

Lui Isak îi ținu o cuvântare spunându-i:

– Nu are nici o importanţă că nu am căzut acum de acord asupra vânzării, se va rezolva mai târziu. Deocamdată eu paralizez toată exploatarea lor de acolo. Domnii s-au comportat ca nişte copii, credeau că mă pot duce de nas. Ai auzit că mi-au oferit douăzeci şi cinci de mii!

– Da, confirmă Isak.

– Ei bine, spuse Geißler, alungând cu o mişcare a capului toate ofertele infamante şi toate firele de praf. Ţinutul acesta nu va avea de suferit dacă paralizez câtva timp exploatarea, dimpotrivă, asta îi va determina pe oameni să-şi lucreze şi să-şi cultive pământul. În schimb, o vor simţi cei de jos, din sat. Oamenii au câştigat bani frumoşi în timpul verii, şi-au procurat haine elegante şi au mâncat terci îndulcit; cu asta s-a cam terminat deocamdată. Vezi tu, satul ar fi trebuit să fie de partea mea, poate că atunci toate ar fi fost altfel. Acum însă *eu* sunt cel care dictează aici.

În realitate, Geißler nu arăta ca unul care are puterea de a dicta undeva; la plecare, ducea în mână un pachet cu de-ale gurii, iar vesta sa nu mai era chiar atât de albă. Poate că soţia sa fusese cea care îl echipase pentru această călătorie din restul de bani rămas de la cele patruzeci de mii de coroane obţinute odinioară – Dumnezeu ştie dacă nu era aşa. Iar acum va ajunge acasă lefter de tot!

Geißler nu uită să se oprească, pe drum, la Axel Ström ca să-i comunice părerea sa:

– M-am gândit la cele relatate de tine; povestea îşi urmează cursul ei, nu o poţi opri. Vei fi chemat la un interogatoriu şi va trebui să-ţi faci depoziţia... Erau vorbe goale, poate că Geißler nici nu se mai gândise la toată afacerea. Iar Axel spuse, abătut, „da“ la toate. La sfârşit Geißler se umflă însă iarăşi în pene redevenind măreţ şi fudul; ridică din sprâncene şi spuse dus pe gânduri:

– Oare să vin la oraş şi să fiu şi eu prezent la proces?

– Ah, de-aţi binevoi să faceţi aşa ceva! exclamă Axel.

Geißler se hotărî într-o secundă:

– Să văd dacă am timp. Jos, în sud, am încă foarte multe de aranjat; dar voi încerca să-mi fac timp. Deocamdată rămâi cu bine! Îţi voi trimite maşinile.

Geißler plecă.

Oare asta să fi fost ultima sa descindere în acest ţinut?

6

ULTIMA echipă de muncitori coboară din munţi, exploatarea a fost închisă, muntele a rămas iarăşi pustiu.

Şi grajdul cel nou din Sellanraa este gata. Are un acoperiş provizoriu, din brazde de iarbă, pentru perioada iernii. Interiorul spaţios a fost împărţit în mai multe încăperi mici, luminoase – un salon uriaş la mijloc şi cabinete mari la cele două extremităţi, da, parcă ar fi o locuinţă pentru oameni. La un moment dat, Isak a convieţuit cu nişte capre în aceeaşi colibă; acum nu mai vezi nici o colibă la Sellanraa.

În grajd se amenajează despărţituri, boxe cu pereţi de scândură. Cei doi zidari sunt încă aici ca să termine totul cât mai repede; Gustaf declară că nu se pricepe la lemnărie, aşa că vrea să plece. Gustaf a fost de un real ajutor la lucrările de zidărie şi s-a opintit ca un urs ridicând greutăţi foarte mari. Seara a înveselit pe toată lumea cântând la muzicuţă; în afară de aceasta, le-a ajutat pe femei să care hârdaie mari şi grele până jos, la râu, şi iarăşi înapoi. Şi iată că acum vrea să plece. Nu, nu se pricepe la lemnărie; spune. Parcă ar căuta cu tot dinadinsul un pretext ca să plece mai repede.

– Rămâi măcar până mâine, îi spune Inger.

Nu, aici nu mai are de lucru şi, în plus, poate acum parcurge drumul peste munţi în tovărăşia ultimei echipe de muncitori de la mină.

– Cine o să mă mai ajute la căratul apei? spune Inger zâmbind întristată.

Sprinţarul de Gustaf găseşte imediat o soluţie. El îl recomandă pe Hjalmar. Acesta este cel mai tânăr dintre cei doi zidari; totuşi, nici unul nu era atât de tânăr ca Gustaf şi nici nu se asemăna, ca fire, cu el.

– Ah, Hjalmar! exclamă Inger cu dispreț. Își revine însă dintr-odată și vrea să-l incite puțin pe Gustaf spunând:

– Da, Hjalmar nu este chiar de lepădat. Și cântă foarte frumos afară, pe stânci.

– Un drac de om! confirmă Gustaf fără să se lase prins în plasă.

Bine, dar să rămână măcar peste noapte, spune Inger. Nu, în cazul acesta n-ar mai avea parte de compania celorlalți muncitori. Deh, se pare că Gustaf se cam săturase de relația asta. El fusese măreț, atunci când o suflase pe Inger de sub nasul camarazilor săi, bucurându-se apoi de favorurile ei în decursul celor câteva săptămâni petrecute aici. Acum voia să o ia din loc, să-și caute de lucru în altă parte, poate chiar să se întoarcă la vreo iubită care îl aștepta acasă, în orice caz se îndrepta spre alte meleaguri. Să rămână aici, fără lucru, numai de dragul lui Inger?

Avea motive atât de întemeiate să pună capăt acestei legături, încât Inger trebuia să le înțeleagă. Ea devenise foarte semeață, nu se mai gândea la eventualele consecințe și nu-i prea păsa de nimic. Relația ei cu Gustaf nu durase chiar atât de mult, în orice caz, toată perioada în care se lucrase la zidărie.

Inger se simțea, într-adevăr, foarte mâhnită; fidelitatea ei rătăcită o făcea chiar să fie îndurerată. Asta nu era deloc bine pentru ea; fără să facă pe grozava, ea era sincer și pe față îndrăgostită. Și nu se rușina câtuși de puțin de acest sentiment; Inger era în realitate o femeie foarte puternică, dar plină de slăbiciuni; se supunea legilor naturii care o înconjura, simțindu-se pătrunsă de văpaia toamnei. În timp ce împacheta de-ale gurii pentru Gustaf, pieptul ei clocotea de patimă. Nu își punea întrebarea dacă avea dreptul la această pasiune sau dacă se expunea unor riscuri, ci se abandona, pur și simplu, sentimentelor ei, ahtiată de plăcere, de voluptate. Chiar dacă Isak ar fi ridicat-o iarăși trântind-o apoi de pământ, nu s-ar mai fi abținut de la nimic.

Acum, ieși afară și îi dădu lui Gustaf pachetul cu alimente. Lângă scară era un hârdău, ea intenționa să-l roage pe Gustaf să o mai ajute o dată la căratul apei. Poate că voia să-i mai spună ceva,

poate voia să-i dea ceva, Dumnezeu ştie, poate chiar inelul ei de aur – te puteai aştepta la orice de la ea! Toate astea trebuiau însă să se termine, Gustaf mulţumi pentru merinde, îşi luă rămas-bun şi plecă. Şi plecă... Iat-o rămasă singură.

– Hjalmar! strigă ea cu voce tare, inutil de tare... o jubilare încrâncenată, un strigăt de ajutor.

Gustaf plecă...

În tot ţinutul până jos, în sat, se desfăşurau în timpul toamnei activităţile obişnuite: se scoteau cartofii, se aduceau acasă grânele, se duceau vacile la păscut. În ţinut existau opt ferme şi peste tot erau multe de făcut; cei din Storborg nu aveau nici vite şi nici ogoare cultivate, doar o grădină, iar negoţ nu mai făceau – la Storborg nimeni nu avea ceva urgent de făcut.

Cei din Sellanraa cultivau acum o legumă rădăcinoasă nouă, care se numea turnips; creştea foarte mare, legănându-şi frunzele verzi în adierea vântului; era aproape imposibil să o fereşti de asaltul vacilor, acestea dărâmau toate gardurile şi se năpusteau, zbierând, asupra ei. De aceea Leopoldine şi micuţa Rebekka trebuiau să păzească parcela de turnips; micuţa Rebekka se înarmase cu un băţ lung, alungând, plină de zel, vacile. Tatăl lucra în apropiere, venea din când în când la ea şi îi pipăia mânuţele şi picioruşele întrebând-o dacă nu îi este frig. Leopoldine era deja mare, tricota în timp ce stătea de pază: ciorapi şi şosete pentru iarnă. Ea se născuse la Trondheim şi avea deja cinci ani când sosise la Sellanraa; amintirea oraşului mare, cu oameni mulţi, şi a călătoriei lungi devenise tot mai palidă, Leopoldine era deja un copil de la ţară şi singura lume mare pe care o cunoştea era satul în care fusese de câteva ori la biserică şi unde primise, cu un an înainte, prima cuminecătură...

După aceea urmară câteva munci accesorii, cum ar fi repararea drumului care ducea jos, în sat, şi care devenise pe alocurea aproape impracticabil. Deoarece pământul nu îngheţase încă, Isak şi Sivert începură într-o bună zi să sape şanţuri de-a lungul drumului. Mai erau şi două porţiuni mlăştinoase care trebuiau asanate.

Axel Ström promisese să pună şi el umărul, deoarece avea un cal, deci avea nevoie de drum. Dar iată că trebuise să plece urgent la oraş – ce Dumnezeu căuta oare acolo? – este vorba de ceva foarte urgent, spusese el. În locul său îşi trimise fratele din Breidablick. Acesta se numea Fredrik.

Fratele, Fredrik, era un om tânăr, căsătorit de scurt timp – un flăcău puţin superficial, căruia îi plăcea să glumească, fiind, cu toate acestea, bun la muncă. El şi Sivert se asemănau. În dimineaţa când urcă la ei, Fredrik spuse că trecuse în prealabil pe la Storborg, aşa încât era încă sub impresia celor relatate de vecinul său cel mai apropiat, negustorul Aronsen. Totul începuse în modul următor: Fredrik îi ceruse un pachet de tutun.

– O să-ţi dau un pachet de tutun atunci când voi avea, spusese Aronsen.

– Cum aşa, nu mai aveţi nici măcar tutun?

– Nu, şi nici nu mai comand; cine să-l cumpere? Cât crezi că pot câştiga la un pachet de tutun? Aronsen fusese foarte prost dispus, având convingerea că societatea minieră suedeză îl dusese de nas. El se stabilise aici, în ţinutul pustiu, ca să facă negoţ şi, când colo, exploatarea minieră fusese închisă!

Fredrik zâmbi satisfăcut pe seama lui Aronsen, bătându-şi joc de el. Nu, el nu-şi cultivase pământul, nu avea nici măcar nutreţ pentru vite, îl cumpăra şi pe acesta! A fost la mine ca să cumpere fân! Dar eu nu am fân de vânzare. Deci n-ai nevoie de bani? întrebase el, adică Aronsen. El credea că poţi obţine orice dacă ai bani şi aruncase pe masă o bancnotă de o sută de coroane spunând: Poftim bani! Da, banii sunt ceva frumos, am răspuns eu. Aşa este, *bom konstant,* spuse el. Ai uneori impresia că nu este chiar întreg la cap, continuă Fredrik, iar soţia lui umblă, în zile de lucru obişnuite, împodobită cu un ceas de buzunar – oare ce termene importante are, de care trebuie să-şi amintească? Sivert întrebă:

– Aronsen nu ţi-a vorbit despre un om numit Geißler?

– Ba da, ăsta e unul care nu vrea să-şi vândă partea lui din munte, zicea. Aronsen era furios: Un pretor demis din funcţie, spuse, care poate că nu are nici măcar cinci coroane în buzunar; ar trebui împuşcat! Mai aşteptaţi puţin, i-am spus eu. Poate va vinde

mai târziu. Nu, spuse Aronsen, să nu crezi aşa ceva. Ca negustor înţeleg foarte bine că atunci când o parte cere două sute cincizeci de mii, iar cealaltă oferă doar douăzeci şi cinci de mii, zidul care le desparte este prea înalt şi ei nu pot cădea la învoială. Dar, în fine, treaba lor, adăugă Aronsen. Numai de n-aş fi venit în vizuina asta prăpădită, împreună cu toată familia! Doar la asta mă gândesc, mai spuse el. Mlaştinile astea, bârlogul ăsta, pustietatea asta! Nu mai încasez nici măcar o coroană pe zi, declarase.

Bărbaţii râseră de Aronsen, nearătând nici urmă de compasiune faţă de el.

– Crezi că vrea să vândă totul? întrebă Isak.

– Aşa dădea să se înţeleagă. Pe argat l-a concediat deja. Da, Aronsen ăsta e un tip ciudat, aşa este. El îl concediază pe argatul care ar putea să-i crape lemne în timpul iernii şi să-i transporte fân cu propriul său cal, în schimb îl păstrează pe vânzătorul din prăvălie. Este adevărat că nu mai face vânzare nici măcar de o coroană pe zi, deoarece nu mai are mărfuri în prăvălie; atunci de ce are nevoie de un vânzător? Cred că nu este decât înfumurare din partea lui: face pe grozavul, trebuie să aibă un om care stă la pupitru şi trece ceva în registrele sale mari. Hahaha, ai uneori impresia că Aronsen este într-o ureche!

Cei trei bărbaţi munciră până la ora amiezei, şi îşi consumară mâncarea adusă de acasă stând încă puţin de vorbă. Ei aveau tot felul de lucruri de clarificat în legătură cu propriile probleme – soarta unui ţinut şi a fermierilor nu este un fleac, dar ei discutau în linişte; toţi trei sunt oameni cumpătaţi, nervii lor nu sunt uzaţi şi nu le scapă de sub control. Vine toamna, în pădure s-a aşternut liniştea, munţii sunt aici iar soarele acolo, seara răsare luna, apar stelele, viaţa naturii reprezintă o constantă, ea manifestă bunăvoinţă faţă de om, învăluindu-l ca o îmbrăţişare. Oamenii care trăiesc aici îşi pot încă permite să se odihnească în bălării, sprijinindu-şi capul de braţul îndoit.

Fredrik povestea despre Breidablick spunând că nu reuşise încă să realizeze mare lucru acolo. Ba da, îl contrazise Isak, ai făcut deja foarte multe, am constatat când am fost deunăzi în sat.

Aceste cuvinte de laudă venite din partea celui mai vechi fermier din ţinut îi făcură plăcere lui Fredrik, el întrebă sincer:

– Sunteţi într-adevăr de părerea asta? Nu, eu aş zice că toate ar trebui să meargă mult mai bine. Am fost de atâtea ori reţinut din munca mea în anul acesta. A trebuit să pun la punct casa, intra apa în ea şi situaţia devenea tot mai gravă; apoi a trebuit să dărâm hambarul pentru fân şi să îl reclădesc. Coliba în care este grajdul era prea mică, eu am vaci şi viţei, Brede nu avea aşa ceva, spuse Fredrik plin de mândrie,

– Îţi place aici? îl întrebă Isak.

– Da, mie îmi place şi îi place şi nevestei mele, de ce să nu ne placă? Avem o privelişte frumoasă, vedem drumul atât în sus cât şi în jos. Păduricea din jurul casei ni se pare foarte frumuşică, în ea sunt mesteceni şi sălcii şi când o să am timp o să sădesc de cealaltă parte a curţii şi alte soiuri de copaci. E minunat ce bine s-a uscat deja mlaştina de când am săpat, în primăvară, şanţurile. Sunt curios să văd ce va creşte acolo în anul acesta! Dacă ne place? Bineînţeles, din moment ce avem o casă şi o curte şi pământ!

– Dar vreţi să rămâneţi numai în doi? îl întrebă Sivert cu şiretenie.

– Nu, s-ar putea să ne înmulţim, răspunse Fredrik voios. Şi fiindcă veni vorba despre cum ne place aici, pot spune că nevastă-mea nu a arătat niciodată atât de bine ca acum.

Ei munciră până pe înserate. Din când în când îşi îndreptau spatele şi mai stăteau de vorbă:

– Deci nu ai găsit tutun? întrebă Sivert.

– Nu, şi nici nu am regretat. Eu nu fumez.

– Nu fumezi?

– Nu, m-am dus la Aronsen doar ca să văd ce mai spune.

Cei doi poznaşi începură să râdă bucurându-se ca doi hoţomani.

Tatăl şi fiul parcurgeau drumul spre casă în tăcere, ca de obicei. Totuşi, se pare că în mintea lui Isak se petrecea ceva, căci începu deodată:

– Măi, Sivert!

– Da? răspunse acesta.

– Ah, nimic deosebit, spuse Isak.

Ei mai merseră o bucată de drum, apoi tatăl spuse iar:

– Cum poate Aronsen să facă negoţ dacă nu mai are mărfuri?

– Aşa este, spuse Sivert. Din moment ce aici nu mai sunt atâţia oameni pentru care să aibă nevoie de mărfuri...

– Zău? Crezi? Da, poate că ai dreptate.

Sivert se miră puţin de aceste cuvinte ale tatălui său, care continuă:

– Pentru moment sunt doar opt fermieri aici, dar s-ar putea să fie, cu timpul, mai mulţi. Cine ştie!

Sivert era tot mai mirat, oare la ce se gândea tatăl său? La nimic? Ei mai parcurseră o bucată lungă de drum în tăcere ajungând aproape de casă, când bătrânul întrebă deodată:

– Hm! cam cât crezi că ar cere Aronsen pe gospodăria sa?

– Depinde! răspunse Siv. Vrei să o cumperi? întrebă el în glumă. Apoi înţelese dintr-o dată ce urmăreşte tatăl său: El se gândea iarăşi la Eleseus! A, deci nu-l dăduse nici o clipă uitării, se gândea tot timpul cu îngrijorare la Eleseus, întocmai ca mamă-sa, o făcuse însă în felul său, mai apropiat de glie, mai apropiat de Sellanraa. Sivert spuse:

– Bănuiesc că preţul ar fi accesibil. În clipa în care Sivert rosti aceste cuvinte tatăl îşi dădu seama că fusese bine înţeles şi, de parcă s-ar fi temut că îşi trădase gândurile prea direct, adăugă repede câteva cuvinte despre repararea drumului şi ce bine că au scăpat de această grijă.

Sivert şi mamă-sa şuşoteau unul cu altul în zilele următoare, sfătuindu-se şi având multe să-şi spună; ei scriseră şi o scrisoare, iar Sivert îşi manifestă, sâmbătă, dorinţa de a coborî jos, în sat.

– Ce vrei să faci iarăşi în sat? Îţi toceşti fără rost încălţămintea, spuse tatăl iritat, afişând o mină mult mai cruntă decât ar fi fost cazul; îşi dădea bine seama că Sivert voia să ducă scrisoarea la poştă.

– Vreau să merg la biserică, declară Sivert. El nu găsi un pretext mai bun, iar tatăl mormăi:

– Bine, bine, dacă nu se poate altfel...

Dar dacă Sivert voia neapărat să meargă la biserică, ar putea înhăma calul la căruţă ca să o ducă şi pe micuţa Rebekka. Ea

merită să i se facă, pentru prima dată în viaţa ei, această plăcere, după ce păzise cu atâta străşnicie parcela de turnips şi era perla întregii gospodării; da, aşa şi era. Deci se înhămă calul la căruţă, iar slujnica Jensine o însoţi pe Rebekka, Sivert neavând nimic de obiectat.

În timpul absenţei lor apăru deodată vânzătorul din prăvălia de la Storborg. Oare ce se întâmplase? Nimic deosebit, doar că vânzătorul, care se numea Andresen, îşi făcu deodată apariţia: stăpânul său îl trimisese sus, în munţi. Nimic altceva! Iar acest fapt nu provocă nici o tulburare la Sellanraa; nu mai era ca pe vremuri, când apariţia unui străin reprezenta un eveniment în gospodărie, iar Inger se agita mai mult sau mai puţin. Nu, Inger îşi recâştigase echilibrul, fiind iarăşi calmă şi liniştită.

Ciudat lucru cartea asta de rugăciuni! Un îndrumător, ba chiar un braţ în jurul gâtului! Atunci când Inger se rătăcise, călcând în strâchini printre tufişurile de mure, gândul la iatacul ei şi la cartea de rugăciuni o făcuse să regăsească drumul cel drept; în momentul de faţă ea era iarăşi reculeasă şi evlavioasă. Ea se gândea la anii de mult trecuţi când exclama: Fir-ar al dracului! de câte ori se împungea în deget în timp ce cosea. Inger învăţase înjurătura de la colegele ei din sala de croitorie. Acum ea îşi lingea în linişte degetul care începea să sângereze fiindcă se împunsese. O asemenea cotitură necesita o doză serioasă de stăpânire de sine! Inger merse şi mai departe. După terminarea grajdului, după ce toţi muncitorii plecaseră, iar Sellanraa era din nou părăsită şi pustie, Inger avu o criză, ea plânse mult suferind din adâncul sufletului. Şi îşi asumă toată vina pentru această situaţie, fiind foarte smerită. De-ar fi putut să-i povestească totul lui Isak, ca să-şi uşureze inima! Dar la Sellanraa nu era obiceiul să vorbeşti despre propriile sentimente şi nimeni nu îşi mărturisea păcatele. Aşa încât Inger se limită să manifeste mai multă solicitudine faţă de soţul ei când îl poftea înăuntru la orele mesei; ea mergea până la el şi îl ruga să vină, în loc să-l strige din pragul uşii; iar seara îi examina hainele şi îi cosea nasturii lipsă. Ba Inger merse încă şi mai departe. Într-o noapte ea se ridică în capul oaselor şi spuse:

– Tu, Isak!

– Ce s-a întâmplat? întrebă el.

– Eşti treaz?

– Da.

– Ah, nimic special, spuse Inger. Să ştii că nu am fost totdeauna aşa cum ar fi trebuit să fiu.

– Ce? întrebă Isak fără să vrea, ridicându-se şi el în capul oaselor. Apoi cei doi stătură de vorbă unul cu altul, ea era totuşi o femeie admirabilă, iar inima ei sta să plesnească.

– Nu m-am purtat cu tine aşa cum ar fi trebuit, spuse. Îmi pare foarte rău.

Aceste cuvinte simple îl emoţionară pe Isak, pe gnomul ăsta; el ar fi vrut să o consoleze pe Inger; deşi nu îşi dădea seama despre ce era vorba, el înţelegea doar că ea nu avea pereche în lumea întreagă.

– Nu trebuie să plângi din cauza asta, spuse Isak. Nici unul dintre noi nu este aşa cum ar trebui să fie.

– O, nu, exclamă ea cu recunoştinţă. Ah, Isak ăsta avea o manieră atât de sănătoasă de a privi lucrurile, o punea din nou pe picioare, atunci când ea sta să cadă. Cine era aşa cum ar fi trebuit să fie! El avea perfectă dreptate; însuşi zeul amorului pleacă în aventuri, aşa zeu cum este, iar noi ne dăm seama de asta după privirile lui – zvăpăiatul de el! Într-o zi se cufundă într-o mare de trandafiri lăfăindu-se cu voluptate în ei şi lingându-şi buzele, într-altă zi i-a intrat un ghimpe în picior, iar el şi-l scoate, schimonosit de durere. Dar se prăpădeşte oare din cauza asta? Nici vorbă! El rămâne teafăr şi nevătămat. Ar fi culmea să moară din atâta lucru!

Şi Inger îşi redobândi echilibrul, depăşi criza, rămânându-i însă fidelă cărţii de rugăciuni în care îşi găsea consolarea. Inger era harnică şi răbdătoare şi bună, îl aprecia pe Isak mai mult decât pe oricare alt bărbat şi nu l-ar fi dat pe altul. Fireşte, după înfăţişare el nu era nici un fante cuceritor şi nici un trubadur, fiind totuşi un bărbat în toată puterea cuvântului, oho, da, în toată puterea cuvântului! Şi din nou se adeverea că este mare lucru să crezi în Dumnezeu şi să te mulţumeşti cu ceea ce îţi dă El.

Prin urmare iată că acum îşi făcu apariţia acest tinerel care era vânzător la Storborg, acest Andresen; el veni într-o zi de du-

minică, dar Inger nu se agită din cauza lui – câtuşi de puţin. Ea nu voi nici măcar să-i ofere, cu mâinile ei, o cană cu lapte; deoarece slujnica nu era acasă, ea o trimise pe Leopoldine cu laptele. Leopoldine duse, foarte politicoasă, cana cu lapte în cameră, spuse: Poftește! şi roşi, deşi era îmbrăcată în rochia ei de duminică, neavând deci motive să se ruşineze.

– Mulţumesc, eşti prea amabilă, spuse Andresen. Tatăl tău este acasă? mai întrebă el.

– Da, este pe undeva pe afară.

Andresen bău laptele, se şterse la gură cu batista şi se uită la ceas.

– Mai este mult până la mină? întrebă.

– Nu, cel mult o oră.

– Trebuie să merg şi să văd ce-i pe acolo, aşa mi-a spus Aronsen, la care sunt angajat.

– Da?

– Da. Doar mă cunoşti, nu-i aşa? Sunt vânzător în prăvălia lui Aronsen; ai fost deja pe la noi şi ai făcut cumpărături.

– Da.

– Îmi amintesc bine de tine, ai cumpărat de două ori de la noi.

– Nici nu m-aş fi aşteptat să vă aduceţi aminte de mine, spuse Leopoldine. Aceste cuvinte îi irosiră toate forţele, aşa încât trebui să se sprijine de scaun. În schimb puterile lui Andresen nu se irosiseră, căci el continuă:

– Cum să nu-mi amintesc de tine? După care întrebă: N-ai putea veni cu mine până sus, la mină?

Leopoldine începu să vadă roşu în faţa ochilor, pământul părea să se clatine sub picioarele ei şi ea auzi vocea vânzătorului Andresen venind de undeva, de departe:

– N-ai timp?

– Nu, spuse ea. Ştie Dumnezeu cum de nimeri drumul până afară, în bucătărie. Mama ei se uită la ea şi o întrebă:

– Ce s-a întâmplat?

– Nimic.

Da, absolut nimic! Doar că acum era rândul Leopoldinei să fie fâstâcită, circuitul se dezlănţuia acum la ea. Fata era deja

coaptă pentru aşa ceva, plinuţă şi drăgălaşă şi după prima cumine-cătură – de fapt, frumoasă victimă!

O pasăre începu să ciripească în pieptul ei, mâinile prelungi erau pline de tandreţe şi de feminitate, ca acelea ale mamei ei. Ştia oare să danseze? O da, desigur. Puteai să te întrebi, uimit, unde învăţau copiii ăştia să danseze – adevărul este că învăţau, totuşi, chiar şi la Sellanraa. Sivert ştia să danseze, Leopoldine ştia să danseze – era un dans născut în ţinutul sălbatic, o învârtită autohtonă plină de avânt, o combinaţie de ecoseză, mazurcă, dans renan şi vals. Şi de ce să nu fi fost şi Leopoldine dornică de a se găti, de ce să nu fie şi ea îndrăgostită, de ce să nu viseze cu ochii deschişi? Întocmai ca toate celelalte fete. Cu ocazia primei cumine-cături mama ei îi împrumutase inelul de aur, nu era nici un păcat în asta, era doar ceva frumos; de altfel, în ziua când se dusese la biserică, Leopoldine îşi pusese inelul în deget de-abia după ce ceremonia se încheiase. Deşi şi-ar fi putut permite să apară în faţa altarului cu un inel de aur în deget, că doar era fiica unui om bogat, era fiica margrafului din Sellanraa!

Când coborî de pe munte, vânzătorul Andresen îl întâlni pe Isak, care îl pofti în casă. I se servi masa de prânz şi o cafea. Toţi membrii familiei erau acum prezenţi, participând la întrevedere. Vânzătorul declară că Aronsen îl trimisese sus, la mină, ca să vadă care mai era situaţia şi dacă nu apăruseră ceva semne că exploatarea şi activitatea ar putea fi reluate. Ştie Dumnezeu, poate că vânzătorul mintea spunând că fusese trimis; poate că făcuse acest drum din proprie iniţiativă; în orice caz, este imposibil să fi ajuns până sus, la mină şi înapoi în timpul scurt care trecuse de la plecarea lui.

– Aşa, din exterior, nu se poate observa dacă societatea vrea să-şi reia activitatea, spuse Isak.

– Nu, admise şi vânzătorul; Aronsen îl rugase însă să meargă până acolo, şi, de fapt, patru ochi vedeau mai multe decât doi. Inger nu se mai putu abţine şi întrebă direct:

– Este adevărat ceea ce spun oamenii, şi anume că Aronsen vrea să lichideze tot?

Vânzătorul răspunse:

– El vorbeşte despre asta. Iar un om ca el poate face ce doreşte, căci dispune de banii necesari pentru orice.

– Are într-adevăr chiar atâţia bani?

– Da, replică vânzătorul, dând din cap, nu duce lipsă de ei.

Inger nu reuşi nici de data aceasta să-şi ţină gura şi întrebă iarăşi:

– Cât cere pentru toată gospodăria?

Isak interveni, poate că era şi mai curios decât Inger, dar nu voia ca ideea de a cumpăra Storborg să vină de la el, aşa că încercă să lase impresia că toată afacerea nu îl interesează câtuşi de puţin. El spuse:

– De ce întrebi, Inger?

– Ah, întreb şi eu doar aşa, răspunse ea.

Dar se uitară, amândoi, încordaţi, la vânzător aşteptând un răspuns. Andresen se hotărî în cele din urmă să spună ceva.

El se exprimă foarte rezervat, cică nu cunoştea preţul, ştia doar cât afirmase Aronsen că îl costase pe el gospodăria de la Storborg.

– Şi cât zice că l-a costat? întrebă Inger, care suferea astăzi de limbuţie.

– O mie şase sute de coroane, răspunse vânzătorul.

– Ah, aşa? exclamă Inger împreunându-şi, uimită, mâinile, căci dacă există ceva de care femeile nu au habar, asta este tot ce se referă la preţul pământului şi al acareturilor. O mie şase sute de coroane nu erau bani puţini aici, în ţinutul pustiu, iar Inger se temea că suma l-ar putea demobiliza pe Isak. Isak, în schimb, era neclintit ca o stâncă, aşa încât se limită să spună:

– Astea sunt casele mari.

– Da, admise şi vânzătorul Andresen, casele foarte mari.

Cu puţin timp înainte de plecarea vânzătorului, Leopoldine se furişă afară din cameră. Foarte ciudat, ea nu se simţea în stare să dea mâna cu el. Îşi găsi un loc potrivit, în grajdul cel nou, de unde se uită pe fereastră. Ea purta o panglică de mătase albastră în jurul gâtului; cu câteva ore înainte nu avusese aşa ceva; cel mai ciudat era că găsise timpul necesar pentru a şi-o lega. Iată-l că pleacă! Este un om mai scund, puţin plinuţ, foarte sprinten, are o barbă blondă şi pare să fie cu opt până la zece ani mai în vârstă decât ea. Ai putea spune că este chiar drăguţ.

În noaptea de duminică spre luni, târziu de tot, se întoarse acasă echipa care fusese la biserică. Totul decursese bine, micuța Rebekka dormise în ultimele ore de drum, așa că o ridicară, adormită cum era, din căruță și o culcară în patul ei din casă. Deși Sivert aducea un sac cu noutăți, când mama lui îl întrebă: Ce mai e nou prin sat? răspunse doar: Ah, nimic deosebit! Axel are un plug și o mașină de cosit.

– Ce spui? exclamă Isak foarte interesat. Le-ai văzut cu ochii tăi?

– Da, le-am văzut, erau la debarcader.

– Așa. Înseamnă că de aceea a fost în oraș! spuse tatăl. Sivert se umfla în pene, fiindcă el cunoștea adevărul, dar nu spuse nici un cuvânt.

Tatăl său n-avea decât creadă că Axel fusese în oraș ca să-și cumpere un plug și o mașină de cosit; las' să creadă și mama lui la fel. În realitate, nici unul dintre părinți nu credea așa ceva, ei auziseră deja zvonurile despre o nouă pruncucidere în acest ținut.

– Hai, du-te și te culcă! îi spuse tatăl în cele din urmă.

Plin de el de atâtea lucruri pe care le știa, Sivert se duse la culcare. Axel fusese citat la un proces, o afacere serioasă, pretorul plecase o dată cu el. Afacerea era atât de gravă, încât soția pretorului plecă și ea împreună cu soțul ei, deși avea iar un copil mic. Cică voia să facă o depoziție la tribunal.

Satul vuia de bârfe și zvonuri de toate felurile; Sivert înțelesese că se vorbește și despre o pruncucidere mai veche. În fața bisericii, toate discuțiile încetaseră la apropierea lui; și dacă el nu ar fi fost acela care era, poate că oamenii i-ar fi întors spatele. Era cât se poate de bine să fii Sivert, adică, pe de o parte, să provii dintr-o gospodărie mare și bogată, iar pe de altă parte, să treci și tu însuți drept un băiat vrednic și un muncitor foarte bun. Sivert era respectat și apreciat de toată lumea și se bucura și de simpatia oamenilor simpli. Numai de n-ar ajunge prea multe la urechile Jensinei înainte de a apuca să se întoarcă iar acasă! Sivert avea motive bine întemeiate să se teamă – și oamenii din ținuturile astea sălbatice puteau roși și păli. El observase că Jensine ieșise din biserică împreună cu Rebekka și trecuse pe lângă el, deși îl

văzuse foarte bine. Aşa încât el aşteptă câtva timp, apoi se duse la fierar să le ia pe amândouă.

Familia fierarului lua prânzul, toţi erau adunaţi în jurul mesei şi i se oferi şi lui Sivert ceva de mâncare; el prânzise deja, aşa că mulţumi. În fond, ei ştiau că el, Sivert, va trece pe acolo pe la ora asta, deci ar fi putut să mai aştepte puţin cu masa, la Sellanraa aşa s-ar fi procedat, aici însă nu.

– Deh, eşti probabil obişnuit să mănânci lucruri mai bune, îi spuse soţia fierarului.

– Ai auzit ceva noutăţi la biserică? îl întrebă fierarul cu toate că şi el însuşi fusese la slujbă.

După ce Jensine urcă în căruţă împreună cu micuţa Rebekka, soţia fierarului îi spuse fiicei ei:

– Da, da, Jensine, încearcă să te întorci cât mai curând acasă. Aceste cuvinte ar putea fi interpretate în două feluri, îi trecu prin minte lui Sivert, dar el se feri să-şi spună părerea. Dacă soţia fierarului s-ar fi exprimat mai direct şi mai hotărât, poate că el ar fi spus ceva. Aşa, însă, se mulţumi să ridice din sprâncene şi să aştepte – nu, nu mai urmă nimic.

Ei o luară din loc, iar micuţa Rebekka era singura care avea ceva de povestit – ea era profund impresionată de cele văzute la biserică, de preot şi de haina sa neagră cu crucea de argint, de strălucirea lumânărilor şi de orgă. După o bucată bună de timp Jensine spuse:

– Povestea cu Barbro este o adevărată ruşine!

– Ce a vrut să spună mamă-ta când te-a îndemnat să vii cât mai repede acasă?

– Ce a vrut să spună?

– Vrei să ne părăseşti?

– Păi, odată şi odată tot va trebui să mă întorc acasă, spuse ea.

– Brr! făcu Sivert oprind căruţa. Vrei să întorc şi să te duc acum, imediat, înapoi? întrebă el.

Jensine se uită la el, faţa ei avea o paloare mortală.

– Nu, răspunse, izbucnind în lacrimi. Mirată, micuţa Rebekka se uită de la unul la altul. Ah, micuţa Rebekka era de mare folos într-o asemenea călătorie, ea luă partea Jensinei, o mângâie şi o făcu să zâmbească din nou. Iar când îl ameninţă pe fratele ei că va

sări din trăsură ca să caute o bâtă cu care să-l bată, trebui şi Sivert să zâmbească.

– Dar acum te întreb eu pe tine, ce ai vrut să spui? începu Jensine. Sivert răspunse fără să stea pe gânduri:

– Am vrut să spun că dacă vrei să ne părăseşti, va trebui să încercăm să ne descurcăm şi fără tine. Trecu mult timp până ca Jensine să spună:

– Da, Leopoldine este acum mare, poate ea să facă treaba mea. Călătoria spre casă decurse într-o atmosferă apăsătoare.

7

Un om urcă poteca ce duce în ţinutul pustiu. Plouă şi bate vântul, a început sezonul ploilor de toamnă, omului nostru nu-i pasă însă de nimic, pare voios şi chiar este voios: Axel Ström se întoarce de la proces, unde a fost achitat. E foarte bucuros: în primul rând, jos, la debarcader, îl aşteaptă un plug şi o maşină de cosit; în al doilea rând, a fost achitat. S-a considerat că nu a fost complice la uciderea noului născut. Iată ce întorsătură au luat lucrurile!

Dar prin ce momente grele a trecut! În momentul când trebuise să-şi facă depoziţia, omul ăsta obişnuit să trudească zi de zi se aflase în faţa celor mai serioase corvezi din viaţa sa. El nu avea motive să sporească vinovăţia lui Barbro, din care cauză îşi dădu silinţa să nu spună mai mult decât trebuie, ba chiar se feri să spună tot ce ştia, aşa încât instanţa trebui să scoată cu cleştele fiecare cuvânt din el, răspunsurile lui fiind de cele mai multe ori un „da" sau „nu". Era destul şi atât, nu-i aşa? De ce să i se dea întregii afaceri o pondere mai mare decât o avea oricum? Ah, avusese de multe ori impresia că situaţia devine serioasă; înalta autoritate publică, îmbrăcată în negru, era foarte periculoasă – câteva cuvinte doar şi totul s-ar fi putut întoarce împotriva sa, iar el ar fi putut fi condamnat. Totuşi, oamenii erau binevoitori, nu intenţionau să-l înfunde. Se mai adăuga, în plus, şi faptul că forţe sus-puse

interveniseră pentru a o salva pe Barbro, iar de acest lucru profitase şi el.

Ce Dumnezeu i s-ar mai putea întâmpla?

Barbro însăşi nu avea interesul să facă declaraţii care să-l culpabilizeze pe fostul ei patron şi iubit; acesta cunoştea o taină cumplită nu numai despre această pruncucidere, ci şi despre una anterioară – Barbro nu era atât de proastă! Ah, şi mai era, în plus, şi şireată; îl lăudă pe Axel, spuse că acesta nu ştiuse că ea naşte, aflând doar după aceea despre tot ce se întâmplase. El era un om mai ciudat, din care cauză ei nu se înţeleseseră totdeauna perfect; totuşi, era un om liniştit şi foarte bun. Axel săpase într-adevăr o groapă în care aşezase cadavrul copilului; asta se întâmplase însă mult mai târziu şi anume fiindcă el avusese impresia că prima groapă nu era destul de uscată, deşi în realitate era; dar Axel fusese întotdeauna un om ieşit din comun.

Prin urmare, ce să i se întâmple lui Axel din moment ce Barbro luase toată vina asupra ei? În favoarea lui Barbro interveniseră forţe redutabile: se pusese în mişcare însăşi soţia pretorului Heyerdahl.

Ea se duse peste tot, neprecupeţind nici un efort, ceru să fie audiată ca martoră şi ţinu o adevărată cuvântare în faţa instanţei. Chemată la bară, ea se înfăţişă ca o doamnă foarte distinsă, analizând problema pruncuciderii din toate punctele de vedere şi ţinând o prelegere în faţa instanţei, de parcă ar fi cerut în prealabil permisiunea pentru aşa ceva. Orice s-ar fi spus despre doamna Heyerdahl, un lucru trebuia să-l admită oricine: se pricepea să ţină discursuri şi era la curent cu tot felul de probleme politice şi sociale. Te puteai doar întreba de unde îşi culegea toate cuvintele alese. Din când în când, preşedintele părea că vrea să o determine să vorbească la obiect, dar până la urmă nu avea inima să o întrerupă, lăsând-o să-şi expună în continuare teoriile. La sfârşit, ea aduse câteva lămuriri utile şi prezentă instanţei o propunere senzaţională.

Făcând abstracţie de amănuntele tehnice, raţionamentul ei era următorul:

– Noi, femeile, începu doamna Heyerdahl, reprezentăm jumătatea nefericită şi oprimată a omenirii. Legile sunt făcute de

bărbaţi, noi nu avem posibilitatea să le influenţăm în nici un fel. Oare poate un bărbat să înţeleagă ce înseamnă pentru femeie să nască un copil? A simţit vreodată sentimentul ei de teamă, a simţit durerile de nedescris prin care trece femeia, a scos el ţipetele ei din timpul facerii?

Procesul de faţă a fost intentat contra unei servitoare care a născut un copil. Ea este necăsătorită, prin urmare trebuie să-şi ascundă starea în tot timpul sarcinii. De ce să şi-o ascundă? Din cauza ideilor preconcepute ale societăţii. Această societate disprețuieşte o femeie necăsătorită care poartă un copil în pântece. Nu numai că nu o ocroteşte, nu, o persecută aruncând asupra ei oprobriul şi disprețul tuturor. Nu e înfiorător? Ba da, şi orice om care are inimă ar trebui să se revolte din cauza asta! Nu numai că fata trebuie să nască un copil – ceea ce ar fi deja un rău destul de mare – ea mai este, în plus, şi stigmatizată ca o criminală. Pot doar să spun că această fată care se află acum aici, pe banca acuzaţilor, a avut norocul ca, dintr-o întâmplare nefericită, copilul ei să se nască în pârâu şi să se înece imediat. A fost un mare noroc atât pentru ea cât şi pentru copil. Cât timp societatea gândeşte aşa cum gândeşte acum, o mamă necăsătorită ar trebui achitată chiar dacă şi-ar ucide cu premeditare copilul!

În acest moment preşedintele lăsă să se audă un mârâit uşor.

– Sau, în orice caz, ar trebui să primească o pedeapsă minimă, continuă doamna Heyerdahl. Bineînţeles, suntem cu toţii de acord că viaţa copilului trebuie ocrotită, spuse, dar oare pentru mama aceasta nefericită să nu acţioneze nici una singură dintre toate legile cu caracter umanitar? Încercaţi să vă imaginaţi toate suferinţele prin care ea a trecut în perioada sarcinii, toate suferinţele pe care le-a îndurat din nevoia de a-şi ascunde starea, disperarea ei că nu găseşte nici o soluţie pentru ea însăşi şi pentru copil. Nimeni nu se poate transpune într-o asemenea situaţie, spuse ea. În cele din urmă copilul moare de o moarte bine intenţionată. Mama nu-şi doreşte nici sieşi şi nici copilului drag ceva atât de grav cum ar fi rămânerea în viaţă, este prea greu să ia asupra sa povara acestei ruşini; şi astfel se înfiripează în ea planul de a-şi ucide copilul. Ea naşte într-un ungher ascuns, iar timp de două-

zeci şi patru de ore starea ei sufletească se deteriorează în asemenea măsură, încât devine iresponsabilă în clipa când comite fapta. Deşi în urma naşterii o doare fiecare oscior şi fiecare fibră musculară, ea trebuie să-şi omoare copilul şi să şteargă urmele cadavrului – încercaţi să vă imaginaţi ce efort de voinţă trebuie să depună! Bineînţeles că dorim, cu toţii, ca, o dată născuţi, copiii să rămână în viaţă şi regretăm profund că viaţa unora dintre ei este curmată. Dar vina le aparţine exclusiv oamenilor, societăţii – o societate disperată, defăimătoare, nemiloasă, ahtiată să-i persecute pe alţii, o societate care stă mereu la pândă pentru a distruge cu toate mijloacele mamele necăsătorite!

Totuşi, mamele obidite se pot redresa chiar şi după ce sunt tratate în felul acesta de societate. Se întâmplă foarte des ca tocmai aceste fete să dezvolte, după un pas greşit, cele mai pozitive şi nobile însuşiri. Onorata instanţă ar putea cere informaţii de la directoarele azilelor care adăpostesc asemenea mame cu copii şi va vedea că este adevărat! Iar experienţa a dovedit că tocmai fetele care – da, care au fost constrânse de societate să-şi ucidă copilul – au devenit ulterior excelente bone la copii. Asta ar trebui să pună pe gânduri pe oricine.

Un alt aspect al problemei este următorul: Din ce cauză să fie achitat bărbatul? Mama pruncucigaşă este torturată şi azvârlită în închisoare, în schimb el, adică tatăl copilului, seducătorul – el scapă nepedepsit. În realitate, cât timp stă la originea procreării copilului, este şi el vinovat de moartea acestuia, şi anume lui îi revine partea cea mai mare a culpei, căci fără el nenorocirea nu s-ar fi întâmplat. Deci, de ce el scapă nepedepsit? Fiindcă legile sunt făcute de bărbaţi, acesta este răspunsul. Ar trebui să rugăm cerul să ne apere de aceste legi făcute de bărbaţi! Situaţia nu va fi remediată cât timp noi, femeile, nu vom avea un cuvânt de spus la alegeri şi în forurile legiuitoare.

Iar dacă această lege necruţătoare o loveşte pe mama necăsătorită vinovată – adică mai mult sau mai puţin vinovată – de pruncucidere, ce să mai vorbim despre mama nevinovată, dar bănuită de o crimă pe care nici nu a comis-o? Ce satisfacţie îi dă societatea acestei victime a ei? Absolut nici o satisfacţie! Depun măr-

turie că o cunosc pe fata care şade aici, pe banca acuzaţilor, încă de când era un copil; ea a fost în slujba mea, tatăl ei este aprodul soţului meu. Noi, femeile, ne permitem să avem o judecată şi o manieră de a simţi diametral opusă fală de cea a bărbaţilor, care ştiu doar să acuze şi să persecute; noi ne permitem să avem opiniile noastre proprii. Fata de aici a fost arestată şi lipsită de libertate, ea este acuzată în primul rând de a fi născut în taină, în al doilea rând de a-şi fi ucis copilul. Sunt convinsă că nu a făcut nici una, nici alta. Instanţa va ajunge, şi ea, la aceste concluzii clare ca lumina zilei. În taină? Ea a născut ziua în amiaza mare. Este adevărat că era singură, dar cine să fi fost în preajma ei? Ea locuia sus, în ţinutul pustiu, singurul om din apropiere era un bărbat, ar fi fost oare cazul să-i ceară lui ajutorul în aceste momente? Pe noi, femeile, ne revoltă chiar şi numai gândul la aşa ceva, noi ne plecăm, ruşinate, ochii. Şi după aceea cică şi-ar fi omorât copilul? Păi copilul a fost născut în pârâu, fata zăcea în apa rece ca gheaţa atunci când a născut. Cum de a ajuns în pârâu? Ea era slujnică, deci sclavă, ea avea în fiecare zi o serie de obligaţii de îndeplinit, a vrut să aducă din pădure ienupăr cu care să frece doniţele pentru lapte. Trecând râul, alunecă şi cade. Rămâne acolo cuprinsă de durerile facerii, naşte copilul, iar acesta se îneacă în apă.

Soţia pretorului se opri. Ea îşi dădea seama după figurile judecătorilor şi auditorilor că vorbise foarte bine, în sală era o linişte de nu se auzea nici musca, doar Barbro îşi ştergea din când în când ochii de emoţie. Apoi doamna Heyerdahl trase concluziile:

– Noi, femeile, avem inimă. Eu mi-am încredinţat copiii unor străini ca să pot veni acum aici, ca să pot depune mărturie în favoarea nefericitei din boxa acuzaţilor. Legile făcute de bărbaţi nu le pot împiedica pe femei să gândească; cred că fata de aici a primit o pedeapsă suficientă pentru faptul că nu a făcut nimic rău. Achitaţi-o! O voi lua la mine acasă şi va deveni cea mai grozavă bonă la copii pe care am avut-o vreodată!

Soţia pretorului şi-a încheiat pledoaria.

Preşedintele observă:

– Dar parcă spuneaţi adineauri, doamnă pretor, că cele mai bune bone sunt cele care şi-au *ucis* copilul! Ah, preşedintele nu era, de fapt, în dezacord cu doamna Heyerdahl, dimpotrivă, şi el avea sentimente omeneşti, era chiar milos, ca un pastor. În timp ce procurorul îi mai puse doamnei Heyerdahl câteva întrebări, preşedintele completului de judecată rămase liniştit pe scaunul său, notând ceva pe o hârtie.

Dezbaterile vor dura probabil cel mult până la prânz, deoarece urmau să fie audiaţi doar câţiva martori, iar cazul nu prezenta complicaţii deosebite. Axel Ström aştepta, sperând că totul va merge bine. Deodată procurorul păru să se alieze cu soţia pretorului pentru a-i face greutăţi lui Axel, imputându-i că îngropase cadavrul în loc să anunţe decesul copilului. Supus unui interogatoriu foarte sever, poate că el nici nu ar fi reuşit să facă faţă tirului de întrebări dacă nu l-ar fi zărit în fundul sălii pe Geißler. Într-adevăr, iată-l şi pe Geißler! Prezenţa lui îi insuflă curaj lui Axel, el nu se mai simţi singur şi părăsit în confruntarea cu autorităţile care voiau să-l înfunde – Geißler îi făcu semn cu capul.

Da, Geißler venise la oraş. Nu se oferise să compară ca martor, dar era, totuşi, de faţă. În ultimele zile înainte de proces, studiase cazul notându-şi tot ce aflase direct de la Axel când fusese la el, la Maaneland. Majoritatea documentelor îi păreau nerelevante lui Geißler; pretorul acesta, Heyerdahl, era un om foarte limitat, intenţionase de la bun început să-l înfăţişeze pe Axel ca un complice la crimă. Măgarul ăsta, prostănacul ăsta el nu cunoştea câtuşi de puţin viaţa şi mentalitatea din ţinutul pustiu, deci nu îşi dădea seama că acest copil urma să reprezinte o trăsătură de unire, să o lege de gospodăria lui Axel pe femeia care îi dădea o mână de ajutor.

Geißler stătu de vorbă cu procurorul şi rămase cu impresia că nici nu ar fi fost necesar. El voia să-l ajute pe Axel să ajungă înapoi, în gospodăria sa din ţinutul pustiu, dar Axel nu avea nevoie de ajutor. Nu, căci cazul lui Barbro părea să se îndrepte spre o rezolvare fericită, iar dacă ea era achitată, complicitatea lui Axel nu mai intra în discuţie. Totul depindea de depoziţia martorilor.

După audierea câtorva martori – Oline nu fusese citată, doar pretorul, Axel, un expert şi câteva fete din comună – deci după audierea acestora se intercală pauza de prânz, iar Geißler se duse iarăşi la procuror. Acesta era încă de părere că Barbro avea şanse. Pledoaria doamnei Heyerdahl avusese un efect considerabil. Totul depindea de acum înainte de juraţi.

– Vă interesează soarta acestei fete? întrebă procurorul.

– Oarecum, răspunse Geißler. De fapt, mă interesează mai mult soarta bărbatului.

– Fata a fost şi în slujba dumneavoastră?

– Nu, la mine nu a fost în slujbă.

– Ah, deci soarta bărbatului? Dar a fetei? Instanţa o compătimeşte mai mult pe ea.

– Nu, nu a fost în slujba mea.

– Bărbatul este mai suspect, spuse procurorul. Merge singur în pădure şi îngroapă cadavrul copilului. Este cât se poate de suspect.

– A vrut doar să îngroape copilul aşa cum trebuie, spuse Geißler, căci nu fusese bine îngropat.

– Fireşte, ea era femeie, nu dispunea de forţa unui bărbat ca să poată săpa la adâncime, şi nici nu era atunci în stare de aşa ceva. În linii generale, noi avem o atitudine mai clementă faţă de aceste pruncucideri. Ca magistrat, nu aş vrea să-mi iau răspunderea condamnării acestei fete şi, ţinând cont de situaţie, nici nu aş putea cere condamnarea ei.

– Este foarte îmbucurător, spuse Geißler făcând o plecăciune. Procurorul continuă:

– Ca om şi persoană particulară aş merge şi mai departe: nu aş condamna nici o mamă necăsătorită care îşi ucide copilul.

– Foarte interesant că dumneavoastră, domnule procuror, aveţi aceeaşi atitudine ca doamna care a depus astăzi mărturie.

– Ah, aceea! De fapt, a vorbit bine. Ce rost au toate condamnările astea? O mamă necăsătorită a trecut deja prin atâtea suferinţe şi este, în toate privinţele, atât de marcată de duritatea şi brutalitatea lumii, încât poate fi considerată suficient de pedepsită.

Geißler se ridică şi spuse în concluzie:

– Bine, dar copiii?

– Fireşte, soarta copiilor este foarte tristă, replică procurorul. Totuşi, în cele din urmă, chiar şi pentru copii este mai bine. Tocmai acestor copii din flori le merge de obicei atât de rău! Ce se alege de ei?

Poate că Geißler voia să-l irite puţin pe acest individ bine hrănit, sau poate că voia doar să o facă pe filosoful şi misteriosul – în orice caz spuse:

– Erasmus a fost un copil din flori.

– Erasmus?

– Erasmus din Rotterdam.

– Ah, da.

– Leonardo da Vinci, de asemenea.

– Leonardo da Vinci? Aşa. Da. Excepţii există peste tot, ele nu fac decât să întărească regula. În linii generale, însă...!

– Ocrotim păsările şi animalele, spuse Geißler, este cam ciudat că nou-născuţii nu au parte de ocrotire.

Procurorul luă, încet şi cu demnitate, câteva hârtii în mână, în semn că trebuie să plece.

– Da, spuse cu o mină absentă, da, desigur.

Geißler îi mulţumi pentru întrevederea foarte instructivă pe care i-o acordase şi plecă.

Luă loc în sala de şedinţe ca să fie la timp acolo. Arma secretă pe care o deţinea îl măgulea: el avea cunoştinţă despre o bucată de cămaşă în care urmau să fie aduse... crengi de mesteacăn pentru o mătură, avea cunoştinţă despre un cadavru de copil care plutise la un moment dat în apele portului, putea să arunce în aer tot completul de judecată, un cuvânt de-al lui putea avea efectul a o mie de săbii. Dar Geißler nu intenţiona, fireşte, să rostească acest cuvânt dacă nu va fi absolut necesar. Era colosal: chiar şi acuzatorul public se situa de partea acuzatei!

Sala se umplu, completul de judecată se întruni din nou.

De fapt, în micul orăşel avea loc o comedie delicioasă: gravitatea mustrătoare a procurorului, retorica emoţionantă a apărării... Juraţii ascultau cu atenţie ca să afle ce părere trebuiau să aibă în legătură cu Barbro şi moartea copilului ei!

În orice caz, nu era chiar atât de simplu să-ți formezi o părere. Procurorul era un bărbat frumos, cu vază, era cu siguranță și un om bun, dar se pare că ceva îl iritase cu puțin timp înainte, sau poate își amintise că, în justiția norvegiană, el avea obligația de a reprezenta un anume punct de vedere – cine știe! Era inexplicabil, totuși nu mai părea atât de abordabil ca în decursul dimineții; condamnă în cuvinte aspre crima, presupunând că aceasta ar fi avut loc, spuse că ar fi o pată rușinoasă dacă s-ar dovedi fără putință de tăgadă că afacerea este atât de neagră cum s-ar putea deduce din depozițiile unor martori. Asesorii urmează să-și dea verdictul în acest sens. El însuși vrea doar să atragă atenția asupra a trei puncte: primul este dacă în cazul de față a avut loc o naștere tăinuită și dacă domnii judecători au clarificat problema. El făcu o serie de observații pe marginea acestui punct. Al doilea este obiectul de îmbrăcăminte, poalele acelei cămăși, din ce cauză îl luase împricinata cu sine? Bănuise cumva că o să aibă nevoie de el? Procurorul dezvoltă puțin acest punct. Al treilea este înmormântarea tainică foarte suspectă, fără ca pretorul și pastorul să fi fost încunoștințați de deces. În această acțiune bărbatul aici de față fusese personajul principal și era de maximă importanță pentru jurați să-și formeze o opinie corectă în această privință. Căci este clar ca lumina zilei că bărbatul fusese complice: dacă el întreprinsese înmormântarea pe cont propriu, înseamnă că slujnica sa comisese o crimă al cărei complice devenise și el.

– Hm! se auzi din sală.

Axel Ström își dădu seama că se află din nou în pericol; când își ridică ochii el nu întâlni nici o privire, toți se uitau fascinați la vorbitor. Dar în fundul sălii îl zări pe Geißler; acesta afișa un aer de superioritate, stând să plesnească de înfumurare; își împinsese în afară buza inferioară și se uita în sus. Această indiferență totală față de solemnitatea locului și a momentului, acest Hm! sonor adresat cerului îl încurajară pe Axel, el simți că nu mai trebuie să înfrunte singur o lume întreagă.

Și, în cele din urmă, toată procedura intră pe făgașul normal, procurorul păru să-și dea seama că este destul, că manifestase suficientă răutate și suspiciune față de Axel, așa încât se opri. Da,

domnul procuror făcu un viraj de o sută optzeci de grade, şi nu mai ceru condamnarea lui Barbro. La sfârşit, spuse pe şleau că, nici după depoziţia martorilor, nu poate cere condamnarea acuzatei.

Foarte bine, se gândi Axel. Înseamnă că toată povestea ia sfârşit.

Acum începu pledoaria apărătorului; avocatul era un tânăr care studiase dreptul şi căruia îi fusese încredinţată, din oficiu, apărarea în acest caz memorabil. Toată lumea declară ulterior în unanimitate că nimeni nu se arătase vreodată atât de convins de nevinovăţia împricinatei a cărei cauză o apăra.

În fond, această doamnă Heyerdahl i-o luase înainte, îi furase în decursul dimineţii o serie de argumente pe care le pregătise el; astfel, era foarte plictisit de faptul că ea exploatase deja tema „societatea". Ah, societăţii îi revenea, şi în concepţia lui, o mare parte din vină! El era supărat şi pe preşedintele completului fiindcă nu îi retrăsese doamnei Heyerdahl cuvântul. Ţinuse o adevărată pledoarie; lui ce-i mai rămânea de spus în acest caz?

Avocatul porni de la începuturile vieţii lui Barbro Brede; fata provenea dintr-o familie simplă, de altfel părinţii ei erau oameni onorabili şi ambiţioşi, ea intrase de tânără în serviciu, mai întâi la pretor. Am auzit astăzi care este aprecierea fostei ei stăpâne, doamna Heyerdahl, care are cele mai frumoase amintiri despre fată. După aceea Barbro ajunsese la Bergen. Apărătorul cită mai multe amănunte din certificatul foarte bun dat de cei doi contabili din Bergen, în casa cărora ea deţinuse un post de încredere. Barbro revenise apoi acasă, ca menajeră la un holtei, afară, în ţinutul pustiu. Aici începuse tragedia ei.

Rămăsese însărcinată în urma relaţiei cu acest holtei. Stimatul domn procuror a făcut o aluzie – de altfel, plină de tact şi de delicateţe – la posibilitatea unei naşteri tăinuite. Dar oare Barbro încercase să-şi conteste starea, să o ascundă? Cele două martore, fete din satul ei natal, avuseseră impresia că ea este gravidă şi când o întrebaseră, ea nu negase nimic, doar că trecuse, fără comentarii, peste acest subiect. Aşa procedează cele mai multe fete în astfel de situaţii, ele trec fără multe cuvinte peste subiectul

acesta. În rest, nimeni nu o întrebase nimic pe Barbro. S-a dus ea la stăpâna ei ca să i se confeseze? Ea nu avea stăpână, ci îşi era propria ei stăpână. Avea doar un stăpân; dar o fată tânără nu i se confesează stăpânului ei, ea îşi poartă singură crucea, nu vorbeşte despre asta, nici măcar în şoaptă, tace ca un călugăr trapist. Ea nu se ascunde, prefera însă singurătatea.

Apoi a născut copilul, un copil născut la termen, el trăise şi respirase după naştere, apoi se înecase. Juraţii cunosc deja împrejurările în care avusese loc naşterea, în apă, căci mama alunecase şi căzuse în apa râului; născuse acolo, nemaifiind în stare să-şi salveze copilul şi rămăsese în râu până venise Axel. Copilul nu are urme de violenţă, pe trupul său nu se vede nimic care să arate că s-ar fi exercitat acte de violenţă asupra sa, nimeni nu i-a dorit moartea, el s-a născut în apă. Nu există o explicaţie mai firească pentru moartea sa.

Prea onoratul domn procuror a atras atenţia asupra unei piese de îmbrăcăminte: cică ar fi un punct neelucidat, din ce cauză fata luase cu ea această jumătate de cămaşă. Totuşi, nimic nu este atât de clar ca acest punct „neelucidat": ea luase cârpa pentru a culege în ea ienupăr. Ar fi putut lua – să zicem – şi o husă de pernă; iată însă că luase cămaşa, trebuia oricum să ia ceva, nu ar fi putut duce în mâini ienupărul. Nu, în această privinţă onorata instanţă poate fi foarte liniştită.

Mai există un punct care nu este complet clarificat. Împricinata a beneficiat oare de sprijinul şi de îngrijirea de care ar fi avut nevoie în starea ei? Stăpânul ei a tratat-o oare cu toate menajamentele? Dacă da, foarte frumos din partea lui. În timpul interogatoriului fata a vorbit frumos despre stăpânul ei, dovadă a caracterului ei nobil. Nici bărbatul, adică Axel Ström, nu a acuzat-o de nimic pe împricinată în depoziţiile lui – şi bine a făcut, a procedat înţelept, deoarece dacă este achitată, scapă şi el. Dacă ar învinuit-o şi-ar semna propria sentinţă în caz că ea va fi condamnată.

Nu poţi studia dosarul cazului de faţă fără să fii cuprins de o compasiune profundă pentru această fată şi însingurarea ei. Totuşi, ea nu trebuie să facă apel la compasiune, ci doar la drep-

tate şi înţelegere. Deci ea şi stăpânul ei au fost în oarecare măsură logodiţi, deosebiri de temperament şi de interese exclud căsătoria. Această fată nu şi-ar putea găsi fericirea alături de acest bărbat. Nu este plăcut să vorbim despre asta, dar, ca să revenim la obiectul de îmbrăcăminte controversat: dacă privim lucrurile mai îndeaproape, vedem că fata nu a luat o piesă de îmbrăcăminte proprie, ci una dintre cămăşile stăpânului ei. Noi ne-am pus de la bun început întrebarea: Oare el însuşi i-a înmânat cămaşa? În acest caz, am opinat noi, ar exista posibilitatea ca acest om, Axel Ström, să fi fost complicele ei.

– Hm! se auzi iarăşi din fundul sălii, şi anume atât de clar şi de tare, încât vorbitorul se opri o clipă, iar ochii tuturor se îndreptară spre public încercând să-l identifice pe cel care întrerupsese pledoaria; şi preşedintele aruncă o privire tăioasă în acea direcţie.

– Totuşi, continuă apărătorul, după ce îşi redobândi aplombul, putem fi foarte liniştiţi şi în această privinţă, datorită împricinatei însăşi. Deşi ar fi fost în avantajul ei să împartă culpa cu altul, ea nu a făcut acest lucru. L-a exonerat foarte categoric pe Axel Ström de orice suspiciune că ar fi ştiut că ea dusese la râu cămaşa lui în loc să o ia pe a ei – vreau să spun, ca să culeagă în ea ienupăr din pădure. Nu avem nici un motiv să ne îndoim de veridicitatea declaraţiilor împricinatei; acestea au rezistat până acum la toate probele şi rezistă şi în cazul de faţă. Dacă bărbatul i-ar fi dat cămaşa, aceasta ar presupune o pruncucidere desăvârşită; dar împricinata, care luptă pentru ca adevărul să se impună, nu vrea să-l eticheteze pe bărbat drept un criminal, deoarece el nu este un criminal. În general, depoziţiile ei au fost corecte şi sincere, ea neîncercând să culpabilizeze pe alţii. Această trăsătură frumoasă de caracter, şi anume bunătatea ei faţă de alţii, este evidentă în toate împrejurările; de exemplu, ea a învelit frumos şi cu multă grijă micul cadavru. Aşa l-a găsit pretorul când a deschis mormântul.

În dorinţa sa de a respecta adevărul, preşedintele atrase atenţia asupra faptului că pretorul găsise cadavrul în mormântul al doilea, în care Axel şi nu Barbro pusese copilul.

– Da, aşa este şi îi mulţumesc domnului preşedinte! spuse apărătorul cu tot respectul datorat justiţiei. Da, aşa este. Dar Axel

însuşi declarase că nu făcuse altceva decât să scoată copilul din primul mormânt şi să-l transfere în al doilea. Şi este evident că o femeie se pricepe mai bine la înfăşatul unui copil decât un bărbat. Căci cine îl înfaşă cel mai bine? Cu siguranţă că mama cu mâinile ei iubitoare!

Preşedintele dădu aprobator din cap.

– De altfel, fata ar fi putut îngropa copilul în pielea goală, dacă ar fi fost un om de calitate mai josnică. Merg atât de departe încât spun că l-ar fi putut arunca şi în găleata pentru gunoi. L-ar fi putut lăsa sub un copac, jos, pe pământ, unde ar fi îngheţat – vreau să spun, dacă nu ar fi fost deja mort. Într-un moment nesupravegheat, l-ar fi putut arunca în focul din sobă ca să-l ardă. L-ar fi putut duce până la râul din Sellanraa ca să-l arunce acolo. Această mamă nu a făcut nimic din toate astea, ci a înfăşat cu grijă copilul şi l-a îngropat. Dacă el era înfăşat atât de frumos şi de bine cum a fost descoperit, înseamnă că mâna unei femei şi nu cea a unui bărbat îl înfăşase.

Iar acum, continuă apărătorul, juraţii să se pronunţe asupra vinovăţiei care o mai apasă pe fata Barbro, căci, după opinia lui, a apărătorului, nu mai rămâne nici urmă de culpă. S-ar putea, cel mult, ca juraţii să o condamne fiindcă nu a anunţat oficial decesul copilului. Dar copilul murise oricum, drumul de afară, din ţinutul pustiu, până la pastor şi pretor era lung, de mai multe mile, iar copilul îşi dormea somnul cel de veci într-un mormânt frumos din pădure. Dacă a-l fi înmormântat în felul acesta reprezintă o culpă, împricinata împarte această culpă cu tatăl copilului, iar o asemenea crimă poate fi, în orice caz, iertată. În ultima vreme renunţăm tot mai des să-i condamnăm pe delicvenţi, vrem mai degrabă să-i îndreptăm. În vremurile mai vechi omul era pedepsit pentru tot felul de lucruri, în baza Legii Talionului din Vechiul Testament: ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Spiritul legii s-a schimbat în ziua de astăzi; justiţia din zilele noastre este mai clementă, ea încearcă să ţină cont de intenţia criminală de care a dat dovadă împricinatul.

– De aceea, nu o condamnaţi pe fata asta! exclamă apărătorul. Nu vrem să avem un criminal în plus, ci să redăm societăţii un membru folositor şi valoros! Apărătorul sublinie că împrici-

natei i se oferise un nou loc de muncă, unde va avea parte de o supraveghere atentă. Doamna pretor Heyerdahl îi deschidea porțile casei sale fiindcă o cunoștea pe Barbro de mulți ani, iar experiența ei de mamă o îndemna să facă acest pas. Deci, onorata instanță să o achite sau să o condamne cu toată responsabilitatea pe această fată. La sfârșit, apărătorul îi mulțumi procurorului pentru faptul că nu ceruse condamnarea fetei. Era o dovadă a profundei sale înțelegeri pentru sufletul omenesc.

Apărătorul se așeză.

Restul procesului nu mai dură mult. Referatul final nu făcea decât să reia încă o dată tot cazul privit din două puncte de vedere; el prezentă un rezumat scurt al celor întâmplate, într-un stil sec, plicticos și solemn. Totul mersese cât se poate de bine, atât procurorul cât și apărătorul se amestecaseră în atribuțiile președintelui completului de judecată, ușurându-i în felul acesta misiunea.

Se aprinseră luminile – două lămpi de plafon care dădeau o lumină atât de mizerabilă, încât președintele își putea descifra cu greu însemnările. El condamnă cu severitate faptul că decesul copilului nu fusese comunicat autorităților; dar, adăugă el, în împrejurările date, aceasta ar fi fost mai degrabă obligația tatălui decât a mamei, ea fiind prea slăbită după naștere. Prin urmare, să hotărască acum jurații dacă a avut loc o naștere tăinuită și o pruncucidere. Se repetară încă o dată toate explicațiile, de la început până la sfârșit. Urmă recomandarea obișnuită, ca jurații să nu uite de răspunderea ce le revine și de rolul justiției, precum și sfatul ca, în caz de îndoială, ei să se pronunțe în favoarea împricinatei.

Totul era, prin urmare, clar.

Jurații părăsiră sala retrăgându-se. Ei urmau să delibereze pornind de la chestionarul care îi fusese înmânat unuia dintre ei. După cinci minute ei reveniră; toate întrebările primiseră răspunsul „nu".

Nu, fata Barbro nu își ucisese copilul.

Președintele mai spuse câteva cuvinte și declară că fata Barbro este liberă.

Spectatorii părăsiră sala. Comedia se terminase...

Cineva îl luă pe Axel de braţ, era Geißler. El spuse:

– Aşa, acum ai scăpat de dandana.

– Da, aprobă Axel.

– Şi te-au citat degeaba.

– Da, spuse iarăşi Axel. Dar între timp îşi revenise puţin aşa că adăugă: Îmi pare însă bine că am scăpat în felul acesta.

– Atâta ar mai fi trebuit să nu fie aşa! exclamă Geißler accentuând fiecare cuvânt.

Axel rămase cu impresia că Geißler nu era străin de acest final, că el intervenise în acest sens. Ştie Dumnezeu dacă nu cumva Geißler dirijase mersul dezbaterilor, dacă succesul obţinut nu i se datora lui. Rămânea un mister.

Axel înţelese doar că Geißler fusese întreaga zi de partea sa.

– Da, vă mulţumesc din inimă, spuse dând să-i strângă mâna.

– Dar pentru ce? întrebă Geißler.

– Pentru... da, pentru toate la un loc!

Geißler i-o reteză scurt:

– Nu am intenţionat să fac ceva, nu merita! Totuşi, poate că Geißler nu avea nimic de obiectat contra acestor mulţumiri, se pare că le aşteptase şi acum iată că le primise.

– Deocamdată nu mai am timp să stau de vorbă cu tine. Te întorci mâine acasă? Foarte bine. Să fii sănătos şi la revedere! Geißler o luă pe stradă în jos...

Pe vaporul care îl ducea acasă, Axel îi întâlni pe pretor şi pe soţia acestuia, pe Barbro şi pe cele două fete care fuseseră citate ca martore.

– Ei bine, nu te bucuri de sentinţa dată? îl întrebă doamna Heyerdahl.

Ba da, răspunse Axel, era fericit că toată povestea luase sfârşit.

Şi pretorul se amestecă în discuţie spunând:

– Este al doilea proces pentru pruncucidere pe care l-am avut în acest ţinut, primul a fost cel al lui Inger din Sellanraa, acum am scăpat şi de al doilea. Nu, nu este permis să treci peste asemenea cazuri, dreptatea trebuie să-şi urmeze cursul.

Doamna Heyerdahl îşi dădea seama că Axel nu putea fi prea mulţumit de depoziţia ei, aşa ca încercă acum să dreagă puţin totul, să şteargă impresia negativă.

– Sper că ai înţeles din ce cauză te-am atacat, spuse.

– Da, desigur, replică Axel.

– Cred că ai priceput. Sper că nu ai crezut că am vrut să te înfund pe tine. Pot să-ţi spun că am avut totdeauna cele mai bune păreri despre tine.

– Da, se limită Axel iarăşi să răspundă, deşi era bucuros şi emoţionat.

– Aşa este, cele mai bune păreri! repetă doamna pretor. Dar am fost obligată să dau puţin vina şi pe tine, în caz contrar Barbro ar fi fost condamnată, şi tu împreună cu ea... Am avut, deci, cele mai bune intenţii.

– Da, da, şi vă sunt foarte recunoscător.

– Eu şi nu altcineva am fost aceea care a alergat prin oraş, de la Ana la Caiafa, intervenind pentru voi. Şi cred că ai înţeles că noi, toţi, a trebuit să procedăm aşa cum am procedat în faţa instanţei, adică să te învinuim puţin şi pe tine ca să obţinem achitarea pentru voi amândoi!

– Da, spuse Axel.

– Sper, de asemenea, că nu ai crezut nici o clipă că am ceva împotriva ta, nu-i aşa? Eu să fiu împotriva ta, eu care am păreri atât de excepţionale despre tine!?

Ce bine îi cădeau aceste cuvinte după toate umilinţele! Axel era atât de emoţionat, încât simţea nevoia să-i dăruiască ceva doamnei Heyerdahl, cât de cât ceva ca să-şi arate recunoştinţa, poate o bucată de carne la toamnă. El avea o vită mai tânără pe care voia să o taie.

Doamna Heyerdahl se ţinu de cuvânt: ea o angajă pe Barbro şi o luă sub protecţia ei, încă de pe vapor, având grijă să nu-i fie nici frig nici foame; în schimb nu admise ca Barbro să flirteze cu cârmaciul din Bergen. Când observă că încep ocheadele, nu spuse nimic, chemând-o doar pe Barbro lângă ea. Dar iată că la scurt timp după aceea Barbro apăru din nou alături de cârmaci şi începu să flirteze cu el. Ea îşi înclina capul într-o parte vorbindu-i în dialectul din Bergen şi făcându-i ochi dulci; doamna Heyerdahl o chemă iarăşi lângă ea şi îi spuse:

– Să ştii, Barbro, că nu-mi place să te văd acum stând de poveşti cu bărbaţi. Nu uita prin ce ai trecut, nu uita de unde vii.

– Am auzit că este din Bergen şi am vrut să vorbesc câteva cuvinte cu el, replică Barbro.

Axel nu stătu de vorbă cu ea. Totuşi, observă că tenul ei era fin şi palid şi că avea dinţi noi şi frumoşi în gură. Şi că inelele dăruite de el lipseau de pe degetele ei.

Iată-l acum pe Axel păşind, vârtos, pe drumul care ducea în ţinutul pustiu. În ciuda ploii şi a vântului, era cât se poate de voios; văzuse la debarcader plugul şi maşina de cosit. Ah, Geißler ăsta! Nu pomenise, în oraş, cu nici un cuvânt aceste daruri. Era un domn extrem de ciudat!

8

AJUNS acasă, Axel nu se bucură prea multă vreme de liniş-te; o dată cu furtunile de toamnă începu o perioadă de eforturi şi supărări pe care şi le asumase el personal: şi anume telegraful de lângă zidul casei lui ţăcăni, anunţându-l că linia era deranjată.

Ah, fusese prea ahtiat după bani gheaţă atunci când acceptase această funcţie! Totul fusese neplăcut de la bun început; când pre-luase de la Brede Olsen aparatura şi uneltele aferente telegrafului, acesta îl ameninţase spunându-i:

– Ai uitat, probabil, că în iarnă ţi-am salvat viaţa?

– Oline a fost cea care mi-a salvat viaţa, răspunse Axel.

– Aşa? şi nu eu te-am cărat în biata mea spinare până acasă? Iar în vară abia ai aşteptat să cumperi gospodăria mea şi să mă laşi, în prag de iarnă, fără acoperiş deasupra capului. Da, Brede era profund jignit, el adăugă:

– Foarte bine, ia la tine telegraful şi tot ce ţine de el. Eu şi familia mea ne mutăm în sat şi ne apucăm de o afacere... tu nu ştii despre ce este vorba, dar va fi ceva cu un hotel şi un loc unde oamenii pot bea o cafea. Îţi imaginezi cumva că nu ne vom des-curca? Soţia mea poate vinde tot felul de alimente, iar eu mă pri-cep la afaceri şi voi câştiga mult mai mulţi bani decât tine. Vreau totuşi să-ţi spun ceva, Axel: Aş putea să-ţi fac fel de fel de

neplăceri, deoarece cunosc foarte bine linia telegrafului, aş putea doborî stâlpi şi smulge cabluri. Iar tu va trebui să ieşi pe traseu când ţi-e lumea mai dragă şi să-ţi întrerupi munca. Atâta am vrut să-ţi spun şi să-ţi intre bine în cap cuvintele mele...

Axel ar fi vrut să-şi aducă acum maşinile de la debarcader – ah, amândouă erau atât de frumoase, aurite şi vopsite în mai multe culori, ca un tablou; le-ar fi putut aduce astăzi, să se uite la ele şi să se familiarizeze cu modul lor de a funcţiona; şi iată că trebuia să le lase încă acolo unde se găseau. Nu era deloc bine să fii obligat să neglijezi activităţi mai importante, din cauza telegrafului. Totuşi, telegraful aducea bani gheaţă!

Sus, pe munte, Axel îl întâlni pe Aronsen. Negustorul se oprise, în vijelie, uitându-se în gol, da, era ca o arătare. Oare ce căuta acolo? Poate că nu mai avea linişte şi urcase în munţi ca să viziteze el personal minele. Negustorul Aronsen se deplasase până aici îngrijorat de soarta sa, de viitorul său.

Sus, pe muntele părăsit, el vedea doar mizerie şi distrugere: maşini, unelte şi vehicule ruginite, multe dintre ele abandonate sub cerul liber, toate într-o stare jalnică. Din loc în loc zărea, prinse de pereţii barăcilor, nişte afişe pe care stătea scris să este interzis că deteriorezi clădirile, uneltele şi vehiculele societăţii sau să înstrăinezi ceva din ele.

Axel intră în vorbă cu negustorul mânios, întrebându-l:

– Aţi ieşit la vânătoare?

– Da. Măcar de l-aş nimerit! răspunse Aronsen.

– Pe cine să nimeriţi?

– Pe cine altcineva decât pe cel care ne ruinează, pe mine şi pe toţi cei de aici. Pe omul care nu vrea să-şi vândă muntele şi din cauza căruia oamenii nu pot nici să muncească, nici să facă negoţ, nici să câştige bani.

– Vă referiţi la Geißler?

– Da, exact la individul ăsta mă refer. Ar trebui împuşcat!

Axel începu să râdă şi spuse:

– Geißler a fost, cu puţine zile înainte, în oraş. L-aţi fi putut găsi acolo. Dar, după umila mea părere, nu cred că el este răspunzător de toate.

– De ce nu? întrebă Aronsen mânios.

– Cred că pentru dumneavoastră omul acesta ar fi prea impenetrabil şi misterios.

Ei se certară câtva timp din cauza lui Geißler, iar Aronsen deveni tot mai agresiv. În cele din urmă Axel îl întrebă în glumă:

– Doar nu vreţi să ne părăsiţi, să ne lăsaţi aici, în ţinutul ăsta pustiu şi să plecaţi definitiv de pe aceste meleaguri?

– Crezi cumva că am chef să putrezesc în mlaştinile voastre fără să pot câştiga măcar atât cât îmi trebuie pentru tutunul din pipă? strigă Aronsen supărat. Dacă îmi faci rost de un cumpărător, vând totul, pe loc!

– Un cumpărător? întrebă Axel. Pământul dumneavoastră este de calitate foarte bună, ar trebui să-l cultivaţi. Având în vedere întinderea sa, aţi scoate bani buni din el.

– Nu înţelegi că nu vreau să scormonesc pământul! ţipă Aronsen iarăşi, înfruntând vijelia. Am ceva mai bun de făcut.

Axel spuse să s-ar putea găsi un cumpărător, dar Aronsen râse batjocoritor: Nu există în tot ţinutul ăsta nici un om care să aibă atâţia bani.

– Nu, nu chiar aici, în ţinutul ăsta. Mai există însă şi alţii.

– Ah, aici domneşte sărăcia, mizeria! exclamă Aronsen dispreţuitor.

– Da, poate că da. Cred, totuşi, că Isak din Sellanraa ar putea oricând pune banii pe masă, spuse Axel jignit.

– Nu cred, ripostă Aronsen.

– Îmi este total indiferent ce credeţi şi ce nu credeţi, spuse Axel, dând să plece.

Aronsen strigă după el:

– Aşteaptă o clipă! Crezi într-adevăr că Isak m-ar putea scăpa de Storborg?

– Da, replică Axel. Chiar şi de cinci proprietăţi ca Storborg, dacă este vorba doar de bani şi de mijloace.

Când urcase la mină, Aronsen făcuse un ocol în jurul fermei de la Sellanraa, nevrând să fie văzut; acum, la întoarcere, intră în casă şi avu o întrevedere cu Isak.

– Nu, declară Isak scuturând din cap. Nu m-am gândit încă la aşa ceva şi nici nu am intenţia să o fac.

De Crăciun, când Eleseus veni acasă, Isak nu mai părea atât de categoric. Ce-i drept, era şi acum de părere că este o nebunie

să te gândeşti să cumperi Storborg, că nu i-ar fi trecut niciodată aşa ceva prin minte, dar dacă Eleseus credea că ar fi ceva pentru el, am putea să mai chibzuim asupra întregii afaceri.

Eleseus ezita. Nu era nici pentru acest târg, nici împotriva lui. Dacă se hotăra să rămână acum acasă, orice speranţă că va face carieră în oraş trebuia definitiv îngropată; ţinutul pustiu şi oraşul erau mult prea diferite unul de altul.

În toamnă, când o serie de oameni din acest ţinut fuseseră citaţi la procesul din oraş, el se ferise să se arate; nu avea nici un chef să-i întâlnească pe aceşti săteni, ei făceau parte din altă lume. Să se întoarcă acum şi el în această lume?

Mamă-sa era pentru cumpătare. Sivert era de aceeaşi părere; îl luară într-o bună zi pe Eleseus şi porniră, toţi trei, spre Storborg ca să vadă cu ochii lor toate minunăţiile de acolo.

În momentul când întrevăzu o perspectivă de a scăpa de moşia sa, atitudinea lui Aronsen se schimbă însă radical: În fond nu era constrâns să vândă! Dacă se hotăra să plece de aici, gospodăria putea rămâne aşa cum este, ea era *bom konstant,* o gospodărie admirabilă, pe care putea să o vândă oricând.

– Oricum, nu aveţi atâţia bani câţi aş cere eu pentru ea, susţinu Aronsen.

Ei străbătură toate încăperile, intrară în grajd, în magazia de alimente, apoi trecură în revistă resturile sărăcăcioase de mărfuri rămase: câteva muzicuţe, lanţuri pentru ceas, cutii cu hârtie trandafirie, lampadare cu prisme, tot felul de lucruri care nu se bucurau de căutare la oamenii din partea locului. În plus, câteva cupoane de stofă de bumbac şi câteva lădiţe cu cuie.

Eleseus făcu puţin pe grozavul examinând totul cu o alură de expert:

– Cu asemenea mărfuri nu am ce face, spuse.

– Nu sunteţi obligat să le cumpăraţi, răspunse Aronsen.

– Ofer o mie cinci sute de coroane pentru gospodărie, aşa cum este în momentul de faţă, cu mărfuri şi vite şi toate celelalte, spuse Eleseus. Ah, lui îi era totul foarte indiferent, făcuse oferta doar în bătaie de joc, ca să-şi dea aere.

Apoi ei se întoarseră acasă. Nu, nu se alese nimic de toată afacerea. Eleseus îi făcuse lui Aronsen o ofertă infamantă jignindu-l în felul acesta.

– Nici nu merită să ascult ce-mi spui, declarase Aronsen tutuindu-l... tutuindu-l pe acest pierde-vară de la oraş, care voia să-i dea negustorului Aronsen lecţii în ceea ce priveşte mărfurile!

– După câte ştiu, nu sunt per „tu" cu tine, ripostase Eleseus tot atât de iritat. Era un afront pe care nici unul dintre ei nu-l va mai uita vreodată!

Oare de ce fusese Aronsen atât de arogant din prima clipă, prefăcându-se că nu este constrâns să vândă? Aronsen îşi avea motivele sale, începuse iarăşi să nutrească speranţe.

Jos, în sat, avusese loc o întrunire în care se discutase despre impasul creat de refuzul lui Geißler de a-şi vinde muntele. Nu numai ţinutul pustiu suferea consecinţele, ci întregul district. Oare din ce cauză oamenii nu mai puteau trăi acum aşa cum trăiseră, de bine de rău, înainte de a se fi deschis exploatarea minieră experimentală? Nu, uite că oamenii nu mai puteau! Se obişnuiseră să mănânce un terci mai fin şi pâine albă, se obişnuiseră să-şi cumpere stofe de haină gata ţesute, să fie bine plătiţi, să ducă o viaţă mai uşoară, pe scurt, oamenii se obişnuiseră să aibă mulţi bani. Şi iată că robinetul de bani se închisese, el dispăruse aşa cum dispare un convoi de scrumbii în mare – Doamne Dumnezeule, ce nenorocire pentru toţi! Ce era de făcut?

Fără nici o îndoială: fostul pretor Geißler voia să se răzbune pe sat, fiindcă acesta se aliase cu judecătorul atunci când el fusese demis, şi – tot fără nici o îndoială – satul îl subapreciase pe acest om. El nu era chiar atât de prost. Iată că acum bloca propăşirea unei întregi comunităţi recurgând la un mijloc cât se poate de simplu şi anume pretindea, fără ruşine, un sfert de milion pentru versantul său de munte. Şi oare nu era un om influent? Axel Ström din Maaneland putea confirma acest lucru, el fusese ultimul care stătuse de vorbă cu Geißler. Barbro, fiica lui Brede, avusese un proces la oraş, fusese achitată şi se întorsese iarăşi acasă, iar Geißler asistase la dezbateri! Cel care îşi imagina

că Geißler este ruinat, că este la pământ, ca oricare alt nenorocit, n-avea decât să se uite la maşinile costisitoare pe care el i le dăruise lui Axel!

Prin urmare, omul acesta ţinea în mâinile sale destinele întregului district şi lumea trebuia să cadă la învoială cu el. Oare cu ce sumă ar fi Geißler, în ultimă instanţă, dispus să-şi vândă muntele? Asta era întrebarea cheie. Suedezii îi oferiseră douăzeci şi cinci de mii, dar Geißler refuzase. Ce-ar fi ca satul, ca întreaga comunitate să completeze restul, numai pentru ca să se poată încheia târgul? Dacă suma nu ar fi uriaşă, ar merita. Cu siguranţă că atât negustorul de jos, de pe coastă, cât şi negustorul Aronsen din Storborg ar contribui – firește, în taină – cu ceva; ei şi-ar recupera în scurt timp cheltuiala.

În cele din urmă, doi oameni din sat primiră misiunea de a-l căuta pe Geißler, şi de a sta de vorbă cu el. Iar satul aştepta acum întoarcerea acestor soli.

Iată de ce Aronsen avea iarăşi ceva speranţe permiţându-şi să trateze de sus pe un om care îşi manifestase intenţia de a cumpăra Storborg. Dar aroganţa sa era sortită să fie de scurtă durată.

Cei doi emisari reveniră după o săptămână aducând un refuz categoric. Stângăcia cea mare, de la bun început, fusese alegerea lui Brede Olsen ca unul dintre negociatori – şi asta numai fiindcă el avea timp nelimitat la dispoziţie! Cei doi îl găsiră pe Geißler, iar acesta se mulţumise să scuture, râzând, din cap. Întoarceţi-vă acasă! le spusese el; totuşi, le plătise drumul de întoarcere.

Aşa încât întregul district era acum condamnat să se ducă dracului!

După ce Aronsen tunase şi fulgerase o bună bucată de vreme, fiind tot mai descumpănit, urcă într-o bună zi la Sellanraa şi încheie târgul. Da, aşa procedă Aronsen. Eleseus obţinu ceea ce îşi dorise, adică o gospodărie cu acareturi, cu vite şi mărfuri şi toate celelalte pentru o mie cinci sute de coroane. În orice caz, la predare se constată că soţia lui Aronsen luase cu ea cea mai mare parte a ţesăturilor de bumbac; un om ca Eleseus nu se sinchisea însă de asemenea fleacuri: Nu este bine să fie meschin! spuse el.

În linii generale, Eleseus era departe de a fi încântat. Înseamnă că soarta lui era pecetluită, ținutul pustiu va deveni mormântul lui. Căci se vedea obligat să renunțe la toate planurile sale mărețe: nu mai era secretar într-un birou, nu va mai deveni niciodată pretor, nu mai era nici măcar orășean. Față de tatăl său și de restul familiei se umfla puțin în pene fiindcă obținuse Storborg exact pentru suma pe care o oferise inițial – ai lui se puteau acum convinge că nu era chiar atât de nepriceput! Totuși, acest mic triumf nu-i prea ținea de cald. El avea și satisfacția de a-l fi preluat pe vânzătorul Andresen, care făcea oarecum parte din inventar. Aronsen nu mai avea nevoie de el din moment ce nu mai exista prăvălia. Eleseus se simți foarte flatat când Andresen veni la el și îl întrebă dacă ar putea rămâne aici; iată-l pentru prima dată în postura de patron.

– Poți rămâne, îi spuse el. Oricum, trebuie să am aici un reprezentant care să mă înlocuiască atunci când plec în călătorii de afaceri ca să negociez tranzacții comerciale cu Bergen și Trondheim, spuse.

Andresen nu era un locțiitor rău, Eleseus își dădu imediat seama de asta; el era harnic și supraveghea toate activitățile în absența stăpânului Eleseus. Vânzătorul Andresen o făcuse doar la început pe domnul aici, în ținutul pustiu; vinovat de acest comportament fusese numai și numai patronul său Aronsen. Acum situația se schimbase. În primăvară, când mlaștinile se dezgheță, Sivert coborî de la Sellanraa la Storborg și începu să sape șanțuri pe parcelele mlăștinoase ale fratelui său – și iată că Andresen veni să-l ajute la săpatul șanțurilor, indiferent care ar fi fost motivația acestei acțiuni care nu intra în atribuțiile lui. Dar așa era el. Solul era încă atât de tare încât multă vreme nu izbutiră să sape la adâncime suficientă; totuși biruiră jumătate din muncă, ceea ce era foarte mult. Era o idee veche a bătrânului Isak: să asaneze mlaștinile din Storborg și să cultive pământul, iar micul negoț să rămână doar un accesoriu secundar pentru ca oamenii din ținut să nu fie obligați să coboare în sat după orice fleac.

Deci Sivert și Andresen săpau șanțuri și își mai trăgeau din când în când sufletul stând, voioși, de vorbă. La un moment dat

Andresen intrase în posesia unei monede de aur de douăzeci de coroane; Sivert îşi dorea foarte mult această monedă strălucitoare, Andresen nu voia, însă, să se despartă de ea, o învelise în hârtie foiţă păstrând-o în sipetul său. Sivert îi propuse să o tragă la sorţi, să lupte pentru ea. Andresen nu îndrăznea să-şi măsoare forţele cu Sivert; acesta îi oferi, în schimb, o bancnotă de douăzeci de coroane şi, în plus, să asaneze el singur toată parcela mlăştinoasă. Andresen se simţi jignit şi îi spuse:

– Pentru ca apoi să le poţi povesti la ai tăi că eu nu sunt în stare să muncesc în mlaştină! În cele din urmă căzură de acord ca Andresen să primească douăzeci şi cinci de coroane în bancnote în locul monedei, iar Sivert alergă în timpul nopţii până la Sellanraa şi primi de la tatăl său bancnotele.

O idee juvenilă, o idee care nu-i putea veni decât unui tânăr solid şi rezistent: o noapte nedormită, o milă la dus, alta la întors, iar în ziua următoare munca obişnuită – ce însemna asta pentru un tânăr robust: moneda de aur era foarte frumoasă! S-ar putea ca Andresen să fi râs puţin, în sinea lui, de Sivert din cauza acestui târg avantajos doar pentru el; dar Sivert avea ac pentru cojocul lui: nu trebuia decât să pronunţe numele Leopoldinei – de exemplu: „Până nu uit: salutări de la Leopoldine!" – că Andresen amuţea imediat roşind ca racul.

Zilele treceau în mod foarte plăcut pentru cei doi flăcăi care munceau în mlaştină, se tachinau, glumeau, munceau iarăşi, apoi se mai sfădeau puţin. Din când în când venea la ei şi Eleseus cică să le dea o mână de ajutor, deşi obosea repede, neavând nici fizic rezistent şi nici voinţă; în schimb, era cât se poate de amabil.

– Iat-o pe Oline! spunea şăgalnic Sivert. Du-te acasă şi vinde-i un sfert de cafea! Eleseus se supunea cu plăcere, el intra în prăvălie ca să-i vândă Olinei vreun fleac. Căci în timpul acesta nu trebuia să mânuiască hârleţul.

Iar biata Oline avea şi ea din când în când dreptul la câteva boabe de cafea, indiferent dacă primea – foarte rar – banii necesari de la Axel sau achiziţiona cafeaua în schimbul unui calup de brânză de capră. Oline nu mai arăta chiar atât de neschimbată ca mai demult, munca prestată la Maaneland era, de fapt, deja prea

obositoare pentru această femeie bătrână, şi îi ruinase sănătatea, nu însă în asemenea măsură încât ea să fi admis că este bătrână sau decrepită – hoho, i-ar fi spus părerea ei pe faţă lui Axel dacă ar fi concediat-o! Rămăsese totuşi rezistentă şi nu putea fi înge-nuncheată cu una cu două, îşi îndeplinea obligaţiile şi mai găsea timp să dea o fugă până la unul sau la altul dintre vecini, la o mică partidă de bârfe nespus de plăcută pentru ea, şi de care acasă ducea lipsă, Axel fiind un om foarte taciturn.

Oline era profund nemulţumită de procesul din oraş, fiind mai ales deziluzionată de sentinţa dată, adică de achitarea tuturor. Nu putea pricepe de ce Barbro, fiica lui Brede, scăpase nepedepsită, pe când Inger din Sellanraa fusese condamnată la opt ani de închisoare; aşa încât manifesta o furie cu totul necreş-tinească împotriva instanţei atât de clemente care o favorizase pe Barbro.

– Cel Atotputemic încă nu a judecat-o! spunea Oline dând din cap. În felul acesta ea preconiza o posibilă judecată cerească pentru mai târziu. Fireşte că Oline nu reuşea să păstreze pentru sine animozităţile ei; mai ales în momentele când, dintr-un motiv sau altul, avea divergenţe de păreri cu stăpânul ei, ea începea cu aluziile, devenind foarte caustică:

– De fapt, nu ştiu cum îi apreciază legile din ziua de astăzi pe păcătoşii de la Sodoma şi Gomora. Eu însă respect cuvântul lui Dumnezeu, chiar dacă sunt un om simplu şi limitat.

Ah, Axel se săturase până peste cap de menajera sa şi ar fi dorit ca ea să se ducă dracului. Venea primăvara şi muncile câmpului rămâneau iarăşi pe capul lui. Urma apoi cositul şi strânsul fânului, iar el era singur cu toate. Frumoase perspec-tive! Cumnată-sa din Breidablick scrisese acasă, la familia ei din Helgeland, încercând să găsească acolo o femeie mai de nădejde care să-i dea o mână de ajutor, dar până acum fără nici un rezultat. În orice caz, ar fi trebuit să-i achite costurile călătoriei.

În realitate Barbro comisese o faptă abjectă omorând copilul şi plecând după aceea şi ea. Iată că el depindea de Oline deja de două ierni şi o vară şi nu prea avea speranţe că situaţia s-ar putea

schimba în curând. Oare Barbro, fiinţa aceasta câinoasă, se sinchisea cât de cât de toată povestea? În timpul iernii schimbase cu ea câteva cuvinte jos, în sat, fără să vadă în ochii ei nici măcar o singură lacrimă care să i se fi prelins de-a lungul obrazului înghețând acolo.

– Ce s-a întâmplat cu inelele pe care ţi le-am dăruit? o întrebase el.

– Inelele? spusese ea.

– Da, inelele.

– Nu le mai am.

– Aşa? Deci nu le mai ai?

– Păi, între noi totul se terminase. De ce să mai port inelele? Nu se obişnuieşte, atunci când totul s-a terminat.

– Aş vrea doar să ştiu ce-ai făcut cu ele.

– Vrei să ţi le dau înapoi? întrebă ea. N-aş fi crezut că eşti chiar atât de meschin.

Axel chibzui o clipă, apoi spuse:

– Le-aş fi putut răscumpăra. N-ar fi trebuit să mi le dai pe gratis.

Eh, sanchi! Deşi Barbro nu mai purta inelele, ea nu voia să-i dea lui Axel posibilitatea de a ajunge în posesia unui inel de argint şi a unuia de aur, la un preţ rezonabil.

De altfel, Barbro nu era nici urâtă, nici necioplită, nu, câtuşi de puţin. Purta un şorţ lung cu bretele şi cute, iar în jurul gâtului avea un guler alb, ridicat, care era foarte frumuşel.

Oamenii susţineau că ea îşi găsise un iubit în sat, dar poate că totul era numai cleveteală; în orice caz, doamna Heyerdahl o ţinea din scurt şi nu îi permise, nici de Crăciun, să meargă la dans.

Această doamnă Heyerdahl era într-adevăr foarte vigilentă; în timp ce Axel discuta, pe stradă, cu fosta sa slujnică despre cele două inele, doamna Heyerdahl apăru deodată spunând:

– Parcă era vorba să-mi aduci ceva de la prăvălie, Barbro!

Barbro o luă din loc. Doamna Heyerdahl i se adresă lui Axel întrebându-l:

– N-ai putea să-mi vinzi ceva carne?

– Hm! răspunse Axel salutând politicos.

Tocmai această doamnă Heyerdahl îl lăudase în toamnă declarând că el ar fi un om excepxional; merita un semn de recunoştinţă. Axel ştia de mai demult care este comportamentul obişnuit la ţară faţă de cei sus-puşi şi de notabilităţi, şi se gândise şi el la o vită, un tăuraş tânăr, pe care l-ar putea sacrifica. Trecuse însă o lună după alta, trecuse toată toamna şi el nu se îndurase să sacrifice animalul. Nu părea să-l ameninţe nimic rău dacă îl păstra, în schimb ar fi mai sărac dacă l-ar fi înstrăinat, mai ales că era un exemplar de toată splendoarea.

– Hm! Bună ziua! Nu, spuse Axel scuturând din cap, din păcate nu avea vite bune de tăiat. Doamna Heyerdahl continuă de parcă i-ar fi ghicit gândurile:

– Am auzit că ai o vită tânără.

– Da, am, replică el.

– Şi vrei să o ţii?

– Da, aş vrea să o mai ţin.

– Aşa, spuse doamna Heyerdahl. Dar un berbecuţ nu ai?

– Nu, acum nu. Nu ţin mai multe animale decât pot să îngrijesc.

– Bine, bine, în acest caz, nu, spuse doamna pretor şi se îndepărtă făcându-i un semn cu capul.

Axel se întoarse acasă. El se gândi însă tot timpul la această întâlnire, temându-se că făcuse o prostie. În fond, doamna Heyerdahl fusese o martoră importantă, atât în favoarea lui cât şi împotriva lui; totuşi, o martoră importantă. Deşi se vorbiseră tot felul de lucruri pe seama lui, scăpase, până la urmă, nevătămat dintr-o afacere complicată şi cam dubioasă, cu un cadavru de copil găsit în pădurea sa. În cele din urmă va trebui să sacrifice un berbecuţ.

De altfel, această intenţie avea, în mod ciudat, o legătură şi cu Barbro. Dacă îi aducea stăpânei ei un berbecuţ, asta va face impresie bună asupra lui Barbro.

Trecu însă iarăşi o zi după alta şi tărăgănarea nu păru să aibă consecinţe negative. La proxima ocazie, când coborî în sat, nu luă cu sine un berbecuţ, nu; el nu făcu aşa ceva. Dar în ultima clipă se hotărî să ducă un miel. De altfel, mielul era mare, deci nu era ceva de lepădat; când sosi cu mielul, el spuse:

– Berbecii au o carne mai ațoasă, am vrut să vă aduc ceva cu adevărat bun.

Doamna Heyerdahl nici nu voia să audă de un cadou.

– Spune-mi cât ceri pe miel, îl rugă ea. Această doamnă ținea foarte mult ca totul să fie în ordine. Nu, ea nu accepta cadouri de la oameni. Și, până la urmă, Axel primi o sumă frumușică pentru mielul său.

Pe Barbro nu o zări. Văzând că el se apropie de casă, doamna Heyerdahl o îndepărtase pe Barbro. Noroc bun! Din cauza lui Barbro el nu avusese, un an și jumătate, o mână de ajutor în gospodărie!

9

PRIMĂVARA aduse ceva neașteptat, un eveniment de importanță covârșitoare: se redeschidea exploatarea minieră, Geißler își vânduse versantul său de munte. Incredibilul se întâmplase! Ah, Geißler ăsta era un om cu adevărat imprevizibil, el putea să facă sau să desfacă orice, să refuze ceva scuturând din cap sau să aprobe ceva dând din cap. El putea să readucă zâmbetul pe buzele locuitorilor din sat.

Oare avusese, în ultimă instanță, mustrări de conștiință? Oare nu mai voia să pedepsească districtul în care fusese pretor, obligându-i pe oameni să mănânce terci de proastă calitate și să lupte împotriva lipsei banilor? Să-și fi primit totuși sfertul de milion? Sau, Geißler ajunsese, până la urmă, la ananghie și, având nevoie de bani, vânduse muntele mulțumindu-se cu suma care i se oferise? În fond, nici douăzeci și cinci de mii sau cincizeci de mii nu sunt de lepădat! Se zvonea, de altfel, că târgul fusese încheiat de fiul lui Geißler, în numele tatălui său.

În orice caz, exploatarea se redeschidea; același inginer reveni cu o altă echipă de muncitori, și reîncepu aceeași activitate. Aceeași activitate, da, deși într-o configurație cu totul diferită, am putea spune diametral opusă.

Totul părea, la început, să fie în perfectă ordine; suedezii aduseră oameni şi dinamită şi bani – mai lipsea ceva? Reapăru şi Aronsen, negustorul Aronsen, care dorea acum să răscumpere Storborg.

– Nu, declară Eleseus, nu vând nimic.

– Dar dacă vă ofer o sumă mare, vindeţi?

– Nu.

Nu, Eleseus nu voia să vândă Storborg. Adevărul este că existenţa sa ca negustor în ţinutul pustiu nu i se mai părea chiar atât de insuportabilă, avea o verandă frumoasă cu geamuri colorate, avea un vânzător în prăvălie, care făcea toată treaba, iar el însuşi putea călători. Da, putea călători, în regim de clasa întâi, alături de oamenii înstăriţi. Visul lui era să ajungă odată până în America. Chiar şi din micile călătorii de afaceri în oraşele din sud, menite să încropească şi să întreţină relaţii comerciale, putea culege suficiente impresii de care să-şi amintească mai târziu. Nu că ar fi dus o viaţă opulentă, nici că ar fi călătorit cu un vapor propriu sau că ar fi făcut orgii! El şi orgii! În fond, Eleseus era un om ciudat, nu-i păsa de fete, renunţase la ele, pierzând orice interes pentru aşa ceva. Era fiul margrafului, călătorea cu clasa întâi şi cumpăra tot felul de mărfuri. El însuşi revenea din fiecare călătorie cu o înfăţişare tot mai distinsă şi mai stilată; ultima dată îşi adusese galoşi.

– Păi cum e asta, porţi două perechi de pantofi, îl întrebară oamenii.

– Da, sufăr din cauza picioarelor reci, explică Eleseus. Iar oamenii îl compătimeau fiindcă avea picioarele reci.

Fericite zile, o viaţă pe picior mare, o viaţă de huzur! Nu, el nici nu se gândea să vândă Storborg. Să se întoarcă iar în târguşorul cel mai apropiat, să lucreze iar în mica dughenuţă cu mărfuri pentru ţărani în loc să aibă propriul său vânzător? De altfel, spera că de acum înainte negoţul se va înviora şi va lua mare avânt la Storborg. Suedezii se întorseseră şi vor inunda ţinutul cu bani – ar fi nebun dacă ar vinde tocmai acum! Aronsen trebui să înghită un refuz după altul şi să plece, dezolat că făcuse prostia de a părăsi acest ţinut.

Ah, Aronsen ar fi putut să-şi tempereze regretele, iar Eleseus să-şi modereze speranţele; în primul rând, locuitorii satului şi ai gospodăriilor din munţi ar fi trebuit să-şi reducă aşteptările şi să nu se bucure prea repede afişând zâmbete de îngeraşi fericiţi; nu, sătenii şi fermierii n-ar fi trebuit să jubileze, căci avură, cu toţii, parte de o straşnică deziluzie. Nu-i trecuse nimănui prin minte aşa ceva: exploatarea minelor începu într-adevăr, aşa cum trebuia să înceapă, dar *pe partea cealaltă a muntelui,* la o distanţă de două mile, la capătul sudic al versantului lui Geißler, departe de tot, într-un ţinut care ţinea de altă parohie, cu care locuitorii de aici nu aveau nimic de-a face! Pornind de acolo, exploatarea urma să se extindă, încetul cu încetul, spre nord şi să ajungă până la primul zăcământ de cupru, adică până la acela care îi aparţinuse odinioară lui Isak; de-abia atunci va deveni o binecuvântare pentru sat şi pentru întregul ţinut. Până atunci vor mai trece însă ani, poate o generaţie întreagă.

Această constatare avu acelaşi efect ca o explozie puternică de dinamită, cauzând o stare de şoc, asurzindu-i pe toţi. Obida şi îngrijorarea îi cuprinse pe locuitorii satului. Unii îl ocărau pe Geißler: blestematul ăsta de Geißler le jucase iarăşi o festă; alţii convocară o întrunire şi trimiseră o nouă delegaţie – cu oameni de încredere, de data aceasta – la consorţiul minier, la inginer. Acest demers se soldă fără nici un rezultat; inginerul le explică foarte clar că *trebuia* să înceapă exploatarea pe versantul sudic fiindcă distanţa de acolo până la mare este mai mică, deci nu avea nevoie de nici un funicular, problema transportului fiind practic inexistentă. Activitatea trebuia să înceapă în sud. Şi cu asta basta!

Aronsen se înfiinţă imediat pe noul câmp de bătălie, la noua „mină de aur". El îl chemă şi pe vânzătorul Andresen:

– De ce să rămâi în ţinutul ăsta? Este mai bine pentru tine să mă însoţeşti.

Vânzătorul Andresen nu voia să părăsească ţinutul pustiu; era de neînţeles, dar dădea impresia că se simte legat de aceste meleaguri, că îi place aici, că a prins rădăcini adânci aici. Probabil că *Andresen* se schimbase, deoarece ţinutul pustiu nu se schim-

base cu nimic. Oamenii şi condiţiile de viaţă erau aceleaşi ca până acum; este adevărat, exploatarea minieră dispăruse; totuşi, nici unul dintre locuitorii ţinutului nu-şi pierduse capul din cauza aceasta, ei îşi aveau muncile lor agricole, îşi aveau recoltele şi vitele lor. Deşi nu dispuneau chiar de atâţia bani gheaţă, aveau tot ce le era necesar pentru traiul zilnic, absolut totul. Nici măcar Eleseus nu dispera văzând că şuvoiul de bani trece pe lângă el ocolindu-l; partea proastă era că, în primul iureş, el cumpărase o grămadă de mărfuri nevandabile. Mă rog, acestea vor rămâne pentru moment pe stoc, ele împodobeau prăvălia, ridicându-i prestigiul.

Nu, locuitorii ţinutului nu-şi pierduseră capul. Erau mulţumiţi de aerul bun pe care îl respirau, avea cine să le admire obiectele noi de îmbrăcăminte, nu sufereau din cauza lipsei diamantelor, iar despre vin auziseră doar de la nunta din Caana Galilei. Locuitorii ţinutului pustiu nu erau nefericiţi fiindcă trebuiau să renunţe la o serie de minunăţii; arta, ziarele, luxul, politica, valorau exact atât cât erau oamenii dispuşi să cheltuiască pentru ele – nici cu un ban mai mult. În schimb, o recoltă îmbelşugată era rezultatul unei munci care trebuia depusă cu orice preţ, căci acesta era punctul de plecare, aceasta era sursa întregii existenţe.

Cum? Vreţi să spuneţi că locuitorii ţinutului pustiu duceau o viaţă izolată şi tristă? Hoho, nici vorbă de aşa ceva! Omul de aici se simţea guvernat de forţe superioare, îşi avea reveriile sale, sentimentele sale de dragoste, superstiţiile sale. Sivert se plimba într-o seară de-a lungul râului şi se opri deodată în loc: el văzu pe apă două raţe sălbatice, o raţă şi un răţoi. Păsările zăriră omul, şi părură cuprinse de teamă; una dintre ele spuse ceva, scoase un sunet scurt, o melodie în trei tonuri, cealaltă răspunse la fel. În aceeaşi clipă, păsările îşi desfăcură aripile, zburând, ca două roţi, cu câţiva metri mai departe, unde se lăsară iar jos, pe apă. Una dintre ele spuse iarăşi ceva, iar cealaltă răspunse; este aceeaşi melodie ca prima dată, dar cu o mică deosebire: tonurile se situează cu două octave mai sus! Sivert se opri în loc urmărind păsările, apoi se uită pe lângă ele, privirea lui alunecând în imperiul viselor. În el prinse viaţă un sunet, simţea înfiripându-se

în el ceva dulce, o amintire care îl ducea cu gândul la ceva, sălbatic şi frumos, la ceva trăit mai demult, la ceva aproape uitat. El se întoarse în linişte acasă, fără să vorbească despre asta, fără să flecărească; oricum, cuvintele obişnuite nu ar fi reuşit să exprime acest sentiment. Sivert din Sellanraa, un flăcău tânăr şi simplu, trecuse prin aceste stări sufleteşti într-o seară, când ieşise la plimbare.

Şi nu era unica aventură, el mai trecu şi prin altele. Dar avu parte şi de aventura plecării Jensinei din Sellanraa. Acest fapt dădu peste cap viaţa sufletească a lui Sivert.

Da, se ajunse atât de departe încât Jensine plecă, era dorinţa ei să plece. Ah, Jensine nu era fitecine, nimeni nu putea afirma aşa ceva! Sivert se oferise, la un moment dat, să o ducă iar acasă; ea izbucnise atunci în lacrimi – din păcate; mai târziu regretase aceste lacrimi şi ea arătă pe faţă că le regretă, dându-şi demisia. Da, dându-şi demisia aşa cum o cer toate uzanţele.

Nimic nu i-ar fi putut produce lui Inger din Sellanraa mai multă bucurie decât plecarea Jensinei; Inger începuse să nu mai fie mulţumită de slujnica ei. Era, în fond, ciudat, fiindcă ea nu avea ce să-i reproşeze; totuşi, trebuia să facă un efort ca să se uite la ea şi reuşea cu greu să-i mai suporte prezenţa în gospodărie. Poate că totul era legat de starea sufletească a lui Inger; ea fusese melancolică şi evlavioasă în decursul întregii ierni, nereuşind să depăşească această stare.

– Vrei să pleci? Bine, pleacă, spusese Inger. Era o adevărată binecuvântare, Dumnezeu îi auzise rugăciunile din fiecare noapte. În gospodărie mai erau două femei adulte, ce să caute aici această Jensine tânără şi nubilă? Inger se uita cu repulsie la această fată bună de măritat, gândindu-se: Întocmai ca mine pe vremea aceea!

Religiozitatea ei persista. Inger nu era vicioasă; deşi ea gustase, ce-i drept, din păcat – puţin de tot – nu intenţiona să o ducă tot aşa până la bătrâneţe, nici vorbă de aşa ceva! Inger respingea cu oroare această posibilitate. Exploatarea minieră fusese închisă şi toţi muncitorii plecaseră – Doamne-Dumnezeule, era cel mai bun lucru! Virtutea era nu numai suportabilă, era chiar necesară, un bun necesar, un har.

În realitate, lumea era păcătoasă. Uitați-vă la Leopoldine, la micuța Leopoldine – o mlădiță doar, un copilaș, debordând însă de vitalitate, mustind de păcat. Dacă ar lua-o cineva de mijloc, ar ceda fără nici o împotrivire, pfui! Îi ieșiseră coșuri pe față, dovadă a unui temperament vulcanic, ah, mamă-sa își amintea bine că așa începea să se manifeste temperamentul impetuos. Mama nu își condamna fiica pentru aceste coșuri de pe față, dar voia să le pună capăt. Ce căuta vânzătorul ăsta, Andresen, în fiecare duminică la Sellanraa? Ce tot trăncănea cu Isak despre probleme legate de agricultură? Acești doi bărbați își imaginau cumva că micuța Leopoldine nu avea ochi în cap? Ah, tineretul fusese și mai demult nebunatic, cu treizeci, patruzeci de ani în urmă; totuși acum era prea de tot.

– Bine, bine, oricum ar fi! spuse Isak când vorbi cu el despre asta. Vine primăvara, Jensine a plecat, cine să ne dea o mână de ajutor la muncile de vară?

– Vom munci noi două, Leopoldine și cu mine, declară Inger. Prefer să muncesc zi și noapte! strigă ea patetic, gata-gata să izbucnească în lacrimi.

Isak nu pricepea care este motivul acestei ieșiri, dar își avea propriile sale opinii, așa încât își luă târnăcopul și cazmaua și se duse la liziera pădurii unde începu să prelucreze un bolovan mare. De fapt, Isak nu reușea să înțeleagă din ce cauză plecase slujnica Jensine – ea fusese o fată vrednică. El nu înțelegea decât lucrurile cele mai simple, munca lui, manifestările legilor naturii. Avea o statură solidă și masivă, era lipsit de orice înclinații ezoterice, mânca bine, ca un bărbat adevărat, iar mâncarea îi pria, din care cauză nu își pierdea aproape niciodată echilibrul interior.

Iată deci bolovanul. Mai erau mulți bolovani pe aici; pentru început, voia să-l atace pe unul dintre ei. Isak vedea apropiindu-se ziua când va trebui să construiască o căsuță pentru sine și pentru Inger. El intenționa să niveleze puțin terenul, cât timp Sivert era jos, la Storborg; în caz contrar, ar fi fost obligat să-i dea explicații fiului său, ceea ce căuta să evite deocamdată. Va veni, firește, și ziua când Sivert va avea nevoie pentru sine de toate clădirile din Sellanraa; iar atunci va trebui să existe aici și o locuință pentru

părinți. Activitatea constructoare nu lua în veci sfârșit la Sellanraa; nici podul mare pentru nutreț, din grajdul de piatră, nu era încă terminat.

Deși grinzile și scândurile erau deja pregătite.

Deci iată bolavanul ăsta. Partea de deasupra pământului nu părea prea mare, totuși nu putea fi urnit din loc; însemna că grosul se ascunde sub pământ. Isak săpă de jur-împrejurul bolovanului și încercă să-l miște cu hârletul: nu se mișca. El săpă și mai adânc și încercă din nou – nimic. Isak trebui să se întoarcă acasă și să ia o lopată cu care să îndepărteze pământul scos. Apoi săpă mai departe și încercă iar – nimic. Ce mai bloc o fi și ăsta! se gândi Isak răbdător. Săpa deja de mai multă vreme, dar bolovanul părea să fie înrădăcinat tot mai adânc în pământ și el nu-l putea apuca din nici o parte. Ar fi destul de neplăcut să trebuiască să-l dinamiteze. Zgomotul făcut la sfredelirea găurii pentru dinamită s-ar auzi până departe și i-ar aduce aici pe toți locatarii casei. Isak săpă mai departe, apoi luă o rangă și încercă să ridice bolovanul – nimic. Săpă iar. Încetul cu încetul Isak începu să fie mânios pe acest bolovan; el îi aruncă priviri încruntate, de parcă ar fi venit aici doar pentru a supraveghea bolovanii și ar fi constatat că acest bolovan are un comportament foarte stupid. El îl critică, bolovanul era atât de rotund și de prost, nu putea fi apucat din nici o parte, ba părea chiar să aibă o formă absurdă. Oare să-l dinamiteze? Nici vorbă, de ce să irosească dinamita de dragul lui! Sau să-l abandoneze, de teamă că bolovanul i-ar putea fi superior lui?

Isak săpă mai departe. Trudea în sudoarea frunții sale... cu ce rezultat? În fine, reușise să bage vârful răngii sub el, încercând să-l ridice – bolovanul nu se urni din loc. Din punct de vedere tehnic procedura era cât se poate de corectă, totuși succesul întârzia să se arate. Oare ce se întâmplase? Doar dezgropase bolovani de atâtea ori! Îmbătrânise oare? Ciudat, hehe! Ridicol. Observase deunăzi, la un moment dat, că nu mai avea aceeași forță, adică mai bine-zis nu observase nimic, nu se sinchisise de asta, fusese o închipuire. Și atacă din nou bolovanul, foarte hotărât să-l ridice acum cu ranga.

Ah, nu era chiar un lucru de nimic ca Isak să se proptească, cu toate forţele sale, de o rangă! Iată-l cum se apleacă înainte şi ridică, şi ridică, opintindu-se cu forţe ciclopice, extraordinare, cu un bust care părea să ajungă până la genunchi. El avea ceva copleşitor, ceva măreţ, ecuatorul său era uriaş.

Dar bolovanul nu se urnea.

Nu avea încotro, era obligat să sape mai departe. Oare să dinamiteze bolovanul? Să fim serioşi! Nu, trebuia să sape mai adânc. Isak începu să se agite. Trebuia să scoată bolovanul cu orice preţ! Nu s-ar putea spune că avântul lui dădea dovadă de o doză de perversitate; era doar manifestarea pasiunii ţăranului de a desţeleni pământul – o pasiune lipsită de delicateţe. Imaginea era aproape grotescă: Isak înconjura mai întâi bolovanul înainte de a se apuca de lucru, apoi săpa de jur-împrejur, pipăind bolovanul şi înlăturând cu mâinile pământul dislocat, da, aşa făcea. Nu era vorba despre mângâieri şi alintări. Pe Isak îl trecură călduri, călduri din cauza efortului depus... Ce-ar fi să încerce iarăşi cu ranga? El o fixă acolo unde crezu că va avea succes – nimic. Ciudată dârzenie şi încrâncenare din partea unui bolovan! Acum se pare că va merge. Isak încercă încă o dată şi începu să spere; simţea că bolovanul nu mai era invincibil. Deodată ranga alunecă de-a lungul bolovanului trântindu-l pe Isak la pământ. Drace! exclamă fără să vrea. Şi şapca lui se deplasase alunecându-i pe o ureche, aşa încât el semăna acum cu un bandit. Isak scuipă.

În acest moment o văzu pe Inger apropiindu-se.

– Hai, Isak, vino să mănânci, spuse ea cu o voce tandră şi caldă.

– Da, răspunse, nevrând ca ea să vină până la el şi să pună întrebări. Ah, Inger nu observa nimic, apropiindu-se tot mai mult de el.

– Dar ce-ai mai născocit? îl întrebă ea, încercând să-l măgulească pentru ideile mereu noi care îi veneau în fiecare zi. Isak este crunt, fioros de crunt, el răspunde:

– Încă nu ştiu.

Inger este necugetată, pălăvrăgeşte în continuare, întrebând de una şi de alta şi nu vrea să plece.

– Din moment ce ai apucat să vezi deja: vreau să scot bolovanul ăsta, spune el.

– Aşa? Vrei să-l scoţi? întreabă ea.

– Da

– Nu-ţi pot da o mână de ajutor?

Isak scutură din cap. Totuşi era frumos din partea lui Inger că voia să-l ajute, nu o mai putea refuza.

– Fii bună şi aşteaptă puţin, spuse alergând acasă ca să aducă un ciocan mare şi o daltă.

Dacă ar cresta bolovanul într-un punct, desprinzând din el o bucată, poate că ranga ar avea un punct de sprijin mai sigur. Inger ţinu dalta, iar Isak izbi. Da, reuşi să desprindă o bucată.

– Îţi mulţumesc pentru ajutor, îi spuse Isak. Şi să nu mă aştepţi cu masa, vreau să scot întâi bolovanul ăsta.

Inger nu plecă însă, iar lui Isak nu-i displăcu, în fond, că ea se oprise în loc uitându-se la el cum lucrează, îi plăcuse încă din tinereţe să o vadă alături de el. Şi uite că acum găsi un punct de sprijin pentru daltă – bolovanul se mişcă!

– Se mişcă! spuse Inger.

– Vrei să mă duci de nas? întrebă Isak.

– Eu să te duc de nas! Bolovanul se mişcă!

Reuşise în fine; într-adevăr, bolovanul începuse să se mişte, câştigase bolovanul de partea sa, de acum ei doi vor putea colabora. Isak mişca ranga dintr-o parte în alta, iar bolovanul se urni puţin din loc – din păcate numai puţin. Isak îşi continuă încercările, dar fără rezultat. Deodată îşi dădu seama că nu era doar o problemă de greutate corporală – nu mai dispunea de vechile forţe, asta era, îşi pierduse o parte din supleţea plină de tenacitate a trupului. Greutate corporală? N-ar fi fost o problemă să se opintească şi să rupă o rangă. În realitate, îşi pierduse o parte din forţe, aşa se părea. Omul acesta atât de răbdător se simţi cuprins de amărăciune; măcar de n-ar fi fost prezentă şi Inger ca să observe totul!

El dădu deodată drumul răngii şi luă ciocanul mare de fierar. Îl cuprinsese furia, era gata să devină violent. Şapca îi era încă alunecată pe o ureche, aşa încât arăta ca un bandit; mai întâi înconjură cu paşi mari bolovanul de parcă ar fi vrut să i se arate

acestuia în toată splendoarea sa, hoho, s-ar putea ca din bolovan să nu mai rămână în curând decât aşchii. De ce să nu fie aşa? Să sfarmi o piatră pe care o urăşti de moarte este doar o formalitate. Dar dacă bolovanul opunea rezistenţă, dacă nu se lăsa sfărâmat? O, vom vedea în curând care dintre ei doi va supravieţui!

Inger începea să fie îngrijorată, dându-şi seama ce sentimente îl agitau pe soţul ei. Ea spuse:

– Ce-ar fi să ne sprijinim amândoi de grinda asta? înţelegând prin „grindă", de fapt, ranga.

– Nu, ţipă Isak mânios la culme, adăugând însă, după ce chibzuise o clipă:

– Bine, din moment ce tot eşti aici; deşi nu înţeleg de ce nu mergi acasă. Hai să încercăm!

Şi iată că reuşiră acum să întoarcă bolovanul într-o dungă. Au izbutit. Puh! exclamă Isak.

Cu această ocazie descoperiră ceva cu totul neaşteptat: partea de jos a bolovanului era o suprafaţă plană, o suprafaţă mare şi frumoasă, netedă, lucioasă ca o duşumea. Deci bolovanul lor reprezenta doar jumătatea unui bolovan uriaş, cealaltă jumătate trebuia să se găsească pe undeva prin apropiere. Isak ştia că două jumătăţi ale unui bolovan pot avea o localizare diferită în pământ, probabil că gerul le îndepărtase una de alta în decursul timpului. Această descoperire îi produse mare bucurie lui Isak. Bolovanul putea fi bine folosit, se putea face din el un splendid prag al uşii de la intrare. Un om din ţinutul pustiu nu ar fi simţit o asemenea bucurie nici dacă ar fi primit o sumă mare de bani.

– Este minunat ca prag al unei uşi, spuse mândru, iar Inger exclamă, de bună credinţă:

– Nu înţeleg cum de ţi-ai dat seama de asta!

– Hm! răspunse Isak. Crezi cumva că m-am apucat degeaba să sap pe aici?

Se întoarseră împreună acasă, Isak avea parte de o admiraţie nemeritată; dar aceasta îl bucură tot atât de mult ca una meritată. El îi explică lui Inger că, de fapt, căutase de mult ceva pentru un prag frumos, iar acum iată că găsise ceea ce căutase. În viitor va lucra pe şantierul lui fără să trezească bănuieli, el putea oricând pretexta că vrea să caute cealaltă jumătate a bolovanului, deci

putea să răscolească pământul în voie. La întoarcerea lui Sivert, Isak acceptă chiar ca feciorul său să-i dea o mână de ajutor.

Totuşi, dacă ajunsese să nu mai poată scoate singur un bolovan din pământ, însemna că multe s-au schimbat, însemna că situaţia era gravă şi că el nu avea timp de pierdut. Isak îmbătrânise, va veni în curând momentul să se retragă la odihnă. Triumful de care se bucurase la găsirea pragului se risipi în decursul zilei, era un fals triumf şi nu dură prea mult. Isak începu să umble uşor adus de spate.

Nu fusese el toată viaţa atent, ciulind urechile ori de câte ori cineva vorbea despre „piatră" sau „săpătură"? Încă nici nu trecuse chiar atât de mult timp de atunci, doar câţiva anişori. Iar dacă cineva s-ar fi uitat, pe vremea aceea, chiorâş la o mlaştină desecată, ar fi trebuit să ia seama. Acum Isak începea să se gândească la asemenea lucruri cu mai mult calm şi linişte, ah da, Doamne-Dumnezeule! Nimic nu mai era aşa ca odinioară, ţinutul pustiu se transformase radical, drumul lat prin pădure, de-a lungul traseului telegrafului, nu existase pe atunci; munţii de sus, de lângă apă, nu fuseseră încă dinamitaţi şi răscoliţi. Şi cum stăm cu oamenii? Mai salutau ca pe vremuri, îţi mai spuneau „Dumnezeu să te aibă în paza sa" când plecau? Ei dădeau din cap şi uneori nici măcar atât.

Este adevărat, dar odinioară nu existase nici Sellanraa, ci doar o colibă din turbă, în timp ce acuma... Şi nu existase nici margraful.

Bine, bine, şi ce se alesese de margraf? El nu mai era decât un bătrân amărât şi sfrijit. Ce îţi foloseşte să poţi mânca, fiindcă ai un stomac bun, din moment ce nu mai ai putere! Sivert era cel care avea acum puterea, şi har Domnului că era aşa! Ce bine ar fi fost să se mai bucure şi Isak de aceleaşi forţe...! Oare din ce cauză roata sa începuse să se învârtească mai încet? El trudise ca un adevărat bărbat, cărase poveri în spinare, ca un animal, acum urma să se odihnească resemnat.

Isak era prost dispus, Isak devenise melancolic.

O pălărie veche zăcea pe colină şi putrezea. A dus-o vântul până la liziera pădurii, sau poate că au dus-o copiii pe vremea

când erau încă mici. Zăcea aici de ani de zile şi putrezea, deşi la un moment dat fusese nouă – o pălărie frumoasă, galbenă. Isak îşi amintea de ziua când o cumpărase de la negustor şi venise cu ea acasă: Inger spusese că e frumoasă. Câţiva ani mai târziu o dusese în sat, la vopsitor, rugându-l să o vopsească în negru strălucitor, iar umbrela în verde. Când se întorsese acasă, Inger declarase că pălăria este mai frumoasă acum decât la început. Inger era totdeauna încântată de toate, ah, ce timpuri minunate; când tăia lemne de foc, Inger se uita la el – fusese cea mai frumoasă perioadă a vieţii lui! Iar când veneau lunile martie şi aprilie, el şi Inger erau cuprinşi de febra dragostei, întocmai ca animalele şi păsările din pădure; în luna mai el semănă grâul şi cartofii şi muncea zi şi noapte. Dormea şi muncea, iubea şi visa, era şi el ca primul său tăuraş, care fusese o minunăţie de animal, mare şi strălucitor ca un rege atunci când o lua din loc în toată splendoarea sa. Dar o asemenea lună nu se mai repetă în anii aceştia, aşa ceva nu mai exista.

Isak rămase, câteva zile, foarte abătut. Zile posomorâte. El nu avea nici chef, nici putere să se apuce de construirea podului pentru nutreţ. O va face Sivert – deocamdată el trebuia să termine căsuţa pentru bătrâneţile lor. Firește că nu-şi putea ascunde, la infinit, intenţiile faţă de Sivert şi anume că netezea terenul de la liziera pădurii pentru a construi ceva. Într-o bună zi el îi dezvălui lui Sivert planurile sale:

– Iată o rocă bună pentru când vom clădi iarăşi ceva, începu el. Şi asta de aici este tot o rocă bună, mai spuse el.

Sivert nu se arătă surprins, limitându-se să aprobe.

– Aşa e, sunt roci foarte bune!

– Da, nu-i aşa? spuse tatăl. Atâta am tot săpat căutând celălalt prag pentru uşă, încât cu timpul a luat naştere aici un teren bun de construcţii. Totuşi, nu ştiu încă...

– Într-adevăr, n-ar fi un teren de construcţii rău, spuse Sivert trecând în revistă toată parcela.

– Zău? Eşti şi tu de părerea asta? Am putea clădi o căsuţă pentru oaspeţi, pentru cazul că trece cineva pe aici.

– Da.

– Şi anume o cameră şi un iatac. Ai văzut doar cum a fost când au venit domnii din Suedia şi nu am avut unde să-i cazăm.

Ce părere ai, n-ar trebui să construim şi o mică bucătărie, pentru cazul că ar dori să-şi gătească ceva?

– Aşa este; nu merge fără o bucătărioară, admise Sivert. Ar râde lumea de noi.

– Crezi?

Tatăl tăcu. Dar Sivert era un băiat minunat şi pricepu foarte repede de câte toate ar mai avea nevoie domnii din Suedia; nu puse nici o singură întrebare, ci spuse:

– În locul tău aş construi şi o mică şură lângă peretele nordic. Ar fi foarte comod ca ei să aibă şi o şură pentru cazul că şi-ar uda hainele şi ar vrea să le atârne la uscat.

– Ai perfectă dreptate! aprobă tatăl de îndată.

Apoi tăcură amândoi, prelucrându-şi în continuare bolovanii. După câtva timp tatăl întrebă:

– Eleseus nu s-a întors încă?

– Vine în curând, răspunse Sivert evaziv.

Povestea cu Eleseus era următoarea: lipsea foarte des de acasă, îi plăcea să fie tot pe drum. În fond, n-ar fi putut face o comandă scrisă în loc să meargă el personal să-şi achiziţioneze mărfurile? Este adevărat că le cumpăra la un preţ ceva mai mic, în schimb îl costau foarte mult călătoriile. El avea un mod ciudat de a raţiona. Şi ce voia să facă oare cu atâtea ţesături de bumbac, şi panglici de mătase pentru bonetele de botez, şi pălării de paie albe şi negre, şi pipe lungi? Nici un locuitor al ţinutului acesta nu cumpăra aşa ceva, iar sătenii urcau până la Storborg doar atunci când nu aveau bani. Eleseus era foarte priceput în felul său, nu trebuia decât să-l priveşti cu câtă îndemânare aşternea totul pe hârtie şi făcea socoteli cu creta! De-aş avea capul tău! spuneau oamenii în asemenea ocazii. Totul era adevărat, dar el avea prea mulţi datornici. Sătenii nu-şi achitau niciodată cumpărăturile; până şi un coate-goale ca Brede Olsen apăruse, în timpul iernii, la Storborg şi cumpărase pe credit ţesături de bumbac, şi cafea, şi sirop, şi lumânări.

Isak cheltuise deja o groază de bani pe Eleseus, pe prăvălia sa, pe călătoriile sale; din banii mulţi obţinuţi în urma vânzării zăcământului cuprifer abia dacă mai rămăsese ceva; şi după aceea ce ne facem?

– Cum crezi că o să meargă în continuare afacerile lui Eleseus? întrebă Isak deodată.

– Cum să meargă? întrebă Sivert la rândul său, ca să câştige puţin timp.

– Nu par să meargă prea bine.

– El speră că totul va fi bine, spuse Sivert.

– Aşa? Ai vorbit cu el despre asta?

– Nu, Andresen mi-a spus.

Tatăl rămase pe gânduri, apoi scutură din cap:

– Nu, nu merge treaba, spuse. Păcat de Eleseus!

Tatăl era tot mai posomorât, după ce nici până acum nu fusese prea bine dispus.

Sivert veni cu o noutate:

– Se pare că se stabilesc aici, în ţinutul nostru, oameni noi.

– Cum aşa?

– Da, două persoane. Au cumpărat pământ mai sus de noi. Isak se opri în loc, cu hârleţul în mână – iată o mare noutate, o noutate bună, una dintre cele mai bune.

– Înseamnă că vom fi, în total, zece fermieri în acest ţinut, spuse el.

Sivert îi explică tatălui său unde şi-au cumpărat pământ nou-veniţii; cunoscând bine regiunea, Isak dădu din cap:

– Da, bine au făcut, au acolo o pădure bună pentru lemne de foc, au şi copaci înalţi pentru buşteni. Terenul este înclinat spre sud-est.

Nimic nu-i putea opri în loc pe cei ce voiau să se stabilească aici; veneau în număr tot mai mare. Exploatarea minieră fusese închisă, dar asta era în avantajul agriculturii. Cine mai putea susţine că ţinutul era pustiu? Dimpotrivă, mişuna de oameni, doi gospodari în plus însemnau patru mâini de lucru în plus, ogoare cultivate, fânaţuri şi case. Ah, costişele înverzite din pădure, colibele şi izvoarele, copiii şi animalele! Pe întinderile mlăştinoase, unde odinioară vedeai numai coada-calului, cresc astăzi cereale, povârnişurile sunt acoperite cu flori albastre, razele aurii ale soarelui învăluie straturile de flori din faţa caselor. Şi peste tot sunt oameni, oameni care vorbesc şi gândesc şi trăiesc în simbioză cu cerul şi cu pământul!

Iată-l pe primul care s-a stabilit în ținutul nelocuit. Când el a sosit aici, intra până la genunchi în mlaştini şi în bălării; el găsise o costişă însorită şi se stabilise acolo. După el au mai venit şi alții, aceştia au bătătorit poteci prin islazul neumblat; apoi au venit iar alții, poteca a devenit drum, iar ei au circulat pe el cu căruțele. Isak avea motive să fie mulțumit, avea motive să fie mândru, el pusese bazele întregii aşezări, el era margraful.

– Bine, bine, dar nu putem nivela la nesfârşit terenul acesta de construcții din moment ce, până la sfârşitul anului, vrem să terminăm şi podul pentru nutreț, spuse Isak.

Şi el rosti aceste cuvinte într-o pornire de bună dispoziție, însuflețit de un nou avânt.

10

O FEMEIE urcă poteca spre ținutul pustiu. Plouă – o ploaie de vară, femeia este udă, dar nu-i pasă, o frământă alte gânduri, e foarte curioasă să vadă dacă... este chiar Barbro şi nu altcineva, Barbro, fiica lui Brede. Da, are toate motivele să fie curioasă, deoarece nu ştie cum se va termina această aventură; a fost concediată de soția pretorului şi a părăsit satul. Aşa stau lucrurile.

Barbro ocoleşte toate gospodăriile din drum, căci nu ar vrea să întâlnească pe nimeni. Oricine ar ghici imediat încotro se îndreaptă, din moment ce duce în spate un sac cu haine. Aşa este, ea merge spre Maaneland şi vrea să rămână iarăşi acolo.

Timp de zece luni a fost în slujba doamnei Heyerdahl, ceea ce nu este puțin dacă socotim câte zile şi nopți include această perioadă; dacă mai adăugăm şi toate constrângerile şi nostalgiile, atunci este o adevărată eternitate. La început totul mersese foarte bine; doamna Heyerdahl avea grijă de Barbro, îi dărui şorțuri şi o îmbrăcă – era o plăcere să mergi la prăvălie în rochii atât de frumoase. Barbro petrecuse o parte din copilărie în sat, cunoştea

pe toată lumea încă de pe vremea când frecventase şcoala de aici, se sărutase cu băieţii şi se jucase cu pietricele şi scoici. Câteva luni totul mersese bine. Grija arătată de doamna Heyerdahl luă însă proporţii, iar în timpul petrecerilor şi distracţiilor de Crăciun doamna deveni chiar severă. Rezultatul nu putea fi decât o deteriorare a relaţiilor! Barbro nu ar fi suportat situaţia dacă nu ar fi dispus după plac de anumite ore ale nopţii: ea putea face ce dorea între orele două şi şase dimineaţa, când îşi permitea, în taină, anumite plăceri. Ce fel de om era, însă, bucătăreasa din moment ce nu o pâra pe Barbro? Era şi ea ca toate slujnicele, adică îşi avea orele ei de ieşire pe furiş. Cele două fete stăteau alternativ la pândă.

Trecu destul de mult timp până ca ele să fie descoperite. Barbro nu era atât de uşuratică încât viciul să i se citească pe frunte. Viciul? Ea opunea exact atâta rezistenţă cât era necesar. Dacă un flăcău o invita la dansul de Crăciun, ea spunea mai întâi „nu", a doua oară la fel, iar a treia oară adăuga: „Să văd, poate reuşesc să vin între două şi şase". Vedeţi, aşa răspunde o fată cumsecade care nu vrea să pară mai rea de muscă decât este, dar nici să afişeze prea mult aplomb. Ea era slujnică, fiind prin urmare tot timpul ocupată, şi nu cunoştea altă plăcere decât să se prostească puţin cu băieţii. Era singurul lucru după care tânjea. Doamna Heyerdahl îi ţinea predici lungi şi îi împrumuta cărţi ca să citească – ce nebună! Să-i dea lui Barbro cărţi moralizatoare, lui Barbro care trăise la Bergen, citise acolo ziare şi fusese şi la teatru! Păi ce, ea era o gâsculiţă de la ţară?

Probabil că doamna Heyerdahl începuse să aibă ceva bănuieli, căci într-o dimineaţă, pe la ora trei, ea apăru în faţa uşii de la camera servitoarelor şi strigă: Barbro!

– Da, răspunse bucătăreasa.

– Unde-i Barbro? Deschide uşa!

Bucătăreasa deschise şi spuse, aşa cum se înţeleseseră ele două în prealabil, că Barbro trebuise să meargă repede acasă, la părinţii ei.

– Repede acasă? La ora trei noaptea? se miră doamna Heyerdahl. În dimineaţa următoare avu loc un mare interogatoriu; doamna Heyerdahl îl chemă la ea pe Brede şi îl întrebă dacă

Barbro fusese la ei la ora trei noaptea? Deşi neprevenit, Brede răspunse totuşi că da:

– Da, desigur, la ora trei noaptea. Nu ne culcasem nici noi fiindcă aveam ceva important de discutat, răspunse tatăl lui Barbro.

Doamna Heyerdahl declară solemn că Barbro nu va mai ieşi în timpul nopţii!

– Nu, desigur, răspunse Brede.

– Cel puţin, cât timp mai este aici, în casa mea.

– Nu, desigur. Auzi, Barbro? Eu ţi-am spus imediat, declară tatăl.

– Poţi să-ţi vizitezi din când în când părinţii în timpul dimineţii, hotărî doamna Heyerdahl.

Totuşi, bănuielile vigilentei doamne Heyerdahl nu se volatilizaseră complet; ea lăsă să treacă o săptămână, apoi făcu o nouă descindere la ora patru dimineaţa. Barbro! strigă. Ah, de data aceasta fusese rândul bucătăresei să facă o escapadă. Barbro era acasă, iar camera servitoarelor radia de inocenţă. Doamna Heyerdahl trebui să inventeze pe loc un pretext:

– Ai adus aseară, în casă, rufele puse la uscat?

– Da!

– Foarte bine. Vine o furtună. Noapte bună!

Pentru doamna Heyerdahl era foarte neplăcut să-l roage pe soţul ei să o trezească în puterea nopţii, pentru ca ea să orbecăiască până la camera servitoarelor şi să vadă dacă ele sunt acasă! Fie ce-o fi – ea renunţă la asemenea descinderi.

Iar dacă norocul nu ar fi părăsit-o, Barbro ar fi reuşit, poate, să o suporte în continuare pe stăpână-sa. Dar cu câteva zile în urmă izbucnise scandalul.

Era dis-de-dimineaţă, în bucătărie. Barbro se sfădise mai întâi puţin cu bucătăreasa, adică nu chiar puţin, ele începuseră să ţipe tot mai tare una la alta, uitând că doamna Heyerdahl putea să apară în orice clipă. Bucătăreasa nu fusese corectă; deşi nu era rândul ei, ea plecase doar fiindcă era duminică noaptea. Şi cu ce scuze? Spusese cumva că trebuie să-şi ia rămas-bun de la o surioară mult iubită care urma să plece în America. Nicidecum!

Ea nu se scuzase deloc, susținând că în această duminică noapte era dreptul ei să iasă.

– N-ai nici un strop de onoare și onestitate în tine, canalie ce ești! țipase Barbro.

Doamna Heyerdahl apăru în ușă.

Poate că inițial ea voise doar să le admonesteze pe fete pentru zarva pe care o făceau, așa că răspunse la salutul lor; dar apoi se uită deodată fix la Barbro, se uită la fularul lui Barbro, se aplecă și se uită cu și mai mare atenție. Situația începea să devină penibilă. Doamna Heyerdahl scoase un țipăt și se dădu cu un pas înapoi. Ce Dumnezeu s-a întâmplat? se întrebă Barbro uitându-se în jos, la hainele ei. Dumnezeule, doar un păduche! Barbro nu-și putu ascunde un zâmbet și deoarece își păstra totdeauna prezența de spirit în situații neobișnuite, puse mâna și strivi păduchele.

– Ce, pe podea?! țipă doamna Heyerdahl. Ai înnebunit! Ridică-l imediat!

Barbro începu să caute, își veni repede în fire, se prefăcu că a găsit păduchele și îl aruncă în focul din sobă, cu o mișcare măreață.

– De unde l-ai adus? întrebă doamna agitată.

– De unde l-am adus? repetă Barbro.

– Da, vreau să știu pe unde ai umblat și de unde l-ai luat? Răspunde!

Barbro comise acum o greșeală capitală, și anume nu spuse: De la prăvălie! Ar fi fost singurul răspuns potrivit. Nu, ea nu știa de unde ar fi putut lua păduchele; după care Barbro făcu o aluzie cum că ar fi posibil să fie de la bucătăreasă. Aceasta izbucni:

– Tu de la mine?! Las' că reușești tu să te umpli de păduchi și fără ajutorul meu!

– Bine, dar tu ai fost plecată în noaptea asta, nu eu!

Altă greșeală uriașă! Barbro n-ar fi trebuit să spună pentru nimic în lume așa ceva. Bucătăreasa nu mai avea acum nici un motiv să-și țină gura, așa că toată tărășenia cu nenorocitele de escapade nocturne ieși la iveală. Doamna Heyerdahl era indignată la culme; ea nu se legă de bucătăreasă; nervii ei se descărcară pe

Barbro, pe fata pentru care îşi pusese onoarea în joc. Poate că situaţia ar mai fi putut fi salvată, dacă Barbro s-ar fi arătat spăşită, dacă ar fi căzut în genunchi, şi-ar fi pus cenuşă în cap şi ar fi promis solemn că nu va mai face aşa ceva. Dar nici vorbă! Stăpâna se văzu obligată să-i amintească, în cele din urmă, bonei copiilor ei ce îi datorează; Barbro răspunse sfidându-şi stăpâna, atât de proastă era! Da; sau poate că era deşteaptă, poate că *voia* să împingă lucrurile atât de departe, tocmai ca să plece de aici. Doamna Heyerdahl spuse:

– Te-am smuls din ghearele leului!

– Cât despre asta, replică Barbro, aş fi preferat să nu o fi făcut.

– Aşa îţi manifeşti recunoştinţa? strigă doamna Heyerdahl.

– Ah, ce mai tura-vura! spuse Barbro. Poate că aş fi fost condamnată, aş fi primit însă cel mult câteva luni şi aş fi scăpat de toată povestea asta!

Doamna Heyerdahl rămase câteva clipe fără replică, ea încercă să îngăime ceva, dar nu reuşi decât să-şi deschidă gura şi să o închidă iar. Primul lucru pe care izbuti, până la urmă, să-l spună este că o concediază pe Barbro.

– Bine, după cum doriţi, se limită Barbro să răspundă.

În zilele care trecuseră de atunci Barbro se aciuase la părinţii ei. Totuşi, nu putea rămâne acolo. Este adevărat că lor nu le mergea acum chiar aşa de rău, mama ei avea un fel de cafenea şi veneau mulţi oameni la ei în casă; Barbro nu putea însă trăi din atât şi poate că avea şi alte motive care o determinau să dorească un loc de muncă stabil. Prin urmare îşi pusese astăzi sacul cu îmbrăcăminte în spate şi o luase pe drumul care ducea sus, în ţinutul pustiu. Să vedem dacă Axel Ström era dispus să o primească din nou! În orice caz, în ultima duminică făcuse prima strigare la biserică.

Ploua, pământul era desfundat, Barbro îşi continua însă drumul. Se înserase; deoarece nu trecuse ziua Sfântului Olaf, nu se lăsase încă întunericul. Biata Barbro, ea nu se cruţa, urmărea un anumit ţel, un obiectiv, fiind dispusă să înfrunte prima bătălie. De fapt, ea nu se cruţase niciodată, nu fusese leneşă, iată de ce rămăsese o fată drăgălaşă şi frumuşică. Barbro avea o minte isteaţă,

chiar dacă o folosea adeseori în detrimentul ei. La ce altceva te puteai aştepta? Ea învăţase să se descurce în orice împrejurare, menţinându-şi şi câteva însuşiri pozitive; deşi moartea unui copil nu însemna mare lucru pentru ea, un copil ar putea să o ducă bine în casa ei. În plus, avea o ureche foarte muzicală, cânta frumuşel la chitară şi chiar şi cu vocea ei voalată, efectul fiind plăcut şi uşor melancolic. Să se cruţe? Hoho, atât de puţin, încât îşi irosea propria viaţă fără să simtă nici un regret. Uneori o apuca plânsul, simţind că i se sfâşie inima când se gândea la anumite momente din viaţa ei; asta era ceva firesc, probabil că totul pornea de la cântecele ei emoţionante, de la poezia, de la încântarea şi melancolia dulce din sufletul ei; reuşise de multe ori să-i prostească pe alţii, dar şi pe sine însăşi, cu aceste cântece. Dacă ar fi putut să-şi aducă şi chitara, i-ar fi cântat în seara asta ceva lui Axel.

Barbro îşi făcuse socoteala să ajungă târziu la Maaneland; când intră în curte, gospodăria era învăluită în linişte. Ca să vezi, Axel începuse deja să cosească în jurul casei şi adusese de pe câmp o parte din fânul uscat! Barbro îşi imagina că bătrâna Oline doarme înăuntru, în dormitor, iar Axel în şura pentru fân, în care dormise ea mai demult. Ea se furişă ca un hoţ până la uşa bine cunoscută şi strigă încet: Axel!

– Ce este? răspunse Axel imediat.

– Eu sunt, spuse Barbro intrând. Pot să înnoptez aici?

Axel se uită la ea, mintea lui nu funcţiona atât de repede, el se ridică, îmbrăcat doar în lenjeria de corp, şi se uită la ea.

– Tu eşti deci? spuse el. Unde mergi?

– Depinde în primul rând dacă ai nevoie de o mână de ajutor pentru muncile de vară, răspunse ea.

Axel se gândi o clipă, apoi întrebă:

– Nu mai rămâi acolo unde ai fost până acum?

– Nu, am terminat cu familia pretorului.

– Aş avea nevoie de un ajutor, spuse Axel. Care este situaţia? Vrei să vii înapoi?

– Să nu te sinchiseşti de mine, spuse Barbro. Mâine o iau din loc, merg mai departe, la Sellanraa şi apoi peste munţi, am găsit acolo un loc de muncă.

– Aşa? Deci te-ai angajat?

– Da.

– Aş avea nevoie de un ajutor pentru vară, repetă Axel.

Barbro era udă de tot, avea haine în traistă şi voia să se schimbe.

– Nu te sinchisi de prezenţa mea, spuse Axel retrăgându-se puţin spre uşă.

Barbro îşi dădu jos hainele ude în timp ce stăteau de vorbă, iar Axel întoarse de mai multe ori capul spre ea.

– Dar acum ieşi, te rog, puţin afară, spuse Barbro.

– Să ies afară? întrebă el. De fapt, vremea nu te îndemna să ieşi afară. El rămase pe loc privind-o pe Barbro care era tot mai despuiată; nu-şi putea lua ochii de la ea; şi ce nepăsătoare era Barbro, ar fi putut înlocui imediat obiectul de îmbrăcăminte ud cu unul uscat, dar nu făcea aşa. Cămaşa ei era foarte subţire şi se lipea de trup; ea o descheie sus la umăr şi se întoarse – era foarte versată. Axel amuţi dându-şi seama că, peste o clipă, ea îşi va scoate şi cămaşa. Măiastră mişcare! îi mai trecu prin minte. Şi deodată ea se opri, absentă...

Ceva mai târziu stăteau amândoi culcaţi în fân, întreţinându-se. Da, aşa este, el ar avea nevoie de ajutor pentru lunile de vară, aşa este.

– Aşa am auzit, confirmă Barbro.

În anul acesta trebuise iarăşi să cosească singur şi să aducă singur fânul acasă, Barbro putea să-şi imagineze cât de descumpănit era. Da, Barbro îl înţelegea foarte bine. Pe de altă parte, însă, chiar Barbro fugise atunci de la el lăsându-l fără nici un ajutor; el nu-i putea ierta acest gest; în plus, luase şi inelele cu ea. Şi, colac peste pupăză, ziarul continuase să-i sosească acest ziar din Bergen, de care nu reuşise să scape, şi pe care trebuise să-l plătească încă un an întreg. Da, era un ziar scandalos, spuse Barbro situându-se tot timpul de partea lui. Văzând-o atât de blândă şi docilă, nici Axel nu putea să fie un supraom; admise că Barbro avusese, poate, şi ea, motive să fie supărată pe el, fiindcă preluase de la tatăl ei supravegherea liniei de telegraf.

– De altfel, tatăl tău n-are decât să-şi ia înapoi telegraful, mie nu-mi pasă de el, este doar timp pierdut.

– Da, spuse Barbro.

Axel chibzui câtva timp, apoi întrebă direct:

– Şi cum e asta? Vrei să rămâi aici numai peste vară?

– Păi, aşa cum vei vrea tu, răspunse Barbro.

– Aşa? Este părerea ta sinceră?

– Da. Vreau exact ceea ce vrei şi tu. Să nu te mai îndoieşti de mine.

– Aşa.

– Nu, să nu te mai îndoieşti. Şi să ştii că am făcut deja strigările la biserică.

Aşa. Vestea nu era proastă. Axel rămase culcat şi îşi făcu socotelile. Dacă ea vorbea, de data aceasta, serios şi nu îl trăda iarăşi în mod infamant, însemna că va avea o femeie în casă, deci nu mai avea nevoie de nici un ajutor.

– Aş fi putut aduce o femeie de acasă, spuse. Mi-a scris că mă vrea. Ar fi trebuit însă să-i plătesc drumul de întoarcere din America.

– Deci e în America? întrebă Barbro.

– Da, a plecat anul trecut. Dar nu-i place acolo.

– Nu, să nu te mai gândeşti la ea! exclamă Barbro. De mine ce s-ar alege? întrebă izbucnind în lacrimi.

– De aceea nici nu m-am angajat cu nimic faţă de ea, spuse Axel.

Nici Barbro nu voi să rămână acum mai prejos. Ea admise că şi-ar fi putut găsi un soţ la Bergen, era director într-o fabrică mare de bere şi avea munci de răspundere:

– Şi cu siguranţă că regretă încă plecarea mea, spuse Barbro plângând. Dar ştii, când doi oameni au avut atâtea de împărţit ca noi doi, Axel, nu pot da totul uitării, chiar dacă tu ai uitat de mult.

– Cine? Eu să uit? răspunse Axel. Nici vorbă, din cauza asta nu trebuie să plângi, eu nu te-am uitat niciodată.

– Aşa?

Această mărturisire o ajută mult pe Barbro, care spuse:

– Prostii, de ce să dai atâţia bani pentru călătoria de întoarcere din America, dacă nu este nevoie. Ea îl sfătui să renunţe, ar fi prea costisitor, şi nu era obligat să o facă. Barbro părea să fi luat hotărârea fermă de a-l face ea fericit pe Axel.

Ei căzură de acord în timpul nopții. Doar nu erau străini unul față de altul și discutaseră deja de multe ori despre toate astea. Căsătoria urma să fie încheiată încă înainte de Sf. Olaf și de recoltarea fânului, nu trebuiau să-și ascundă intențiile, iar Barbro părea acum foarte grăbită. Axel nu se împiedică de faptul că Barbro era atât de grăbită, în el nu se trezi nici o bănuială, dimpotrivă, graba ei îl măgulea și îl încuraja. Firește, era un locuitor al ținutului pustiu, un om dintr-o bucată, care nu lua totul la bani mărunți și nu era nici năzuros; fiind obligat să facă multe, el căuta în primul rând profitul. Se mai adăuga și faptul că Barbro îi părea imaculată și frumoasă, aproape mai drăgălașă ca odinioară. Era ca un măr proaspăt, iar Axel mușcă din măr. Doar se făcuseră deja strigările.

În ceea ce privește cadavrul copilului și procesul, păstrară amândoi tăcerea.

În schimb vorbiră despre Oline, sfătuindu-se cum să scape de ea.

– Da, trebuie să plece de aici, declară Barbro. Nu-i datorăm nici o recunoștință. Nu este decât o zgripțuroaică bârfitoare și plină de venin.

Se dovedi, totuși, că nu era câtuși de puțin ușor să scapi de Oline.

De îndată ce o văzu, în dimineața următoare. pe Barbro, Oline intui ce o așteaptă. Deși se sperie, ea își înăbuși sentimentele și dădu din cap oferindu-i lui Barbro un scaun. Ei se descurcaseră până atunci bine la Maaneland: Axel cărase apă și lemne de foc, scutind-o pe Oline de muncile cele mai grele, iar restul îl făcuse ea. În decursul timpului, Oline luase hotărârea de a rămâne definitiv aici; și iată că acum picase pe nepusă masă această Barbro dându-i peste cap toate socotelile.

– Dacă aș avea un bob de cafea în casă, ți-aș fi preparat o cafea, îi spuse lui Barbro. Vrei să pleci mai departe, sus, în munți?

– Nu, răspunse Barbro.

– Așa, deci nu vrei să mergi mai departe?

– Nu.

– Bine, bine, pe mine nu mă privește, spuse Oline. Vrei să cobori iarăși în sat?

– Nu, nu vreau nici să cobor, rămân aici.

– Aşa, vrei deci să rămâi iarăşi aici?

– Da, aşa vreau.

Oline intercală o pauză mai lungă. Ea îşi puse în acţiune capul ei bătrân, plin de stratageme.

– Da, spuse. Înseamnă că pot, în fine, să plec de aici. Îmi pare foarte bine.

– Aşa? Axel a fost un stăpân chiar atât de vajnic? întrebă Barbro în glumă.

– Vajnic? El? Nu-ţi bate joc de o femeie bătrână care nu-şi mai aşteaptă decât sfârşitul. Pentru mine Axel a fost ca un tată, ca o providenţă – zi de zi şi oră de oră, este singurul lucru pe care îl pot spune. Dar toţi ai mei sunt departe, mă simt însingurată şi părăsită pe proprietatea altuia, căci membrii familiei mele trăiesc de partea cealaltă a muntelui.

Cu toate acestea, Oline rămase pe loc. Axel şi Barbro doreau ca Oline să rămână până după căsătoria lor; Oline se împotrivi multă vreme; în cele din urmă acceptă, le va face hatârul de a păzi casa şi a avea grijă de vite până când se întorc ei de la ceremonie. Asta dură exact două zile. Oline nu plecă însă nici după întoarcerea tinerilor însurăţei. Ea îşi amâna mereu plecarea, într-o zi fiindcă nu se simţea bine, în cealaltă fiindcă sta să plouă. O linguşea pe Barbro spunându-i că mâncarea este acum mult mai bună la Maaneland şi apăruse şi cafeaua! Ah, Oline nu se dădea înapoi de la nimic cerându-i sfatul lui Barbro în probleme pe care le cunoştea mult mai bine decât aceasta.

– Ce părere ai? Să mulg vacile în ordinea în care stau una lângă alta în grajd sau să încep cu Bordelin?

– Fă cum vrei.

– Păi n-am spus eu! exclamă Oline. Tu te-ai învârtit în lumea mare, printre oameni sus-puşi şi distinşi, ai învăţat de toate. Bietei de mine nu i-a mers atât de bine.

Nu, Oline nu se dădea înapoi de la nimic, recurgea zi şi noapte la tot felul de tertipuri. De exemplu, îi povestea lui Barbro cât de bună prietenă era ea cu tatăl ei, Brede Olsen! Hoho, câte ore plăcute petrecuseră ei la taclale! Brede ăsta este un om atât de

drăguț și de prietenos, nu auzi niciodată un cuvânt mai dur din gura lui!

Situația nu putea să dureze așa; nici Axel și nici Barbro nu voiau ca Oline să rămână la ei, iar Barbro nu o mai lăsa să facă aproape nimic. Oline nu se plângea, totuși spuse, cu un ton schimbat, aruncându-i stăpânei sale o privire piezișă, periculoasă:

– Deh, așa este, ați devenit acum și voi oameni sus-puși. Axel a făcut în toamnă o călătorie în oraș. l-ai întâlnit cumva pe acolo? Ah, nu, tu erai pe atunci la Bergen. A avut ceva treburi în oraș, a cumpărat un plug și o mașină de cosit. Cei din Sellanraa sunt un nimic pe lângă voi! Nu încape nici o comparație!

Oline administra mici împunsături, dar fără rezultat, stăpânii ei nu se temeau de ea. Axel îi spuse într-o zi pe față că ar fi cazul să plece.

– Să plec? întrebă Oline. Cum să plec? Să mă târăsc? Ea refuză să plece pretextând că sănătatea ei lasă de dorit și nu o mai duc picioarele. Ceea ce nu era chiar o minciună; după ce nu o mai lăsară să muncească deloc, condamnând-o la inactivitate, Oline slăbi și se îmbolnăvi cu adevărat. Din răutate, rămase pe loc, se mai târî o săptămână de colo-colo sub privirile mânioase ale lui Axel, și până la urmă căzu la pat.

Nu zăcea însă liniștită așteptându-și sfârșitul, ci vorbea ore întregi susținând că se va însănătoși. Apoi ceru să i se aducă un medic – o enormitate total necunoscută în ținutul pustiu.

– Un medic?! exclamă Axel mirat. Ai înnebunit?

– Cum așa? întrebă Oline cu o voce suavă, fără să înțeleagă. Da, ea era mieroasă și declară, bucuroasă, că nu vrea să cadă nimănui spre greutate și că avea posibilitatea să-l plătească pe medic din banii ei.

– Așa, deci îl poți plăti? se miră Axel.

– Păi cum? Nu pot? replică Oline. Și, în afară de aceasta, doar nu vrei să crăp aici, ca un animal, sub ochii Mântuitorului?

Acum interveni Barbro care spuse imprudentă:

– De ce te plângi? Eu îți aduc mâncarea la pat. Cât despre cafea, nu-ți dau fiindcă nu îți face bine.

– Tu eşti, Barbro? întrebă Oline căutând-o din priviri. Se simţea foarte rău şi arăta înfricoşător, cu ochii daţi peste cap. Probabil că este aşa cum spui tu, Barbro, probabil că o picăturică de cafea, o linguriţă de cafea mi-ar face rău.

– În locul tău m-aş gândi acum la alte lucruri, nu la cafea, se impacientă Barbro.

– N-am spus eu? Tu nu ai dorit niciodată moartea unui om, ai vrut ca el să fie readus pe drumul cel bun şi să trăiască. Păi... ce văd, Barbro? Eşti gravidă, Barbro?

– Eu! exclamă Barbro, adăugând mânioasă: Ar trebui să te arunc la gunoi, pe tine cu gura ta spurcată!

Bolnava tăcu o clipă rămânând pe gânduri, cu buzele tremurânde, de parcă ar fi vrut să zâmbească, dar nu ar avea voie să o facă.

– Astă-noapte am auzit pe cineva ţipând, spuse.

– Nu mai este conştientă! şopti Axel.

– Ba da, sunt foarte conştientă. Mi s-a părut că cineva ţipă. Venea din pădure sau dinspre râu. Era ciudat, părea să fie un ţipăt de copil mic. Barbro a ieşit afară?

– Da, spuse Axel, nu mai vrea să-ţi asculte prostiile.

– Nu vorbesc prostii, nu aiurez, aşa cum credeţi voi. Nu, Cel Atotputernic nu doreşte ca eu să mă înfăţişez deja în faţa tronului Său, cu tot ce ştiu despre Maaneland. Mă voi însănătoşi. Cheamă doctorul, Axel, ca să mă însănătoşesc mai repede. Care vacă vrei să mi-o dăruieşti?

– Ce fel de vacă?

– Vaca pe care mi-ai promis-o. Să fie Bordelin?

– Vorbeşti aiurea, spuse Axel.

– Doar ştii foarte bine ca mi-ai promis o vacă, atunci când ţi-am salvat viaţa.

– Nu, nu ştiu nimic despre aşa ceva.

Oline îşi ridică puţin capul şi se uită la el. Ea era cenuşie la faţă şi aproape că nu mai avea păr pe creştet. Gâtul lung şi subţire, ca de pasăre, o făcea să arate îngrozitor, ca o vrăjitoare; Axel se dădu înapoi şi puse mâna pe clanţa uşii.

– Aşa? spuse Oline. De ăsta îmi eşti? Atunci hai să nu mai vorbim despre vacă. Pot trăi şi fără vacă şi nu o să mai aduc vorba

despre ea. Este însă bine că mi te-ai arătat aşa cum eşti, ca să ştiu de acum înainte.

Oline muri în timpul nopţii; dimineaţa, când intrară la ea, era deja rece.

Bătrâna Oline, născută la... decedată la...

Atât Axel cât şi Barbro erau mulţumiţi că o îngropau pe Oline pentru totdeauna, nu mai trebuiau să fie mereu în gardă, puteau trăi în voie bună. Barbro se plângea iarăşi de dureri de dinţi, în rest toate mergeau bine. Acest veşnic batic de lână pe care îl ţinea la gură, dându-l la o parte atunci când voia să spună ceva, era destul de supărător, iar Axel nu înţelegea motiv durerilor permanente de dinţi. Obervase tot timpul că ea obişnuia să mestece mâncarea cu multă grijă, şi că nu-i lipsea nici un dinte din gură.

– Bine, dar nu ţi-au pus dinţi noi? întrebă el.

– Ba da.

– Şi te dor şi aceia?

– Nu râde de mine! răspunse Barbro supărată, deşi el pusese această întrebare de bună credinţă. Şi, în amărăciunea ei, ea aduse precizări:

– Doar vezi bine în ce stare sunt.

În ce stare era? Axel o privi mai atent şi îşi dădu seama că ea începuse să se îngroaşe.

– Doar nu eşti însărcinată? întrebă el.

– Ba da, ştii foarte bine că da, răspunse Barbro.

El se zgâia la ea puţin perplex. Deşi gândea lent, el începu să socotească: o săptămână, două săptămâni, în săptămâna a treia...

– De unde să ştiu? spuse.

Discuţia o iritase pe Barbro, ea începu să plângă în hohote, foarte jignită.

– N-ai decât să mă îngropi şi pe mine, să scapi de mine! exclamă ea.

Ciudat, din ce motive reuşesc muierile să plângă!

Nu, Axel nu voia câtuşi de puţin să o îngroape pe Barbro, era un om dintr-o bucată care urmărea totdeauna profitul; nu avea nevoie de livezi pline de flori.

– Înseamnă că la vară nu o să poți lucra afară, pe câmp? întrebă el.

– Cum? Să nu lucrez pe câmp? răspunse ea îngrozită. Şi, Doamne-Dumnezeule, ca să vezi ce le poate face pe muieri să fie iarăşi zâmbitoare! Dându-şi seama că Axel priveşte toată situaţia din unghiul acesta Barbro se simţi cuprinsă de un sentiment isteric de euforie, ea strigă:

– O să muncesc cât doi! Vei vedea, Axel, că voi face tot ce îmi ceri şi chiar mai mult decât atât. O să trudesc din răsputeri şi o să mai fiu şi bine dispusă, dacă tu vei fi mulţumit!

Urmară şi mai multe lacrimi şi zâmbete şi manifestări de tandreţe. Cei doi erau singuri, nu aveau de cine să se teamă, uşile erau deschise, afară era cald, muştele zumzăiau. Ea era atât de docilă şi devotată, voia exact ceea ce voia şi el!

După apusul soarelui Axel îşi puse la punct maşina de cosit, ca să cosească iarba de pe încă o parcelă, pentru mâine dimineaţă. Barbro ieşi în grabă din casă, de parcă ar fi avut ceva urgent de aranjat; ea spuse:

– Măi Axel, cum de ţi-a putut trece prin minte să-ţi aduci pe cineva din America? Până la sosirea ei ar fi venit iarna, şi atunci ce mai făceai cu ea?

Ca să vedeţi, la ce concluzie ajunsese Barbro, iar acum venea în grabă să-i împărtăşească lui Axel gândurile ei, de parcă ar fi fost vorba despre ceva foarte important.

Dar nu era deloc important, Axel înţelesese din prima clipă că, reprimind-o pe Barbro, dobândea o mână de ajutor pentru întregul an. Acest om nu stătea pe gânduri când era vorba despre aşa ceva şi nici nu umbla cu capul în nori. Uite că avea o nevastă în casă şi putea să mai păstreze pentru câtva timp şi supravegherea telegrafului. Asta aducea o grămadă de bani, ceea ce era foarte bine cât timp nu putea vinde prea multe din produsele gospodăriei. Iată cum se potriveau şi se îmbinau toate. Axel era un om pragmatic. Iar acum, că Brede devenise socrul său, nu se mai temea nici că ar putea fi atacat de el pe traseul telegrafului.

Norocul începea să-l copleşească pe Axel.

11

VREMEA trecea, trecu şi iama, veni iar primăvara. Firește că într-o bună zi Isak trebui să coboare neapărat în sat. Dar ce voia să facă acolo, îl întrebară ai săi. Nu ştiu nici eu prea bine, răspunse. Totuşi, spălă bine căruța, montă bancheta şi plecă. Şi, firește că ducea o grămadă de alimente la Storborg, pentru Eleseus. Nici o căruță nu părăsea Sellanraa fără să ducă şi ceva pentru Eleseus.

Era un adevărat eveniment ca Isak să coboare personal în sat, cu căruța; el o făcea foarte rar, trimițându-l de obicei pe Sivert. Oamenii din primele două ferme stau în uşa colibei şi îşi spun: Iată-l pe Isak în persoană, aş vrea să ştiu din ce cauză a pornit-o chiar el la drum. Ajungând la Maaneland o vede pe Barbro stând la fereastră cu un copil în brațe; şi ea se gândeşte: Iată-l pe Isak în persoană!

El ajunge la Storborg şi opreşte: Brr! Eleseus este acasă? Eleseus iese afară. Da, este acasă, încă nu a plecat, dar vrea să plece, vrea să-şi înceapă periplul de primăvară prin oraşele din sud.

– Uite că mama îți trimite câte ceva, îi spune tatăl. Nu ştiu ce; cred că nu este nimic special.

Eleseus ia în primire vasele, mulțumeşte şi întreabă:

– Nu-mi aduci şi o scrisoare sau aşa ceva?

– Ba da, răspunde tatăl căutându-se prin buzunare. Probabil că este de la micuța Rebekka.

Eleseus ia scrisoarea, a aşteptat-o, el vede că plicul este voluminos şi îi spune tatălui său:

– Păcat că vii atât de repede, cu două zile prea repede. Dacă ai vrea să aştepți puțin, ai putea lua cu tine şi cufărul meu.

Isak coboară şi priponeşte calul. Apoi face o plimbare pe ogoare. Micul vânzător Andresen nu gospodăreşte rău proprietatea lui Eleseus. Este adevărat că Sivert i-a dat o mână de ajutor cu caii din Sellanraa, dar el a desecat mlaştini şi pe cont propriu, cu ajutorul unui om care a căptuşit şanțurile cu piatră. Cei din

Storborg nu trebuie să mai cumpere în anul acesta nutreț, iar în anul viitor s-ar putea ca Eleseus să reușească să-și țină un cal al lui. Și toate acestea datorită pasiunii lui Andresen pentru agricultură!

După câtva timp Eleseus anunță că a împachetat cufărul și că este gata de drum. S-a îmbrăcat și declară că îl va însoți pe tatăl său, poartă un costum albastru, frumos, cu un guler alb la gât, galoși în picioare și un baston de promenadă în mână. În orice caz, spune, va sosi cu mai mult de două zile înaintea vaporului cu care pleacă, dar nu face nimic, îl poate aștepta jos, în sat, e indiferent unde îl așteaptă.

Tatăl și fiul o iau din loc. Vânzătorul Andresen apare în ușa prăvăliei și îi urează: Drum bun!

Tatăl își arată solicitudinea vrând să-i cedeze întreaga banchetă; Eleseus refuză imediat și se așază lângă tatăl său. Când ajung la Breidablick, Eleseus își amintește deodată că a uitat ceva. Brr! Păi ce? întreabă tatăl. Ah, este vorba despre umbrelă, Eleseus și-a uitat acasă umbrela, se jenează însă să o spună, din care cauză declară doar:

– N-am ce-i face! Dă-i drumul mai departe!

– Să nu ne întoarcem?

– Nu, dă-i drumul!

Afurisită treabă – cum de putea fi atât de zăpăcit! Numai fiindcă se grăbise, fiindcă tatăl său se plimba pe ogoare în așteptarea sa. Eleseus va trebui să-și cumpere o umbrelă nouă la Trondheim. În fond, nu strica să aibă două umbrele. Totuși, este furios pe sine însuși, așa încât coboară din căruță și merge pe jos, în urma ei.

În felul acesta, cei doi nu prea pot sta de vorbă, deoarece tatăl trebuie să-și întoarcă, la fiecare cuvânt, capul și să vorbească peste umăr. Tatăl întreabă:

– Cât timp vei fi plecat?

– Cam trei până la patru săptămâni, răspunde Eleseus. Tatăl își exprimă uimirea că oamenii din orașele astea mari nu se rătăcesc, Eleseus îi răspunde că el însuși este obișnuit cu orașele mari și că nu s-a rătăcit niciodată nicăieri. Tatăl este de părere că e o rușine ca el să șadă singur în căruță și spune:

– Hai, mână tu caii, eu nu mai am chef.

Eleseus nu vrea cu nici un preț să-l alunge pe tatăl său de pe banchetă, așa că preferă să urce și el în căruță. Mănâncă amândoi din merindele bune aduse de tată. Apoi își continuă drumul.

În fine ajung și la cele două gospodării mai apropiate de vale; se vede foarte bine că nu mai este mult până în sat: în ambele gospodării ferestrele care dau spre stradă au perdele albe, iar pe coama acoperișului podului pentru fân este fixat un mic baston pe care se va înălța drapelul în onoarea zilei de șaptesprezece mai[1].

– Iată-l pe Isak în persoană, spun oamenii care locuiesc în cele două gospodării, văzând căruța cu cei doi călători.

Într-un sfârșit, Eleseus reușește să se desprindă de problemele legate de propria sa persoană și de afacerile sale, așa încât întreabă:

– Ce program ai astăzi?

– Hm! De fapt, nimic deosebit, răspunde tatăl.

Având însă în vedere că Eleseus pleca oricum în călătorie, tatăl nu avea nici un motiv să nu-i spună despre ce este vorba:

– Vreau să o iau pe Jensine de la fierar, declară tatăl; da, așa este, admite el.

– Bine, dar a trebuit să te oboseşti tu până aici? N-ar fi putut veni Sivert? întreabă Eleseus.

Ca să vedeți, Eleseus nu înțelegea situația, credea că Sivert va veni să o ia pe Jensine cu căruța după ce ea plecase, cu nasul pe sus, de la Sellanraa.

Nu, culesul fânului nu mersese bine în anul trecut. Este adevărat că Inger își dăduse toată silința, așa cum promisese, iar Leopoldine făcuse și ea tot ce stătea în puterile ei, și mai avuseseră și o greblă trasă de cal. Dar fânul provenea dintr-un soi de iarbă foarte grea, iar pajiștile erau foarte departe de casă. Sellanraa era acum o moșie extrem de întinsă; în plus, femeile aveau și alte obligații, nu puteau să se ocupe numai de fân; trebuiau să aibă grijă de vitele numeroase, mâncarea trebuia să fie gata la ora potrivită, trebuiau să bată untul și să prepare brânza, să spele și să

[1] Ziua națională a Norvegiei.

facă pâine – mama şi fiica munceau prea mult. Isak nu voia să mai aibă parte de o asemenea vară şi hotărî să o aducă înapoi pe Jensine, punând cazul că ea va fi dispusă să vină. Inger nu mai avea nimic de obiectat, devenise iarăşi rezonabilă, aşa încât spuse:

– Din partea mea, fă aşa cum crezi tu de cuviinţă! Ah, Inger devenise mai docilă, este foarte important să-ţi redobândeşti judecata sănătoasă. Inger nu mai era nevoită să-şi ascundă pasiunile, sau să domolească niscaiva flăcări mistuitoare, iarna o răcorise, în ea nu mai ardeau vâlvătăi decât pentru treburile casnice. Inger începu să se îngraşe, era frumoasă şi impozantă. Ciudat, ce puţin îmbătrânise! Ea nu se ofilea bucăţică cu bucăţică, poate din cauză că înflorise atât de târziu. Ştie Dumnezeu care să fi fost motivul, nimic pe lumea asta nu are un singur motiv, totul are o serie de motive! Şi oare Inger nu se bucura de o reputaţie bună în ochii soţiei fierarului? Ce i-ar fi putut reproşa soţia fierarului? Ea nu-şi trăise primăvara vieţii din cauza defectului de la gură, mai târziu urmase detenţia, iar în felul acesta pierduse şase veri; dar pentru că avea şi ea sânge fierbinte în vine, în toamna vieţii ei se iţiseră câteva mlădiţe sălbatice. Inger era de calitate mai bună decât soţia fierarului – este adevărat: era puţin deteriorată, puţin deformată, avea însă o fire bună, o fire vrednică...

Tatăl şi fiul îşi continuă drumul, ajung la anul lui Brede Olsen şi duc calul în şopron. S-a înserat. Intră împreună în casă.

Brede Olsen a închiriat casa; de fapt, este o clădire anexă care îi aparţine negustorului; are acum două camere şi două dormitoare, totul în stare destul de bună; în plus, casa are o poziţie foarte bună; hanul este frecventat de clienţii care vin să bea o cafea şi de oamenii din împrejurimi care vor să plece cu vaporul.

Brede pare să fi avut măcar o dată în viaţă noroc, ajunsese la locul potrivit şi asta datorită soţiei sale. Ideea de a deschide cafeneaua şi hanul îi venise cu ocazia licitaţiei, când le vânduse participanţilor cafea; pentru ea fusese ceva foarte amuzant – era cât se poate de plăcut să simţi monedele între degete: bani gheaţă. De când au venit aici totul a mers bine, soţia lui Brede vinde acum toată ziua cafea şi adăposteşte tot felul de oameni care n-au un

acoperiş deasupra capului. Şi călătorii o laudă. Este adevărat că o ajută foarte mult fiica ei, Katrine, care s-a făcut măricică şi este o chelneriţă dibace. Firește, nu se ştie cât timp va mai rămâne micuţa Katrine în casa părintească. Deocamdată ei au vânzare bună şi ăsta este cel mai important lucru. Începutul fusese bun şi ar fi putut să fie şi mai bun dacă negustorul ar fi avut suficiente provizii de covrigei şi biscuiţi pentru cafea; căci oamenii care veniseră la cafenea să sărbătorească aici ziua de şaptesprezece mai cereau în zadar prăjitură la cafea. Prăjituri pentru cafea! Negustorul comandă tot felul de prăjiturele şi biscuiţi în vederea festivităţilor din sat.

Brede şi întreaga sa familie trăiesc cum pot din profiturile realiza de pe urma acestei mici întreprinderi. Bineînţeles că multe din mesele lor constau doar din cafea şi resturi de biscuiţi; ei pot să trăiască şi aşa, iar copiii au astfel o mină mai elevată, o înfăţişare mai rafinată. Nu toată lumea are parte de prăjituri la cafea! spun oamenii din sat. Familia Brede pare să o ducă binişor, îşi permite să ţină chiar şi un câine, care se gudură pe lângă clienţi, înhaţă câte o îmbucătură şi se îngraşă. Un câine atât de gras este o reclamă pentru bucătăria bună a unui han!

Brede Olsen a ajuns, prin urmare, amfitrionul acestui han şi a mai realizat şi altele. Este iarăşi însoţitor şi aprod al pretorului fiind, câtva timp, foarte prins din cauza acestor multiple activităţi. În toamnă, însă, fiica sa Barbro s-a certat cu soţia pretorului din cauza unui fleac – ca să o spunem pe şleau: din cauza unui păduche! – şi de atunci nici Brede nu se mai bucură de simpatiile familiei. Totuşi, Brede nu a pierdut prea mult din cauza aceasta, el a găsit alţi patroni care îl cultivă tocmai ca să-i facă în ciudă doamnei pretor: de exemplu, este foarte căutat ca vizitiu al doctorului, iar soţia pastorului nu are atâţia porci câţi ar fi dispusă să-i dea pe mâna lui Brede ca să-i taie el – iată cum prezintă Brede însuşi situaţia.

Este adevărat că familia Brede mai trage uneori şi acuma mâţa de coadă şi nu toţi membrii familiei sunt atât de grăsuţi cum este câinele. Dar, har Domnului, Brede nu ia nimic în tragic: copiii cresc, spune el, chiar dacă se mai adaugă mereu câte unul în plus. Cei mari, care nu mai sunt acasă, se întreţin singuri şi

trimit din când în când şi familiei câte ceva. Barbro s-a căsătorit la Maaneland, iar Helge a plecat la pescuit de scrumbii; ei le mai dau părinţilor de-ale gurii sau bani, după împrejurări, şi chiar şi Katrine, care îi serveşte pe clienţii de acasă, i-a putut strecura tatălui ei o bancnotă de cinci coroane în timpul iernii, când situaţia devenise iarăşi foarte precară. Ce fată! o laudă Brede fără să o întrebe de la cine şi pentru ce servicii primise aceşti bani. Aşa este corect, copiii trebuie să-şi iubească părinţii şi să-i ajute la caz de nevoie!

Brede nu este chiar atât de mulţumit de fiul său, Helge. Uneori Brede se opreşte în mijlocul prăvăliei şi le expune celor ce au timp să-l asculte teoriile sale despre obligaţiile pe care copiii le au faţă de părinţii lor:

– Nu am nimic împotrivă ca el să fumeze puţin sau să mai bea din când în când câte un păhărel, în fond am fost şi noi tineri. Dar să ne scrie o scrisoare după alta doar pentru ca să ne transmită salutări?! Maică-sa să plângă din cauza lui? Asta nu se face! Mai demult era altfel. Mai demult copiii nu se ţineau cu nasul pe sus, ei intrau undeva în slujbă şi îşi ajutau părinţii. Aşa ar trebui să fie. Nu tatăl şi mama lor i-au zămislit? Nu au asudat până i-au văzut mari? Copiii n-ar trebui să uite asta niciodată!

Şi de parcă Helge ar fi auzit această cuvântare a tatălui său – iată că el trimise o scrisoare în care se afla nici mai mult nici mai puţin decât o bancnotă de cincizeci de coroane! Iar familia Brede începu să trăiască pe picior mare; nu-şi mai încăpeau în piele, mâncau carne şi peşte la prânz şi cumpărară o lustră cu prisme, pentru camera cea mai frumoasă a hanului.

Aşa trecea o zi după alta şi... ce să mai vorbim? Familia Brede trăia mai departe, trăia de pe o zi pe alta, fără să-şi bată capul cu nimic, deci ce vreţi mai mult?

– Ce vizită rară! exclamă Brede conducându-i pe Isak şi pe Eleseus în camera cu lustră. Dar ce văd? Doar nu vrei să pleci în călătorie, Isak?

– Nu, eu am ceva treabă la fierar...

– Aşa? Înseamnă că Eleseus e cel care îşi începe călătoria prin diferite oraşe!

Eleseus este obişnuit cu viaţa din hanuri şi hoteluri, se face comod, îşi pune în cuier pardesiul şi bastonul şi cere o cafea. De mâncare a adus tatăl său. Katrine serveşte cafeaua.

– Nu, vă rog să nu-mi plătiţi nimic, declară Brede. Am fost ospătat de atâtea ori la Sellanraa şi am datorii şi la Eleseus. Katrine, să nu accepţi nici un ban!

Cu toate acestea Eleseus plăteşte; el îşi scoate portmoneul, plăteşte şi îi mai dă Katrinei şi un bacşiş de douăzeci de öre. Nici vorbă! Lasă prostiile!

Isak merge la fierar, iar Eleseus ia loc.

El discută doar strictul necesar cu Katrine, întreţinându-se mai bucuros cu tatăl ei. Nu, lui Eleseus nu îi pasă de fete, fiindcă s-au purtat la un moment dat urât cu el şi de atunci nu mai vrea să ştie de ele. Poate că nici nu a simţit vreodată o pornire erotică demnă de a fi pomenită, din moment ce nu se sinchiseşte de fete. Un om neobişnuit în acest ţinut pustiu, un domn cu mâinile nevolnice ale unuia care ştie să scrie frumos şi are o plăcere efeminată pentru haine frumoase şi umbrele şi bastoane de promenadă, şi galoşi. Un om ciudat şi sucit: un celibatar greu de înţeles. Nu are nici măcar o mustaţă mai acătării. Poate că acest băiat avusese cândva calităţi pozitive, poate că fusese înzestrat normal de la natură, dar, ajungând în condiţii de viaţă nefireşti, el devenise un fel de avorton. Oare fusese chiar atât de destoinic în birou şi în prăvălie încât pornirile sale naturale se atrofiaseră? Mai ştii – poate că da. În orice caz, acuma este liniştit şi impasibil, lipsit de vlagă, indiferent, abătându-se în continuare de la normă. Ar putea să-l invidieze pe oricare dintre locuitorii ţinutului pustiu, nu este însă în stare nici măcar de atât.

Katrine este obişnuită să glumească cu clienţii, aşa încât încearcă să-l tachineze şi pe Eleseus întrebându-l dacă pleacă iar în ţinuturile sudice, la iubita sa?

– Am alte preocupări, răspunde Eleseus. Merg să fac afaceri, să stabilesc relaţii.

– Nu te băga sub pielea oamenilor instruiţi, Katrine, o dojeneşte tatăl ei. Ah, Brede Olsen este foarte politicos cu Eleseus, extraordinar de respectuos. Are toate motivele să fie aşa, foarte înţelept din partea lui că este aşa; are datorii la Storborg şi se află

acum în fața creditorului său. Dar Eleseus? Ho, el savurează respectul care i se arată, și răspunde printr-o atitudine condescendentă. Prea stimate! îl interpelează în glumă pe Brede, făcând pe grozavul. Apoi povestește că și-a uitat iarăși acasă umbrela.

– Mi-am amintit de umbrelă exact în momentul când treceam pe lângă Breidablick.

Brede întreabă:

– Sper că veniți diseară pe la noi, la un pahar de toddy[1]?

Iar Eleseus răspunde:

– Da, aș veni dacă aș fi singur! Dar e și tata cu mine.

Brede se întinde la vorbă continuând:

– Poimâine trece pe aici un om care se întoarce în America.

– A fost acasă să viziteze pe cineva?

– Da. E originar din Oberdorf. Trăiește de ani mulți în America; acum a petrecut întreaga iarnă aici, acasă. Și-a trimis deja, cu o căruță, cufărul, este un cufăr uriaș.

M-am gândit și eu să plec în America, mărturisește Eleseus.

– Dumneavoastră? Păi nu aveți nevoie de așa ceva.

– Probabil că nici n-aș rămâne acolo pentru totdeauna, nu știu. Dar am făcut deja atâtea călătorii, aș putea să o mai fac și pe asta.

– Desigur. Cred că acolo, în America, poți câștiga bani cu nemiluita. Dacă îl luăm numai pe omul despre care v-am vorbit: în iarna aceasta a plătit de Crăciun acolo sus, în Oberdorf, o petrecere după alta, iar când vine la mine îmi spune: Dă-mi un cazan întreg cu cafea și toate felurile de prăjituri pe care le ai! Da, așa spune. Vreți să vedeți cufărul său?

Ieșiră pe coridor și admirară cufărul. O adevărată minunăție care lucea din toate părțile de atâta metal și ferecături și avea trei lacăte în afară de încuietoarea proprie.

– Securizat împotriva furturilor! spuse Brede, de parcă ar fi încercat deja să-l forțeze.

Intrară iar în cameră. Eleseus amuțise. Omul ăsta din Oberdorf îl năucise, el călătorea ca o persoană oficială sus-pusă, Brede

---

[1] Băutură caldă preparată din apă, rom, coniac sau whisky, zahăr și lămâie.

părea profund marcat de acest om. Eleseus mai comandă cafea, încercând să o facă şi el pe nababul, comandă prăjituri la cafea şi îl hrăni pe câine cu ele. Ah, da, se simţea mărunt şi insignifiant. Ce însemna propriul său cufăraş în comparaţie cu minunăţia de afară? Un fleac din pânză cerată neagră, cu colţurile uzate şi albite, o valizuţă amărâtă... Dumnezeule, îşi va cumpăra şi el un cufăr impunător când va ajunge afară – să vedeţi! Nu-i mai daţi nimic câinelui! spuse Brede. Eleseus revenise la proporţiile unui om obişnuit şi făcea pe grozavul: Ce câine gras! spuse.

Eleseus sări de la una la alta, întrerupse discuţia cu Brede şi se duse în grajd, la cal. Acolo desfăcu scrisoarea din buzunar. O băgase în buzunar fără să ştie câţi bani conţine; primise de repetate ori asemenea scrisori de acasă şi de fiecare dată erau în plic mai multe bancnote – o mică subvenţie pentru călătoria sa. Dar ce se întâmplase acum? O foaie mare de hârtie cenuşie cu fel de fel de desene făcute de micuţa Rebekka pentru iubitul ei frate Eleseus, iar alături o scrisorică de la mamă-sa. Nimic altceva? Nu, nimic! Nici un ban.

Mama scria că nu mai putea cere nimic de la tatăl său, căci de-abia dacă rămăsese ceva din suma primită cu ani în urmă pentru zăcământul de cupru. Banii se duseseră pe achiziţionarea gospodăriei din Storborg şi apoi pe mărfuri şi pe numeroasele călătorii făcute de Eleseus. Acesta trebuia să încerce să-şi procure prin forţe proprii banii necesari călătoriei, căci banii de acasă, adică atâta cât mai rămăsese din ei, le reveneau fratelui şi surorilor lui care trebuiau, şi ei, să se aleagă cu ceva. Călătorie bună şi îmbrăţişări!

Nici un ban!

Lui Eleseus nu-i ajungeau banii pentru călătorie. El scotocise prin casa prăvăliei de la Storborg, fără să găsească mare lucru în ea. Ah, cât fusese de prost: trimisese nu demult furnizorilor săi din Bergen un mandat poştal achitând câteva note de plată. N-ar fi trebuit să se grăbească. Fireşte că procedase destul de necugetat pornind la drum înainte de a fi deschis plicul – ar fi putut să se lipsească de drumul acesta până în sat cu cufărul său sărăcăcios. Şi acum ce să facă...?

Tatăl său se întoarse mulțumit de la fierar: Jensine era dispusă să-l însoțească în ziua următoare. Ca să vedeți: Jensine nu se arătase câtuși de puțin recalcitrantă și nu se lăsase mult rugată, ea înțelese imediat că la Sellanraa este nevoie de un ajutor pentru muncile de vară și nu avea nimic împotrivă să se întoarcă acolo. Un răspuns foarte clar.

În timp ce tatăl povestește, Eleseus se gândește la propriile sale probleme. El îi arată tatălui său cufărul americanului și spune:

– Aș fi bucuros să fiu și eu acolo de unde provine cufărul ăsta! Iar tatăl răspunde:

– Da, n-ar fi cel mai rău lucru...

În dimineața următoare tatăl se pregătește de plecare; dejunează, înhamă calul și merge la fierar să o ia pe Jensine cu bagajul ei. Eleseus îi urmărește cu privirile, iar după ce căruța dispare în pădure, achită socoteala la han și dă iarăși un bacșiș.

– Păstrează-mi aici cufărul până mă întorc să-l iau, îi spune Katrinei și pleacă.

Oare încotro se îndreaptă Eleseus? Există un singur loc unde poate merge Eleseus: se întoarce, trebuie să ajungă iar acasă. O pornește pe jos, dându-și silința să rămână tot timpul cât mai aproape de tatăl său și de Jensine, fără să fie văzut de ei. El merge și tot merge și începe într-adevăr să-i invidieze pe toți țăranii din ținutul pustiu.

Păcat de Eleseus, viața a făcut din el un om sucit.

Dar nu are o prăvălie la Storborg? Ba da, are; nu înseamnă însă mare lucru să fii stăpân acolo: el face prea multe călătorii de plăcere, cică pentru a încropi relații de afaceri, acestea costă mult prea mulți bani, fiindcă nu călătorește în condiții modeste. Să nu fii meschin! își spune Eleseus, dând un bacșiș de douăzeci de öre, deși ar fi fost suficienți și zece. Acest domn care trăiește pe picior mare nu poate ieși la liman din veniturile aduse de prăvălie, are nevoie de ajutor de acasă. La Storborg se recoltează acum cartofii, fânul și cerealele pentru nevoile casei, în schimb ceea ce se pune pe masă vine de la Sellanraa. Să fie asta totul? Sivert transportă pe gratis toate mărfurile, de jos, de la debarcader, până sus. Să fie asta totul? Mama îi face rost de banii

necesari călătoriilor, iar banii aceştia îi cere de la tatăl său. Să fie asta totul?

Partea cea mai gravă urmează acum.

Eleseus îşi conduce prosteşte afacerile. Se simte atât de flatat când vede că oamenii din sat vin să cumpere ceva din prăvălia lui, încât îi creditează pe toţi. Şi în momentul când acest lucru devine cunoscut, vin tot mai mulţi oameni ca să cumpere pe datorie. Eleseus este foarte amabil şi vinde pe datorie, prăvălia lui se goleşte de mărfuri şi se umple iar. Toate astea costă bani. Cine dă banii? Tatăl său.

Mamă-sa intervenea la început mereu pentru el: Eleseus este capul luminat al familiei, trebuie ajutat să ajungă mai departe. Nu uitaţi cu ce sumă mică de bani a reuşit să achiziţioneze Storborg şi cu câtă precizie a spus de la bun început cât este dispus să plătească pentru toată gospodăria! Când tatăl susţinea că afacerile făcute de Eleseus sunt total neserioase, mama replica: Ce prostii sunt astea! Şi vorbea aşa, de parcă i-ar fi reproşat bătrânului Isak că îl tratează cu prea multă familiaritate pe Eleseus.

Aşa este, mama fusese şi ea călătorită, înţelegea că Eleseus nu putea prospera aici, în ţinutul pustiu, că el se obişnuise cu un mod de viaţă mai rafinat, că frecventase şi alte pături sociale şi că acasă ducea lipsa oamenilor de o seamă cu el. Este adevărat, băiatul ei îi credita în mod exagerat pe oamenii săraci, dar nu o făcea nici din răutate, nici ca să-şi ruineze părinţii, ci dintr-o pornire nobilă, fiindcă voia să-i ajute pe cei ce o duceau mai prost decât el. Doamne-Dumnezeule, era singurul om din acest ţinut care întrebuinţa batiste albe ce trebuiau mereu spălate. Dacă i-ar fi refuzat pe oamenii care i se adresau cu toată încrederea rugându-l să le dea pe datorie, acest lucru ar fi fost răstălmăcit, s-ar fi spus că el nu este un om atât de bun cum îi mersese vestea. În plus, avea şi anumite obligaţii faţă de aceşti oameni, deoarece era orăşeanul, un geniu printre ei.

Mamă-sa ţinea cont de toate astea.

Tatăl său, care nu pricepea o iotă din aşa ceva, îi deschise într-o bună zi ochii şi urechile spunându-i:

– Iată toţi banii care au mai rămas de la vânzarea zăcământului de cupru.

– Aşa? spuse ea. Dar cu restul ce s-a întâmplat?

– Restul l-a primit Eleseus.

Ea îşi lovi palmele exclamând consternată:

– În cazul acesta, să-şi pună de acum înainte şi el în valoare cunoştinţele şi competenţa!

Bietul Eleseus, este un dezrădăcinat, un ratat. Ar fi trebuit să rămână şi el un ţăran din ţinutul pustiu – acum ştie să deseneze litere, în schimb este lipsit atât de spirit întreprinzător cât şi de profunzime. Asta nu înseamnă că ar fi un diavol păcătos; nu este nici îndrăgostit şi nici ambiţios, de fapt nu este absolut nimic, nici măcar un răufăcător.

Tânărul Eleseus părea învăluit într-o aură de nefericire, părea un damnat, de parcă ar fi fost stricat pe dinăuntru.

Ce bine ar fi fost ca inginerul să nu-i fi descoperit talentele, să nu-l fi luat la oraş ca să facă ceva din el, căci în felul acesta l-a dezrădăcinat, iar rezultatele au fost cât se poate de nefaste. Tot ce întreprinde el acum poartă pecetea acestei deteriorări, arată existenţa unei pete întunecate pe un fond luminos...

Eleseus merge şi tot merge. Căruţa cu cei doi a trecut deja de Storborg. Eleseus face un ocol şi trece şi el de Storborg; ce să fi căutat acasă, în prăvălie? Căruţa cu cei doi ajunge la Sellanraa pe înnoptate; Eleseus o urmează îndeaproape. Îl vede pe Sivert ieşind în curte şi uitându-se, uimit, la Jensine; ei dau mâna unul cu altul şi râd puţin, după care Sivert ia calul şi îl duce în grajd.

Acum are şi Eleseus curajul să se arate; el, mândria familiei, are curajul să se arate. Dar nu în văzul tuturor, căci se furişează în grajd, la Sivert.

– Eu sunt, spune.

– Ce? şi tu ai venit? exclamă Sivert uluit.

Cei doi fraţi vorbesc în şoaptă, întrebarea este dacă Sivert o poate înduplecа pe mama lor să-i facă rost de bani, să-l salveze, bani de călătorie. În situaţia actuală, nu are posibilitatea să plece.

Eleseus mai spune că s-a săturat, s-a gândit de multe ori la asta, dar la noapte intenţia sa se va materializa, o călătorie lungă, America, acuma, la noapte.

– America! exclamă Sivert cu voce tare.

– Pst! M-am gândit deja de multe ori la asta, trebuie să încerci să o determini pe mama, aşa nu mai merge, m-am gândit deja de multe ori la asta.

– Bine, dar în America! spune Sivert. Nu, să nu faci aşa ceva!

– Ba da, neapărat! Plec imediat înapoi, prind încă vaporul.

– Nu vrei să mănânci mai înainte ceva?

– Nu, nu mi-e foame.

– Nu vrei să dormi puţin?

– Nu.

Sivert îi vrea binele şi încearcă să-l oprească, Eleseus este însă neînduplecat, este pentru prima dată în viaţă neînduplecat. Sivert este derutat, se simţise deja puţin ciudat adineaori, când o văzuse pe Jensine, iar acum iată că Eleseus voia să-i părăsească definitiv, să plece oarecum din lumea aceasta.

– Şi ce vrei să faci cu Storborg? întreabă el.

– Să-i rămână lui Andresen, răspunde Eleseus.

– Să-i rămână lui Andresen? Cum aşa?

– Păi nu se căsătoreşte cu Leopoldine?

– Nu ştiu. Ba da, s-ar putea.

Ei vorbesc mai departe, încet de tot. Sivert spune că ar fi mai bine dacă l-ar chema afară pe tatăl lor, pentru ca Eleseus să stea de vorbă cu el; Eleseus şopteşte: Nu, nu! Nu, nu putea; n-a fost niciodată în stare să înfrunte asemenea situaţii; a avut totdeauna nevoie de un mijlocitor. Sivert spune:

– Ştii foarte bine cum este mama. Începe să plângă, să se lamenteze, este mai bine ca ea să nu ştie nimic.

– Da, admite şi Eleseus, este mai bine.

Sivert intră în casă şi rămâne o veşnicie acolo, apoi se întoarce aducând bani, bani mulţi.

– Iată banii, asta-i tot ce mai are; crezi că este destul? Numără-i şi tu, el nu i-a numărat.

– Ce-a spus tata?

– N-a spus multe. Aşteaptă încă o clipă. Mă îmbrac şi te însoţesc.

– Ba să nu vii! Trebuie să mergi la culcare.

– Da? Te temi cumva să rămâi singur în grajdul întunecat? întreabă Sivert făcând o încercare anemică de a glumi.

Peste câteva clipe reapare, gata îmbrăcat şi aduce şi ranița tatălui său cu de-ale gurii. La ieşire dau de Isak.

– Ce aud? Vrei să pleci atât de departe? întreabă el.

– Da, răspunde Eleseus, dar mă întorc.

– Ah, nu vreau să te reţin, mormăie bătrânul intrând iar în casă. Călătorie bună! mai strigă cu o voce răguşită, după care îşi vede de-ale lui.

Fraţii o iau pe drumul care duce jos, în sat, iar după câtva timp se aşază şi mănâncă ceva. Eleseus este lihnit de foame, înfulecă pe nerăsuflate. Este o noapte minunată de primăvară, cocoşii de munte fac curte găinuşelor; auzind aceste sunete atât de familiare Eleseus îşi simte inima strânsă.

– Vremea este frumoasă, observă el. Acum ar trebui să te întorci, Sivert.

– Zău? spune Sivert mergând mai departe.

Ei lasă în urma lor Storborg, lasă în urma lor Breidablick, cocoşii de munte îşi lansează peste tot chemările la împerechere, nu este o fanfară, ca în oraş, nu, dar se aud voci, strigarea oficială care anunţă sosirea primăverii. Ei desluşesc deodată ciripitul primei păsări cântătoare pe vârful unui copac; aceasta le trezeşte şi pe celelalte, ele răspund din toate părţile – este mai mult decât un cântec, este un imn. Emigrantul se simte cuprins de nostalgie, de un sentiment de neputinţă, vrea să plece în America, poate că nimeni nu este atât de copt să facă acest pas cum este el.

– Acum chiar că trebuie să te întorci, Sivert, spune el.

– Bine, răspunde Sivert, din moment ce insişti...

Ei se aşază la liziera pădurii uitându-se la satul care se întinde la picioarele lor, la prăvălie, la debarcader, la hanul lui Brede. Vaporul este jos, câţiva oameni aleargă de colo-colo pregătindu-se de plecare.

– Nu mai am timp să stau aici, declară Eleseus ridicându-se.

– Păcat că pleci atât de departe, spune Sivert.

Eleseus răspunde:

– Dar mă întorc. Şi nu voi veni doar cu un cufăraş de pânză cerată.

Când îşi iau rămas-bun, Sivert îi dă fratelui său ceva mic, ceva învelit în hârtie.

– Ce-i asta? întreabă Eleseus.

– Scrie-ne cât mai des, răspunde Sivert luând-o din loc.

Eleseus desface pachețelul și găsește moneda de aur de douăzeci de coroane.

– Nu, să nu mi-o dai mie! strigă. Sivert își continuă însă drumul, fără să se uite înapoi.

Sivert mai face câțiva pași, apoi se întoarce și se așază iar la liziera pădurii. În jurul vaporului se agită tot mai multă lume; vede pasagerii urcând la bord, îl vede și pe fratele său urcând la bord, vede vaporul ieșind în larg. Eleseus pleacă în America...

El nu s-a mai întors niciodată.

12

O PROCESIUNE ciudată urcă spre Sellanraa – poate chiar ușor ridicolă, deși nu numai ridicolă: sunt trei tineri cu poveri uriașe în spinare, cu saci care le atârnă până jos, atât în față cât și în spate. Merg în șir indian și își strigă unul altuia tot felul de glume, dar cară din greu. Micul prăvăliaș Andresen se află în fruntea convoiului, căci este convoiul lui: el s-a ales pe sine însuși, l-a ales pe Sivert din Sellanraa, iar, ca al treilea, pe Fredrik Ström din Breidablick și, în acest fel, a format acest convoi. Afurisit om micuțul ăsta, prăvăliașul ăsta Andresen! Umerii săi se încovoaie aproape până la pământ, surtucul i-a alunecat, totuși nu se dă bătut, ci își cară poverile.

El nu a cumpărat Storborg și prăvălia, căci nu dispune de banii necesari; preferă să mai aștepte câtva timp, cine știe, poate îi pică totul degeaba în poală. Andresen este un om practic; pentru moment a arendat Storborg și se ocupă în continuare de negoț.

Astfel, a trecut în revistă toate mărfurile, descoperind o grămadă de lucruri nevandabile, începând cu perii de dinți până la șervete brodate, ba chiar păsări împăiate care fac „pip" dacă știi unde să le apeși.

Deocamdată Andresen a pornit cu toate mărfurile astea în cârcă, în încercarea de a le plasa muncitorilor minieri de pe partea cealaltă a muntelui. Având suficientă experiență în acest domeniu, de pe vremea când lucra la Aronsen, știe că muncitorii minieri cumpără de toate când au bani. Îl supără doar faptul că a trebuit să lase acasă șase căluți de lemn achiziționați de Eleseus cu ocazia ultimei sale călătorii la Bergen.

Caravana ajunge în curtea de la Sellanraa, iar cei trei își pun jos sacii. Dar nu zăbovesc mult timp ca să se odihnească; după ce beau niște lapte și le oferă, în glumă, oamenilor din gospodărie mărfurile lor, își iau bagajele și pornesc mai departe. În fond, n-au luat-o din loc ca să se ocupe de șotii. Străbat pădurea în direcție sudică, încovoiați sub poverile lor.

La ora amiezei fac un popas ca să mănânce ceva și apoi își continuă drumul până pe înserate, când aprind un foc, se culcă și trag un pui de somn. Sivert doarme așezat pe un bolovan pe care îl numește fotoliul său. Da, Sivert cunoaște viața din acest ținut, soarele a încălzit toată ziua bolovanul și este foarte plăcut să șezi pe el și să dormi. Camarazii săi nu sunt atât de versați și nici nu se lasă sfătuiți, așa că se culcă în iarbă și se trezesc tremurând de frig și strănutând. Apoi dejunează și o iau iarăși din loc.

Pe drum, încep să tragă cu urechea așteptând să audă detonații și sperând că vor da, în decursul zilei, de oameni și vor ajunge la mine. Poate că între timp exploatarea s-a extins dinspre mare în sus, înspre Sellanraa. Nu se aude însă nici o detunătură. Merg până la ora prânzului fără să întâlnească picior de om, din când în când trec pe lângă găuri mari săpate în pământ – probabil de probă. Oare ce să însemne toate astea? S-ar putea ca ocurența de minereu să fi fost foarte bogată, cuprul găsindu-se în stare naturală; de partea aceasta a muntelui, deci ca muncitorii să lucreze încă în apropiere de mare. După-amiază dau de și mai multe puțuri de mină, dar nu de oameni; spre seară zăresc deja marea la picioarele lor și străbat un ținut plin de mine abandonate; nici acum nu se aud detonații. Este cât se poate de ciudat; se văd obligați să aprindă iarăși un foc și să poposească pentru încă o noapte. Apoi se sfătuiesc ce să facă: Oare activitatea de aici s-a încheiat? Să se întoarcă iar acasă cu toate poverile lor? Nici vorbă! spune vânzătorul Andresen.

În dimineața următoare se apropie de ei un om palid și posomorât, care îi măsoară încruntându-se.

– Tu ești, Andresen? întreabă.

Este Aronsen, negustorul Aronsen; el nu refuză cafeaua și mâncarea care i se oferă și se așază lângă ei.

– Am zărit înălțându-se fum și am vrut să văd ce s-a întâmplat, declară. Credeam că le-a venit mintea la cap și reîncep activitatea! Și, când colo, sunteți numai voi! Încotro mergeți?

– Voiam să ajungem aici.

– Și ce aveți în sacii ăștia?

– Mărfuri!

– Mărfuri? exclamă Aronsen. Dar cui vreți să vă vindeți mărfurile? Doar nu mai locuiește nimeni aici. Au plecat, cu toții, sâmbătă.

– Cine a plecat?

– Toți. Aici totul a fost abandonat. Și, în afară de aceasta, am și eu destule mărfuri; e plină prăvălia. Puteți să cumpărați voi de la mine.

Ah, negustorul Aronsen s-a înșelat din nou, exploatarea a fost închisă! Băieții îi mai toarnă cafea ca să-l liniștească și apoi îi pun o serie de întrebări.

Distrus, Aronsen scutură doar din cap. Este de neimaginat, este incredibil! spune. Totul mersese bine, el vânduse multe și încasase mulți bani, toată parohia începuse să înflorească, putând să-și permită un terci bun și o școală nouă, lustre cu prisme și pantofi ca la oraș. Dar domnii descoperiseră deodată că exploatarea nu mai era rentabilă și o închiseseră. Oare să nu mai fie, într-adevăr, rentabilă? Doar fusese rentabilă până atunci, nu-i așa? Minereul de cupru ieșea la suprafață la fiecare dinamitare. Prin urmare, escrocherie curată!

– Și ei nu se gândesc că, în felul acesta, îl nenorocesc pe unul ca mine, continuă Aronsen. Dar s-ar putea să fie adevărat ceea ce se zvonește, și anume că este iarăși lucrătura lui Geißler. El și-a făcut apariția exact în clipa în care activitatea a fost sistată; de parcă ar fi mirosit ceva! Geißler era acum aici?

Cum să nu fie! Ar trebui împușcat! A sosit într-o bună zi cu vaporul și l-a întrebat pe inginer: Ei, cum merge? Bine, după câte

ştiu, a răspuns inginerul. Geißler a întrebat încă odată: Aşa, prin urmare merge bine? Da, nici că s-ar putea să meargă mai bine, după câte ştiu! a răspuns inginerul. E bine, mulţumesc! şi iată că poşta care sosise cu acelaşi vas a adus o telegramă şi o scrisoare prin care inginerul era somat să închidă exploatarea, fiindcă nu mai era rentabilă.

Membrii caravanei se uită unul la altul; conducătorul ei, vulpoiul de Andresen, nu pare să-şi fi pierdut curajul.

– Întoarceţi-vă acasă, îi sfătuieşte Aronsen.

– Nici vorbă, spune Andresen punând mâna pe ibricul pentru cafea ca să-l împacheteze.

Aronsen se zgâieşte la toţi trei:

– Sunteţi nebuni! exclamă.

Ca să vezi, prăvăliaşul Andresen nu se prea sinchiseşte de fostul său patron, acum el este stăpânul, *el* a organizat această deplasare pe coclauri îndepărtate, *el* şi-ar pierde toată autoritatea dacă ar face cale întoarsă:

– Bine, dar unde vreţi să mergeţi? întreabă Aronsen supărat.

– Nu ştiu încă, spune Andresen care urmăreşte probabil ceva, poate că se gândeşte la populaţia băştinaşă, poate că vrea să-şi încerce norocul în sat, aşa cum sunt acum încărcaţi, cu toţii, cu mărgele şi inele.

– Haideţi, să mergem! le spune camarazilor săi.

De fapt, Aronsen intenţionase să mai rămână pe afară în dimineaţa asta; din moment ce ajunsese până aici, voia să verifice dacă s-au închis chiar toate minele, dacă era adevărat că plecaseră toţi muncitorii. Văzând însă că aceşti vânzători ambulanţi sunt atât de încăpăţânaţi şi vor să-şi continue drumul, renunţă la intenţia iniţială, încercând din răsputeri să-i împiedice pe băieţi să meargă mai departe. Aronsen clocoteşte de mânie, o ia înaintea caravanei, se învârteşte ca un titirez şi ţipă la ei, le barează drumul, îşi apără propria feudă. În felul acesta ajung, cu toţii, până la barăcile de jos.

Imaginea este dezolantă, totul este gol. Cele mai importante unelte şi maşini au fost adăpostite, dar o grămadă de grinzi, scânduri, căruţe stricate, lăzi şi butoaie zac împrăştiate peste tot. Pe câte o căsuţă este lipit un afiş care anunţă că intrarea este interzisă.

– Prin urmare vedeți și voi! țipă Aronsen. Nici un pui de om, nicăieri! Unde mai vreți să mergeți? și el îi amenință pe cei trei că vor păți ceva, îi amenință că îl va chema pe pretor, îi va însoți el personal peste tot, ca să vadă dacă nu cumva vor să vândă mărfuri interzise. Așa ceva se pedepsește cu închisoarea, cu munca la galere, *bom konstant!*

Sivert aude deodată că cineva îl strigă. Înseamnă că așezarea nu este total părăsită, nu este pustie. Un om stă lângă o căsuță și îi face semn cu mâna. Sivert se îndreaptă spre el, încovoiat sub povara din spinare, și îl recunoaște imediat. Este Geißler.

– Ciudată întâmplare! spune Geißler. Fața sa este trandafirie și înfloritoare, doar ochii par să-l supere din cauza soarelui de primăvară, deoarece poartă un *pince-nez* cu lentile colorate. El vorbește agitat, ca de obicei:

– Ce noroc că ne întâlnim! spune el. Mă scuteşti de un drum până la Sellanraa; sunt atât de prins. Câte gospodării există acum acolo sus, la voi?

– Zece.

– Zece gospodării? Minunat, îmi place, sunt mulțumit. Ar trebui să avem în țara asta treizeci și două de mii de oameni ca tatăl tău, am făcut socoteala! spune.

– Hai, Sivert, nu vii? îl strigă ceilalți doi din caravană. Geißler ciulește urechile și spune repede: Nu!

– Vă ajung din urmă! strigă Sivert depunându-și poverile.

Apoi se așază și încep să stea de vorbă. Geißler este inspirat, tace doar în momentele când Sivert dă câte un răspuns scurt, în rest vorbește fără întrerupere:

– Colosală întâlnire! Nu-mi pot reveni! Toată călătoria mea a decurs până acum în cele mai bune condiții și iată că mai dau și de tine și pot renunța la ocolul până la Sellanraa! Ce-i nou pe acasă?

– Mulțumim de întrebare, bine!

– Ați terminat podul pentru fân de deasupra grajdului de piatră?

– Da.

– Eu sunt suprasolicitat, aproape că nu mai pot face față afacerilor. Uită-te puțin în jurul tău, dragul meu Sivert! Vezi unde ne

aflăm? Pe ruinele unui oraş. Oamenii l-au construit împotriva intereselor lor. În realitate, eu sunt cauza a tot ce vezi aici, adică sunt unul dintre mijlocitori, într-o măruntă comedie a destinului. Totul a început atunci când tatăl tău a găsit în munţi nişte pietre pe care ţi le-a dat ţie să te joci cu ele, pe vremea când erai copil. Aşa a început totul. Ştiam foarte bine că aceste pietre aveau doar valoarea pe care le-o dădeau oamenii; ei bine, le-am fixat un preţ şi le-am cumpărat. Din acel moment pietrele au fost trecute din mână în mână şi i-au jecmănit pe oameni. Timpul a trecut. Am venit, cu câteva zile înainte, aici şi ştii ce intenţionez? Să cumpăr înapoi aceste pietre!

Geißler tace şi se uită la Sivert. Cu această ocazie observă sacul mare şi întreabă:

– Dar ce ai aici?

– Mărfuri, spune Sivert. Vrem să coborâm cu ele jos, în parohie.

Geißler nu se arată deosebit de interesat de acest răspuns al lui Sivert, poate că nici nu l-a auzit, el continuă:

– Vreau, prin urmare, să cumpăr înapoi rocile. Ultima dată l-am pus pe fiul meu să vândă; este un tânăr de vârsta ta şi atâta tot. El este fulgerul în familie, eu sunt pâcla. Eu fac parte dintre acei ce ştiu ce ar fi corect să facă, dar nu trec la acţiune. Fiul meu este fulgerul, deocamdată s-a pus în slujba industriei. Deunăzi a vândut în numele meu. Eu sunt ceva, el nu este nimic, este doar fulgerul, omul modern, care acţionează rapid. Fulgerul ca atare este însă neproductiv. Să ne gândim, de exemplu, la voi, cei din Sellanraa. Voi aveţi în permanenţă munţii albaştri în faţa ochilor; nu sunt ficţiuni, sunt munţi vechi, se înalţă aici din timpuri imemoriale şi sunt prietenii voştri. În felul acesta voi trăiţi alături de cer şi pământ, trăiţi în strânsă comuniune cu ele, vă contopiţi cu ele, având rădăcinile adânc înfipte în glie. Nu aveţi nevoie de o sabie în mână, treceţi prin viaţă cu capul gol şi cu mâinile goale, trăind în armonie cu tot ce vă înconjoară. Iată natura, ea îţi aparţine ţie şi alor tăi. Omul şi natura nu sunt adversari, ci se sprijină reciproc; nu intră în concurenţă, nu se întrec să alerge după vreo himeră, ci merg mână în mână. Aşa mergeţi şi voi, cei din

Sellanraa, şi de aceea prosperaţi. Munţii, pădurea, mlaştinile, pajiştile, cerul şi stelele – ah, acestea nu sunt atribuite cu zgârcenie, ci nemăsurate!

Ascultă-mă bine, Sivert, nu fi nemulţumit de destinul tău! Aveţi tot ce vă trebuie ca să trăiţi, tot pentru ce merită să trăieşti; vă naşteţi şi procreaţi noi generaţii, lumea asta are nevoie de voi. Nu toţi oamenii sunt utili, dar voi sunteţi, lumea are nevoie de voi. Voi menţineţi viaţa pe pământ. La voi generaţiile se succed una după alta, când una dispare este înlocuită de următoarea. Exact asta trebuie să înţelegem prin „veşnicie". Şi ce obţineţi în schimb? O existenţă dreaptă şi echitabilă, o existenţă bazată pe o atitudine corectă şi sinceră faţă de tot ce vă înconjoară. Ce mai obţineţi în schimb? Nimic nu vă subjugă şi nu vă oprimă pe voi, cei din Sellanraa, dispuneţi de linişte şi de putere şi de forţă, sunteţi învăluiţi în armonia universală. Asta obţineţi în schimb! Vă adăpostiţi la un piept cald, vă jucaţi cu mâna caldă a mamei şi sugeţi pe săturate. Mă gândesc la tatăl tău, el face parte dintre cei treizeci şi două de mii. Alţii ce sunt? Eu sunt ceva, adică sunt pâcla, adică sunt ceaţa care bântuie ba aici, ba acolo, care pluteşte peste tot, uneori sunt ploaia care umezeşte un ţinut secetos. Dar ceilalţi? Fiul meu este fulgerul, care, de fapt, nu este nimic, o strălucire efemeră inutilă, el se pricepe la negoţ. Fiul meu este prototipul omului modem, crede sincer în tot ce l-a învăţat epoca sa, în ceea ce i-au arătat evreul şi yankeul; eu, în schimb, sunt mai neîncrezător. Dar nu sunt un om straniu, sunt o pâclă doar pentru familia mea, unde scutur mereu din cap. Problema mea este că nu am darul de a face ceva fără să regret. Dacă aş avea acest dar aş putea fi eu însumi fulgerul: Aşa, însă, sunt doar pâcla...

Geißler îşi revine deodată şi întreabă:

– Aţi terminat podul pentru fân de deasupra grajdului de piatră.

– Da. Şi tata a mai construit o casă de locuit.

– Încă o casă de locuit?

– Da, pentru cazul că vine cineva să înnopteze la noi, spune el, pentru cazul că vine Geißler, spune el.

Geißler chibzuieşte puţin, apoi declară:

– Înseamnă că trebuie să vin. În acest caz vin. spune-i tatălui tău că vin. Totuşi, am atâtea pe cap! Acum, de exemplu, am venit aici şi i-am spus inginerului: Transmiteţi-le salutări domnilor din Suedia şi spuneţi-le că eu sunt cumpărătorul. Să vedem ce iese din toată povestea. Mie îmi este indiferent, nu am nici o grabă. Să-l fi văzut pe inginer! El a condus exploatarea de aici, cu oameni şi cai şi bani şi maşini şi toate celelalte, crezând că totul este în ordine, asta era credinţa lui. După părerea lui, cu cât profitul adus de roci este mai mare, cu atât mai bine; era convins că face un lucru merituos aducând bani în parohie şi în ţară; deşi totul se îndreaptă spre un dezastru, el nu observă nimic. Ţara nu are nevoie de bani, ţara are mai mulţi bani decât îi trebuie. Ţara are nevoie de cât mai mulţi oameni ca tatăl tău. Şi, când colo, oamenii transformă mijlocul în scop şi se mai şi mândresc cu asta!

Sunt bolnavi şi nebuni, nu lucrează, nu ştiu ce înseamnă un plug. cunosc doar jocul cu zarurile! Oare nu au nici un fel de merite, se consumă doar din cauza prostiei lor? Uită-te la ei – nu riscă oare totul? Partea proastă este că acest joc nu denotă îndrăzneală, nici măcar curaj, ci doar spaimă. Ştii ce înseamnă un joc de noroc? Este expresia fricii, a fricii care îţi scoate broboane de sudoare. Partea proastă mai este că ei nu vor să-şi adapteze paşii la ritmul vieţii, că vor să meargă mai repede decât merge viaţa, gonesc. vor să se înfigă în viaţă ca un cui. Dar flancurile zic la un moment dat. stop!, totul pârâie; caută o soluţie, opreşte-te, atenţie la flancuri! După care viaţa îi distruge – în mod politicos, dar cu o mână fermă. Şi apoi încep lamentările, izbucnirile de furie contra vieţii. Fiecare după gustul său; unii au dreptate dacă se plâng, alţii însă nu; totuşi nimeni n-ar trebui să tune şi să fulgere contra vieţii. N-ar trebui să judecăm viaţa cu duritate, cu strictеţe, cu intransigenţă, ar trebui să arătăm compasiune faţă de ea, ar trebui să o apărăm: gândeşte-te la partenerii cu care viaţa trebuie să-şi joace jocul!

Geißler îşi revine iarăşi şi spune:

– Să nu mai vorbim despre asta.

Se vede pe el că a obosit, cască. Apoi întreabă:

– Vrei să cobori?

– Da.

– Nu-i nici o grabă. Oricum îmi datorezi un drum peste munți, dragul meu Sivert, îți mai amintești? Eu îmi amintesc încă de toți și de toate. Îmi amintesc de o scenă când aveam vârsta de un an și jumătate. Stăteam, încă nesigur pe picioare, pe puntea care ducea în șura din gospodăria Garmo din Lom și simțeam un anumit miros. Îmi amintesc până în ziua de astăzi de acel miros. Mă rog, hai să nu mai vorbim nici despre asta. Am fi putut face acum drumul acela peste munți dacă nu ar trebui să cari sacul ăsta. De fapt, ce ai în sac?

– Mărfuri. Andresen vrea să le vândă.

– Prin urmare, eu sunt omul care știe ce trebuie făcut, dar nu acționează, reîncepe Geißler. Te rog să înțelegi textual acest lucru. Eu sunt pâcla. Poate că într-una din zilele următoare voi cumpăra iarăși întregul munte, nu ar fi exclus. În acest caz nu voi spune, cu ochii dați peste cap: funicular! America de Sud! Asta este ceva pentru jucătorii de noroc. Oamenii din ținut văd în mine întruchiparea Satanei, doar fiindcă am prevăzut că aici se va lăsa cu scandal. În realitate, nu am forțe supranaturale, explicația este mult mai simplă: noile zăcăminte de cupru din Montana! Yankeii sunt niște jucători mai abili decât noi, au intrat în competiție cu noi în America de Sud și ne-au eliminat din cursă. Minereul nostru nu este suficient de bogat în cupru. Fiul meu este fulgerul, el a aflat de toată povestea, iar eu am venit repede încoace. Atât de simple sunt toate: Am sosit cu câteva ore înaintea domnilor din Suedia. Asta a fost totul! Geißler cască iarăși, se ridică și spune:

– Dacă vrei să coborâm, hai să plecăm.

Ei coboară muntele. Geißler merge în urma lui Sivert, pare obosit și lipsit de vlagă. Caravana s-a oprit în dreptul debarcaderului, șugubățul de Fredrik Ström îl tachinează pe Aronsen:

– Mi s-a terminat tutunul. Aveți cumva tutun?

– Îți arăt eu ție tutun! strigă Aronsen.

Fredrik începe să râdă și îl consolează:

– Nu o luați în tragic, Aronsen! Vrem doar să ne vindem mărfurile sub ochii dumneavoastră, după care ne întoarcem acasă.

– Tacă-ți fleanca! țipă Aronsen scos din sărite.

– Hahaha, nu vă mai agitați atât, potoliți-vă!

Geißler este obosit, foarte obosit, nici *pince-nez*-ul cenușiu nu-i mai este de folos, aproape că i se închid ochii în lumina puternică a soarelui de primăvară.

– Rămâi cu bine, dragul meu Sivert! exclamă deodată. Nu, de data aceasta nu pot trece pe la Sellanraa, spune-i tatălui tău că încă nu vin. Am atâtea pe cap. Dar spune-i că voi veni mai încolo.

Aronsen scuipă în urma lui și repetă:

– Ar trebui împușcat!

Băieții își vând toate mărfurile în trei zile obținând bani frumoși pe ele. O afacere strălucită! Locuitorii parohiei dispuneau încă de bani mulți, în ciuda falimentului și îi și cheltuiau încă foarte ușor; aveau nevoie de păsările astea împăiate, le puneau pe bufet; cumpărau și cuțite pentru tăiat hârtia, căci tăiau cu ele filele calendarului. Aronsen spumega:

– De parcă eu nu aș avea în prăvălia mea lucruri tot atât de bune și de frumoase!

Negustorul Aronsen era în mare încurcătură, ar fi vrut să fie tot timpul prezent, supraveghindu-i pe negustorii ambulanți, dar aceștia se despărțiseră, mergând fiecare pe drumul său; el s-ar fi rupt bucuros în trei ca să-l poată urmări pe fiecare dintre ei. Aronsen renunță mai întâi la Fredrik Ström, care avea gura cea mai spurcată, apoi la Sivert care nu-i adresa nici un cuvânt continuând să facă vânzare. În cele din urmă se limită să alerge după fostul său vânzător Andresen încercând să-l discrediteze peste tot. Andresen îl cunoștea însă prea bine pe fostul său patron, precum și incompetența acestuia în materie de afaceri și de mărfuri interzise.

– Aha, deci vrei să spui căața englezească nu este interzisă? întreabă Aronsen făcând pe cunoscătorul.

– Ba da, răspunde Andresen. Dar n-am nici un căpețel de ață la mine. Pot să o vând și acasă. N-am nici un singur mosorel, vedeți și dumneavoastră!

– Bine, este posibil. Sper că îți dai seama că știu foarte bine ce este interzis, nu mă poți duce de nas.

Aronsen rezistă o zi întreagă, apoi renunță și la Andresen și se duse acasă. Negustorii noștri ambulanți scăpaseră de supraveghere!

De acum înainte totul merse cât se poate de bine. Femeile purtau pe vremea aceea cosițe din păr fals, iar Andresen se pricepea de minune să vândă astfel de cosițe; vindea până și cosițe blonde fetelor cu părul negru, regretând doar că nu are altele și mai blonde sau cărunte, care erau cele mai scumpe. Cei trei tineri se întâlneau în fiecare seară într-un punct convenit în prealabil, dădeau raportul și se ajutau unul pe altul împărțind între ei obiectele încă nevândute; Andresen lua o pilă și grava o marcă de fabricație germană pe o pușcă de vânătoare sau îndepărta de pe creioane marca „Faber". Andresen ăsta era și rămânea dat dracului!

În schimb Sivert îi dezamăgi. Nu fiindcă ar fi fost leneș și nu și-ar fi plasat mărfurile, oho, dimpotrivă, el făcu cea mai bună vânzare. Dar nu reuși să scoată destui bani din vânzarea obiectelor.

– Vorbești prea puțin, îi explică Andresen.

Este adevărat, Sivert nu ținea discursuri lungi, era prototipul țăranului din ținutul pustiu, scump la vorbă și impasibil. Ce nevoie era de vorbărie multă? În plus, Sivert voia să termine cu toată povestea asta până duminică și să se întoarcă acasă, unde îl așteptau tot felul de obligații.

– Îl trage inima la Jensine, susținea Fredrik Ström.

Fredrik însuși trebuia, și el, să se ocupe de muncile agricole de primăvară, așa că nu avea timp de pierdut; totuși, îl mai vizită o dată, în ultima zi, pe Aronsen, ca să se mai sfădească puțin cu el.

Andresen și Sivert îl așteptau afară. Din prăvălie răzbătea până la ei un minunat schimb de cuvinte, iar din când în când se auzea și câte un hohot de râs de-al lui Fredrik. Apoi Aronsen deschise ușa și îl pofti afară pe vizitatorul său. Dar Fredrik nu se lăsă, nu, el zăbovi încă, vorbind fără încetare; ultimul lucru pe care cei doi din stradă îl auziră era că Fredrik încerca să-i vândă lui Aronsen căluții de lemn.

În cele din urmă, caravana o luă din loc – trei tineri veseli, plini de viață și sănătoși. Ei cântau în timp ce își urmau drumul,

mai traseră şi un pui de somn sus, în munţi, după care merseră mai departe. Luni de dimineaţă, când sosiră la Sellanraa, Isak începuse cu semănatul grâului. Vremea era foarte potrivită, aerul umed, din când în când apărea o rază de soare, iar un curcubeu uriaş se întindea de pe o parte a cerului pe cealaltă.

Caravana se dizolvă: Rămâi cu bine, rămâi cu bine...

Isak străbate ogorul cu paşi mari şi seamănă grâu – un om cu statură de gnom, un butuc.

Hainele sale sunt din stofă ţesută în casă, lâna provine de la propriile lui oi, cizmele sunt confecţionate din pielea propriilor vite. Conform datinii, umblă cu capul gol când seamănă, creştetul său este deja pleşuv, în rest însă are un păr bogat, o barbă mare îi încadrează faţa. Acesta este Isak, margraful.

Se întâmplă rareori ca el să cunoască data exactă a zilei în care se află, de ce să o fi cunoscut? Doar nu are de-a face cu hârtii de valoare care au termene fixe. Crucile din calendar indică în ce zi urmează să fete fiecare vacă. În schimb, ştie bine că fânul trebuie strâns şi adus acasă înainte de Sf. Olaf, mai ştie când are loc târgul de vite din primăvară şi că ursul iese din vizuină cu trei săptămâni mai târziu. La acea dată semănatul trebuie să se fi încheiat. El ştie deci tot ce trebuie să ştie.

Isak este o întruchipare a ţăranului din ţinutul pustiu, un plugar din cap până în picioare. O reîncarnare a unor epoci străvechi prefigurând în acelaşi timp viitorul; un om descins din prima fază de dezvoltare a agriculturii, un descălecător; are vârsta de nouă sute de ani, fiind totuşi omul zilelor noastre.

Nu, nu-i mai rămăsese nici un ban din suma obţinută pe zăcământul de cupru, toţi banii se risipiseră. Şi cine mai avea ceva acum, când exploatarea fusese iarăşi abandonată? În schimb, ţinutul pustiu există, în el fiinţează deja zece gospodării, iar loc este suficient pentru încă o sută.

Oare să fie adevărat că aici nu creşte şi nu prosperă nimic? Aici creşte şi prosperă orice: oamenii, animalele şi rodul pământului. Isak seamănă. Razele soarelui care asfinţeşte luminează boabele de grâu aruncate de mâna lui; acestea cad la pământ ca o ploaie de aur. Iată că vine şi Sivert, care trece cu grapa peste brazde, apoi cu tăvălugul şi după aceea iarăşi cu grapa. Pădurea şi

munții străjuiesc munca lor. Totul este maiestuos, emană forță, toate se află în interacțiune, subordonându-se unui țel unic.

Ling-ling! fac talăngile vacilor care pasc pe costișă; ele se aud tot mai aproape, vacile se îndreaptă spre grajd: cincisprezece vaci și patruzeci și cinci de cornute mici, în total șaizeci de capete. Femeile pornesc spre grajdul de vară, cu șiștarele atârnate pe cobilițele de pe umeri: Leopoldine, Jensine și micuța Rebekka. Toate trei sunt desculțe. Soția margrafului, Inger, nu le însoțește, a rămas în casă, prepară cina; ea străbate încăperile, înaltă și impozantă – o vestală care întreține focul din vatră. Ei da, Inger a fost afară, pe mare, a petrecut câtva timp la oraș, dar acum iat-o iarăși acasă. Lumea este mare, în ea mișună nenumărate punctulețe, Inger a mișunat și ea. A fost aproape un nimic printre oameni, un punctuleț printre toate celelalte.

Iar acum se lasă seara.